

**ГОСПОДАРЯТ
НА ЗАЛИВА**



**НОСИТЕЛЯТ
НА ГРЪМОТЕВИЦИ**

Роджър Карас



РОДЖЪР КАРАС
ГОСПОДАРТ НА ЗАЛИВА.
НОСИТЕЛЯТ НА
ГРЪМОТЕВИЦИ

Превод: Вася Данова

chitanka.info

С тези две повести за пръв път на българския читател се поднася част от творчеството на известния американски учен-популяризатор Роджър Карас. В първата повест под формата на биография е предаден животът на един от най-големите хищници на Земята — кафявата мечка. С крайно пестелив език, в който научните данни умело се преплитат с вълнуващи случки и моменти от живота на една мечка, авторът успява не само да предаде своите познания на читателя, но и същевременно да събуди неговото топло чувство към тези животни, чието място на Земята е в пряка зависимост от животинския и растителния свят и най-вече от човека. Така чрез един динамичен разказ читателят се запознава с общия проблем на екологичната връзка и хармония в живата природа и по този начин става съпричастен в благородната борба за защита на природата.

Във втората повест живо и увлекателно авторът разказва за съдбата на една от най-величествените птици на нашата планета. Използувайки огромен фактически материал, натрупан от лични наблюдения върху живота на кондорите, той умело проследява и описва трагедията на тази толкова красива и полезна птица, застрашена от изчезване от лицето на Земята.

Книгата е адресирана към всички, които обичат живата природа и милеят за нейната защита.

**ГОСПОДАРТ НА ЗАЛИВА
ЖИВОТЪТ И СМЪРТТА НА ЕДНА МЕЧКА
ОТ ОСТРОВ КОУДИАК**

1.

Остров Коудиак със своите 8971 квадратни километра се е свил в северния край на големия Аляски залив. Очертанията му наподобяват огромна амеба, която се готви да обгърне по-малките островчета на архипелага, носещ неговото име. Благодарение на полуостров Аляска, който го отделя от Северния ледовит океан, Коудиак се намира не в суровата прегръдка на земята на ескимосите и белите мечки, а попада по-скоро под сравнително мекото влияние на Югоизточна Аляска.

Дълъг 166 км, широк 92 км, напояван от проливни дъждове през по-голямата част от годината, островът е разположен между 56°40' и 58° северна ширина и 152 и 155° западна дължина. Източната му част, висока над 1200 м, е покрита с гори от американски тополи и смърч, докато западната му половина представлява тундра с нейната еднообразна покривка от торфена трева. Монотонният пейзаж се нарушава само от отделни групи елшови дървета.

Това е дива земя. Макар че отдавна е заселена, тя никога не е била опитомена. Град Коудиак, скупчен в североизточната част на острова, е шестото по големина селище в Аляска. Основан е през 1794 г. и някога е бил столица на руските владения в Северна Америка. При все това само на няколко километра от него дори опитен дървар може да изчезне безследно в лабиринта от земя, която се издига и се спуска като бурно море.

Тази сивосинкава повърхност, огласявана от хоровете на милиони чайки, има брегова ивица, дълга над 1600 км, напояваща твърде често назъбените от фиорди брегове на Норвегия. На север коварният пролив Шеликов отделя острова от намиращата се на около 50 км континентална Аляска. Истинско гробище за непредпазливи моряци, тези води, както и другите, които мият останалите брегове на острова, навлизат навътре в него на високи, бързи приливи, поглъщащи скалистите брегове и изпълнените с водорасли плитчини на жадни глътки. Засега гранитите, шистите и дори пясъчниците на острова устояват на морските набези. Формата и високият, назъбен

силует на възвишенията му са резултат на разяждащата мощ на ледниковата покривка от предисторически времена.

Сега трудно може да се опише как се е оформил островът, тъй като това е история, продължила милиони години с участието на океана и земетресенията, вятъра и ледовете. Може би някога това са били два острова, защото най-големият фиорд Уайак, или Уинди бей (Ветровития залив), започва от северозападната част на острова и навлиза повече от 64 км навътре в него, като на юг почти се свързва с Дедмен бей (Мъртвешкия залив).

По острова може да се открият много белези, но само най-незначителните от тях са от човешка ръка. Издълбаните в хълмовете кариери, пътищата по склоновете и дребните „козметични“ разкрасявания на заливите остават почти незабелязани. Земята е моделирана под действието на много по-могъщи фактори. От 6-и до 8-и юни 1912 г. вулканът Маунт Новарупта в северната част на полуостров Аляска изсипа милиони тонове гореща вулканична пепел върху остров Коудиак, достигаща на много места над 30 см дебелина. Всички промени, причинени от хората, които са стъпвали някога на този остров, са нищо в сравнение с въздействието на бушувалата в течение на няколко часа природна стихия.

Когато духат бурни ветрове, каквито често има, и когато морето е разярено, дъждът не пада по обикновен начин върху остров Коудиак: подобно на шрапнел той се разбива върху този прищълец в океана. Мъглите сякаш оживяват и поглъщат острова. Той прилича на кораб в морето, който често плава срещу нестихващите пориви на вятъра. Има дни обаче, когато земята се освобождава от мъглите и се носи над спокойни, озарени от слънцето води. Тогава хората знаят защо са дошли на това място.

Земя като тази, ледена в един момент и пламтяща в следващия, представлява градина, в която растат гиганти.

Женската мечка бавно се измъква на горската поляна в южната част на хълма. Тя беше 7-годишна и бе достигнала пълния си ръст. Тялото ѝ заедно с главата беше по-дълго от 2 м и когато мечката стоеше, стъпила на яките си като колони крака, височината ѝ при предните крайници надминаваше 130 см. Тежеше около 350 кг. Беше

още средата на май и златистобронзовата ѝ козина лъщеше. Много малко от мечките на острова (може би 5-6%) имат козина с подобен цвят. След 6 седмици тя щеше да има проскубан вид поради смяната на козината и чесането, продължаващи до края на август. Засега обаче, все още поради зимната почивка, козината ѝ беше с дълги и гъсти косми.

Както бе застанала, извитата линия на плешките ѝ се очертаваше ясно. Мечката имаше къс, мускулест врат. Малките, доближени едно до друго очи не ѝ помагаха много, но с острия си слух и чувствителното обоняние тя долавяше почти всичко, каквото трябваше да знае. Неумолимите изисквания на борбата за оцеляване бяха отбрали всичко това в течение на стотици хиляди години еволюция.

Малките ѝ, закръглени и щръкнали уши, разположени от двете страни на широкия ѝ череп, се раздвижиха, когато един кълвач зачука на близко дърво. Мечката оголи зъбите си и дрезгаво изсумтя. Изпъкналите ѝ напред челюсти, чиито свободни стави улесняваха дъвченето на растителност, а също и някои други (ръж, тръстика, коприва и крайбрежна ангелика) бяха примамили мечката да се спусне от планината за първата част на пролетното си пиршество.

Тя често спираше да яде и се заслушваше, защото търсеше нещо повече от храната. Миналото лято с нея все още бяха малките ѝ от предишния брачен период и тяхното бозаене бе попречило на овулацията ѝ. Сега, когато беше свободна и отново сама, периодът ѝ на разгонване беше започнал. Зрелите ѝ яйцеклетки бяха готови за оплождане и поведението на мечката се определяше от силния инстинкт за размножаване. Природата се е погрижила за възпроизводството на своите чудеса.

Внезапно женската спря да пасе, вдигна глава, подуши, тихо изсумтя и после изръмжа. Призивът ѝ завърши със скимтене, примесено със силно тракане на челюстите. Въпреки че не можеше да го различи, тя знаеше, че между дърветата се крие мъжки, който се опитваше да научи тайната ѝ. Брачната игра беше започнала и нямаше да завърши, преди природата да си осигури ново поколение от малки кафяви мечета. Тези двама гиганти бяха преживели много опасности и трудности и цената на оцеляването им бе създаването на нови представители от техния вид.

Мечката стоеше в средата на поляната, дрезгаво сумтеше и от време на време стенеше. Мъжкият предпазливо се доближаваше. Той я беше следвал часове наред. Обонянието му подсказваше, че тя е разгонена и готова да наруши самотата си. И все пак инстинктивно той знаеше, че ако греши и ако това е майка с малки, приближаването му можеше да предизвика от нейна страна бурна реакция. Мъжките често проявяват канибализъм както към своите, така и към чуждите мечета и затова женските бързо и свирепо бранят поколението си.

Едрият, тъмношоколадов мечок с по-типичен за кафявите мечки цвят, отколкото бронзовата женска, непрекъснато душеше вятъра, докато приближаваше с приглушени стъпки към вероятната си партньорка. Ако тя беше тази женска, която бе оставила примамващата диря, продължителното ѝ стоене всред поляната бе добър признак. Ако обаче това бе друго животно, имаше опасност, защото поведението ѝ означаваше, че е решила да се бие. Малко женски могат да се преборят с мъжки, но онези от тях, които се осмелят, имат предимството на много по-свирепа решителност от апетита на мъжкия за крехко младо месо.

След като разграничи миризмата от миризмата на другите мечки, преминали през поляната преди нея, и се убеди, че това е следената от него мечка, мъжкият ускори стъпките си.

Животните се доближиха, засумтяха и отъркаха носовете си учудващо нежно за такива страшни животни. Само след няколко минути те се хранеха едно до друго в най-приятелска атмосфера. В действителност само при подобен случай някоя от тях търси или дори търпи край себе си друга възрастна мечка. Във времето извън брачните периоди те водят самотно и недружелюбно съществуване.

През този и през следващия ден животните не се съшиха, а прекараха времето в съвместно търсене на храна. В края на втория следобед мъжкият започна да проявява по-определен интерес към женската и тя бе принудена няколко пъти да се отпуска тежко на задницата си, за да спре грубото пъхане на неговия нос. Той ставаше все по-настойчив. Тя не бързаше да отговори, но сериозното събитие, което им предстоеше, бе омекотило техния нрав и нямаше свади. Те щяха да дойдат по-късно.

През втората нощ мечките останаха да нощуват заедно, а не поотделно, както бяха спали предишната нощ. Близостта им

нарастваше и докато лежах в тъмнината на склона на един хълм, те се хапеха по устните и понякога се удряха с масивните си лапи. Тъмноклафявите им нокти, извити, здрави и винаги готови, бяха станали много дълги през зимната почивка и още не бяха се изтъркали. Те обаче не участваха в играта и ударите биваха добродушно нанасяни с цяла лапа. Тези лапи, които с един удар можеха да прекършат малко дърво, сега се използваха за галене и така премина нощта.

Изглежда, че по време на игрите през втората нощ бе постигнато разбирателството. Сутринта на третия ден женската се покори с готовност, когато огромният мъжки я покори. Околните гори отекнаха от чудните звуци на гласовете им. След няколко минути те се разделиха и почти веднага започнаха да се хранят с нежните пролетни треви. По-късно през същия следобед, когато мечокът я покори за втори път с огромното си туловище, те останаха свързани близо цял час.

През следващите дни те се съшаваха още няколко пъти. Когато женската проявяваше признаци, че иска да се отдели, мъжкият поставяше лапи пред хълбоците ѝ и слагаше главата си на шията ѝ. Тя извиваше тялото си, но без резултат и едва когато започваше да мятта глава напред-назад, да трака яростно с челюсти, той долавяше нарастващия ѝ гняв и я освобождаваше. Към края на първата седмица тя вече проявяваше много по-малка търпимост към настойчивото му желание.

В началото на втората седмица женската наблюдаваше с явно безразличие как мъжкият, опитен борец от 11 брачни сезона, прогони един по-дребен мъжки, след като му нанесе жесток побой. От края на първата седмица мечките се хранеха поотделно по няколко часа дневно и младият мъжки се бе доближил до бронзовата женска, когато пасеше сама на един полегат склон. Внезапната поява на възрастния мечок на билото на хълма изплаши неопитния мъжки и той скоро претърпя поражение. Ловецът, който една година по-късно щеше да убие младия мечок, нямаше да може да разбере защо му липсва едното ухо.

Едрият мъжки се върна при женската, но не получи никакво признание за подвига си. Дали за да я порицае, или защото битката го бе разярила, но той я захапа доста жестоко, а тя избяга и се настани между близко растящите дървета, за да покаже, че се сърди. Изминаха два дни, преди той да я срещне отново. При тази среща тя му позволи

за последен път да се качи върху нея. През следващите десет дни те често се срещаха, часове наред се хранеха заедно и дори няколко пъти спаха заедно, обаче половото им влечение беше изчезнало. Сега вече всеки момент вродената им нужда от самота можеше да надделее и те щяха да се разделят завинаги.

Към средата на четвъртата седмица те се срещнаха и се хранеха заедно около един час, но стремежът им към самота беше вече надделял над половия нагон и те безцеремонно разтуриха своя брак.

Следващата сутрин, женската се движеше в западна посока. В нея се намираха две оплодени яйца, но трябваше да изтече един латентен период, преди да се развият. Сега беше юни, а чак през декември зародишите на тези огромни животни, достигащи до 750 кг, щяха на нараснат до 2 см дължина. Тъй като природата е предопределила всички малки мечета в целия свят да се раждат през последната седмица на януари или първата седмица на февруари, забавянето на развитието на зародишите имаше важно значение за спазването на този срок.

Сега вече сама и враждебно настроена към всички мечки — малки и големи, — женската се оттегли и започна усилено да се храни. Годината беше 1950, но тя можеше да бъде всяка една от четирите и половина милиона години, които бяха изминали от плейстоцена, когато се появил този животински вид. Неговият произход може да бъде проследен 20 милиона години назад, когато хемикионът — полукуче-полумечка — е дебнел по-дребните животни на миоцена. По-прекият прародител на вида бе уасавусът, европейска мечка с ръста на вълк, живяла преди 15 милиона години. Няколко милиона години по-късно, през плиоцена, се появява видът Урсус арктос, европейската кафява мечка, от която произлизат всички кафяви мечки и гризли, разпространени в Северното полукълбо. Когато човекът е бил още една несигурна възможност в лоното на маймуна, основните черти на брачния ритуал на мечките вече е съществувал в продължение на милиони години. Неговото съвършенство се дължи на древността му. Въпреки че мечката е интелигентно животно, което лесно се приспособява, при този жизнено важен момент от живота ѝ нито едно от тези две качества не е необходимо. Природата не оставя такова важно нещо на свободния избор. При брачните си отношения мечката

се ръководи от своя инстинкт — нейното поведение е строго определено.

2.

Придвижването на мечката в югозападна посока нямаше определен план. Тя се бе спуснала от височините, където прекара зимата; в равнината беше срещнала мъжкия и сега продължаваше да скита, без да преследва съзнателно някаква цел. Тя изчакваше да настъпи времето на движението на съомгата, за да отиде до близките реки. Пролетта се преливаше в лятото, белотата вече се изместваше от зеленината. Снегът се оттегляше по най-високите възвишения на изток и север. Вълчийт боб, горската съсънка, спорержът, различни видове орхидеи, теменугите, синята перуника, цветя с формата на камбанки и на звезди, със сладникав сок и някои с отровни корени растяха в диво изобилие. Цветовете отново покриваха земята, а в небето птиците летяха като полудели.

Без да се интересува от опустошенията, които предизвикваше, мечката скиташе от едно място на друго. Птиците я нападаха, когато прегазваше някое гнездо или се отриваше в предпочитано от тях дърво. Постоянните обитатели — свраки, черноглави синигери, тихоокеански дроздове и кръсточовки — протягаха шици и се чудеха на ръста ѝ. Летните посетители — северни зеленоглави лястовици, аляскови дроздове-отшелници, борови черешарки, брезови скатии и десетки други птици, — тласкани към това рисковано пътешествие до острова от непонятна сила и стремеж, обсъждаха всяко нейно движение. Докато се движеше през деня или спеше през нощта, многогласен хор с остри писъци сипеше върху нея обиди и проклетия. Няколко пъти мечката беше налитана от ята лястовици, които се спускаха върху нея в неспирен поток. Объркана и разколебана от тактиката им на пикиращи бомбардировачи, тя се оттегляше с мрачно достойнство.

Мечката достигна брега източно от залива Дедмен. Влезе в спор с няколко прегракнали чайки и си присвои трупа на един ушат тюлен. Стар боец с дългогодишен опит, мъжкият тюлен се беше разболял в океана и стигнал твърде далеч на изток. Заразен с паразитни червеи

(анкилостоми) и обречен на смърт, той бе пропълзял на брега и се бе отпуснал полумъртъв на приливите и отливите, които отначало го заливаха, а след това го оставиха заклещен между разбитите от морето скали. Чайките започнаха да го кълват преди още да беше умрял. Най-напред изядоха очите му. Той нямаше нито волята, нито възможността да се съпротивлява и все пак жизнената сила в него беше твърде голяма, за да му позволи лесна капитулация. Естественият ход на нещата тласкаше тази още жива комбинация от химични елементи обратно в първичната реторта.

Мечката разгони чайките и след като с един удар на грамадната си лапа прекрати страданията на тюлена, започна да се храни. Тя прекара нощта всред група дървета в края на скалистия залив и на сутринта отново завладя трупа. Стотина чайки летяха по околните скали или се въртяха във въздуха, като продължаваха да надават крясъците си. Изглежда, че нейното безразличие ги дразнеше още повече. Отвъд приливните езерца, върху утихналите за момент води, плуваха подобни на сини, сиви и бели коркови тапи още много възбудени и шумни чайки. На съседно дърво подобно на часови стояха два белоглави морски орела. Въпреки своята възвишена и може би благородна осанка те жадуваха за мърша не по-малко от останалите птици.

С приближаването на лятото видовете и броят на морските птици по крайбрежието нарастваха. Летните посетители — обикновената бекасино-кръшкач, алеутският пясъчен дъждосвирец, късоклюнатата чайка-буревестница, тихоокеанската трипръста чайка и полярната рибарка — прибавяха своето непрестанно движение и шум към тези на постоянните крайбрежни обитатели — сините и сребристите чайки. Великолепният скален орел, който пристига само през лятото, се появяваше и участвуваше във въздушна акробатика като партньор на белоглавия морски орел, който е целогодишният господар. Морски гмурци, албатроси, буревестници, водолюбки, корморани, гъски, патици, пойни лебеди, обикновени жерави, морски папагали, кадифени патици, стридояди, постоянни или временни обитатели, други, дошли нарочно или случайно, пристигаха с хиляди и превръщаха големия остров в огромен птичарник. Късоопашати невестулки и червени лисици преминаваха по скални корнизи и през храсталаци, за да ограбват гнездещите по земята птици, като унищожаваша хиляди яйца

и малки пиленца. Островът пируваше за сметка на собственото си изобилие. Милиарди пъти милиарди хранителни вериги се създаваха в микроскопични размери в почвата и океана. На сушата огромната мечка беше най-голямото животно, а в океана — китът, но в крайна сметка всеки от тях зависеше от животински организми, невидими за обикновеното око, които осигуряваха химичните елементи, лежащи в основата на цялата сложна система на живота.

На километри в океана милиони съомги хвърляха хайвера си и по някакъв загадъчен и древен закон се завръщаха в мрежата от реки и потоци, от които първоначално бяха дошли.

На фона на цялата тази панорама мечката бавно и неотклонно следваше своя път. Страхувайки се единствено от миризмата и звука, идващи от човека, безстрашна пред всяко друго живо същество, неспособна да се страхува от мъртвата природа, тя се движеше като грамадна космата маса. Нищо не я възпираше, нищо не можеше да ѝ се противи. Тя ядеше, без да спира, растения, животни и случайни трупове. Нейното хранене имаше същия дълбок смисъл, както и брачното ѝ поведение. В края на есента тя щеше да си потърси бърлога и да заспи рано, защото беше бременна. Така щеше да преживее до пролетната и лятната реколта. Нещо повече, щеше да създаде две нови живи същества, които трябваше да изхранва през зимата. Тя нямаше да се храни от края на октомври до средата на май през следващата година. Огромните ѝ размери налагаха през тази пролет и лято да се храни почти непрекъснато. Всичко това беше част от същата сложна система. За природата сега тя представляваше не един, а три живота.

Животът и проблемите на другите същества, чиито пътища мечката пресичаше многократно, по своята същност не отстъпваха на нейните. В техния начин на живот обаче се долавяше осезаем страх, какъвто нямаше при нея. Тя действуваше по-целенасочено. Тъй като не можеше да стане плячка на други животни, защото имаше огромен ръст и беше всеядна, тя само ходеше, ядеше, почиваше и отново ядеше. Единственият признак, с който показваше, че не е пълен господар на острова, бе редовното подушване на въздушните течения, които идваха и се въртяха между крайбрежните скали и дървета. На няколко пъти мечката долавяше обезпокояващи миризми и изчезваше всред околната гъста растителност. Единствено тази тревога от присъствието на човека издаваше нейната уязвимост.

Въпреки че на остров Коудиак има безброй места, откъдето нито се вижда, нито се чува океанът, това е морска земя. Атмосферните условия на острова, а следователно и неговият животински и растителен свят са изцяло продукт на Тихия океан. Нито земята, нито съществата, които я обитават, не могат да се освободят от това влияние, дори и за миг от първия до последния ден на своя живот. Всичко полезно на острова е дар от морето, въпреки че в далечното бъдеще, когато остров Коудиак потъне под вълните и престане да съществува, този дълг ще бъде изплатен.

Най-голямата плячка на мечката през този сезон дойде като дар от океана. През март 6000 сиви кита напуснаха залива Модлин в Долна Калифорния и се отправиха на далечно пътешествие към летните си места за хранене край бреговете на Сибир, намиращи се на повече от 11 000 км. След тримесечно пътуване тези огромни животни бяха прекарвали 2 месеца в плитките води, където се размножават, и сега се отправяха за нови 3 месеца в открито море, за да достигнат богатите с храна сибирски крайбрежни води. Тук те щяха да прекарат около 4 месеца. Това пътешествие, дълго 22 500 км, те извършваха всяка година. Всред тях имаше една женска с огромни размери — дълга 15 м и тежка около 34 т. Големият ѝ опашен плавник, широк 4 м, я тласкаше на север заедно със стадото. През април китовете се събраха в западната част на Олимпийския полуостров от щата Вашингтон и се отправиха на запад. За няколко часа цялото стадо успя да се промъкне през тесния трикилометров пролив между остров Селъндър и нос Кук на северозападния край на остров Ванкувър. След това те изчезнаха от погледа и се отправиха през Тихия океан, за да се съберат отново близо до Сибир. Храната им, състояща се от еуфаузия — малка океанска скарида — и от дребни дънни ракообразни, изглежда съвсем недостатъчна за поддържането на такива огромни същества, но тези миниатюрни организми се срещат в такива астрономически количества, че китовете могат спокойно да се изхранват с тях, ако няма човешка намеса.

В средата на май големият сив женски кит премина на около 48 км южно от остров Коудиак. Въпреки че прекарваше 85% от времето си под водата, той трябваше да се издига и да поема въздух. Обикновено китът се гмуркаше на дълбочина около 140 м и за 8 минути преминаваше около 700 м, преди да изплува, за да вдиша чист

въздух. При по-буйно настроение китът преминаваше 350 м за 4 минути на дълбочина само от около 33 м, преди да се появи на повърхността 2 или 3 пъти на кратки промеждутъци. Женският кит променяше своя ритъм съобразно с настроението си и така се отдалечаваше все повече от американския континент.

С женския кит беше и нейното малко, тежко около тон и половина. То се бе родило през февруари и както всички млади китове беше изключително развито. Малкото започна да плува незабавно след раждането си и без чужда помощ успя да се издигне до повърхността и да поеме въздух. Сега то се придържаше съвсем близо до майка си, докато плуваха на запад.

Западно от остров Коудиак майката направи едно от своите дълбоки и продължителни гмурвания и по непонятни причини не успя да забележи един кораб, който се насочваше на север към пролива Шеликов. Секунди след като женският кит изплува, стана сблъскването с кораба, който се разтреса и спря. Раненият кит веднага потъна и след това бавно се издигна. Корабните витла бяха оставили дълбоки разрези на гърба и едната му страна, от които струеше кръв. Нараненият и объркан кит плуваше безцелно, като изхвърляше вода през интервали от минута. Той не можеше да поеме въздух в дробовете си и трябваше да се придържа до повърхността на водата.

Заедно със своето ужасено и объркано малко женският кит се понесе бавно на изток и достигна южните брегове на остров Коудиак. Няколко пъти той се опита да се насочи към обичайния си маршрут, но беше твърде тежко ранен, за да може да действа правилно.

Кръвта, която продължаваше да се стича във водата, привличаше други животни. На втория ден от агонията на кита 14 двуметрови плавника прорязаха мазните вълни на около 1000 м от брега и група косатки го нападнаха. Малкото свърши бързо, срязано наполовина при две ухапвания, а скоро и женският кит бе мъртъв. Неговият труп, от който липсваха може би 20 т месо, бе изхвърлен на брега в каменист залив, недалеч от мястото, където бе умрял тюленът. Бронзовата мечка го откри няколко часа по-късно.

Спорът с чайките започна отново. Когато към оргията се присъединиха свраки и гарвани, заливът се изпълни с врява и оживление. Лисиците се прокрадваха с прекалена предпазливост към прикритите места, а мечката пируваше. Един млад мъжки, чийто нос

лесно бе доловил засилващата се с всеки час воня, мина по самия бряг и стигна на около 30 м от женската, която ядеше парче откъснато месо. Тя се надигна предпазливо и направи две несръчни стъпки само на задните си лапи. Като сумтеше и душеше, тя скоро откри мъжкия, спусна се на четирите си крака, изтрака с челюсти, изрева и се втурна в атака. Младият мъжки, който беше още твърде дребен, за да посрещне подобно предизвикателство, изчезна в гъстите шубраци, от чието прикритие той никога не се отдалечаваше. Мечката се изправи и застана неподвижно, леко извита по посока на вятъра. Слабо въздушно течение отнесе миризмата му и тя прекрати преследването. Когато се върна при храната си, тя завари месото плътно покрито с птици, а две лисици ожесточено теглеха парчето, което бе откъснала за себе си. Ревейки яростно, отново мина в нападение и птиците и лисиците се втурнаха да търсят убежища. Няколко чайки, които бяха преяли, правеха усилия да се издигнат във въздуха. Мечката уби една от тях с небрежно движение на лапата си. Когато мечката започна да се храни, една лисица, лишена от плячката си, грабна вместо нея убитата чайка и я отвлече в храсталака.

Тук, където границата между земята и морето се губеше, природата беше оставила дарове за всеки. Големи и малки парчета китово месо се полюляваха от вълните и на повърхността се появиха лакоми месоядни риби. Приливите постоянно изхвърляха парчета месо и сухоземните мършояди също пируваха. Мечката забеляза рибите само при един пристъп на гняв. Когато вълна заля краката ѝ, тя започна да се мята и да нанася удари върху плуващите наоколо риби. Тя бързо заобиколи кита, като удряше съомгите, известни също така като пьстърва-тлъстак. Тази едра и бърза риба е най-големият хищник от съомгите. Невежи хора са я нарекли Доли Вардън — на името на веселата и очарователна героиня от романа на Дикенс „Барнаби Ръдж“. Сега, докато стадо съомги обикаляше около кита, мечката изпадна в ярост. Тя уби една грамадна десеткилограмова риба, стисна я с челюсти и я захвърли. Вълните изтласкаха рибата на брега, където две лисици чакаха да я докопат преди чайките, които вече бяха станали хиляди. Отново два морски орела стояха на пост на едно дърво близо до мястото на събитията, твърде горди, а може би и твърде плахи, за да се присъединят към врявата. Те щяха да изчакат по-спокойно време, за да поискат своя пай.

Когато приливът се издигна твърде високо, мечката трябваше да изостави плячката си на рибите за няколко часа. Нейното настроение беше така накиснато, както козината ѝ, когато тя излезе на сушата, и младият мъжки би могъл да се смята щастлив, че не я срещна в такова състояние.

Появата на трупа задържа придвижването на мечката на запад. Седмица след като китът бе изхвърлен на брега, тук се появи огромен мъжки, който прогони женската, но тя вече почти се бе установила в района. През оставащите летни дни мечката обхождаше растящите по високите места боровинки и внимателно следеше движението на съомгата в реките. Когато октомври се спусна по хълмовете, тя вече си беше намерила зимна бърлога в околността. Именно тук, близо до залива Дедмен, щяха да се родят нейните мечета. Месторождението им до известна степен бе определено от сблъскването, станало в океана между един кит, идващ от водите на Мексико на път за сибирските брегове, и един товарен кораб, регистриран в Япония.

3.

Мечката се изкачи на най-високото място, което можа да намери, проби си път между обрасли с хрусталаци отломки, които препречваха входа на скален тунел, навлизащ около 4 м навътре в хълма. Естествената пещера имаше благоприятно южно изложение. Мечката започна да застила най-вътрешната ѝ част. Успя да натрупа значително количество клони от елша и мъхове и като ги разстилаше с изненадващо сръчните си лапи, тя покри входа на пещерата с килим, дебел около 30 см. Някои мечки изобщо не се грижат за създаването на подобни допълнителни удобства. Сякаш за да изпробва резултата от своя труд, през първите дни мечката влезе няколко пъти в пещерата, като оставаше да поспи по два-три часа. След тези кратки дремки тя излизаше и започваше да се храни с каквото ѝ попадне.

Пещерата се намиреше на възвишение на около 950 м над морското равнище до залива Алпин на североизточния край на залива Дедмен, който пък е продължение на залива Ейлитък. В по-високите части на склона растителността беше бедна и затова мечката слизаше надолу, за да търси храна. От време на време тя душеше в дупките по откритите поляни, като излапваше малките гризачи, които успяваше да открие.

След това, като че ли за да почисти околността, тя изяде всичко каквото намери — суха трева, червени боровинки, няколко отдавна изхвърлени от потока съомги, малкото сини боровинки, останали в това късно лято. Тя намери загубено или изоставено ловно яке и няколко минути го дърпа със зъби. Накрая изяде няколко парчета от него. Харесваше ѝ, че якето издаваше човешка миризма и все пак не беше живо. Докато мятеше якето и се хвърляше върху него, тя правеше движения и заемаше пози, напомнящи тези на малко кученце, които поради огромния ѝ ръст изглеждаха комични. Това малко неочаквано поведение е спечелило на мечките съвсем неподходящата репутация на клоуни всред животните.

Преди 26 години, през 1924 г., хората бяха пренесли на острова малко стадо черноопашати елени, за да ги използват като ловен дивеч. По-голямата част от потомците на тези пришълци сега обитаваха североизточните райони, но отделни животни бяха попаднали на запад. Един от тях, мъжки елен в разцвета на силите си, бе ранен от любител ловец и се бе укрил в малка горичка, където след дълга агония умря. Мечката откри разлагащия се труп, който беше точно по вкуса ѝ. Ако самата тя бе убила животното, едва ли би изяла много нещо от него, преди да го зарови и да изчака да се разложи. С кътните и предкътните си зъби тя се справяше по-добре с престояло месо.

Шансът, който бе помогнал на мечката да открие първо ушатия тюлен, след това сивия кит и накрая елена в добавка на нейната нормална дажба от съомга и дребен дивеч, ѝ бе осигурил повече животинска храна за една година, отколкото тя бе изяла през предходните три години, взети заедно.

Последната храна, която мечката изяде, бяха няколко замръзнали боровинки и след това през един много дъждовен и студен следобед тя изчезна в бърлогата си, където щеше да прекара близо половин година в сън.

Мина доста време, докато се настани, а след това лежа будна и се заслушва в течение на много часове. Вероятността да бъде обезпокоена бе нищожна, но въпреки това тя продължаваше да слухти, като нервите ѝ бяха необичайно обтегнати. Не зависимо от обстоятелството, че беше установила правото си върху пещерата, това беше жилището на нейните деца. Без да разбира положението, тя чувствуваше, че трябва да защитава това място. Промените, извършващи се в тялото ѝ, щяха да определят поведението ѝ през идващите месеци, без да осъзнава това.

За човека териториалността при мечките е загадка. Поведението на тези животни в най-добрия случай може да бъде наречено противоречиво. Изглежда, като че ли те се интересуват повече от конкретните особености на живота, отколкото от такива отвлечени понятия, като територия. Ако женската има малки, тя проявява стремеж да ги защитава; ако мъжкият има партньорка, той е готов да пропъжда другите мъжки. По същия начин, ако някъде има скрита храна или предпочитано място за риболов до някой поток, тогава най-едрото и силно животно се налага при всяко спречкване. Наличието на

индивидуална територия при мечките не е доказано, а според някои данни дори е съмнително. Не е известно дали т.нар. „мечо дърво“, здравата одрано от ноктите и често посочвано като знак, определящ границата на територията, няма съвсем друго значение.

Пещерата до залива Дедмен обаче беше нещо конкретно и мечката нямаше да позволи на друго животно да ѝ я оспорва. Нейният нрав, който никога не беше особено дружелюбен, по време на зимния сън ставаше съвсем непоносим. Може би несъзнателно тя беше оставила достатъчно знаци, за да предупреди всеки нашественик. Само безразсъден глупак би ги пренебрегнал.

Докато мечката постепенно се унасяше в сън, природните сили преобразяваха острова. Непрекъснато понижаващата се температура предизвикваше промени, отначало незабележими, но сигурни и неизбежни, както всемирните закони, които ги обуславяха. Водата, която така леко тече през пролетта, лятото и ранната есен, започна да се променя. Когато температурата спадна до 0°C, молекулите ѝ започнаха да се групират в колоидни частици, невидими с просто око. След това те прерастваха в по-едри кристалчета лед. В по-спокойните води на острова ледът беше пухест и лек. В по-буйните води малки ледени иглички показваха промяната. На четвъртия ден само най-бързите потоци течаха свободно, но вече и по тяхното дъно започна да се образува лед. Тихите езерца вече бяха покрити с рохкав лед, който бързо се втвърдяваше. Мъглата, идваща от по-топлата океанска повърхност, замръзваше и скоро всяко стръкче суха трева, всяко клонче беше покрито със скреж. Дъждът се превръщаше в суграшица. Температурата продължаваше да се понижава. Небето беше пепелявосиво и на този фон слънцето беше само един бледожълт диск.

Невестулките и лисиците, зимуващите птици и всички други живи организми на острова, на които природата бе наредила да посрещнат зимните опасности, без да заспиват, се скриха във всички възможни убежища. През последните седмици техните зимни облекла бяха станали по-дебели, но все пак им бяха необходими дни, преди да свикнат с внезапната промяна. Междувременно водните пари се съгъстяваха и падаха във вид на милиарди шестоъгълни кристали. Въпреки че всеки един от тях представлява скулптурен шедьовър с несравнима красота, никой не оценяваше този факт. Очите както на

хората, така и на животните бяха насочени към по-очевидни явления. Земята отново бе побеляла и зимата завладя остров Коудиак.

Студени въздушни маси постоянно преминаваха над по-топлите води на врязаните в сушата пристанища и заливи. Странни ледени пушеци се носеха над полуостровите и превръщаха предишните зелени и жизнени брегове в загадъчни гравюри. Скали и дървета се показваха и изчезваха в ледената мъгла подобно на кораби-призраци. Между деня и нощта почти не се забелязваше разлика. От север духаха ветрове, които сбиваха снега. В края на първата седмица по-дребните животни можеха да се движат по снега, без да пропадат. Под непрекъснатия натиск на вятъра снегът продължаваше да се сбива и все по-едри животни можеха свободно да се движат. Този натрупан сняг обаче означаваше, че намирането на храна става по-трудно. През тези първи седмици на зимата се извършваше отбор. Много от зимуващите животни, които бяха стари или преминали разцвета на силите си, измираха. Някои от младите, родени през пролетта и лятото, и тези, които не бяха достатъчно приспособени да живеят и да се размножават, също трябваше да умрат. Броят на жертвите нарастваше и любителите на мърша се радваха на новата плячка. Тяхното щастие обаче не продължи дълго и много от тях също се превърнаха в жертви. Природата, която бе създавала сякво прекалено много, слагаше край на цикъла с фазата на отбора.

Вътре в своята пещера мечката бе забравила промените, които ставаха навън и носеха смърт на стотици животни. Нейното грамадно тяло, прекрасно завито в зимната си козина и изолирано чрез тлъстините, ритмично се полюляваше в съня. Тя не се намираще в състояние на летаргичен сън, защото не притежаваше тази странна способност, характерна за лалугерите. Те прекарват истински летаргичен сън и дишането, температурата и пулсът им спадат почти до безжизненост. Жизнените процеси на мечката запазваха нормалния си ритъм. Ако бъдеше обезпокоена, тя би могла да се събуди, след няколко минути би се съвзела напълно, за да може достатъчно бързо да посрещне всяка истинска или въображаема заплаха. Гризачите, които спят в по-дълбоки дупки, не са в състояние да направят това. Летаргичният и обикновеният сън са съвсем различни.

На два пъти през дългите зимни месеци мечката се събуждаше и излизаше от пещерата в състояние, напомнящо алкохолно вцепеняване.

Без да намери нещо за храна и не разбирайки какво прави навън в този студ, мечката се прибираше обратно в дупката си. Ледената кора не можеше да издържи тежестта ѝ и тя оставяше дълбоки следи, които обаче скоро биваха запълвани от падналия нов сняг и навяваните от вятъра невероятно фини снежинки, наподобяващи диамантен прах. Топлината, излъчван от огромното ѝ тяло, повишаваше температурата в бърлогата до необходимото удобство, а хъркането ѝ гарантираше сигурност. Наистина, добре е да си най-голямото животно.

Вятърът и студът навън продължаваха, а заедно с тях и преобразованието на света. Пухкавите снежинки започнаха да променят формата си, да се превръщат във фирн. Снегът, както всичко друго, остарява и фирнът замества пресния сняг. Зимата беше в разгара си. Само най-издръжливите организми, както и онези, които можеха да спят, щяха да оцелеят. Студът беше нещо повече от измерение на термометъра. Това бе една свръхестествена сила, която осакатяваше и убиваше.

След като мечката заспа, развитието на новите създания, намиращи се в тялото ѝ, се ускори. Зародишите растяха бързо, тъй като трябваше да се спазва ново разписание за времето. В мечката растяха две малки. Защитени от суровата зима в сравнителната топлина и спокойствие на пещерата, техните малки телца се хранеха от запасите, които мечката инстинктивно бе натрупала. В началото на декември всяко от тях тежеше една петнадесетхилядна от теглото на майката. За да оцелеят след раждането си, те трябваше да увеличат десетократно това тегло за осем или девет седмици. Те не осъзнаваха това първо изискване на природата. Дълбоко вплетени в магическите химични съединения, те растяха охранвани и защищавани, действително създадени като повторение на най-древното и най-вълшебното чудо.

Мечката роди в последния ден на януари. Всяко едно от малките ѝ тежеше по 310 г. Слепи, беззъби, голи — те не биха могли да оцелеят без защитата на майчиното тяло. Тя ги обгърна от всички страни, като тлъстините на тялото ѝ образуваха нещо като торба, и когато те започнаха да сучат, отново заспа. Тя щеше да ги храни от собственото си тяло най-малко девет месеца, а може би и повече. Несъмнено самият факт, че малките се бяха родили, означаваше съществена промяна в положението. Мечетата изцяло зависеха от нея. Нейният

живот даваше живот и на малките, а нейната смърт означаваше сигурна смърт и за мечетата.

Малките прогледнаха и първите им зъби покараха в края на първите 40 дни. Макар че ставаха с всеки изминат ден по-активни и взискателни, те рядко се отдалечаваха, дори и на сантиметри от големия източник на топлина и храна. Сега вече телцата им имаха козина и в движенията им се забелязваше известна съгласуваност. Достатъчно обаче беше майка им да се отстрани от тях, дори и за минута, за да изпаднат в паника и да започнат тъжно да хленчат.

Кой знае колко време майката прекара в сън и колко време стоя будна, като галеше, почистваше и полагаше грижи за своите малки. Тя проявяваше почти невероятна нежност към тях и търпеше тяхната все по-засилваща се палавост. Нейното право черво беше запушено с нещо като клей и пещерата беше изненадващо чиста. Мечата миризма не може да бъде сбъркана с друга и нейната собствена миризма бе така здраво насадена в сетивата на малките, че те нямаше да я забравят, докато бъдат прогонени от мечката след повече от година. За двете малки (мъжко и женско) светът беше нещо тъмно, меко и богато на миризми. Единственото, което се променяше, бяха самите те. Всичко останало вдъхваше спокойствие със своята постоянност.

Най-после зимата свърши и земята донякъде си възвърна предишното богатство. Оцелелите животни започнаха да се движат с новопридобитата свобода, навсякъде се виждаше прясна растителност. Масата бе наредена и угощението започна отново.

Април дойде и разкри земя, която дълго време бе скована от зимата. Но мечката не бързаше да излезе. Нейните малки наистина бяха станали много игриви и тя започна да упражнява първите признаци на своя авторитет. Към средата на май, когато изведе мечетата навън, те тежаха по 7 кг и бяха прекалено подвижни, за да им се дава свобода. Мечетата можеха да оцелеят само ако се подчиняваха. Опасностите, които застрашават малките, дори тези на едрите животни, са съвсем реални. Нелюбезни мъжки се навъртат наоколо, а непредпазливите мечета са лесна плячка с вкусно месо. Това, както и много други неща, мечката схващаше инстинктивно. Тя предпазваше малките, като постепенно им втълпяваше основните правила на поведение. Към средата на май мечетата знаеха значението на всяко

изрѣмжаваме или изсумтяване и познаваха добре болката от удара на тежката лапа.

И така волята на природата бе изпълнена. Появи се ново поколение, което скоро се впусна в един пречистен и новонаселен свят. Мечката бе изплатила част от дълга си, който ще бъде издължен едва когато тялото ѝ престане да ражда. Засега обаче, тя имаше да изпълнява още една задача. Живите същества, които тя бе създала с тялото си и бе откърмила в бърлогата, трябваше да бъдат подготвени, докато могат да бъдат пуснати на свобода, за да посрещнат на свой ред същите задължения. Всичко в природата е циклично и с течение на времето нещата се повтарят.

4.

Светът, в който се появиха малките мечета, бързо се променяше. Наоколо скитаха мечета, родени предишната година, женски, които не бяха раждали миналата година, и мъжки, чието поведение никога не можеше да се предугади. Постоянно долитаха птици. Морски бозайници отиваха да търсят храна в освобождаващия се от ледовете Северен ледовит океан. Валеше всеки ден, а понякога и всеки час и почвата беше подгизнала. Пролетта беше пълен господар, а лятото вече пристигаше. Първите му предвестници се виждаха навсякъде.

Скоро след като напусна пещерата, мечката започна да яде очистителни треви и билки и бързо изхвърли черния смолист тампон, който запушваше правото ѝ черво. Тя водеше малките си и винаги беше нащрек за евентуалната поява на някоя възрастна мечка. Дългият период на бездействие бе изнежил стъпалата ѝ и тя леко накуцваше. През първите дни не се отдалечаваше от дупката си и ядеше само онова, което се намираще на склона. Подобно на крава тя захапваше кичур трева и я откъсваше с рязко повдигане на главата. Тя все още имаше тлъстини, но щеше бързо да отслабне през първите две седмици. После щеше да започне отново да трупа запас от тлъстини за следващия зимен сън.

Вниманието, което мечките отдават на храненето, е типично за тях. Нуждата от храна нараства в края на пролетта и началото на лятото. Женската, която никога не бе показвала придирчивост към храната, ядеше всичко, каквото ѝ попадне. Въпреки че можеше на едно ядене да се задоволи със сравнително малко храна за такова едро животно, тя ядеше много често, почти без прекъсване. Общият обем на погълнатата храна беше по-голям, отколкото можеше да предположи случаен наблюдател.

Докато търсеше крехък див пащърнак, мечката захапваше с цяла уста растения и поставяше здраво предните си лапи на земята. После с конвулсивно движение тя дърпаше назад с цялото си тяло, докато изтръгваше един чим. Търкаляше го с лапи, докато се изчистят

корените и бавно ги изяждаше. Търсейки тези крехки части заедно с ларви и бръмбари, тя така разрови склона, че той заприлича на безразборно орана нива. За да намери храна, мечката работеше повече с лапите си, отколкото със сетивата си. Природата е дала на мечката всестранен апетит и по този начин я спасила от мъките, които изпитват другите хищници при недостатъчна плячка. Тя обаче е отнела или изобщо не е дала на мечките крайно чувствителните сетива, които вълците, невестулките и котките притежават, за да могат да оцелеят.

На редовни интервали мечката се връщаше при малките си, защото техните изисквания за храна бяха не по-малко настойчиви от нейните. За разлика от майка си обаче те сами не можеха да постигнат нищо.

Често, докато преораваше земята близо до отвора на пещерата, тя оставяше малките при изхода ѝ, но никога не се отдалечаваше дотолкова, че те да бъдат извън обсега ѝ, като постоянно душеше вятъра, за да открие признаци на опасност. Когато се завръщаше, малките започваха да скимтят силно и да се катерят едно през друго, за да я доближат. Понякога тя лягаше настрана и ги наблюдаваше, докато се хранеха, като издаваше тихи звуци на задоволство. Друг път мечката лягаше по гръб и движеше ритмично задните си крака, докато малките дърпаха и сучеха. В някои случаи тя седяше точно на задницата си, опряла гръб на някое дърво или на купчина пръст, и подпираше с лапа гърба на всяко мече. Задните ѝ крака бяха протегнати напред като на комична стара жена, а главата (с носа право нагоре) се въртеше бавно, сякаш да раздвижи вдървената си шия. Малките се подпиреха здраво на задните си крачета и трепереха от удоволствие, докато поглъщаха млякото ѝ. Тя беше винаги нежна, винаги нащрек. Нейният живот се делеше между грижата да нахрани себе си, а чрез това и малките си и тревогата за тяхната безопасност. За нея сякаш не съществуваха други сили, други интереси.

С всеки изминат ден малките растяха. Теглото им, което при излизането от пещерата беше около 7 кг, трябваше да се увеличи и до средата на есента да надхвърли 46 кг. В края на втората си година те щяха да тежат по 200 кг. Разлика в теглото на двете малки щеше да настъпи едва когато станат 4-годишни. Засега беше трудно да се открие някаква разлика между тях. Цветът на козината им беше тъмносив, но не можеше да се предскаже какъв ще стане по-късно.

Гените, които бяха унаследили от родителите си, бяха смесица от различните по цвят кафяви мечки, които ги предшествуваха, поради което и цветът им не можеше да бъде предусетен. Преди появата на човека нито един цвят нюанс на козината им не бе играл ролята на фактор за оцеляване и поради това сега не се забелязваше никакъв преобладаващ цвят. Преди природата да може да подбере най-подходящия цвят, почти сигурно е, че човекът ще премахне мечките от лицето на Земята.

Мечетата израстваха и заякваха, съгласуваността в движенията им се подобри. Мечката увеличи разстоянието и времетраенето на разходките им. Тя ги призоваваше и непрекъснато насърчаваше тяхната самоувереност със звуците, които издаваше, и така ги водеше все по-далеч от пещерата. Накрая започна да ги държи навън дни и нощи, като винаги намираще място за спане сред възможните най-гъсти прикрития още преди да се е стъмнило. Малките още бозаеха и често пътешествията им бяха прекратявани, за да получат храна. Колкото повече се отдалечаваха от пещерата, толкова повече се засилваше бдителността на майката. Тя рядко почиваше повече от няколко минути.

Един следобед, когато семейството се спускаше през поляна между два реда недорасли елши, които обграждаха хълма, майката внезапно спря и се изправи на задните си крака. Движението ѝ бе плавно и леко. Слабото ѝ зрение не ѝ служеше добре и тя само клатеше глава. Мечетата пристигнаха, препъвайки се в краката ѝ, и започнаха да играят. Тя издаде три кратки, резки заповеди и като имитираха комично майка си, малките направиха опит да се изправят, за да видят какво привлича вниманието ѝ. Тя продължаваше да стои неподвижна и мечетата започнаха да нервничат. Те застанаха на четири крака и се притаиха между краката ѝ. Малкото женско започна да скимти и майката отново властно изръмжа. Тя се заслушваше и душеше вятъра, като се опитваше да долови миризмите. Усецаше присъствието на друга мечка, и то съвсем наблизко.

В долната част на склона, сред елшите, стоеше друга мечка и се взираше с късогледите си очи в посоката на бронзовата женска. По прищявка на природата тази мечка имаше четири малки, които се гушеха между краката ѝ. Това изключително рядко явление понякога се среща, но майките не могат да издържат на изпитанието. При

толкова много задължения и грижи цялото им поведение беше съвсем объркано.

Слабо въздушно течение, което идваше от морето и се промъкваше между покрити с водорасли скали, между храсти и дървета, се носеше нагоре по склона. Други течения идваха откъм повърхността на водата, сливаха се и минаваха над поляната. Те обгърнаха мечката сред елшите и пренесоха тайната за присъствието ѝ до бронзовата мечка, която гледаше втренчено надолу, но още беше в неизвестност. За миг бронзовата мечка определи мястото на пришълката в долината. Внезапното движение с глава, придружено от изръмжаване, принуди чужденката да промени, макар и малко, положението си. Бронзовата мечка успя да долови движението и да различи неясните очертания. Тя издаде остър лаещ звук, пристъпи два пъти на задни лапи, преди да се спусне на земята, гледайки надолу. Малките вече тичаха нагоре към хребета, ревяха от страх.

Без да прегъва предните си крака, така че огромното ѝ туловище се тресеше при всяка стъпка, мечката се спусна надолу по хълма.

Другата женска също застана на четири крака и като реши, че мечетата ѝ са добре прикрити в елшите, излезе на открито.

Двете женски мечки се озоваха една срещу друга на разстояние около 22 м и започнаха бавно да се движат, докато застанаха на едно и също равнище. Сякаш за да поуталожи нарастващото напрежение, чужденката спря и отскубна кичур трева с устата си. Тя се разтърси и се отдалечи, като гледаше по посока на своя противник, с комично висяща от устата ѝ трева. Подражавайки, бронзовата мечка направи същото.

След като премисли, доколкото можеше, бронзовата мечка нападна внезапно. Тя бързо прекоси разделящото ги разстояние и удари другата мечка в рамото, докато тя се изправяше, за да нанесе удар с мощните си лапи. Пришълката се търкулна под силата на получения удар, като махаше безпомощно с лапите си. Нейните рефлексии бяха доста по-бавни и от откритата рана, оставена от зъбите на нападателната, потече кръв.

Стремителността на нападението отнесе бронзовата мечка зад противничката ѝ и когато тя се изправи и обърна, за да нападне отново, пришълката я удари и се хвърли върху нея. Тя понесе страшен зашеметяващ удар. Широката като тепсия лапа с мощни нокти, гневно

разперени встрани, я блъсна с цялата сила. Една от бузите на бронзовата мечка се разцепи и зъбите ѝ се показаха през раната. Тя отново нападна, като хапеше яростно, но чужденката бе започнала да се оттегля. Бронзовата мечка настигна по-тъмната мечка и успя да я захване отзад точно преди тя да изчезне в гъсталака. Под грамадното ѝ тяло клоните така трещяха, като че ли през гората минаваше камион.

Мечката обикаляше покрай гъсталака, като кашляше и ръмжеше. Тя не смееше да навлезе в гората срещу толкова разярен противник, който разполага с предимството на прикритието. Всред дърветата не можеше да се довери на въздушните течения, а още по-малко на собственото си зрение.

Двете мечета на бронзовата мечка и четирите на пришълката наблюдаваха битката, сгъшени в две групи на стотина метра едни от други. Ако им бяха позволили, те можеха да си играят заедно, защото все още притежаваха това групово чувство, което им помагаше да търпят връстниците си. След време те щяха да го загубят, щяха да се научат да нямат доверие и този урок нямаше да забравят, докато са живи.

И двете женски легнаха почти веднага след като се завърнаха при малките си. Те се намираха на не повече от 140 м в две елшови горички на противоположни краища на поляната. През цялата нощ останаха будни, душеха и се ослушваха за всеки звук, означаващ движение. Няколко пъти те се доближаваха до края на горичките и заставаха една срещу друга, въпреки че никоя не можеше да разбере дали другата е там.

На следващата сутрин мечките отново се видяха. Не се счепкаха, но предприеха няколко кратки нападения като символична заплаха. Отдалечиха се и няколко часа не се виждаха. После отново се приближиха на разстояние, от което се усещат. Направиха няколко предизвикателни движения, но не влязоха в открит двубой.

На третата сутрин, малко след като нахрани менчетата за пръв път през този ден, бронзовата мечка се спусна до края на гората. Там, на не повече от 4 м, пришълката пасеше заедно с малките си, наредени зад нея. Вятърът отново духаше от морето и миризмата и звуците, издавани от пришълката, бяха съвсем силни и ясни. Бронзовата мечка приседна за момент, за да се изясни положението. С див рев, почти преминаващ в писък, мечката изскочи от прикритието си. Четирите

малки се разпръснаха, но едното беше по-бавно. Тя го сграбчи в огромните си челюсти и с едно-единствено движение сложи край на живота му, пусна малкото тяло и се обърна, за да влезе в гората, където нейните малки хленчеха.

Не може да бъде сигурно дали другата мечка разбра веднага или с известно закъснение за загубата на най-малкото мече. Останалите три, обзети от панически ужас, тичаха надолу по хълма и се препъваха. Нападението на огромната бронзова мечка, която се появи толкова близо от гъсталака, имаше парализиращ ефект. Само тяхното обучение им помогна да излязат от вцепенението, предизвикано от атаката, и да избягат.

Чужденката се извърна, забеляза безжизненото тяло на малкото си, от което течеше кръв, и се спусна в шубрака след противничката си. С рев, вой, ръмжене и тракане на челюстите тя мачкаше храсти и в изблик на необуздало предизвикателство с един замах на лапата си свали на земята фиданка, дебела около 4 см. Като се изправяше в цял ръст, гневно тракайки със зъби, едрата мечка бавно се въртеше и разкъсваше всичко, каквото попаднеше пред очите ѝ. По пътя си тя разруши три гнезда, разположени на земята. Жълтъците на дузина строшени яйца потекоха извън черупките, а родителите кръжаха във въздуха и оплакваха загубата. Някои по-дребни бозайници се втурнаха в бягство и едно мише гнездо се преобърна, като разпиля по земята своите розови обитатели. Когато мечката отмина, една невестулка се спусна и прибра малките телца, преди женската мишка да ги открие.

Яростното нападение на пришълката в гъсталака не постигна никакъв резултат. Докато тя си пробиваше път между храсти и дървета, бронзовата мечка и нейните малки изчезнаха отвъд хребета. Те се намираха на повече от километър и половина, когато чуждата мечка се появи, сумтейки и кашляйки, в долната част на хълма и седна, виейки до мъртвото си мече. Същия ден тя напусна долината и никога не се завърна.

През следващите дни мечката беше крайно внимателна, сякаш нейното жестоко насилствено деяние ѝ напомняше за опасностите, които дебнат и собствените ѝ малки. Тя дори проявяваше раздразнение и спрямо тях и се задоволяваше само когато безпрекословно изпълняваха нейните заповеди. Често ги потупваше и веднъж ухапа едното по слабината толкова силно, че то скимтя доста дълго.

Достатъчно сплашено, то се завърна при нея, за да получи храна и измоли прошка.

Пришълката, която бе дошла в долината само за да загуби мечето си, няколко дни беше объркана и нещастна. Тя изобщо не разбра, че то си е отишло завинаги, и на няколко пъти ръмжеше недоволно, когато заповедите ѝ се изпълняваха само от три мечета. Тя го търсеше и ревеше, когато то не се явяваше.

Дивата жестокост на тази среща не трябва да бъде надценявана. В района имаше достатъчно храна за двете семейства и женските нямаше защо да се бият. Убийството на малкото бе безсмислено и един човек, който не разсъждава, наистина би презрял животни, чието поведение изглежда така жестоко. Такъв човек обаче трябва само да помисли за собственото си поведение, за бомбардираните градове и малките деца, загинали в смачканите си креватчета и изровени градини, за да разбере и прости онова, което е безмилостно в природата. Въпреки че жестокостта буди недоумение както при хората, така и при животните, при мечките поне тя може да бъде обяснена. Те не са в състояние да изпитват състрадание и не могат да разберат страданието, което причиняват на другите. Мечките знаят само как да оцелеят. Те инстинктивно разрушават това, което може да крие опасност за тях, и не понасят никакво дразнене, макар и най-незначителното. Те не могат да чувствуват вина. Човекът, който има тази способност, изглежда, не е в състояние да действа под нейното въздействие. Човекът, който има най-богатото въображение от всички живи същества, е също и най-жестокият от тях. Затова той няма правото да съди строго другите видове.

5.

Повече от седмица небето остана неизменно сиво. Един-два пъти слънцето се показва за малко, но скоро избледня зад облаците, които носеха дъжд. На моменти вятърът стихваше напълно, а след това самата атмосфера сякаш се превръщаше в някакво неспокойно живо същество. Влажността на въздуха бе толкова голяма, че понякога изобщо не можеше да се разбере дали вали или не. Изглеждаше, че от самата земя се издига вода към небето и същевременно пада от него. Всеки лист на всеки клон от всяко дърво беше като фуния и милиарди от тях изливаха задържаната вода при най-малкото раздвижване от съвсем слаб полъх или от движещо се тяло. Водните капки, които се разбиваха в скалите, като че ли се разпадаха във въздуха и оставаха в него като част от мъглата. Мъглата беше навсякъде, в един момент като бяла дантела, плъзгаща се по земята, а в следващия като подгизнал саван, който участва в заговора на водите.

Мечката и нейните малки се гушеха всред група елшови дървета близо до подножието на един разкалян хълм. Към тях се стичаха вадички, а земята, върху която седяха, беше като гъба. Тя цвъртеше под натиска на всяка стъпка. От много дни те бяха непрекъснато мокри и често вдигаха глави към небето, като ръмжаха недоволно. Движенията им бяха по-бавни и въпреки че мечетата бяха открили чудни развлечения всред локвите и калта през първите един-два дни, сега вече това не бе никак забавно. Птиците не пееха и само отделни приглушени обаждания издаваха присъствието им на дърветата и храстите. Беше септември — месецът на най-обилните валежи.

През лятото майката успя да запази малките си от всякаква реална опасност. Един-два пъти тя им даде знак да се оттеглят съвсем позорно, когато откри, че семейството се намира прекалено близо до някакъв капризен стар мечок, но след епизода с пришълката положението бе сравнително спокойно.

Малките мечета бяха научили много през своето първо лято. Те знаеха да се подчиняват и това им даваше шансове да оцелеят.

Разбираха, че общуването с други мечки е нежелателно и че всички останали живи организми за тях са възможна храна. Това, което можеше да бъде уловено, трябваше да се хване и изяде. Въпреки че подскачането след някоя пеперуда беше приятно, инстинктът за игра трябваше да се ограничи помежду им и до известна степен — с майката. През есента тя проявяваше по-малко търпение спрямо лудориите им, отколкото през пролетта. Нуждата от самота още не можеше да преодолее майчиния инстинкт, но в моменти на лошо настроение вече се забелязваха някои признаци на раздялата, която щеше да настъпи през следващата година. Отначало всичко, каквото малките правеха, беше допустимо. През тази първа есен обаче не всичко се приемаше гладко. До май или юни през следващата годния разбирателството щеше напълно да изчезне и семейството щеше да се раздели завинаги.

Може да се каже, че малките се бяха научили именно да бъдат опърничави. Тяхната мнителност нарастваше все повече, тъй като те се учеха пряко от майка си, техния учител, като непрекъснато наблюдаваха нейните действия. Когато семейните връзки окончателно се прекъснаха, те щяха да бъдат готови да станат истински мечки — без да вярват в никого, и враждебни към всички.

Валежите, които падаха на остров Коудиак през пролетта, лятото и есента, имаха първостепенно значение за всичко живо. Съхранена в падините и дупките, обогатена с минерали, извлечени от почвата и гниещата растителност, водата представляваше истински бульон, загряван от слънцето и разбъркван от какво ли не. В тази благоприятна среда се развиваха безбройни форми на живот. Също както в началото, когато животът се появил за първи път, в богатите с минерали и затоплени от слънцето води се появили първите живи форми.

Всичко това имаше праисторическа същност независимо от факта, че зараждащият се днес живот произтичаше от други, съществуващи вече форми на живот.

На дъното на всяко езерце и локва и въобще във всеки водоем се появяваха и безспирно се размножаваха първаци. Най-дребни късчета живот, като амебите, ежечасно се прищипваха по средата по сигнал на вече дялящото се ядро и когато цитоплазмата изтъняваше от разтягането, те се разделяха на две дъщерни клетки, миниатюрни копия на родителя, който вече нямаше да умре. Благодарение на

простия начин на делене се постигаше безсмъртие, за което висшите организми, като човека, могат само да мечтаят.

Тези микроскопични създания се движеха по дъното и поглъщаха още по-дребните от тях ресничести инфузории и бактерии по най-простия начин, като ги обгръщаха от всички страни с тялото си. Водите над тях се вълчиха в миниатюрни водовъртежи от по-сложните, но все още едноклетъчни чехълчета. Те биеха водата с ресните си и се въртяха около себе си, като поглъщаха и смисаха всички хранителни частици, които докосваха в сляпото си опипване. В богатата течност те се размножаваха с хиляди. Всяко късче разлагаща се растителна или животинска материя незабавно биваше заобиколено от десетки, стотици и дори хиляди непрекъснато трептящи точки. Дребните камшичести с най-различни форми и цветове се движеха в същата среда и търсеха други живи организми, достатъчно малки, за да могат да ги погълнат. Волвоксите, малки колонии от едноклетъчни, пулсираха безспирно. Хелиозои, които приличаха на морските радиоларии, се появяваха във всяка локвичка — някои от тях със звездообразни скелетчета, а други желатиноподобни, със защитна мрежа от силициеви иглички. Безмилостните колподи преследваха чехълчетата и ги поглъщаха цели. След това издути от плячката, която се усвояваше в тялото им, те продължаваха да се движат и трептят.

Сладководни гъби се загнездваха в подходящи места и започнаха да се свиват и разпускат, като прекарваха през тялото си заедно с водата по-дребни животни и растения, с които се хранеха. Родствените на морските медузи хидри действаха по същия начин, но имаха по-усъвършенствувано устройство. С техните два пласта от клетки тези животни са първата стъпка към по-висши форми на живот, но все още действуват като низшите организми, от които са произлезли преди милиарди години.

Незабележимо скрити под скали и сплетени водорасли, хиляди плоски червеи, планарии, се струпваха при всяко гниещо късче, обещаващо да им послужи за храна. Някои от тях паразитират в други живи организми и търсят охлюви, в чиито тела могат да се вмъкнат и да се възпроизвеждат. Милиарди кръгли червеи, малки бели живи влакна, изпълват и обогатяват водите. Други нематоди, някои от тях дълги до 15 см, кафяви, а понякога и черни, също обитават тук.

Ротатории, на големина колкото едноклетъчните, но много по-сложни, се размножават непрекъснато в хиляди форми.

Този безкраен жизнен процес се развива във всички неподвижни или бавно течащи води. Скоро температурата на водата щеше да спадне под необходимата за поддържането на живота граница. При първия враждебен знак от страна на природата те щяха да се превърнат в цисти или да се зароят в тинята или мекото дъно, за да изчакат пролетта. С първите топли слънчеви лъчи те отново щяха да оживеят, както са правили това още преди земната атмосфера да съдържа достатъчно свободен кислород, за да може да съществува дори и един бозайник, влечуго или птица. Тези ранни форми на живот тогава, както и сега, използваха своята примитивност, за да оцелеят независимо от това, какви природни бедствия можеха да ги засегнат.

По-висшите организми се изхранваха благодарение на това изобилие от живот. Насекоми, риби, мекотели, които на свой ред служеха за храна на други животински видове, се гощаваха на трапеза, която никога не се вдигаше. Птиците и мечките еднакво използваха за храна по-висшите организми, а рибите, които се отправяха в морето през определени периоди от живота си, отнасяха със себе си част от материята на езерата и потоците на остров Коудиак чак до далечните подводни течения и неизвестните дълбочини на океана. Птиците, които отлитаха на юг, за да избягнат приближаващата зима, носеха в телата си мускули и сила, създадени от тази реколта на сладките островни води. Освен това те пренасяха и други живи същества, прилепнали по крилето и краката им, които щяха да останат на далечни брегове. По този начин остров Коудиак е свързан с целия свят. Той съществува благодарение на същата всеобща сила и прави същия всеобщ принос. По този странен, недоловим начин мечката и нейните малки, които се криеха от дъжда, същевременно бяха при маймуната в Африка, при тигъра в Индия, при боата в бразилските тропични лесове. Без да съзнават, че са част от всичко това, те ядяха и се подготвяха за следващата зима. Също както козината им позволяваше да се сливат със сенките между дърветата и храстите, така и начинът им на живот беше частица от единната жива природа. Те бяха част от химичните процеси, протичащи във всички морета и във всяко кътче от сушата на една активна планета. Може би в невъобразимия безкрай на Космоса те носеха частица от далечната звезда, която проблясва

между два дъждовни облака, и по същия както физически, така и философски начин тя беше част от мечката и мечетата.

6.

Започна всеобщото преселване. За милионите птици от различни видове остров Коудиак е само лятна колония. В началото на май пристигнаха няколко ярко бели пойни лебеда. Техните постоянни брачни двойки със съгласувани действия изградиха големи гнезда от трева, мъх и сухи листа. В началото на юли във всяко гнездо четири или пет гладки, белезникави яйца се разпукаха и малките се излюпиха. Някои от тях загинаха въпреки себеотрицателната защита на родителите им, но достатъчен брой останаха живи и дочакаха есента, когато белите им клюнове се обагрят в сиво. След това на малки ята се отправиха към зимните си убежища. Някои се насочиха към обширните вътрешни долини на Калифорния, а други прекосиха континента по посока на залива Чезапик и Атлантическото крайбрежие.

Соколи-скитници бяха пристигнали в ранна пролет след дълго пътешествие от южните щати. Черни ястреби-гълъбари дойдоха от Уисконсин и Ню Мексико, а от Тексас и Оклахома пристигнаха лапландски овесарки и се настаниха в тундрата в западния край на острова. В Гватемала и Хондурас дойдоха северни зелени лястовици с яркочервени пера по шията. След продължително пътуване от Юга и Колорадо сивоглави американски чинки с нежно розови нюанси по долната част на тялото бяха установили гнездата си направо на земята.

Птиците бяха дошли от цял свят — някои обикновени или многочислени, други случайни или изключително редки видове. Те пируваха с богатствата на острова, установяваха своя територия, пееха песни, изграждаха гнезда, създаваха семейства, полагаха грижа за поколението си и сега бяха готови да отлетят. На пръв поглед почти произволно природата бе решила, че някои птици могат да издържат на суровата зима, а други не могат. Тези, които не можеха притежаваха други способности — силата да извършват продължителни полети на невероятни разстояния и изключително чувство за ориентация.

В течащите води на острова млади едногодишни или двегодишни съомги се отправяха към морето. Върху люспите им се бе отложило вещество, наричано гуанин, което им придаваше сребрист отблясък и прикриваше следите от по-ранната им възраст, която бяха прекарвали в сладките води над заливите. Сега те отиваха към морето, за да се завърнат след години на странствуване, носещи в себе си бъдещите млади съомги, които играят толкова важна роля в живота на мечките от острова.

Бели планински кози, отскоро пренесени на острова, обитаваха най-високите места в източната част. По протежение на бреговете хиляди морски лъвове, чиито мъжки често тежаха един тон, се спускаха отново във водата и напускаха острова за дълги месеци. Пътешествието им на юг се следеше от рибарите и някои от тях щяха да бъдат застреляни, за да не повредят мрежите. Навсякъде можеше да се забележи вечната двойнственост на природата — промяна срещу неизменност. Всеки жив организъм се стреми да остане постоянно, ежегодно самовъзпроизвеждащо се и безкрайно повтарящо се явление, докато изменчивостта и естественият отбор са толкова настойчиви. Чудото на еволюцията е резултат от това противоречие.

Промяната обхващаше острова открай докрай. Растителността изглеждаше различна, рязко намаляха както броят, така и видовете животни. Дните станаха по-къси. Мечката и нейните малки вероятно забелязваха някои от тези промени, може би всички, а може би никоя. Така или иначе някакви сигнали ги накараха да започнат последната подготовка за предстоящите месеци на сън.

Малките вече можеха да се движат бързо и умееха твърде сръчно да се провират в скривалищата, но мечката беше загубила подвижността си поради бремето на грижите. Тя все още кърмеше мечетата, макар че те редовно се хранеха с твърда храна. Най-много тревоги ѝ създаваше тяхната безопасност. Мечката вече не преминаваше през някое възвишение в нова долина с предишната безгрижност. Докато тя беше неуязвима грамада, малките ѝ бяха в друго положение. Те все още бяха подложени на заплахи и затова тя бавно навлизаше в нов район или се завръщаше в предишния, като внимателно проверяваше вятъра. Мечката не можеше да си спомни, че в началото на сезона бе убила малкото на друга майка, но инстинктивно усещаше, че същото може да постигне и нейните

мечета. Тя сякаш беше обзета от страх за тяхното оцеляване и с оглед на това се придвижваше бавно.

Най-после мечката намери район, в който нямаше пресни следи от други мечки, и в него откри подходящ подслон. Ако се бе върнала в пещерата, където се бяха родили нейните малки, което тя би могла да направи, щеше да завари друга женска с малки, настанени вече там. Неизбежно би последвала битка и може би нови загуби на живот.

Мечката започна да подготвя плитката пещера, като държеше малките наблизко, за да чуват заповедите ѝ. Тази година подготовката не беше толкова грижлива и мечката скоро завърши работата си. Последваха няколко кратки разходки за търсене на късни горски плодове и на полевки, които бяха издълбали безкрайни тунели надолу по склона. Когато слънцето успяваше да пробие облаците, те дремваха за малко и често се оттегляха в пещерата, когато започваше да вали. Мечката беше достигнала максималното си тегло и козината ѝ бе плътна, въпреки че още щеше да се стъсти. Когато се сви в дупката, пускайки малките да минат преди нея, приличаше на част от хълма.

Един следобед в началото на октомври, след проливен дъжд, мечката се появи на входа на пещерата и след като подуши вятъра, изръмжа на малките да я последват. Вятърът идваше от подножието на склона, така че тя не можеше да знае какво има над нея. Точно когато мечетата се втурнаха покрай нея и започнаха да се търкалят по мократа трева на около пет метра надолу по склона, вятърът смени посоката си. Един полъх, идващ отгоре, я накара да се обърне точно когато голям тъмен мечок застана неподвижно срещу нея на не повече от десет метра. И той бе изчакал да спре дъждът, скрит в някакви храсти, и сега търсеше нещо за ядене.

Мечката покашля бързо три пъти и изрева предизвикателно. Малките се притулиха зад гърба ѝ и отправиха поглед нагоре към източника на миризма, която дори те можеха да доловят и разтълкуват. Започнаха да скимтят, но майка им ги прекъсна с недвусмислена строга заповед. Мечокът наблюдаваше отгоре и изчакваше тя да направи първия ход. Той отделяше обилно слюнка и от ъглите на устата му висяха дълги лиги, но при все това стоеше съвсем неподвижен и с нищо не издаваше намеренията си. Мечката от своя страна беше почти обезумяла и започна да прави къси заплашителни нападения нагоре по склона.

Мъжкният тежеше четвърт тон повече от женската и въпреки че следеше и слушаше внимателно нейното войнствено поведение, не му правеше особено впечатление. За да може да прибере малките си в пещерата, тя трябваше да ги доближи още повече до мечока, а не искаше да прави това. Тук поне на открито той трябваше да мине покрай нея, за да ги достигне. Този опит щеше да му струва твърде скъпо.

Колкото повече мъжкният стоеше горе, толкова повече нарастваше нейната възбуда. Тя се втурваше напред и назад, нагоре и надолу по склона и почти непрекъснато кашляше, сумтеше, ръмжеше и ревеше. Той изръмжа само няколко пъти и главно наблюдаваше и изчакваше. Всъщност мъжкният изобщо не беше сигурен дали да си дава труда да напада малките. Той просто преминаваше през долината и тъй като току-що бе привършил с последния пасаж от съомги, късните горски плодове го привличаха повече, отколкото нова порция месо. Въпреки това той просто не можеше да се откъсне от представлението, което женската даваше, и затова оставаше на мястото си. С това той сякаш й правеше напук. Мечокът лесно би могъл да се обърне и да прекоси петнадесетте или двадесетте метра, които го отделяха от ръба на възвишението, за да възстанови спокойствието в малката долчинка, но не желаше да го направи. Най-накрая като израз на пълно презрение той седна и се прозя продължително, докато женската продължаваше проявите си на ожесточено предизвикателство.

След няколко минути, като разбра, че мъжкният изобщо няма намерение да се спуска надолу по склона, тя започна да се оттегля, като изръмжа на малките да тръгнат първи. Когато чу, че са навлезли в гъстите храсти зад нея, тя се обърна и стремително се спусна след тях. Мъжкният небрежно се почеса зад лявата плешка. Носът му бе насочен право нагоре. Докато се намираше в това неудобно положение, със задния крак, изпънат напред, за да може лапата му да достигне сърбящото място, той долови миризма, застрашителната миризма на човек. Преди да смогне да се извърне към върха на възвишението, усети остро парещо убождане в хълбока. Спринцовката, изстреляна с въздушна пушка, изпразни съдържанието си от сукцинилхолинхлорид в тялото му. Скоро упояващото средство проникна в кръвта му и той изпадна във вцепененост. Въпреки че чуваше хората около себе си и усещаше, че привързват крайниците му към тялото, той не можеше да

се съпротивлява. В стомаха му бе вкарана дебела игла с цяла доза от натриев пентобарбитал и той изпадна в наркотичен сън. С помощта на тежък метален инструмент на двете му уши бяха поставени марки и след като бе прегледан, за да се установи състоянието на зъбите, а също дали има признаци на заболявания или на паразити, той бе оставен излегнат на хълма, упоен, но невредим.

Женската, която се криеше с малките си долу в храстите, долови миризмата на хората и гласовете им и напусна завинаги долината. На около четири километра тя намери друга пещера.

При една от последните си екскурзии за годината женската мечка се спусна до брега на малък залив и след като проучи района толкова грижливо, колкото позволяваха сетивата ѝ, подкани малките си към скалистата площадка, оголена от отлива. В залива се вливаха пет или шест потока. За няколкото часа, докато траеше отливът, дълбоките им около метър и двадесет корита се откриваха. Мечетата влизаха и излизаха от коритата и се забавляваха, като се катереха по буренясалите брегове. Женската ровеше наблизко, събираше годни за храна останки, изхвърлени на бреговете между туфи водорасли. Малките спираха от време на време, за да пукат със зъби въздушни мехури, които се образуваха всред водораслите. Настроението беше като на излет.

Действията на семейството бяха внимателно наблюдавани от безочливия обектив на една кинокамера, която се подаваше между тръстиките по брега на един поток и снимаше бавно в панорама на цветен филм играта на малките мечета.

Внезапно майката престана да яде и погледна към плитчината. Вятърът духаше зад гърба ѝ и тя не можеше да долови непознатата миризма, но въпреки това усещаше, че нещо не е в ред. Тихото бръмчене на камерата бе достигнало до нея, но тя не можеше да го разгадае. Ако бе доловила и най-слабата миризма, тя веднага щеше да предупреди малките си. Звукът само ѝ вдъхваше тревога. Една мечка вярва наистина само на носа си.

И все пак нещо не бе наред. Тя тръгна през плитчината по посока на шума. Няколко пъти се полуиздигна, за да проучи вятъра, но все още не беше сигурна. Малките продължаваха да играят зад нея.

Мечката се спусна в едно речно корито и камерата я изгуби зад паравана от тръстики и треви. Водачът, който бе довел фотографа в

залива, свали пушката си тип Магнум, калибър 375, и провери пълнителя. Той винаги се чувствуваше несигурен, когато изпускате мечка от погледа си, особено когато това е една подозрителна майка, придружавана от малките си.

Най-накрая мечката се изкачи на брега на потока и на разстояние само 16 м се изправи на задните си крака. Обективът на камерата се наклони, за да може да обхване целия ѝ ръст, и тя забеляза движението. Отпусна се на четири крака, изсумтя, обърна гръб и се понесе като експресен влак. Прекоси потоците и локвите, които я делиха от малките ѝ, като разбиваше водата на сребрист прах. Премина покрай тях със същата скорост и малките без никаква команда хукнаха след нея. Операторът успя да проследи още шест минути отдалечаващите се фигури, докато те се катереха към върха на стръмния склон. Три пъти мечката спираше, за да погледне надолу към залива. Тя не виждаше нищо, нито дори дима от цигарите на мъжете, които пушеха с удоволствие, докато коментираха видяното. За да могат да се доближат достатъчно до женската и малките и да заснемат само три минути използваема филмова лента, бяха им необходими три часа бавно и мъчително придвижване.

През следващите седмици на няколко пъти мечката дочуваше пушечни изстрели, но пресеченият профил на терена не позволяваше да се определи лесно източникът на звука. Най-после, през третата седмица на октомври, когато се почувствуваха първите истински студове, тя и малките влязоха в пещерата. Необходими бяха няколко дни, за да се настанят, и след като майката усмири игрите на малките със сурови мерки, мечото семейство напусна съзнателния свят за още една зима. Майката бе изпълнила добре задачата си. Малките ѝ бяха оцелели през критичната първа година. Сега вече само най-извънредни обстоятелства биха могли да им попречат да станат зрели, създаващи потомство мечки. За малките това бе последното зимуване с майка им, въпреки че тя все още беше център на тяхната вселена и единствена законодателка.

7.

Зимата премина без особени събития и през пролетта женската мечка излезе с малките. Отначало тя беше съвсем намръщена и едва след като престоя няколко часа на слънце, можеше да търпи малките близо до себе си. Те вървяха подире ѝ, където и да отидеше, и жално скимтяха, когато тя се обръщаше и тракаше със зъби срещу тях.

След известно време обаче тя отново възприе предишното си поведение. Един-два пъти дори им позволи да сучат, но тези опити не задоволиха нито мечетата, нито нея и скоро бяха изоставени. Те ядяха, каквото ядеше майка им, въпреки че тя не полагаше специални усилия да ги насочва.

Скоро мечката напусна долината и започна да скита. Един-два пъти прояви загриженост за тяхната безопасност, когато подуши други мечки, и ги повика при себе си, но общо взето, мечетата постоянно се влачеха подир нея. По високите места ядяха ливаден ечемик, а после се спуснаха надолу, за да пасат крайбрежната ръж. В края на май започнаха да търсят боровинки и малини. Веднъж попаднаха в район, гъстозаселен с лалугери, и майката изрови едно гнездо, като разпръсна няколко възрастни лалугера. Трите мечки подскачаха и удряха по земята, опитвайки се да смачкат изплъзващата им се плячка. Усилията на малките останаха без резултат и те започнаха да скимтят, докато майката набързо изяде мъжкия лалугер, който бе хванала. Тя изобщо не направи нищо, за да раздели плячката си с тях. При друг случай, когато откри трупа на бухал, умрял през зимата, тя ги прогони с изненадващо ожесточение. Те скоро се научиха да не разчитат за храна на нейното умение.

Средата на лятото приближаваше и положението на малките като прокуденици ставаше все по-очевидно. Те все още следваха майка си, но на по-голямо разстояние. Настроението ѝ беше по-лошо от всякога и внезапните изблици на гняв не бяха вече укор. Те съдържаха нотки на истинска заплаха.

Един ден мечката се премести в нова долина и откри следата на мъжки. Нейната реакция бе пълна изненада за мечетата. Вместо да ги предупреди, да ги напъти какво да правят, тя се обърна яростно срещу тях и ги прогони. Едва успяха да се спасят невредими. Прекараха нощта всред някакви гъсталаци отстриани на хълма, гладни и изплашени. Те скимтяха жално, но майката не се върна при тях. На следващия ден я срещнаха в основата на възвишението, но тя ги прогони за втори път, като сега хвана женското мече и го захапа много силно по хълбока. Отидоха си пак, без да са яли, и през нощта скимтяха и стенеха тихо, тъй като бяха гладни и нещастни.

На третия ден те отново откриха майка си и още веднъж се опитаха да се присъединят към нея. Този път тя ги остави да дойдат малко по-близо и те хапнаха трева и мечо грозде до мястото, където пасеше тя. Последваха я покрай брега на един поток и се опитаха да хванат съомга в плитко езерце. Те пляскаха водата и лапаха пръските, но не хванаха никаква риба. Майката нагази във водата на дълбочина до раменете, потопи глава и се показа с мятаща се в устата ѝ плячка. Водата кипеше от риба. Пъстървата-тлъстак пристигаше от две страни и се смесваше с бясно плуващата съомга. Възрастните пъстърви идваха от заливите след съомгата, за да се хранят с нейния хайвер, докато двегодишните пъстърви се спускаха по течението към морето. Самите съомги бяха така завладени от стремежа към възпроизводство, че пренебрегваха всякаква опасност. Оставаха им само няколко дни живот и всяка клетка от организма им ги тласкаше към този последен върховен акт. Само чакълестото дъно на някой плитък поток можеше да възпре миграцията им.

Мечката бавно изяде част от 6-килограмовата червена нерка и остави предната ѝ част на пясъка. Мечетата прогониха няколко чайки и след това се сбиха за остатъка. Майката се отдалечи, без да обръща внимание на кратката им схватка и без да си даде труд да ги предупреди за приближаването на един мъжки към пясъчната ивица зад тях. По някакво чудо той не ги нападна, а навлезе в потока, където бързо затисна на дъното една 5-килограмова риба. Едва когато излезе на плитко, той показа, че забелязва присъствието им, и само с едно-единствено гърлено предупреждение ги накара да изчезнат в храстите, обезумели от страх.

Със смъртта на двете червени нерки се прекратиха повече от два живота, защото двете риби бяха женски и тяхната смърт означаваше края на 6000 яйца, които никога нямаше да се развият. Природата обаче бе разрешила на мечките да унищожават мигриращи и хвърлящи хайвера си съомги. Стада риби нахлуха нагоре по реките, за да си заемат място. Броят на хайверените зърна, които щяха да бъдат хвърлени, достигаше астрономични цифри и загубата на някакви си 6000 зърна нямаше никакво значение.

Изминаха няколко дни, преди малките отново да срещнат майка си. Този път тя не беше сама и те бяха отблъснати със свирепост, която почти се равняваше на жестокостта, с която майката уби преди година малкото на другата мечка. Сега те бяха наистина напласнени и избягаха, без да правят нови опити да я проследят. Цели седмици те бяха гладни и нещастни и понякога дни наред лежах, като че очаквах тя да се завърне. Веднъж или дважд те случайно пресякоха следите ѝ, но проявилото се в нея ранно желание да зачене ги бе превърнало в сираци по-скоро, отколкото други техни връстници. Женската щеше отново да има малки през следващата година. Ако тогава мечетата се доближеха до нея, вероятно тя щеше да ги убие или да ги накаже така жестоко, че да ги осакати завинаги. Тяхното време бе настъпило. Сега трябваше да оцелеят, като разчитат на това, което бяха научили през краткия период на обучение. Друг учител в живота си те нямаше да имат. Нямаше да има и друго живо същество, на чиято грижовност можеха да разчитат винаги, когато бъдат гладни, уплашени или страдащи.

Двете мечета прекараха заедно своето второ лято. Понякога тяхното игриво боричкане започваше да прераства в нападателност, но те все още се нуждаеха едно от друго повече, отколкото от това да бъдат сами. Само когато спорът се отнасяше до храна, забелязваха се най-ранните признаци на открита враждебност.

Веднъж женското мече успя по-скоро случайно, отколкото от ловкост да хване лалугер. Мъжкото приближи, очаквайки да получи своя дял от плячката. Женското се нахвърли срещу него по-свирепо от всеки друг път и то се оттегли, като скимтеше и ръмжеше. Женското мече свърши с яденето и се доближи, за да се изтегне на слънце до мъжкото. Когато дойде и го побутна с муцуната си, мъжкото мече се обърна внезапно и го ухапа силно по носа. Женското отскочи настрана

от болка и изтича надолу по склона, за да се скрие в храстите. През целия ден те останаха разделени, но с идването на нощта се събраха и преспаха заедно в малката горичка. На следващия ден нямаше никакви видими признаци, че някое от тях си спомня за случилото се. Те не бяха злопаветни и стената, която бавно се издигаше между тях, не се дължеше на подобни повтарящи се инциденти.

През летните и есенните месеци двете малки редовно посещаваха рекичките със съомга. Те имаха достатъчен опит от първите си посещения и знаеха, че там, където пясъчните плитчини достигат брега, са предпочитаните места за риболов. Тези райони се владееха от по-едрите мъжки и всеки опит да бъдат използвани неизбежно би довел до схватка. Те имаха достатъчен опит и не пренебрегваха подобна опасност.

Богатите на риба потоци бяха оживени места. Мечки пристигаха постоянно, но редът на ловуване се спазваше строго. Младите мечки имаха много по-малък успех от по-възрастните и естествено богатите на улов места принадлежаха на животни, достатъчно едри, за да могат да отстояват претенциите си към тях.

Най-после, в началото на септември, мъжкото мече успя да улови своята първа риба. Потокът бе задръстен от първите пасажи на сребриста съомга. След 18-месечен престой в океана 5-килограмовите риби се завръщаха в родните си сладководни потоци. Дори още преди да стигнат до каменистите места, където щеше да бъде хвърлен хайверът, мъжките се бореха помежду си, подготвяйки се за бурното ухаждане, което предстоеше. На моменти отделни риби съвсем излизаха от водата, когато преминаваха плитчини, пресичащи речното корито. Ако коритото биваше задръстено, в неудържимия си стремеж нагоре по водното течение някои риби излизаха на брега. Те се извиваха в диви, конвулсивни движения, като пръскаха вода и по двата бряга на разстояние дори до 3 м. Шумът бе изненадващо силен и понякога изглеждаше, като че някое голямо животно се търкаля във водата. Като преминеше плитчините, рибата навлизаше в прохладните, дълбоки водоеми и почиваше, преди да премине следващото препятствие. Понякога гарвани нападаха движещите се в плитчините риби и им кълвяха очите. Отделни птици научават тази игра и през целия сезон я играят, докато други индивиди от същия вид никога не правят подобни неща.

Мечетата още веднъж се впуснаха в този свят на кървави битки и трескава дейност, за да се опитат да намерят храна. Буйните движения на рибите ги подплашваха всеки път, когато се доближаваха достатъчно, за да хванат нещо. Понякога сантиметри деляха зъбите им от пляската и бе необходимо само едно бързо захващане, но рибата пляскаше със своята здрава и силна опашка, като събаряше назад любителите рибари или ги караше да се катерят изплашено по брега. Мечетата се хапеха едно друго или късаха някое растение като заместваща реакция, която им помагаше да отстранят напрежението, което винаги съпровожда подобни положения.

Първоначално тези неуспешни риболовни опити бяха преди всичко игра. Водните пръски, шумът, характерното оживление на рекичките със съомга задоволяваха напълно пакостниците. Но с време гладът започна все по-силно да дразни бързо растящите мечета и играта постепенно отстъпи място на сериозното отношение.

Именно при един такъв сериозен опит мъжкото мече уби своята първа съомга. Двете годиначета бяха открили тясна плитчина и скрити зад гъстата растителност, бяха проучили внимателно околността. След като не можаха да надушат никакви мъжки или други възрастни мечки, те се промъкнаха на пясъчния нанос и се наведоха над потока, където едрите сребристи риби се блъскаха силно една в друга. Когато натрупаните риби задръстиха течението, няколко по-едри от тях започнаха да изскачат от коритото, като вдигнаха цял фонтан от водни пръски, пляскайки при самия бряг. Внезапно мъжкото мече сякаш взе неочаквано решение, хвърли се напред и сграбчи с предните лапи една 5-килограмова риба. То бързо вмъкна муцуна между лапите си и затвори челюстите си, които вече имаха всичките зъби. Така хвана първата си риба. Като се отпусна и седна назад, мечето държеше високо глава, а рибата пляскаше насам-натам, като правеше конвулсивни, но безнадеждни опити да се освободи от грубата сила, която изцеждаше живота от нея. Тя буквално биеше мечето по главата, но младият победител, изглежда, се наслаждаваше на съпротивата ѝ. След мъчително забавяне той сложи край на живота ѝ, като ѝ смачка гръбнака. По муцуната на мечето потече кръв и слюз от рибата и изостри апетита му.

Мечето се завърна победоносно на по-сухата част от наноса, а женското заподскача след него, като хленчеше жалостиво. Въпреки че

на пръв поглед сякаш се радваше на успеха на брат си, женското мече беше много гладно.

По-едрите мечки могат да изяждат жертвата си, където искат, но по-дребните са в безопасност, ако отнесат плячката си на по-скрити места. Мъжкото мече тъкмо се отправи към една групичка дървета, когато се появи гигантският мечок. Той препречваше пътя на малките, като застрашително се издигаше над тях. Преди да могат да помръднат, той се нахвърли. Мъжкото усети замайваща болка отстрани, когато мечокът го удари. То се извърна бавно, като се опитваше да разбере къде се намира, и видя едрото животно да се спуска надолу, отнасяйки неговата с труд спечелена плячка. Дори не помисли да последва или предизвика крадеца. То бе спечелело и изгубило първата си риба само за няколко минути.

Някакъв шум в храстите до пътеката привлече вниманието на мечето и то отиде да го проучи. Неговото сестриче лежеше на страната си и отчаяно се опитваше да поеме въздух. Дишането ѝ беше толкова тежко, че ужаси мъжкото, и то започна да хленчи, връщайки се не принудено към детинското си поведение. Някак си, може би инстинктивно, то знаеше, че няма смисъл да чака сестра му да се надигне. Тя никога повече нямаше да стане. Единственият удар на мечока бе попаднал правилно — или погрешно — и едновременно бе счупил гръбнака ѝ и вмъкнал три ребра дълбоко в левия дроб. По ъглите на муцуната ѝ се появиха розови мехурчета, а очите придобиха мътно сив оттенък. Мъжкото мече се втурна в гъсталака и се отправи към по-високите и може би по-безопасни места. За тази година то бе приключило със съомгата.

Самичко всред високите човешки ръст храсти, близо до върха на хълма, мъжкото годиначе легна на земята и пъхна муцуната си между лапите. Сестра му бе мъртва, майка му бе изчезнала и всички останали мечки бяха негови врагове.

Докато не достигне полова зрелост на 4 години и пълна зрелост на 7 години, то щеше да бъде непрекъснато само.

Мечето щеше да напада по-малките мечки и да избягва поголемите. Сега, когато тежеше 200 кг, мечокът бе достатъчно силен и умен, за да оцелее. Вече не беше малко мече. Той беше млад мечок, който навлизаше във втората си зима, която за първи път щеше да прекара сам. Вътрешно обаче той все още се чувствуваше като малко

мече. Още не беше свикнал със самотата и през многото седмици, които го деляха от зимния му сън, тя щеше да го плаши.

8.

Началото на третата пролет на младия мечок не се различаваше много от двете предишни, с изключение на това, че сега бе съвсем сам. През зимата той се бе променил и външният му вид започваше да се различава от вида на малко мече. Това бяха последните месеци на неговото юношество. Слизайки надолу към края на залива, той пресече следите на няколко други мечки и сам бе изненадан от звуците, които издаваше. Гласът му имаше много повече сила и възможности, отколкото можеше да използва.

Когато стигна до водата, имаше отлив и той се отправи към плъзгавите скали, за да порови между натрупаните водорасли, които образуваха лъскав жълтозелен килим. При все че се движеше внимателно, той се подхлъзна няколко пъти и накрая падна, като се удари зле в една стърчаща скала. Спря за малко, за да изживее това унижение, и след няколко минути отново тръгна.

Описвайки дъга, той отново наближи брега. На двадесетина метра от линията, достигана от прилива, той откри труп на тюлен, полузаровен в кафяви водорасли. Трупът беше доста разложен и различни насекоми образуваха вълнообразна покривка върху него. Мечокът го подуши, побутна и накрая го преобърна с лапа. Тюленът беше младо животно и 20-те килограма, които бяха останали от него, не представляваха никакъв проблем за нарастващите сили на мечока. Отначало той не прояви интерес към трупа като храна, но миризмата на разложено месо бе привлекателна. Интересът му се превърна в желание и той вече започваше да яде, когато усети, че не е сам. Мечокът се наклони назад и се изправи на задните си крака. На не повече от 8 м от него, наполовината разстояние от края на гората, имаше друг млад мечок. Въпреки че пришълецът с медночервена козина беше негов връстник и разликата в килограмите бе незначителна, видът на непознатата мечка почти го парализира. Той все още реагираше рефлексивно, както майка му го беше учила.

Слепият кураж, който беше унаследил, все още не се бе превърнал в автоматична реакция на всяко предизвикателство.

Макар и изплашен, мечокът не отстъпи. Пред своя връстник той имаше друго предимство, пред което дори големината отстъпваше — пръв бе открил трупа на тюлена. Другият трябваше да изостави прикритието си, за да го нападне. Колкото повече противникът се отдалечаваше от гората, толкова повече смелостта му намаляваше. Движенията му ставаха колебливи, издаваха нерешителността му и засилваха още повече дързостта на младия мечок, който вече притежаваше тюлена.

Когато разстоянието между тях стана около 3 м мечокът изостави съкровището си и нападна прищълеца. Той веднага обърна гръб и хукна към дърветата. Когато се доближи до прикритието си, той се извърна и застана срещу преследвача си, който на свой ред, бидейки далеч от тюлена и в близост до непозната обстановка, загуби част от решителността си. При първия признак за контраатака младият мечок се обърна и се втурна да бяга към дърветата на около 800 м през плитчината. Когато наближи познатия район, от който бе дошъл, смелостта му се възвърна, той се отдели от брега и премина в контранападение. Прищълецът сега се намери на открито място, далеч от познатото му прикритие, и отново се разколеба пред противника си. Това сериозно занимание с атака и отстъпление продължи почти половин час. Резултат не бе постигнат, тъй като нито една от младите мечки не желаше евентуалната схватка, но за тях бе важна проявата на воля. Те се разделиха, след като бяха напълно изтощени, а морето си взе обратно трупа на тюлена, от който никой не успя да хапне.

През летните месеци младият мечок отново преброди много от пътеките, по които бе минал като малко мече, следвайки майка си. Той не почувствува носталгия и не разпозна местата и предметите, но всяка особеност в околността се запечатваше в него, докато започна да познава района по съвсем инстинктивен начин. Той се движеше леко и сигурно и проявяваше колебание само когато долавяше следа от друг мъжки. Един-два пъти бе стреснат от шума на самолети в небето, а друг път, след като излезе на открит бряг, покрит със ситни камъчета и скалисти отломки, попадна срещу хидроплан, който кацаше до брега с ужасяващия рев на двигателите си. Тогава той пробяга с дива бързина около 3 км през гъстите храсти. Безумното му отстъпление бе

наблюдавано от опитни очи от кабината на хидроплана, които отбелязаха големината му и пресметнаха годините, които трябва да изминат, докато кожата му възбуди интереса на някой ловец.

Неколкократно той бе наблюдаван с бинокъл от лодките, които се движеха покрай брега. Мечокът беше прекалено млад, за да привлече вниманието на търсачите на ловни трофеи, но водачите, които развеждаха любителите ловци ежегодно в този район, не пропуснаха да забележат потъмняващата му козина и мислено да го включат в списъка си на бъдещи обекти. Професионалните ловци, чиято работа се състоеше в това всяка година да водят добре въоръжените си клиенти в подходящи за лов места, можеха да си позволят да изчакат. Всяка година има реколта за прибиране, но все пак добре е да се знае какво може да се очаква за в бъдеще.

Младият мечок не бе имал много срещи с човека. Докато се намираше под грижите на майка си, той бе научен да отбягва специфичната човешка миризма. Заедно с увеличаването на теглото му — сега той тежеше близо 250 кг — опасността от страна на другите мечки намаляваше. Когато станеше на 8 години, той щеше да бъде повече от желан трофей, а с навършването на 10 години — първостепенен обект на лов, подложен на голяма опасност всяка пролет и есен. През някои години на остров Коудиак се избиват по 200 мечки и мерникът на всяка пушка е насочен към най-едрите мъжки, защото те представляват трофеи, отбелязвани с рекорден брой точки в списъците.

Младият мечок обаче нямаше да бъде закачан от ловците на трофеи още 6 години. Независимо от това продължителното престояване по бреговете също бе опасно, защото много рибари държаха пушките до себе си на палубата и стреляха срещу всяка мечка, намираща се на разстояние до 300 м. За оправдание на това безсмислено избиване им служеше обстоятелството, че мечките ядат риба.

С приближаването на третата си зима младият мечок беше станал шоколадовокафяв. Козината му имаше равномерен цвят. През следващите години той щеше да се забелязва твърде лесно. Неговия вдлъбнат профил, тежки крайници и мощни размери бяха, както при другите мечки, но равният шоколадов цвят на кожата му го

отличаваше от тях. Хората ще го забелязват по няколко пъти всяка година и пряко ще свързват присъствието му с неговия район.

Тази година, както понякога става, миграцията на съомгата закъсня. Мечките бяха раздразнителни, тъй като се принуждаваха да се хранят с растенията край речните брегове, докато изчакваха ежегодната рибена дажба. Там имаше непрекъснати стълкновения и няколко мечки бяха осакатени завинаги в схватки, прерастващи в истински битки. Шоколадовият мечок бе имал щастието да избегне по-сериозно нараняване, защото на два пъти срещна по-светлия си противник от схватката, водена за трупа на тюлена на брега при водораслите. При тези две срещи те се бяха сблъскали по невнимание, без да имат време за истинско предизвикателство. В гъстата растителност близо до посока те се бяха срещнали лице с лице и за няколко секунди буквално хвърчеше козина. Би могло да не помисли, че тези схватки са по-скоро игра, отколкото израз на нещо сериозно. Нищо подобно. Това беше началото на смъртна вражда. И двата млади мечока се движеха в район от приблизително 26 км², в който на няколко места техните редовни пътища се пресичаха, а местата за хранене се застъпваха. Те бяха еднакви по размери и възраст. През следващите години ще си съперничат в търсенето на храна и партньорки. При тези начални стълкновения всеки от тях предупреждаваше другия за опасностите, които произтичат от пряк контакт или дори от близост помежду им. Тези предупреждения подпомагаха оцеляването им, тъй като никой от тях не се нуждаеше от решаващо премерване на силите.

Късно през есента младият мечок попадна на група хора, лагеруващи близо до място, където той често претърсваше брега. Измамно променящите се крайбрежни ветрове не го предупредиха своевременно за присъствието на хора и той почти влезе в лагера им. Консервни кутии и бутилки трещяха по скалите около него и обезумял от ужас той търсеше път за измъкване. Тази изненада го направи за дълго време раздразнителен и той почти бе стъпкан от една побесняла майка, когато грубо нападна малките ѝ. Грешката, която допусна, можеше да бъде фатална за него, защото той нападна мечетата, без да проучи къде е майка им. Целият инцидент засили неговия страх от хората. Това бе ужас, доведен до крайна степен. При едно сблъскване

между мечка и човек мечката не печели нищо, колкото и време да измине.

Въпреки че неговото умение да ловува, да пасе и да открива мърша все още не бе напълно развито, младият мечок успя да прекара без особени проблеми третата година от живота си. Той все още твърде безгрижно се излагаше на погледите на хората, но бе разбрал, че трябва да избягва срещи с по-едрите мечки. Въпреки че често оставаше гладен поради недостатъчното си умение, той си набавяше достатъчно храна, така че ръстът му беше нормален. Когато започна своя трети зимен сън, той беше надхвърлил значително четвърт тон. Под дебелия кожух и пластове тлъстина се криеха твърди и еластични мускули. Зъбите му бяха вече напълно развити, а мощните лапи бяха едновременно оръжие и оръдия на труда. Натискът на челюстите му, когато ги затваряше, беше достатъчен, за да строши дългите кости и на най-едрото животно, което можеше да срещне на острова, с изключение на някоя друга по-едра мечка. Той можеше да смачка черепа на всяко животно с удар на предната си лапа и скоростта, с която се движеше, достигаше 50 километра в час, но за кратко време. При по-умерен темп той можеше да се движи по най-труден терен дни наред. Зрението му се бе развило до крайните си възможности, слухът му беше остър, а обонянието — още по-тънко. Казано с две думи, малкото бе станало мечок. През тези три години той бе преминал първата трета от растежа си. През решаващата трета година неговите шансове да оцелее се бяха увеличили стократно и без никакъв необичаен инцидент той едва ли можеше да стане случайна жертва, преди да настъпи годината, когато щеше да стане от зимния си сън като животно, което вече е достойно да се превърне в ловен трофей.

9.

През петата си година шоколадовокафявият мечок продължи да върви по самотния си път като сянка между дърветата, като движение по брега, доловимо само за миг, като сила, която раздвижва храстите високо на някой склон. Мечокът бе добре познат на ловците, които посещаваха ежегодно този район, и техните местни водачи. Те го бяха наблюдавали с бинокли от чартърните самолети, които плъзгаха сенките си нагоре-надолу по долините и клисурите, проследяваха го през десетократно увеличаващите оптични мерници на пушките си. Мечокът водеше нормалния живот на една могъща мечка и година след година се доближаваше до пълната си зрелост. Той бързо достигаше възрастта за размножаване. Намирането на брачна партньорка щеше да наруши самотата, която бе запазил от деня, в който сестра му бе умряла на брега на потока със съомга.

През пролетта на шестата му година обаче стана събитие, което промени хода на целия му живот.

На остров Коудиак бе заселен дребният черноопашат виржински елен. Той е по-дребен от другите разновидности, които обитават континента; женските достигат 45 кг, а мъжките рядко надхвърлят 60 кг. При все това в края на лятото и началото на есента ловът им е разрешен и някои твърдят, че месото им е превъзходно.

Трябва да се признае, че не всички хора си дават труда да спазват правилата на играта. За някои законите, които регулират лова, са създадени, за да бъдат спазвани от другите. В Аляска, където дивечът се смята за природно богатство, което се експлоатира всяка година, нарушаването на ловните закони може да има сериозни последици. То може да въвлече нарушителя ловец в редица опасни положения — природни или създадени от човека.

Черноопашатият виржински елен всяка година извършва вертикална миграция. Когато високите склонове бъдат покрити със сняг, елените слизат близо до брега, където силните ветрове не позволяват да се образува снежна покривка и може да се разчита на

евентуална паша. Когато настъпят особено сурови периоди, дребните, но издръжливи елени започват да се хранят с водорасли. През пролетта заедно с топенето на снега елените следват изкачването на снежната линия нагоре по височините, като търсят крехките млади растения и обикновено остават по високите места, докато започнат следващите снеговалежи.

Скоро след като шоколадовият мечок се събуди от зимния си сън в своята шеста пролет, той се спусна надолу по склона към брега, където бе свикнал всяка година да претърсва бреговете. През по-голямата част от спускането си той се движеше през снежни преспи, които слънцето все още не бе успяло да разтопи.

През същия следобед, когато мечокът щеше да изостави зад гърба си снеговете за още една пролет и лято, една дребна виржинска кошута се изкачваше нагоре, като се наслаждаваше на крехките млади филизи, които се появяваха с милиони всред гъстите храсталаци. Движеше се бавно, а жаждата за зелена растителност бе притъпила нейните обикновено много изострени сетива. Тя не забеляза странния хищник, който бавно се промъкваше по гребена над нея. Две стъпки в която и да е посока и щеше да се озове всред непроницаемо прикритие, но тя бе прекалено погълната от свежата пролетна храна.

Младият моряк от военноморската база, разположена близо до град Коудиак, бе решил да прекара отпуската си на острова, вместо да използва безплатния билет за самолет до Сиатъл. Той не беше никакъв престъпник, въпреки че възнамеряваше да наруши закона. Морякът знаеше, че през август ще напусне острова, и тъй като още не се бе възползувал от „рая на ловците“, както често наричат Коудиак, реши да използва полагащата му се отпуска, за да отиде сам на лов. Той нарушаваше не само създадените от хората закони, но и всички правила на здравия разум. Морякът отиваше на лов сам в опасни райони, които не познаваше. Не бе потърсил помощта на специален водач, а бе използвал безплатния превоз на рибарски кораб, който тръгваше от пристанището на Коудиак. Едва когато вече бе на път, той разбра от членовете на екипажа, че оръжието му е крайно недостатъчно за задачата, която си бе поставил. В момента, когато слезе на брега близо до залива Алитук, морякът вече беше убеден, че не трябва да прави опит да убива забранените за лов мечки с малокалибрена пушка, която бе взел назаем. В лошо настроение и

детински ядосан, той реши да опита късмета си с някой елен, въпреки че до ловния сезон оставаха още няколко месеца.

Младият моряк стреля и успя да нарани кошутата. Изстрелът обаче не можа да я повали веднага и тя успя да се вмъкне в храстите, преди той да разбере къде се е скрила. Откри кървавите следи и вървя по тях, докато рано залязващото слънце хвърли сенки, които бяха прекалено тъмни, за да може да вижда следата. Като се сравняваше сам с пещерен праисторически човек, морякът си направи малък лагер за пренощуване, възнамерявайки на сутринта да намери кошутата. Той сериозно бе решил да хапне печено еленско месо, преди да напусне острова.

През тази нощ 7-годишният шоколадовокафяв мечок и 19-годишният моряк нощуваха на не повече от 1000 м един от друг. В известно отношение те си приличаха. И двамата приближаваха зрелостта, и двамата проявяваха по-скоро смелост, отколкото разум. Мечокът обаче разполагаше с две предимства при евентуална среща с моряка. Той беше у дома си, докато морякът беше чужденец в сред сурова, непозната земя. Мечокът от няколко години се грижеше сам за своята безопасност, докато морякът само си играеше на борба за живот и опитът му в това отношение беше само няколкодневен. Нито един от двамата нямаше да търси сблъскване с другия, докато животното не бъдеше пряко нападнато и морякът не разбереше, че е недостатъчно въоръжен.

Мечокът се събуди рано и тръгна надолу по стръмен бряг, където поройните води бяха издълбали хълма. За кратко време на оголеното място бяха пораснали гъсти храсти и мечокът напредваше бавно. Той попадна на убитата кошута няколко минути след като започна да слиза. Животното се бе залостило между чаталестия клон на една елша, падайки от края на стръмнината, когато кръвта му бе изтекла. Мечокът подуши трупа още преди да го е видял и доближавайки се, започна да ръмжи от удоволствие. Благодарение на огромната си тежест, той успя да наклони елшата и захапа кошутата. Нахрани се до ситост и тъкмо покриваше остатъците с листа и отломки, когато чу движението на моряка под себе си. Той скоро различи миризмата и приклезна, за да изчака по-нататъшните събития. Мечокът нямаше да изостави съкровището си без битка. Има моменти, когато един инстинкт надделява над друг, дори когато вторият е преобладавал в повечето

случаи. За мечката инстинктът да запази скритата храна е по-силен от инстинктивната или придобитата реакция да се оттегля при миризмата на човек. Това е урок, който всички добри ловци на мечки научават от самото начало и никога не забравят.

Морякът обаче не мислеше нито за мечки, нито за мечи уроци. Той търсеше своята кошута. Неговото промъкване през храстите беше мъчително бавно и прекалено шумно. Тежкото му запъхтяно дишане и трещенето на ниските храсти, както и проклятията, които сипеше, ясно показваха движението му.

Беше съвсем рано и над земята все още се носеше мъгла. Морякът постоянно се препъваше. В гората беше влажно и дори малко хладно, но морякът се бе изпотил от усилията, които правеше. Десетки видове птици тревожно цвърчаха, свиреха и крещяха, но той не ги чуваше и виждаше. Мечокът обаче добре разбираше тяхното предупреждение и смисъла им. Той беше в състояние да следи всяка стъпка на младия мъж. Самият той не помръдна нито веднъж, а остана залегнал неподвижно до трупа на кошутата.

Като се бореше с гъстите храсти, морякът излезе на малкото открито място и потърси място за почивка. Тогава съзря шоколадовокафявата мечка. Без да вдигне карабината за стрелба, той леко извика от изненада и страх. Преди пръстът му да докосне спусъка, един-единствен удар на мечата лапа смачка едновременно приклада на пушката и рамото на моряка. Морякът дори не чу нападателния рев на мечката. Като се гърчеше от болка на земята, той се обърна и приповдигна, опирайки се на едно дърво със здравата си ръка. Успя да извика само „боже мой“, преди мечката да нанесе втория удар. Този път ударът бе по-точен, тъй като всички предимства бяха на страната на животното. Тя придоби смелост и самоувереност, след като първият ѝ физически досег с ужасяващата човешка миризма се бе оказал абсолютно безопасен. Нейното второ нападение бе точно преценено и тя се озова до моряка. Окървавеният млад човек се търкаляше по земята, викаше и се молеше, но мечката не го оставяше. Накъдето и да се обърнеше, мечката беше върху него — огромна, хапеща, разкъсваща. Той бе прекалено изплашен, за да си припомни, че според прочетеното в приключенските списания единствената му защита, ако можеше да бъде наречена така, се състоеше в това да лежи съвсем неподвижно.

Твърди се, че симулирането на мъртвец оказва ефект при някои мечки.

След мигове всичко бе свършено. Лицето и косата на младия човек липсваха и през разкъсаните дрехи стърчаха ребрата му.

В съобщението до щаба на крайбрежната охрана в Коудиак, в което се казваше, че морякът е просрочил отпуската си, нямаше нищо особено. Някои от приятелите му в базата започнаха сериозно да се тревожат, когато закъснението му стана повече от седмица, и скоро след това военноморските власти разпространиха снимката на младежа. След като отговорите на стотици запитвания бяха отрицателно клатене на глава или повдигане на рамене, яви се един от моряците на риболовното корабче, което бе превозило моряка на запад. В резултат на това по нареждане на командира на базата започна търсене с помощта на органите по лова и риболова. Едва 3 седмици след смъртта му трупът на моряка бе открит. Той се намираще в много лошо състояние и бе защит в чувал и свален до брега, където патрулното корабче щеше да вземе зловещия си товар.

Нито местният вестник, нито официалният доклад на военноморските сили, нито скърбящите родители на младежа не споменаха или помислиха за това, че той бе ловувал без позволено, без водач, без да вземе разумни предпазни мерки срещу естествените опасности. Младежът в разцвета на силите си бе жестоко унищожен от убиец. Медицинският доклад описваше прекалено точно състоянието му с най-малките подробности. Никой друг не би могъл да причини това освен мечка. Не мечка, която защитава скритата си храна срещу появата на един глупав младеж, а просто една мечка. Пет дни след като останките на младежа бяха открити, един самолет отлетя от Коудиак за Сиатъл. На борда му имаше запечатан ковчег, покрит с американското знаме. През тези дни четири мечки бяха застреляни от борда на риболовни кораби. Шоколадовокафявият мечок не беше между жертвите. Той беше оцелял и все още не бе идентифициран като мечката-убиец. Това прозвище той щеше да получи по-късно.

10

На шест години шоколадовият мечок можеше да създаде поколение. Ако сестра му бе оцеляла, тя вече щеше да се грижи за своите малки. При мъжките животни половата зрелост настъпва покъсно. Причината за това не ни е известна, но тя не е случайна. Природата не допуска излишни рискове, защото всичко, свързано със създаването на потомство, е жизнено важно и е в самата същност на нещата.

След годините на самота мечокът не разбираше какво трябва да прави, но инстинктивно усещаше, че в живота му настъпва рязка промяна. Един вътрешен часовник бе работил през цялото време и сега започваше да бие часът.

Няколко пъти мечокът бе пресичал пътеките на женски мечки и бе проследил някои от тях. В тези постъпки имаше някаква неясна възбуда. Той обаче се оттегляше, щом долавяше, че възбуждащата диря, която следва, се примесва с дирята на друг мъжки. Все още не бе достатъчно уверен в себе си, за да предизвика един зрял мъжки заради толкова непознато нещо като една женска. Разбира се, друго би било положението, ако се отнасяше до скривалище с храна.

В един топъл слънчев ден в началото на юни мечокът навлезе в малка горска поляна и веднага усети близостта на мечка. Въпреки че издаде автоматично своето предупредително сумтене и се изправи на задните си лапи, за да долови потвърждаващата присъствието миризма, той не усети тази тревога, която положението би трябвало да предизвика. Отпусна се на земята и направи няколко стъпки по края на поляната, като през цялото време се придържаше близо до прикритието. След това спря, изсумтя отново и зачака. Това бе смущаващ момент в един несигурен период от живота му.

Поради някаква неясна причина той се почувствува дълбоко заинтригуван от тази мечка и не усещаше нито предизвикателство, нито страх. Особената ѝ привлекателна сила будеше в него още не изпитвани усещания. Неговите вътрешни чудодейни химични процеси

го насочваха и като надделяваха над всички други нагони и навици, го водеха по свой собствен път.

На противоположния край на поляната една 5-годишна мечка следеше действията му по звуците, които издаваше, и миризмата, която се носеше от него. Тя позна, че това е мъжки, и го изчакваше да направи първата стъпка. И двамата несигурни, млади и неопитни, те се гледаха през тревистото пространство и ръмжаха. Мечокът остана на мястото си няколко минути, като се люлееше от крак на крак. Когато най-после се реши, той не пресече поляната, а започна да заобикаля, като се придържаше до гората, докато се доближи на няколко метра от нея. След като се успокои с това, че положението не изисква нито битка, нито отстъпление, той започна да пасе с известно безразличие, за да уталожить напрежението си. Мечокът беше обърнат с главата си към женската, но не направи опит да я доближи. Терзаеха го две противоположни заповеди: отбягвай всички мечки и ела по-близо до тази по-особена мечка. От нейна гледна точка приближаването му и последващото привидно пасене беше първата стъпка и женската възприе съответстващото на това поведение. Скоро тя се озова до него и започна да скубе трева. Муцуната ѝ беше само на няколко сантиметра от неговата. Това просто действие означаваше взаимно съгласие. То отразяваше дълбоката грижа на природата за тези две отделни същества. Заедно те щяха да възстановят една стотна част от кафявите мечки, които щяха да бъдат избити през тази година от ловците, фермерите и рибарите на остров Коудиак.

През първото денонощие животните нямаха никакъв физически контакт, въпреки че козината им се допираше, когато пасяха на поляната, и след това заедно навлязоха в гората. През втория ден те проявиха по-голям интерес един към друг, като бяха склонни да го изразят чрез конкретни физически действия. Те седяха един срещу друг, като леко се блъскаха. Тяхното хапане и пляскане бе добродушно, без гневни изблици. В края на деня несръчният млад мечок се правеше на глупак И при една възможност се хвърли на гърба ѝ, като краката му се влачеха по земята от двете ѝ страни, докато тя, без да бъде затруднена от тежестта му, се дотътри до гъсталака. Неговата привидна глупост не беше безцелна и на четвъртата сутрин те вече се познаваха така добре, че не се смущаваха и от най-близкия физически контакт.

Същата сутрин те направиха един пробен, но безрезултатен опит за съешаване. Късно следобед опитаха отново и този път успяха.

Младите мечки останаха заедно близо 5 седмици. Те се съешаваха многократно през този период и дори започнаха да проявяват известна взаимна зависимост. Подобна връзка обаче не може да бъде постоянна и към края на съвместния им период започнаха да усещат промяна в отношенията си. Едва излезли от детската възраст, сега те се бяха събрали за кратко време, през което проявяваха взаимна търпимост с единствената цел да създадат поколение. Природата нямаше други причини, за да поддържа по-продължително връзката им. Дори ако мечокът не застрашава живота на малките си, той не може да им бъде полезен с нищо. Той не притежава инстинкт, който да го насочва към тяхното отглеждане или обучение, и нищо в поведението му не показва бащинско отношение. Женската, следвана от малките си, е изпълнена с безумна тревога за тях и не би могла да има никакъв интерес към брачния си партньор от предишната година. Не им оставаше нищо друго, освен да се разделят.

Към средата на юли мечокът отново бе сам и се настани до един познат поток със съомга. Той предизвика и надхитри една особено едра женска, но тя отстъпи не от страх пред него, а защото имаше малки и не се решаваше да рискува живота им, като бъде въввлечена в стълкновение, което не бе неизбежно. Мечокът остана близо до една пясъчна ивица в долния край на потока. Малко по-нагоре по течението имаше много по-удобно място под един водопад. Тук се намираще дълбок вир, прикрит от завеса, образувана от зеленина. Леденостудената вода се разбиваше на воден прах в скалите, стърчащи от дъното. Отгоре висеше буйна растителност. Когато слънчевите лъчи проникваха в този райски кът, чудна дъга се извиваше в основата на водопада. Един скалист издатък, вечно мокър и покрит с дебел пласт мъх, проникваше напред във вира и събираше по краищата си купища различни отломки, които образуваха изкуствена, но постоянно поддържана плитчина. Тук бе по-студено с десетина градуса, отколкото само няколко метра по-надолу по течението. Най-много риба имаше винаги на дъното на водопада и само една крачка отделяше мъхестата скала от плитчината, където рибата се ловеше без особени усилия. Наистина това бе идеално място за риболов и тук бяха фотографирани някои от най-красивите кафяви мечки от хора,

достатъчно смели и издръжливи, за да си пробият път нагоре по течението покрай брегове, гъмжащи от мечки, които ловяха риба или дремеха.

Шоколадовият мечок познаваше добре издадената скала, но избра едно по-скромно място надолу по течението. Всеки опит да лови риба горе във вира можеше да му струва живота, защото мястото принадлежеше на най-едрия мечок в околността. Собственикът беше един светлокафяв мечок, тежащ 750 кг, който с един удар можеше да строши гръбнака на всяко животно на острова. Този гигант можеше да ухапе крава и да върви с нея, както веднъж той наистина направи това. Един ловец, който засега седеше зад писалището си в Сан Франциско, щеше да попадне на този гигант в края на сезона и царственото животно нямаше да доживее до началото на зимата. За момента обаче мечокът беше жив и вдъхваше страхопочитание, като нито една мечка не се осмеляваше да се доближи до скалите при водопада. На следващата пролет други двама гиганти, съвсем малко по-дребни от него, щяха да воюват за трона, но не и шоколадовият мечок. Той все още не беше в тяхната категория.

Тази година риболовът беше добър. Съомгите напускаха океанските води. Рекичките гъмжаха от еднометрови гиганти, на чиито тела неотдавна се бяха появили ярките червени петна, характерни за съомгата, на която предстои да хвърли хайвера си и да умре. Срещаше се и едрата кралска съомга, която достига в редки случаи до 50 кг, а обикновено тежи около 10 кг. Перките на рибите бяха изпокъсани, а телата омекнали от усилията, които изцеждаха последните им сили при придвижването нагоре по течението. Появиха се преждевременно и известен брой сребристи съомги, или кохо. Мъжките риби бяха много агресивни, тъй като се подготвяха за бурно брачно ухажване. Пристигаха красивите нерки, които имат най-червеното месо между съомгите, прикрито под красиви металносини гърбове. Те бяха навлезли в речните води по-рано през сезона, за да започнат 3-месечното си гладуване. В средата на лятото първите от тях се отправяха нагоре срещу течението. Движението им към местата, където хвърлят хайвера си, постепенно се засилваше през лятото, но достигаше максимум през есента и зимата. Когато времето за хвърляне на хайвера приближаваше, цветът им се променяше и те получаваха различни нюанси на червено с мътни, мръсно бели петна върху

чистата сребристорбяла коремна страна. Горната челюст се извиваше подобно на заострена кука, като заедно с долната челюст силно се възпаляваше.

В рекичките имаше и сребриста дъгова пъстърва. Всъщност тя не беше нищо друго освен обикновена дъгова пъстърва, която в морето нарастваше дотолкова, че започваше да прилича на съомга. В морето обаче тези риби изгубваха лилаворозовата ивица, от която идваше и наименованието им. След като се завърнеха в сладки води, тяхната дъгообразна ивица отново се появяваше.

През пролетта, лятото и есента милиони риби навлязоха във водите на Коудиак и мечките ядоха като ненаситни лакомци. Ежедневно всяка мечка изяждаше по 30 или повече риби. Самотните мечки се хранеха от ранно утро докъм 10 часа сутринта и продължаваха от 4 часа следобед, като пиршеството понякога продължаваше до полунощ. Майките с малки мечета не се приближаваха до рекичките през тези оживени часове, тъй като се страхуваха за своите малки. През най-горещите часове на деня — от обяд докъм 3 часа, — докато мъжките почиваха след яденето и не проявяваха желание към мечо месо, женските мечки пристигаха, като малките им бяха винаги близо до тях.

Дълго време след края на миграцията на съомгата и след като всички риби, които си бяха пробили път нагоре по течението, бяха умрели, мечките продължаваха да се хранят с тази живописна реколта. Мъртви съомги продължаваха да се носят покрай бреговете на потоците и вировете, докато и последната мечка се прибра в дупката си за зимния сън.

Сега шоколадовият мечок беше част от всичко това. Той бе преживял благодарение на ума си, създал бе поколение и неговите малки щяха да играят по бреговете на тази рекичка през следващия май или юни. За разлика от повечето мечки на острова той се бе срещнал с човек и го бе победил. Той беше един от гигантите на Земята, който можеше да бъде победен само от друг гигант или от нищожен човек с пушка. Пушката в ръката на човека е като жилото в опашката на скорпиона.

11.

Тристаграмовото мече, родено преди 7 години, сега беше кафява мечка от Коудиак, която принадлежеше към вида *Урсус миддендорфи*. В действителност обаче то беше по-скоро едно обещание за бъдеща мечка. То постепенно щеше да придобие собствен начин на поведение, изградено въз основа на вроденото или придобитото поведение. Инстинктивните елементи, онези части от начина на живот на отделния индивид, които се предават по наследство, са предопределени, както строежът на черепа или разположението на зъбите. Инстинктът все още не е напълно изучен и не винаги може да се различи безусловният рефлекс от заученото поведение. Инстинктите на мечката като висш бозайник са по-скоро възможен начин на поведение, който се проявява по един или друг начин в зависимост от придобитото от отделния индивид поведение. Тъй като животът на две мечки се различава, както се различава животът на двама души, никоя мечка не прилича точно на друга. Всяка мечка е уникален резултат от инстинкти, повлияни от индивидуалния начин на живот. Ето защо никой не може да предрече какво ще направи определена мечка в следващия момент или да обясни задоволително защо една мечка е постъпила така, а не иначе.

На 7 години шоколадовият мечок беше едно 400-килограмово същество със загадъчно поведение, живеещо в твърде затворен свят, в който никой човек не можеше да проникне. Дори някога да се научи да разбира мечките, той пак ще схваща само най-общото. И тогава, както сега, всяка отделна мечка ще бъде загадка, която не съвпада с определен модел.

Едрият и вече нападателен шоколадов мечок се бе сблъсквал с много други мечки през младия си живот. Той бе срещал, предупреждавал, отстъпвал и влизал в бой с много мечки по бреговете, тревистите хълмове и гъстата растителност покрай потоците. Веднъж мечокът бе победен, много пъти бе побеждавал, но най-често изходът оставаше нерешен. Обикновено той забравяше тези инциденти и

въпреки че понякога срещаше бившите си противници, рядко правеше опит да поднови старата вражда, без да има нов повод. Поради някаква особена причина обаче той изпитваше особена вражда към медночервения мечок, с който се бе сблъскал преди години на плитчината с водорасли. При всяка тяхна среща настъпваха неприятности. Когато кръстосваха дирите си, те съвсем определено търсеха наоколо източника на омразната миризма. Дали по някакво съвпадение те се бяха срещнали тогава в критичен и за двамата момент и в паметта им се бе запечатала опасна вражда, или тяхната враждебност израсна от други корени, ние не можем дори да гадаем. Те бяха врагове, предопределени да се срещат от време на време.

Партньорката, която шоколадовият мечок си избра през седмата си година, беше опитна женска на същата възраст. Самият той имаше опит и не срещна никакви пречки. Затова тяхното съешаване стана само няколко часа след като се срещнаха за пръв път на един тревист склон. Тя беше извънредно кротко животно и без колебание следваше партньора си. Това бе мирна и разумна връзка.

Първата им седмица заедно премина без особени събития, ако се изключи фактът, че те имаха тринадесет пъти сношения. През повечето време бяха близо един до друг и всеки незабавно се надигаше и душеше, ако другият се отдалечеше за малко. Съвсем съзнателно те избягваха срещи с други мечки и изглежда, че не искаха нищо друго освен полово задоволяване и хубава храна през целия ден. Когато не се съешаваха, те ядяха, а когато не правеха едното или другото, спяха.

На осмия ден сутринта шоколадовокафявият мечок и неговата партньорка ровеха в един хълм, търсейки див пащърнак и корени, когато изведнъж той се издигна в цял ръст и насочи нагоре носа си. Като сбръчка многозначително устните си, той изсумтя остро и бързо. Спусна се на краката си, като изгрухтя силно, смъкна се по хълма до края на една горичка, после отново се изправи и повтори предупреждението си. Женската спря да рови и се огледа. Няколко пъти мъжкият зае изправена стойка до края на горичката, по средата на тревистия склон, и два пъти на върха на възвишението, като се оглеждаше наоколо и се движеше напред-назад, очевидно разтревожен и объркан. Нагоре по склона пълзяха топли въздушни струи, а тревата се полюляваше от малки въртеливи течения. Слънцето препичаше и не беше лесно да се определи посоката, от която идваха миризмите.

Нещо, което се намираше наблизно, тревожеше мъжкия и през останалата част от деня той повече търсеше и по-малко ядеше.

На другия ден, малко след изгрев слънце, мечокът прекъсна подготовката си за ново съешаване и повтори цялата операция от предишния предобед. Възбуден, той обикаляше около ниските храсти, като непрекъснато издаваше предупредителни звуци. Гневът му растеше и в яростен пристъп той се втурна към едно малко дърво и обели изцяло кората му. Женската наблюдаваше с нарастващо безпокойство. Настроението на другаря ѝ се придаваше и на нея.

По-късно сутринта шоколадовокафявият мечок се отдалечи и седна сред някакви храсти, като продължаваше да бъде ядосан и изчакваше развоя на събитията. Женската мечка се намираше на около стотина метра и бе започнала да скубе ниско растящи боровинки. Медночервеният мечок излезе от гъстата гора, бавно се придвижи до храстите и дойде до женската. Тя не знаеше какво да прави, стоеше неподвижно и чакаше. Медночервеният мечок едва бе успял да завре носа си в козината ѝ, когато от другата страна на поляната се разнесе страшен рев и нейният партньор се втурна към тях. Женската едва успя да се отдръпне, преди двата мечока да се сблъскат.

Ударът на 400-килограмовия мечок, носещ се със скорост 50 километра в час, попадна изцяло върху медночервения мечок и той бе отхвърлен в едно дърво зад боровинковите храсти. Медночервеният мечок бързо се окопоти и връхлетя върху неприятеля си, преди той да може да нанесе втори удар. Изправени на задните си лапи, те се блъскаха, като всеки се опитваше да намери гърлото на другия. От муцуните им течеше слюнка, те тракаха зъби и ревяха, изпаднали в изстъпление на първобитен гняв. Тъй като шоколадовият мечок за момента не можеше да захапне противника си, той стовари огромната си лапа върху муцуната му. Завъртайки се замаяно, медночервеният мечок замахна, обаче челюстите на противника му се затвориха върху дясната му лапа. Когато дръпна назад огромното си тяло, два нокътя и три от възглавничките на лапата му липсваха.

В следващите няколко минути нашественикът загуби дясното си ухо, лявото му око ослепя и кожата на гърдите му бе разкъсана на няколко места. Шоколадовокафявият мечок получи половинметров разрез на гърдите, който можеше да заздравее след месеци. Боровинковите храсти бяха напълно унищожени. Битката завърши,

като съперниците се разделиха, накуцвайки, изтощени и ядосани. Женската мечка се бе отдалечила и изравяше от земята корени. Зрелището скоро бе престанало да я интересува и тя хвърляше поглед към арената само когато някой извънредно силен рев достигаше до едва трепкащите ѝ уши. Тя се присъедини към своя другар при залез слънце и легна да спи близо до него, след като бегло прегледа раните му. Медночервеният мечок, който бе по-тежко пострадал, напусна района и куцукаше мъчително през някакви гъсти храсти, когато го завари нощта. Той прекара по-голямата част от нея, ближейки осакатената си лапа. До сутринта кръвотечението спря, обаче лявото око продължаваше да кърви още много дни. Враждата, която бе започнала между още малките мечета, се бе превърнала в жестока омраза.

През този сезон шоколадовокафявият мечок не можеше повече да изпълнява съпружеските си задължения и раздялата с неговата партньорка настъпи по-рано, отколкото при нормални обстоятелства. Движенията му бяха затруднени от големината на раната и той жалостиво скимтеше, когато трябваше да преодолява по-тежки терени. Мечокът избягваше високите брегове и стръмните преки пътеки, когато това беше възможно, и изяде повече растителна храна, отколкото през което и да е друго лято и есен от своя самостоятелен живот. Въпреки че щастieto му се усмихна, когато намери мъртво малко мече, изоставено от майка му, и попадна на лесна за разриване лисича дупка, той натрупа по-малко тлъстини от всяка друга година. Насекомите постоянно го безпокояха, като се опитваха да се хранят от бавно зарастващата рана, и нравът му стана още по-раздразнителен. Въпреки че бе предизвикван няколко пъти, за щастие не се наложи да влиза в битка. Той инстинктивно се възпираше тогава, когато имаше неизгодна позиция за действие.

Към края на лятото раната му се затвори, въпреки че мястото все още бе изнежено. Тъканта около разреза беше силно възпалена. Той успя да улови малко съомга в началото на есента и се придвижваше главно на север и запад, като търсеше лесно достъпна храна. Битката бе станала в ниските склонове на една планина, висока около 1000 м, на североизток от заливчето Алпин при началото на залива Дедмен. Мечокът се придвижи в западна посока към подножието на планината Грейбек, а след това на юг в полуостров Моузър, разположен западно

от залива. С настъпването на зимата той намери подходяща пещера на 700-метрова височина по склона на няколко километра от най-южната точка на полуострова. Той никога не бе идвал в този район, но растителността и общият характер на терена напомнях неговия предишен ловен район и се установи без никакви затруднения. Болката, която все още го измъчваше, и неудобствата, причинявани от ограничената му подвижност, не му позволяваха да проучи околността така подробно, както би оглеждал нови райони при нормални обстоятелства.

На този свят има малко животни, които биха могли да останат живи след удара, който разпра гърдите на шоколадовия мечок. Той бе нанесен от животно, тежащо колкото четирима едри мъже. Ноктите му бяха няколко сантиметра, а силата — подобна на тази на пневматичен чук. Ударът бе нанесен с почти смъртоносна точност и с пълното намерение за убийство. Въпреки нанесените поражения обаче възстановителните сили на животното бяха още по-големи. Час след час, ден след ден, като разпределяше внимателно силите си, отбягваше пресечените местности, придържаше се към добре утъпканите пътеки и не допускаше възможни опасни срещи с други мечки, 7-годишният мечок оцеля. Той влезе в зимната си дупка почти достигнал нормалното си тегло.

Мечокът, който постепенно се унесе в зимен сън в едно от скритите планински места през този ноември, не само бе получил урок от живота, но и белег. При бъдещи стълкновения той винаги щеше да внимава коремната му страна да бъде близо до земята. Знаеше, че ако пак срещне някога медночервения мечок, предимството щеше да бъде негово. Мъжкият, който се опита да отнеме партньорката му, беше белязан за цял живот с постоянно накуцване и намалено наполовина зрение. Въпреки огромната му сила това беше негов голям недостатък. Независимо от случилото се мечото население щеше да се обогати през следващата година с три малки мечета. Преди битката шоколадовокафявият мечок бе дал живот на поколение, по-голямо от обикновеното.

12.

След като се събуди от зимния си сън в един по-топъл от нормалното 12 март, шоколадовокафявият мечок се спусна долу до брега на залива, за да потърси нещо за ядене. Няколко дни по-късно отново застудя и той се върна в дупката си, където остана още една седмица. Той излезе при пукването на зората на 20 март, огледа се, подуши хладния бриз и изръмжа одобрително. Зимният му сън бе свършил.

Раната му бе заздравяла и освен диагоналния белег, който като лента пресичаше широките му гърди, нямаше друг признак, който да показва, че предишната година за малко не бе станала последната от живота му. Намиращите се под кожата мускули, разкъсани при схватката, сега бяха зараснали добре и движението му не беше вече затруднено. Неговата клатушкаща се походка бе така твърда и непреклонна, както преди битката.

На третия ден той срещна един по-млад мъжки, поне с 200 кг по-лек от него, и го нападна без предупреждение. Когато ужасеният младок най-накрая успя да се отскубне от този едностранен бой и избяга в гората, долната му челюст висеше безжизнена, разтрошена от един удар на шоколадовия мечок. Това нараняване се случва често при мечките и колкото и да е учудващо, младият мечок щеше да остане жив. Ако мечките не се приспособяваха така лесно към храната, подобно нараняване неизбежно би водило до смърт.

Изчезнала бе и последната капка търпимост, която мечокът бе проявявал към друго живо същество. Той беше подозрителен, злобен и почти сигурно приемаше всяка намеса като предизвикателство. Не след дълго другите мечки от района се научиха да разпознават неговата миризма. Ако тя беше още съвсем прясна при някоя диря, това означаваше, че пътеката трябва да се избягва. Движението подир него можеше да бъде фатално, защото въпреки че сега теглото му приближаваше половин тон, можеше от неподвижно състояние да се

извърти и да нападне с учудваща бързина и съвсем недвусмислени намерения.

Няколко седмици мечокът остана в западната страна на залива. Той вече познаваше добре района и дълбоко издълбаните пътеки не му бяха чужди. Дни наред прекарваше далеч от брега, като търсеше корени и крехки млади растения. След това му хрумваше да остане също така продължително на брега, често нагазвайки в ледената вода, където просто стоеше с вдигната глава, за да души вятъра. Два пъти го забелязаха от самолет и коментарът бе следният: „Може и да не фигурира в трофейните книги, но това се казва кожа и половина!“

Един ден мечокът успя да хване черноопашат елен. Това обикновено пъргаво животно не успя да долови въздушното течение и когато усети миризмата на мечка, в паника се втурна да бяга право срещу мечока. Всичко свърши бързо, като еленът остана да се гърчи на земята с глава, извита назад под невъзможен ъгъл. Последното действие завърши, като мечокът захвапа през гръбнака 60-килограмовия елен, вдигна го и го удари в земята.

След като яде близо час, мечокът събра достатъчно камъни и клони, за да покрие трупа, и легна да спи близо до него. Изведнъж откъм брега се дочуха странни шумове, ушите му се наостриха и той се понадигна. Непрекъснатият барабанен звук се приближаваше, след това като че ли спря. Имаше и други звуци, които бегло му напомняха за нещо, което бе чувал в миналото, но не можеше да ги изясни. Скоро тропането започна отново, но този път то се отдалечаваше. Моторницата излезе от пролива и се насочи към морето. Малката група геолози започна да установява своя лагер. Тяхната програма предвиждаше 3-седмичен престой в района с използване на тази база.

Някои членове на групата наистина се бояха от мечки. Когато човек се намира в гората, необходимо му е известно време, за да свикне с мисълта, че зад прикритието от храсти се движат животни, големи колкото камион, без да могат да бъдат открити. Освен това те помнеха и онова момче от военноморската база преди няколко години, и онзи побъркан пияница, който бе отишъл да живее в района, за да избяга от жена си, и от когото намериха само разпилянните му кости.

При установяването на лагера проучвателната група предизвикваше различни по вид и сила шумове. От кашоните падаха съдове и дрънчаха по скалите, забиваха се колчета за палатки, даваха

се на висок глас съвети и заповеди. За мечока цялата тази шумотевица несъмнено беше тревожно явление. Той бе двойно по-напрегнат, защото пазеше скритата храна. Ако трупът на елена не бе изложен на риск, както му се струваше, той би отишъл много по-рано да проучи обстановката.

На четвъртия ден мечокът изяде остатъка от трупа и описа голяма дъга, докато се доближи до лагера от юг до брега. Гъста мокра мъгла обвиваше всичко. Мечокът остана в прикритието си и не излезе на открито върху плъзгавите скали, докато не достигна на 45 м от малката група палатки, издигнати над горната граница на приливите. Готвачът, който излизаше от една палатка, го зърна, изпусна тавата с тесто и се хвърли в брезентовото си прикритие, като почти си разцепи прасеца на купчина дървени сандъци. Само след секунди той се появи отново с пушка в ръка, но мечката бе изчезнала в гората. Готвачът буквално „усещаше“ през целия ден очите на гиганта, които го следяха от гората. Непрекъснатият дъжд засилваше неспокойствието му.

Разказът за мечката, дошла на посещение, бе посрещнат с безразличие от изтощените геолози, когато се върнаха късно вечерта. Думите на готвача, че мечката била голяма колкото слон, бяха приети с двусмислени усмивки. „Разбира се, готвачо, може би е било кит.“

Когато рано на другия ден геолозите излязоха от лагера, само на 100 м по пътеката спряха. Едно дърво, което снощи, когато се завръщаха, беше непокътнато, сега бе обезобразено на височина близо 3,5 м. Всички по-ниски клони бяха откъснати и кората висеше на ленти. Изглеждаше, като че една много разярена мечка, да кажем с големината на слон, бе изляла вулканичния си гняв върху първото нещо, което ѝ бе попаднало пред очите. Мислено всеки член на групата се видя като жертва на мечката. Мисълта не бе особено утешаваща и те продължиха пътя си доста замислени. Нямахше смисъл да се върнат и да предупредят готвача, защото той и без това бе нащрек и бдеше, колкото можеше.

Когато шоколадовокафявият мечок се появи отново на втория ден, готвачът успя без усилие да грабне пушката си, защото тя беше до него. Въпреки това, докато погледне повторно към нея и машинално напипа спусъка, мечката беше изчезнала. Тази вечер неговият разказ бе посрещнат по-сериозно от предишния път. Решено бе един от членовете на екипа, който имаше известен опит като ловец, да остане в

лагера следващия ден, в случай че мечката отново дойде. Те предадоха по радиото в Коудиак, че са възможни неприятности с някаква мечка, която проявява признаци на нападателност. Ловният надзирател, с когото се свързваха по радиото, ги посъветва да вземат всички основни предпазни мерки, но да не се тревожат излишно. Вероятно мечката беше любопитна, нищо повече. „И все пак — помисли си надзирателят, след като излезе от радиостанцията, — ако тя е толкова голяма, вече е на възраст да знае да не се приближава. Ако и утре се появи, няма да е зле да отида на място. Няма смисъл да започваме друг сезон с трагедия, подобна на тази с момчето от военната база.“

Шоколадовокафявият мечок се появи и на третия ден. Може би обстоятелството, че преди няколко години бе срещнал човек и бе останал жив, го бе накарало да забрави своя добре заучен страх от миризмата на хората или може би той имаше някакво чувство за територия, което не разбираме. Както и да се обяснява това, рано следобед на третия ден той отново се появи на откритото място край брега. Направи няколко колебливи крачки по посока на лагера с навирен високо нос, за да проучи вятъра, като при всеки доловен шум ушите му помръдваха. Той едва дочу щракането на освобождавания предпазител на пушката, без да може да разпознае звука. Друг път щеше да го разпознава.

Необходим бе почти 2-килограмов натиск върху спусъка, за да бъде натиснат назад. Една гъсто навита пружина, вмъкната в затвора, се освободи и разгъна напред, като тласкаше стоманена игла с тъп връх. Когато иглата изскочи от отвора на предния край на затвора, тя се заби в една мека месингова чашка, сплесквайки съединението живачен фулминат. Чувствителният експлозив се възпламени. Бързият остър пламък проникна в гилзата на патрона — малка метална тръбичка с дължина само 7 см — и възпламени поставената вътре нитроцелулоза. Експлозията настъпи мигновено и натискът върху основата на тежация 14,25 г куршум с мек връх се равняваше на около 4000 кг върху квадратен сантиметър. Само за малка част от секундата в резултат на чудесата на химията и на един твърде сложен механизъм началните 2 кг натиск бяха превърнати в мощен тласък, 2000 пъти посилен, който натискаше по цялата вътрешна повърхност на гилзата. Куршумът се освободи от мястото си в шийката на патрона, навлезе в цевта и разширен от топлината и налягането, започна да се върти от

винтовите нарезни. Той премина дулото със скорост 795,5 м в секунда. За по-малко от една петдесета част от секундата куршумът се заби в мускулите на плешката на мечката. Отначало той запази формата си, но когато тъканите се набраха пред него, започна да се разширява като метална гъба. Кръглата му форма и връх от разширяваща се сплав не му позволяваха да пробива гладко или да прави равен прорез. Той бе предназначен и направен така, че да измъчва тялото, а не да минава леко през него. Накрая куршумът се удари в едно ребро, петото от лявата страна на мечката, и се насочи нагоре. Той рикошира в тялото на мечката, сякаш се удари на открита скала. Когато излезе покрай гръбнака, като продължаваше да се върти, защото бе запазил голяма част от енергията си, животното се повали. Шоковата вълна, която разтреса цялото му тяло, го изненада напълно и изръмжаването и покашлянето на мечока предшествуваха първото пробождане на затъпяващата болка, която го стегна като менгеме. Мечокът скочи така бързо, както и падна, и измина трите крачки до гората. Той едва дочу звука на изхвърлената върху скалите гилза и звука на затвора, който пое друг патрон от магазина и го вкара напред в патронника на пушката. Ударът беше прекалено изненадващ, прекалено разкъсващ и животното не можа да реагира. С неистови усилия то търсеше убежище и успя да се плъзне зад едно масивно дърво, повалено от бурята на стотина метра от брега.

Докато лежеше, като наместваше тялото си и ръмжеше, мечокът дочуваше хората, които спореха на брега. В краткия си диалог готвачът и новоизлюпеният ловец противопоставяха героизма срещу здравия разум, спортното чувство срещу самосъхранението. Те решиха, че мисълта да преследват ранения гигант в гъстата гора, където няма никаква видимост, е равна на самоубийство. С нежелание и все пак с чувство на облекчение те се върнаха в лагера.

На следващия ден професионалният ловец с изключителна предпазливост се промъкна през храстите и откри локва съсирена кръв там, където мечката бе престояла няколко часа след нараняването. Той успя да проследи кървавата следа до една близка мечка пътека, която оставяните от години стъпки бяха издълбали над 15 см. Кървенето на раната очевидно бе спряло и когато пътеката се разклони и след това всяко разклонение на свой ред се разделяше на по-малки пътечки, ловният надзирател се отказа да върви по-нататък. Животното не

можеше да бъде проследено. Можеше да се твърди, че е все още в района само ако се покажеше отново. Водачите и ловците, които възнамеряваха в бъдеще да посещават този район, трябваше да бъдат предупредявани. Ранената мечка винаги представлява потенциална опасност.

Болката беше непоносима. Тъканите в областта на плешката бяха сериозно повредени, но въпреки че реброто бе счупено там, където го удари куршумът, нямаше засегнати главни кости. Ако куршумът бе влязъл 5 см по-ниско в плешката, костите щяха да бъдат сериозно засегнати и мечката би могла да се домъкне единствено до края на гората, където да дочака идването на хората. Тя щеше да нападне своите мъчители, което неизбежно означаваше нейната или тяхната смърт. Стълкновението не би могло да завърши по друг начин.

За втора поредна година изтощителна рана затрудняваше движенията на мечока. Няколко седмици преминаха, преди да се придвижи покрай северната крайнина на залива и да се отправи на юг по източния му бряг. Той оставаше цели дни на някои места. Месец по-късно куцането му намаля и той се завърна в предишния си ловен район. Премина през поляната, където се бе сражавал с медночервения мечок, и се отправи бавно към рекичката със съомга, намираща се на около 800 м по-нататък. Още веднъж неговите изумителни възстановителни способности му бяха помогнали да оживее, но той бе станал по-разумен, по-предпазлив и сега вече необичайно свиреп мъжкар с огромен ръст. През тази година той не създаде поколение и се държеше настрана от другите мечки дори край рекичката, когато преминаваше съомгата. Хранеше се през най-горещите часове на деня, когато другите мечки спяха. Малко женски мечки се осмеляваха да се приближат, защото инстинктивно усещаха, че за техните малки едрият накуцващ мечок е по-страшна от обикновената опасност.

13.

През есента на единадесетата си година огромният мечок тежеше близо 700 кг. Черепът му в най-широката си част беше повече от 30 см, а по дължина достигаше 46 см. Главата му заедно с мускулите, козината, ушите и чувствителния нос изглеждаше дори още по-грамадна. По думите на някакъв драскач от едно популярно списание „тя приличаше на 50-литрова бъчонка“. Ръстът му в изправено положение бе просто невероятен и когато се появише между две дървета, заставайки на фона на мъглата, както тази сутрин, той представляваше гледка, при която и най-опитният ловец не вярваше на очите си. Сякаш част от самата земя се бе надигнала и вървеше върху лапите на някакъв звяр.

Ловците, които този ден останаха в лагера, не бяха твърде опитни и затова изчакваха, докато водачът развежда в околността третия и четвъртия член на групата им. Следобед трябваше да пристигне със самолет втори водач и техният ред щеше да дойде на следващата сутрин. Те стояха без глас, изумени, докато мечокът бавно се извърна, сякаш с пренебрежение, и изчезна зад параван от храсти. Ловците бяха разглеждали мечи кожи и препарирани мечки, но това което току-що бяха видели, не можеше да се сравни с нищо. Техният водач, когато пристигна следобед, посрещна с известно недоверие възбудените им описания на гиганта, но скептицизмът му се изпари, когато на меката разкаляна земя между двете дървета се видяха безспорни отпечатъци от лапа, дълга 45 см и широка 30 см. Ако отпечатъците бяха намерени върху твърда скала вместо на меката почва, те биха могли да минат за следи от праисторически звяр.

През следващите 11 дни ловците убиха три мечки, но не видяха повече гиганта. Славата му достигна чак до Коудиак и мнозина се питаха дали това не е същото тъмношоколадово животно, което бе дошло в лагера на геолозите от другата страна на залива. И четиримата очевидци, по двама от всеки лагер, даваха описание на тъмнокафява мечка с ръст, по-голям от средния, и всички бяха забелязали нещо като

голям белег, който пресичаше козината на гърдите ѝ. Фактът, че и при двете срещи животното се бе приближило до лагера, излизайки на открито, показваше, че се отнася до една и съща мечка. Това не бе обикновеното поведение на мечките в район, в който се ловува. Най-малкото, това не бе характерно за опитни, възрастни мечки.

Мечокът бе забелязан още два пъти през същата година. Той още веднъж се приближи до лагер, но за негово щастие се скри, преди да насочат срещу него пушка. При друг случай той бе забелязан с бинокъл и бе устроена засада. Мечокът обаче се върна по собствената си диря и мина на 8 м от ловците, които се отправиха в противоположна посока.

В Коудиак се разказваха истории за това, че в района около залива Дедмен се среща гигант между гигантите. С течение на времето той стана известен под името Монарха поради изключителния му ръст и неговото пренебрежение към хората и опасността, която те представляват. Това име съдържаше известно страхопочитание и твърде голямо уважение. Хората обаче, постъпвайки по своя странен начин, възнамеряваха да изразят уважението си, като унищожат този гигант. Ловците, които идваха на острова и плащаха на ден по 175 долара за правото на лов, чуваха за Монарха и искаха от водачите си да ги заведат при него.

Както при всички легенди, имаше и хора, които не им вярваха. Имаше обаче и такива, които знаеха истината. Няколко пъти през тази есен в залива кацаха двумоторни хидроплани Грумън, от които слизаха ловджийски групи, чиято единствена цел бе да убият този гигант, когото наричаха Монарха. Самолетната компания в Коудиак вземаше от всеки ловец по 63 долара за билет отиване и връщане с чартърен самолет. Много малко от тези ловци успяха да намерят макар и само следи, които потвърждават легендите за преследваната от тях мечка.

Някои от историите, разказвани за Монарха, бяха чиста лъжа, а повечето — глупави. Въпреки че той би могъл да се покатери на дърво толкова, колкото и съомгата, с която се хранеше, на два пъти бе съобщено, че бил забелязан седнал на високи клони, откъдето наблюдавал разказващия случката. Говореше се, че няколко пъти бил видян как се разхожда по брега изправен на задните си крака. В действителност дебелите пластове тлъстина, които го опасваха през средата и допринасяха за неговото вдъхващо страхопочитание тегло,

все повече и повече го принуждаваха да стои в нормално положение. Той рядко се надигаше на задните си лапи, освен когато искаше да открие някоя недоловима миризма, и никога не правеше опит да пристъпва в такова положение. Дори прехвърлянето на тежестта от единия на другия крак беше твърде неугледно движение и той скоро се спускаше на четирите си лапи, ръмжейки.

Монарха никога не посещаваше лагерите през нощта или поне неговите дири никога не бяха откривани сутрин, както личаха следи от други мечки. Когато идваше, той имаше смущаващия навик да се появи внезапно от гъстото прикритие, да погледне миг-два и да изчезне отново. Всяко движение от страна на хората в лагера би ускорило оттеглянето му.

Ловците както аматьори, така и професионалисти обичат да приказват и една гигантска мечка е не по-лоша тема за разговор от всяка друга. Мълвите за Монарха продължаваха да се разпространяват. Ловците, които тържествено се заричаха да го застрелят, оправдаваха решението си с неговата нападателност. В края на краищата той влизаше в лагерите и заплашваше хората. Фактът, че тези хора бяха дошли преди всичко с единствената цел да сложат край на живота му, никога не се споменаваше. Убиването на Монарха или поне разговорите за това, как ще го убият, станаха главното занимание. Не трябва да се забравя, че всички тези празни приказки имаха реално покритие в долари и центове. Историите за неуловими гиганти са именно онова, от което се нуждае икономиката на район, в който туризмът, ловът и риболовът са основният поминък. Нито един местен жител на Коудиак не обезкуражаваше подобни слухове. Може би дори някои ги подсилваха, като прибавяха и нещо от себе си.

В средата на своята дванадесета година Монарха почти намери достоен противник. От Ню Йорк пристигна ловец, чиято квалификация бе далеч над средната. Неговото име се срещаше три пъти в регистъра на клуба „Буун и Крокет“, който отразява рекордите на ловците на едър дивеч от Северна Америка. Той вече бе убил три кафяви мечки в предишните си пътувания, една от които, повалена в северната част на Аляска, фигурираше много нагоре в списъка. Един американски лос, който бе застрелял в Юкон, имаше разстояние между разклоненията на рогата над 180 см, а неговият рекорден дебелорог канадски овен имаше ширина на рогата близо 60 см, като десният рог,

измерен по извивката, беше почти 105 см. Ловецът бе известен и с голямата пума, която бе убил в Британска Колумбия, и тежката 600 кг бяла мечка, убита при едно пътуване до Коцебу в Аляска.

Ловецът бе слушал не един път разговори за Монарха и бе решил да подобри рекорда си от Аляска за кафява мечка. Снабден с най-добрите съоръжения, които можеха да се набавят, и надарен с търпение, издръжливост, здрави нерви и здрав разум, които са нужни на наистина големия ловец на трофейни животни, този човек с големи възможности се закле, че Монарха ще бъде негов на всяка цена независимо от времето, средствата и усилията, които ще бъдат необходими за това.

Поне веднъж годишно през 23-те години, които бяха изтекли, откакто ловът стана негова страст, този човек отиваше в горите на Северна Америка, Южна Америка, Африка и някои части на Азия. Поне два пъти месечно, когато не се намираше на лов, той тренираше на стрелбище, поддържайки резултата си 100 от 100 възможни. От всички ловци, които бяха правили опит да намерят Монарха, този бе най-опасният. Той беше достигнал до крайния предел, до който може да стигне човек при премахването на естествената пропаст, която съществува между неговите възможности и тези на едно диво животно. Везните се наклоняваха донякъде в негова полза благодарение на далекогледа му (носен, както се полага, от неговия оператор, който го придружаваше, за да заснима подвизите му) и на неговата специална пушка тип Магнум, калибър 350, която можеше да изстреля 20-грамов куршум със скорост 1000 метра в секунда. Този човек беше изразходвал почти четвърт милион долара за своето хоби в течение на годините и неговото умение съвсем естествено отразяваше този факт. Представител на изчезващ род, този майстор на убийството избра за своя цел, за най-високата точка в своята ловна кариера, Монарха.

Всичко, принадлежащо на този ловец, се отличаваше с професионалното си качество. Неговата риза от чиста вълна бе изработена по поръчка в Канада. Панталоните му за трънаците бяха с лице от биволска кожа, пилотската му шапка запазваше главата. Долното му облекло бе със специална мрежеста плетка, която осигуряваше максимално удобство, а комбинираниите ботуши за стръмни и равни терени бяха направени по поръчка в Тексас. Ножът с

ножницата бяха от Швеция, светложълтите очила — от Рочестър. Пушката, която лежеше на скута му, докато наблюдаваше през бинокъла отсрещния склон, бе също по поръчка, с художествено изработени сребърни инициали, инкрустирани в нея. Кинооператорът се намираше малко над него и снимаше цветен филм със скорост 24 снимки в секунда. Те снимаха с постоянна скорост, така че по-късно да можеше да бъде синхронизиран с текст, четен от един от най-популярните говорители по телевизията, който се числеше между многото приятели на ловеца. Това се правеше като специална услуга и филмът се очакваше да бъде прожектиран в три от петте клуба на ловеца. Всичко бе от най-високо качество. Водачът, който се намираше на около 10 м и също проучваше отсрещния склон, бе един от най-добрите в цяла Аляска, а също и от най-добре платените. Големите мечки не струват евтино.

Ловната група не се доближи до хребета на склона, за да не може бъдещата им жертва да забележи техните силуети. В действителност една мечка не би могла да ги види от срещуположния склон, но като опитни ловци в тях бе вкоренено чувството да стоят под хоризонта и те го спазваха, без да се замислят. Това спадаше към тази категория неща, като например всяка пушка да се смята за заредена, които с течение на времето се превръщат в рефлекс. Това беше част от ритуал, ритуал на смъртта, който наричаме лов на трофейни животни.

Западният склон, на който се намираха, се спускаше стръмно под тях и завършваше при широката 400 м равнина в дъното на долината. В нея лъкатушеше малка река, чиято гладка повърхност отразяваше слънчевите лъчи и приличаше на блестяща сива змия. По бреговете ѝ растяха на групи елши и храсти. От тях по отсрещния склон като кафяви ленти се простираха разклонените мечи пътеки. Ловците наблюдаваха именно тези следи, както и естествените прикрития по течението на реката, за да доловят признак на живот. Монарха можеше да се очаква на подобно място или поне тук го бяха виждали за последен път. Преди известно време бяха открили следите му на два пъти в калта, близо до долното течение на реката. По време на двучасовото бдение те забелязаха две по-малки мечки на склона, но те не представляваха интерес. Групата хора обаче предизвика любопитството на два морски орела, чието гнездо се намираше в долината. Те наблюдаваха, кацнали на високо, и на два пъти се

издигаха, за да прелетят долината по цялата ѝ дължина и обратно. Тревогата им бе излишна. Никой истински ловец не би застрелял орел или унищожил гнездото му.

Слънцето прежуряше, но ветрецът, който пълзеше около тях и караше тревата да се вълнува, беше прохладен. Светлина се отразяваше от милионите стръкчета и тревата изглеждаше като течна. Като навеждаше бавно бинокъла си, ловецът повдигна лявата си ръка и направи почти незабележимо движение. Камерата зад него престана да бръмчи и операторът постави в протегнатата му ръка далекогледа. Ловецът пое инструмента, без да благодари. Той извъртя тялото си така, че да легне, и бързо фокусира мощния обектив върху корените на съборено от вятъра дърво.

Той усети как една жила на врата му се праметна и облегна чело на ръката си. Почувствува как се стича пот по гърдите и гърба му. „Започвам да усещам годините“, помисли си той. По време на продължителното изкачване в горещината няколко пъти си бе помислил, че това ще е последният му лов. „Вече не е удоволствие, когато всеки мускул и всяка кост болят.“ Но Монарха беше все още тук и той се бе зарекъл да го убие. Сега, когато бе стигнал дотук, не можеше да се мисли за отказване. От опит знаеше, че щом види този стар хитрец, болките и бодежите щяха да изчезнат. След като всичко свършеше, той и без друго щеше да има болки независимо от това, дали би се отказал сега, или би продължил до края. Но той беше изморен, много, много изморен и не го криеше от себе си.

Психологията на ловеца е много сложна. Въпреки че в този момент искаше да убие мечока повече от всичко останало на света, той го обичаше, без никога да го е виждал. Обичаше го заради това, което представлява, за това, което би бил ловецът, който успее да го убие, заради начина му на живот и за живота, който ловецът бе принуден да води. По един особен начин, който трудно може да бъде разбран, ловецът не мислеше злото на животното и въпреки това искаше да го убие. Той го ценеше толкова, че дори изпитваше почит към него, и все пак искаше да остави трупа му да гние в долината, докато главата и кожата пътуват към препаратора в Сиатъл. Човекът не беше по-лесен за разбиране от самата мечка и е невъзможно да се разграничи тази част от поведението му, която се развила в резултат на усвоени знания, от другата, която се дължи на унаследени нагони. В известен смисъл

този хладнокръвен специалист, този водач на други хора, беше като мечката. Той беше достоен за възхищение, но опасен при близост. Пушката и умението му да я използва правеха от него също гигант. Неговата твърда решимост да причинява смърт без някаква реална нужда го свързваше с едно минало, така далечно и мъгливо, както миналото на мечката. Може би е необходима нова наука, която да изучава ловеца. Наука, която може би ще се нарича психологическа палеонтология.

Водачът прошепна тихо: „Това може би е той, точно в посока 10 по циферблата. Достатъчно е едър“. Долу до рекичката, от лявата им страна, се появи мечка. Тя се допря до изкорененото дърво и започна да се люлее напред-назад, като търкаше хълбока си в един стърчащ корен. Под въздействието на още един заучен рефлекс ловецът и водачът наклониха биноклите си, когато едрата мечка обърна главата си в тяхна посока. Тя не можеше да ги забележи, макар че гледаше към тях, но отразеното от полираните лещи слънце би привлякло вниманието ѝ. Веднага щом мечката изви главата си в друга посока, тримата мъже започнаха да се промъкват сантиметър по сантиметър надолу по склона. Трябваше да изминат 800 м, преди да стигнат до прикритието, и придвижването беше бавно. Мечката можеше да гледа право в тях цял ден, без да ги открие, но движението е съвсем друго нещо. Никой не може да каже от какво разстояние мечката може да различи движещ се предмет, и то на открито.

Докато достигнаха прикритието до течението на реката, ловецът усещаше болки във всички части на тялото. Бавното спускане в продължение на 800 м по изключително стръмен склон е тежка задача дори за млад човек. Когато се озова на скрито и истинското дебнене започна, ловецът почувствува трепета, който го бе довел тук и на толкова много други далечни и труднодостъпни места. Той търсеше именно това, този трепет. В решителния момент ловецът почувствува облекчение. Изражението му се промени и той усети прилив на истинско щастие, което го обземаше само в такива моменти. Това бе единственият смисъл на живота му. Именно търсейки това чувство, той бе изразходвал цяло богатство. Само през тези мигове той беше спокоен. Това бе ловът.

Растителността край брега беше по-гъста, отколкото изглеждаше от склона и не бе възможно да се направи безшумно движение.

Водачът постави ръка на рамото на ловеца. Той се изви назад, докато ухото му допря устните на водача. „Мечката няма да остане на мястото си, докато излезем от храстите. Ще предизвикаме голям шум. Какво мислите да правим?“ Без никакво колебание ловецът посочи отвъд реката към склона, който бяха наблюдавали. Той смяташе, че когато мечката ги чуе, тя ще се скрие в гъсталака, преди да се измъкне от долината по някой от двата ѝ склона. Малко вероятно бе една мечка с опита на Монарха да се втурне напред през откритото пространство. След като се вмъкнеше в прикриващата го растителност, Монарха щеше да продължи в същата посока по другия склон и да тръгне по някоя от дълбоките мечи пътеки, които водеха към хребета и към безопасността. Това бе едно разумно предположение.

Тримата потни мъже прекосиха реката и тръгнаха надолу по отсрещния бряг по посока на падналото дърво. В гъстите храсти не проникваше никакъв вятър и ловецът усети, че пушката му тежи твърде много.

Когато стигнаха до едно празно място всред храстите, откъдето можеха да видят корените на поваленото дърво, мечката бе изчезнала. Тя беше избягала, без да знаят накъде. Сега, когато вече нямаше какво да губят и като знаеха, че мечката е на открито пространство върху един от двата склона и бяга, тримата се втурнаха през малкото храсти и излязоха в долния край. Никъде по тревистото зелено пространство, по което предполагаша, че ще мине мечката, не се виждаше нещо. Те изтичаха петдесетина метра нагоре по склона и спряха да огледат срещуположната страна, където бяха седяли. Мечката се намираще само на няколко метра от мястото, откъдето те бяха тръгнали преди един час, и бързо изчезна зад хребета.

Докато си палеше цигарата, ловецът забеляза, че ръката му трепери. За него това бе нещо ново, нещо, което му се случваше все по-често в кабинета, но никога досега по време на лов. Той погледна ръката си, после я свали замислен. Въздъхна и легна на склона, като засенчи очи. Водачът седна до него.

— Какво мислите?

— Мисля, че тази мечка заслужава да бъде убита.

— Аз не мисля, че тя много иска да бъде убита.

14.

Когато тримата мъже навлязоха в храсталака по брега на реката, едно клонче удари металната кутия на кинокамерата. Никой не обърна внимание на звука, предизвикан от клончето, освен Монарха. При първия метален звук (звучите, които издава металът, не се срещат в природата освен в песните на някои птици) грамадният мечок се обърна и погледна надолу по реката. Като се издигна съвсем бавно, така че предните му лапи се опряха на корените на падналото дърво, той можеше да огледа гората зад себе си и да разпознае звучите и миризмите. Монарха успя навреме да стори това и започна да се промъква успоредно на напредващата група ловци, но в противоположна посока. В даден момент те се разминаха на около 7 м. След като хората отминаха, той се обърна и се втурна нагоре по стръмнината в тромав галоп. Големи чимове се откъсваха и падаха надолу след него, когато той преодоля и най-големия наклон, без да намалява скоростта си. Не е лесно да се пресметне количеството енергия, която е необходима да придвижи толкова едро същество нагоре по стръмен склон, и то със скорост, която човек не може да постигне и на равна, твърда повърхност.

Не може да се разбере защо мечката не нападна хората. Монарха можеше да се доближи на 4–5 м от ловците, без те да го забележат. От такова разстояние той би могъл да ги покоси, преди да успеят да вдигнат пушките си. Неизвестно защо обаче Монарха реши да не използва тази възможност.

Дори след като премина хребета, мечокът продължи да бяга. Беше малко по-несръчен при спускането надолу, отколкото при изкачване, и ръмжеше, когато краката му, изопнати, за да убиват скоростта, се удряха в земята. Най-после достигна сигурно прикритие в долната част на склона и се вмъкна в осигуряващата пълно спокойствие гъста растителност. При някои по-дребни животни, които се крият под камъните и корите на гниещи дървета, съществува тигмотаксис — стремеж на животното да бъде прикрито и да усеща

допира на околните предмети. Подобно нещо се наблюдава и при някои едри животни, когато усещат опасност. Те намират сигурност в плътно обвиващото ги прикритие. Дали това се дължи на намалената светлина, на самото усещане на обгръщащите ги растения или на някакъв друг стимул, не можем да разберем. Много, но не всички едри животни се чувствуват най-добре, когато са сигурно прикрити. Монарха бе такова животно. След като навлезе всред дърветата и престана да бъде уязвима мишена, каквато представлява на открито, той забави скоростта си и си проправи път към най-закътаното място, което знаеше. След малко той вече оглеждаше храстите с горски плодове по пътя си.

Там в долината, отвъд хребета, ловецът седна и без да поеме подадената му от водача ръка, се изправи. Намести шапката си и тръгна през долината към склона, по който бе избягал Монарха. Ниско падащите слънчеви лъчи показваха, че всяко преследване е невъзможно. Една мечка не може да бъде обект на нощен лов.

Ловците тръгнаха покрай реката. Когато стихнаха в лагера си след здрач, вечерята ги очакваше. Никой обаче не бе склонен да разговаря и към 8 часа всички вече спяха.

След срещата в долината в продължение на 3 дни непрекъснато валя дъжд, проливен дъжд, набрал сили от морската влага. Дъждът удряше по острова, докато навсякъде потекоха ручейи. Всичко беше студено и мокро и дори вътре в палатките дрехите бяха влажни. Поради силния дъжд видимостта беше от 2 до 4 м и затова групата остана в лагера си. Ловецът разлепваше страниците на едно мухлясало издание на съчиненията на Брет Харт и след като му дотегнаха златотърсачите в Калифорния и техните несполуки, премина на Ърнест Томпсън Сетън. От време на време дремеше и между два съня се питаше защо е дошъл на това място. Призна пред себе си, че присъщите на лагерния живот радости вече не го привличат. Той бе дошъл, за да убива, а не да общува с Великата природа.

През 12-годишния си живот Монарха беше видял много дъждове. Той вече не се ядосваше от свързаните с тях неудобства. Понякога спираше, за да отърси глава, и сумтеше яростно, когато излизаше от гората покрай брега и го посрещаше някой особено силен порив на вятъра, примесен с дъжд. Намираше се на няколко километра на запад от лагера на ловците и можеше да се движи на открито.

Миграцията на съомгата все още продължаваше в някои реки и Монарха се отправи към устието на една от тях. Тя бе придошла от дъжда, който обливаше всички възвишения във вътрешността, и се пенеше над скритите под водата скали, които само преди няколко дни стърчаха сухи над течението. Мечокът се потопи в реката, закрепил се срещу течението и зачака. Той пропускаше съомгата, която се бореше срещу придошлите води, да минава покрай него. Искеше по-едра плячка и чакаше, като се размърдваше само колкото бе необходимо, за да запази опората под лапите си.

Внезапно мечокът скочи напред и с плясък изчезна под водата. Секунди след това се появи захапал един 120-килограмов женски алясков тюлен-котик. Мощното животно се бореше храбро, и мечокът бе принуден накрая да го пусне на скалите и да го притисне с предните си лапи. Той сложи край на живота му, като захапа главата и склочи челюстите си направо през черепа. Това бе бърза и ефикасна екзекуция.

Не започна веднага да яде, а легна върху трупа, обърнат към вятъра. Въртеше глава с високо вирнат нос. После стана бавно, обърна тюлена с лапа и разпра корема му. Нахрани се, без да бърза, и довлече трупа на закрито място над брега, далеч от реката. Той остана да лежи до плячката си през цялата нощ, макар че продължи да яде едва на следващата сутрин. Дълбокото му ръмжене и кашлица пропъдиха две лисици, които бяха приближили, привлечени от миризмата. Няколко гарвана стояха наблизко и го коряха за алчността му.

Късно следобед дъждът най-после спря. Небето бе оловносиво и във въздуха се чувствуваше студ, който щеше да се запази до следващата пролет. Краят на сезона бе дошъл и хубави дни вече не оставаха. Времето започваше да се влошава непрекъснато и скоро щеше да има скреж, мраз, след това зима. Няколко дни по-късно Монарха щеше да търси нова бърлога. Имаше все още време за хранене. Тюленът беше само част от менюто.

Временното подобряване на времето или поне спирането на дъжда предизвика известна подготовка в ловния лагер на няколко километра по брега. Ловецът застана на прага на своята палатка и загледа мократа растителност, която започваше на стотина метра от залива. Водачът му подаде голяма чаша с димящо кафе. „Утре сутринта?“

— Утре сутринта — отговори ловецът.

15.

На следващата сутрин не валеше, но това продължи само до обяд, когато откъм морето отново нахлу проливен дъжд, който шибаше острова със скоростта на вятъра, достигаща 80 км в час. Морето около брега бушуваше и кипящите му вълни се разбиваха, като водни пръски и пяна достигаха чак до края на гората, високо над брега. Температурата бе спаднала рязко и студът проникваше до костите на ловеца. Болките в синусите го прорязваха сякаш с нож и просто го ослепяваха. Дори ако следобед времето се бе задържало без дъжд, той нямаше да може да убие своята мечка. Групата се бе придвижила във вътрешността на запад от хребета, където бяха наблюдавали оттеглянето на мечката. Монарха все още беше при своята скрита храна на брега.

Мечокът яде още два пъти от плячката си, преди да напусне брега за последен път. Всичко живо се готвеше за зимуване и той също трябваше да се насочи към вътрешността. Последните ята гъски се отправяха на юг. Крясъците им се губеха във вятъра и мечокът изобщо не поглеждаше нагоре. С глава, наведена надолу, той се провираше и търкаше в храстите, като предизвикваше хиляди миниатюрни дъждовни бури със своята рошава козина, която се закачаше в клоната.

Положението не се промени и на следващия ден. Сивата утрин даде възможност на небето да набере сили и рано следобед островът бе отново нападнат. Писъкът на вятъра се засили и се превърна в рев. Морето отново гневно закипя и отново главният удар на яростния вятър се стовари върху бреговете. Монарха се движеше с равномерен ход навътре в острова и все по-рядко спираше за храна. Търсеше си зимна бърлога.

В това време ловецът започна да изпитва сериозна тревога за състоянието си. Имаше болки в раменете и на няколко пъти му се стори, че те са по-силни в лявата му страна. Той вече мислеше да се откаже, но реши да остане още само един ден. В края на краищата това бе неговият последен лов и той искаше да убие тази мечка.

Когато след един часа на следващия следобед времето се задържа без дъжд, ловецът за пръв път от няколко дни усети прилив на надежда. Водачът вървеше пред него на около десетина метра. Теренът се издигаше рязко нагоре и дърветата оредяваха. Ловецът чу как водачът щракна с пръсти и като погледна нагоре, видя, че го вика. Той се задъхваше, когато го настигна, но дъхът му спря от учудване, когато погледна мястото, посочено от водача. Там имаше следа от лапа, голяма като тепсия. Дирята беше съвсем прясна и тъкмо започваше да се пълни с процеждаща се от земята вода. Той погледна в посоката на следата и видя пред себе си стръмнина, която го накара да затвори очи. Мечката бе отишла нагоре, може би към дупка, която вече бе избрала, или може би искаше да превали хребета, за да се озове в долината, далеч от брега и защитена от вятъра. Наклонът нагоре беше под ъгъл от 45 градуса.

Преди да тръгне нагоре по последната стръмнина, ловецът разбра, че е трябвало да се върне обратно. Болката в гърдите го стискаше като менгеме, но след малко позатихна и той продължи напред.

Вятърът, който се носеше нагоре по склона, мина край групата и продължи напред. За ловците бе вече твърде късно да направят обход и затова продължиха да вървят по права линия. Монарха долови миризмата, докато групата беше все още на стотина метра зад него, и спря. Той покашля тихо и се изправи на задните си крака. После се спусна на земята и направи малък кръг, като проучваше миризмата. Веднага щом се увери откъде идва, той се отклони малко встрани и след това тръгна успоредно на първоначалната посока, но надолу. След като измина тридесетина метра, той дочу преследвачите и спря до едно повалено дърво, за да изчака. Те преминаха на около 7 м от скривалището му и той тръгна бавно по стъпките им. Не можеше да ги види и тъй като вятърът духаше откъм гърба му, не знаеше какво да прави. Премина от другата страна на следите и отново започна да се движи успоредно на тях, като се изкачваше по склона. Скоро изпревари групата, движейки се учудващо безшумно за такова едро животно. Нито един от мъжете в групата не тежеше 90 кг и въпреки това всеки от тях правеше повече шум, отколкото Монарха с неговите 700 кг.

На едно място пътеката бе покрита на дълбочина 15 см със съвсем прясна кал. Водачът спря да разгледа недокоснатата глинеста маса и вдигна очи към ловеца, стоящ над него с лице, отразяващо вече непрекъснатата и режеща болка:

— Ние сме го подминали. Той е по-умен, отколкото предполагаме. Сега е някъде зад нас.

Когато водачът се изправи, той видя, че ловецът затвори очи и чу как си поема дъх, опитвайки се да преодолее болката. Видът му беше лош — кожата му беше сива и погледът втренчен, а не жив и търсец. Той искаше да попита дали е разумно да продължават, когато видя, че храстите се движат. По рефлекс вдигна пушката си. Ловецът се обърна и погледна. Той се опита да вдигне пушката си, но ръцете му не го слушаха. Опита пак, но пушката се изплъзна от ръцете му и падна в калта. За момент изглеждаше, че Монарха ще нападне. В този миг той изпълваше небето и беше единственото нещо, което се виждаше, и дори планината изглеждаше малка. Водачът притисна приклада на пушката си до рамото, за да предотврати тласъка. Като гледаше втренчено мечката, ловецът политна напред и падна върху водача. Ревът на мечката се сля с изстрела, но куршумът изсвистя в ниските облаци, откъдето започваше отново да вали.

Ловецът продължаваше да гледа подир отдалечаващата се мечка, дори след като бе мъртъв.

Необходими бяха 36 часа, за да свалят тялото от планината. След двудневни неуспешни опити да кацне самолет рискованото пътуване до брега бе направено от кораб, който влезе в залива. Водачът бе поставил трупа в спалния чувал, цялата екипировка бе опакована и вече чакаше, когато най-после се покаже корабът.

Няколко дни след смъртта на ловеца Монарха си намери бърлога. Настъпващата зима се усещаше ясно по студа и земята се подготвяше към неизбежното. Големият шоколадовокафяв мечок изпълваше дупката. Това беше най-едрият индивид на остров Коудиак и вероятно в света. Той беше потомък на мечки, разпространили се по света в суровите северни ширини. Те бяха преследвали хората и се бяха били с тях за пещери и храна. Това беше един от малкото останали гиганти. Неговият спор с човечеството вече не се отнасяше за една пещера или труп на елен, но за много по-критични проблеми. Спорът му с хората бе за територия и за самота. Мечките бяха загубили битката преди

стотици хиляди години. Монарха не беше способен да разглежда една битка в рамките на даден вид и семейство. Подобно на всички мечки, съществували преди него, той щеше да спечели или да загуби своите индивидуални битки. Самият факт, че бе оцелял още една година, беше сам по себе си победа.

Историята за смъртта на ловеца и появата точно в този момент на легендарната мечка се разпространи из континента. Заради своята победа Монарха придоби още по-голяма и по-лоша известност. Някои по-млади мъже се заклеха да го убият и зачакаха само да мине зимата. Самото споменаване на името на Монарха неизбежно предизвикваше представи, по-скоро свръхестествени, отколкото нормални. Хората вече смятаха, че за да се убие Монарха, е необходимо не умение, а шанс. Той вече не беше реален факт, а плод на въображението. Една след друга се разпространяваха историите, че единствен между мечките той имал зрението на орел, че имал чисто бели петна, бил кръстоска между бяла и кафява мечка, че не само убивал, но и ядял хора, имал постоянен ловен район от около 500 км², с плуване достигнал и потопил в залива малка яхта, изправял се на задните си крака и ревял предизвикателно срещу летящите над него самолети, прекосявал планините, за да нападне говедовъдни ферми, където избивал по 20 животни всяка нощ, преди да започне сезонът на съомгата, и може би най-осъдителната от всички истории бе тази, че поради злоба прогонил всички други мечки от района или поне тези, които още не бил убил и изял. Някой дори подмяташе, че любимата му храна били вълци и пуми. Малцина от тези, които чуха и повярваха в тази история, знаеха, че нито едно от тези животни не се среща на остров Коудиак.

16.

Монарха бе достигнал до положението, когато нито един от естествените обитатели на остров Коудиак не можеше да бъде сериозна опасност за него. Той бе окупираше скалистата издатина в основата на водопада и всички останали мечки се съобразяваха с него. Медночервеният мечок, който бе останал частично сакат след почти смъртоносната с битка с Монарха, отбягваше неговите пътеки. Въпреки че поради стечението на различни обстоятелства заемаше място почти до върха на мечката йерархия в областта, той винаги се оттегляше при появата на Монарха.

Когато беше по-млад, Монарха често бе имал схватки със своите връстници. Сега обаче неговият ръст и първите признаци на гняв бяха достатъчни. Той вече нямаше нужда да се сражава. Едно предупредително покашляне премахваше всяко желание за съпротива.

На остров Коудиак обаче имаше и пришълци. През 1774 г. Григорий Иванович Шеликов пристигна с кораба „Тримата светци“, за да търси безценната морска видра. Той покръсти 40 алеути като подготовка за поробването им и основа колония, която трябваше да стане столица на Руска Америка. Когато Екатерина Велика изпрати Александър Баранов, един от най-крайните фанатици в историята, за да затвърди нейната империя върху скалите на новия континент, остров Коудиак стана обитаем в европейския смисъл на думата. Алеутите, шестте хиляди членове на племето кониаг, които обитаваха острова преди идването на русите, не представляваха никаква опасност за мечките. По някакъв особен начин те благоговееха пред огромното животно. Наричаха го с име, означаващо „получовек“. Но русите едновременно с християнството донесоха и пушки и полухората и хората бяха подложени на еднаква обработка. Сега вече те нямаше да знаят какво значи мир. Цивилизацията беше дошла.

През всички дни на своя зрял живот Монарха щеше да бъде под заплахата на пришълците в неговата островна родина. Неговият кожух нямаше стойност като кожа, но като символ за обществено положение

тя бе от основно значение за един от главните поминъци в Аляска. Мечките и сега имат същото значение. В този рай за ловците едно живо животно е това, което е царевицата за Айова или житото за Кензас — реколта за прибиране. Подобно на всички едри животни в Аляска Монарха се намираше под закрилата на закона, но не като индивид, а като част от тази реколта. Ловът му беше забранен по време на размножителния период. Параграфите, които уреждаха тези неща, имаха предназначението да осигурят използването му, също както химичните торове имаха предназначението да правят почвата по-плодородна. Брачните му партньорки през различните години също не можеха да бъдат убивани, когато имат малки. Той не можеше да бъде преследван без разрешително и не можеше да бъде стрелян с пушка с калибър, по-голям от 10, или с автоматично оръжие, с пушки с повече от три патрона или с експлозивни патрони. Накратко Монарха бе обект на значително и добросъвестно законодателство, в голямата си част основано на икономически съображения.

Между 1 октомври и 31 май, когато се намираше извън дупката си, Монарха бе законна плячка на всеки, който имаше разрешително за лов. Приблизително 110 дни годишно Монарха не представляваше нищо повече от подвижна мишена. Ловците, които идваха да стрелят в тази панаирджийска барака, не се опитваха да спечелят за своето момиче някоя дебела целулоидна кукла. В това стрелбище обикновено участваха само най-опитните. Кафявата мечка от Аляска не е първият едър дивеч, който ловците се опитват да убият. Тези, които пристигаха на остров Коудиак, обикновено бяха ловували преди това на много други места. Те донасяха със себе си своите пушки и своето умение, и двете едрокалибрени. Освен това те наемаха водачи, които бяха по-подготвени и от тях. Тези водачи вземат от своите клиенти за всеки ден, прекаран сред гората, повече пари, отколкото средният американец може да спечели за една седмица, включително и с извънреден труд. Разбира се, като се вземат предвид опасните положения, в които може да попадне един чужденец, цената не е висока. Има случаи, когато ловецът, заплащайки таксата на своя водач, е купувал собствения си живот.

В живота на една мечка няма много тънкости. Тя е животно, което води самотен живот, и затова няма развито обществено чувство, както например дебелорогите канадски овни и елените-вапити. Тя има

огромен ръст и сила и поради това ѝ липсва хитростта на вълка или котката. Мечката е склонна да попада в неловки положения, да събаря, да взема насилствено това, което иска, и след това да се отдалечава с характерната си тровава походка. Тя не се интересува как изглежда или как мирише и е безразлична към мнението на другите. Тя просто иска да не усеща празнота в стомаха, да не я дразнят и да бъде сама.

За един гигант с древно потекло тези изисквания съвсем не са големи.

Монарха не можеше съзнателно да мисли или да се тревожи за ловците; това бе извън неговите възможности. Той обаче ясно чувствуваше, че светът около него съдържа опасности, които трябва да бъдат избягвани или унищожавани. Разбира се, това не беше осъзнато разбиране, а един добре изработен рефлекс. Двамата учители, които бе имал (майка му и майката на всяко оцеляване — опитът), бяха го добре научили. Куршумът, който цели седмици бе измъчвал тялото му, беше потвърдил един по-ранен урок, затова човешката миризма и странните нехармонични човешки звуци сигнализираха, че в неговия свят нещо не е в ред. Любопитството му обаче към тези миризми и звуци никога не го напусна и през целия си живот той бе изправен пред дилемата да отбягва ли възможната опасност, или да следва инстинктивната склонност на всички мечки да любопитствуват. Може би защото природата го бе лишила от бързия ум на по-пъргавите хищници и бе направила от него нещо като черноработник, тя го бе надарила с непреодолимо желание да проучва. Може би това му помага да намира нови източници на храна и да яде неща, които не биха могли да поддържат живота на другите хищници. Именно това любопитство, този стремеж да проучва всичко, което става около него — природни и неприродни явления, — бяха довели огромния шоколадовокафяв мечок близо до лагерите на хората.

Монарха бе научил нещо от всеки човек, който бе срещал. Човекът не обича да признава това, но той е животно с реакции, които в много случаи не се различават особено от тези на мечката. Когато един ловец е всред природата, той реагира по строго определен начин и животното, чието съществуване зависи от това, как преценява действията и намеренията на другите видове, може да долови реакциите на ловеца.

Монарха бе научил, че тези, които имат човешка миризма и издават странни звуци, обикновено се движат един след друг и под прикритие, доколкото това е възможно. Човекът също обича да насочва вниманието си само върху избрания път и след като тръгне по него, той рядко се обръща, за да гледа зад гърба си или да се отклонява, освен ако бъде подтикнат да стори това. Монарха подобно на много други мечки с течение на времето научи, че когато има работа с хора, най-добрият начин да се измъкне от тях е да се отклони от пътеката и като направи завой, да тръгне в обратна посока. Все по-често му се случваше да наблюдава ловци, които бързаха напред, преследвайки мечка, която вече се намираще зад тях и след това потегляше в посока, която те никога не можеха да определят. Най-често отстрелването на мечка е резултат на случайна среща, а не на умело преследване или на правилно познаване на маневрите на преследваното животно.

По всяка вероятност споменът на Монарха за болката, която бе усетил в края на лагера на западния бряг на залива, го възпираше да напада преследвачите си в многото случаи, когато имаше удобна възможност за това. Той все още настръхваше при първото подушване или дочуване на човек и беше въпрос на време да се повтори отново онова нещастно съвпадение на обстоятелствата, което бе отнело живота на младия моряк. Хората навлизаха твърде често в района, обитаван от Монарха, и пресичаха неговите пътеки. Имаше възможност трагедията да се повтори. Фактът, че съществува такава опасност, бе дал възможност на много ловци да оправдаят своя спорт. Той също бе отнел живота на някои от тях.

Хората, които говорят за животни, много обичат да използват думата предизвикателство. Обикновено се казва, че едно животно е било предизвикано, когато бива смутено по време на хранене или събудено от сън, когато се намира със своята женска или с малките си или бъде наранено. В действителност обаче много мечки, между които и Монарха, са в състояние на постоянно предизвикване. Те реагират срещу миризмата на човека, срещу неговото нахълтване в тяхната самота; те протестираат срещу болката, предизвикана от нараняване. Монарха вече бе достигнал най-голямото си тегло и беше най-ценният обект в очите на ловците на трофейни животни. Ето защо той бе подложен на повече предизвикателства, отколкото бяха необходими. Неговият враг беше човекът и въпреки че вродената мъдрост го караше

да отбягва излишните сблъсквания, той беше опасно животно. Границата, която разделяше мирното отбягване от величието на неговия развихрен гняв, беше неясна и опасно несигурна.

17.

Ловецът не преследваше именно Монарха. Неговото най-голямо постижение досега беше една черна мечка, тежка около 210 кг, която бяха убили преди две години западно от реката Уайт Селмън в окръга Кликитейт на щата Вашингтон. Сега желанието му бе да убие кафява мечка, една от тези мечки, които, без да влизат в книгите за рекордите, носят като магическа прибавка името Коудиак. Всяка мечка от остров Коудиак за него беше символ за положение в обществото. Бе чувал за Монарха и за майсторите на пушката, които го бяха преследвали, но в мислите на този млад човек с реален поглед върху нещата подобна грандиозна идея не бе минавала. Той беше спрял да пуши и бе ограничил дневната си дажба бира на една чаша, за да събере в касичката на масата си достатъчно монети, с които може да извърши това пътуване.

Първоначално водачът не пожела да приеме предложението. Срок от една седмица не е достатъчен за убиването на подходяща мечка, но в писмото на младия човек имаше толкова настойчивост, че той направи усилие да задоволи искането. Той също изкарваше с труд хляба си и можеше да разбере, че не всеки, който иска да ловува на остров Коудиак, има неограничени финансови възможности. Можеше да прецени какво представляват разходите за едноседмичен престой на острова за един човек със средни доходи. Водачът заведе младия човек на лов и беше доволен от това. Макар и твърде запален, ловецът правеше добро впечатление. Трябваше да бъде наблюдаван постоянно. Може би щеше да бъде един от тези, които се паникьосват при опасно положение. Добрият водач е също така критичен към своите клиенти, както и към животното, което преследват. Подобна преценка често е твърде важна за водача, за да може да запази живота на онзи, който възнамерява да отнеме друг живот.

Тъй като младият човек разполагаше с малко време и много искаше да убие своята мечка, решено бе да не се завръщат всяка вечер в лагера на брега. Вместо това те ще навлязат във вътрешността и ще

обикалят около седмица или толкова, колкото бъде необходимо да открият и убият подходящо трофейно животно. Времето през първите два дни беше хубаво и те откриха много мечи следи и три мечки. Първите две бяха една възрастна женска с мече, може би нейното последно, а третата бе един млад мъжки, от който нямаше да стане подходяща постилка за пода. Въпреки че нямаше повече от 4 години, той беше много по-голям от черната мечка, която ловецът бе убил преди две години, и водачът почти трябваше да седне върху ловеца, за да го удържи да не стреля. Младият човек после се извини за своето нежелание да остави на мира тази неподходяща мечка. Скоро той се почувствува почти горд от постъпката си. Пренебрегвайки една 300-килограмова мечка, той се бе поставил всред висшата категория ловци. Истинското богатство в края на краищата се състои не в трупането на съкровища, а в безразличието към тях.

На третия ден сутринта те се отправиха на запад, като описваха полукръг, и преди пладне се озоваха в края на гъста елшова гора, близо до пресечен терен. Дърветата и преплетените храсти зад тях бяха изключително гъсти и ловецът предложи да ги заобиколят с надеждата да открият прясна мечка диря зад тях. Нямаше никакъв смисъл да се провират, без да имат конкретен обект. Шумът, който неизбежно щяха да предизвикат, би прогонил всичко живо и те едва ли щяха да намерят мечка. Една от най-големите изненади и опасности в лова на мечки е учудващата способност на тези едри животни да остават неподвижни в прикритието си. Просто изненадващо е как човек може да не ги забележи, освен ако някое движение не привлече погледа му.

Времето започна да се разваля, когато заобиколиха гористата местност, и водачът вече мислеше какво ще правят, ако наистина то се влоши, когато на около петдесетина метра напред забеляза някакво движение. Те вървяха по северния край на горичката, когато една голяма светлокафява мечка излезе на открито и започна да души наоколо за обезпокоителни признаци. Изглежда, тя долавяше някаква опасност, въпреки че ако се съдеше по движенията ѝ, още не бе решила какво да прави. Докато животното се намираше на същото място, те се изтеглиха настрана само колкото да се скрият зад едни полегнали от ветровете дървета и водачът кимна одобрително с глава. С безкрайна предпазливост младият ловец изтегли затвора малко назад, за да бъде сигурен, че вътре има патрон, премести го напред и

освободи предпазителя. Ритуалът бе извършен почти безшумно. Всичко бе в ред. Три стъпки надясно му осигуриха отлична видимост. Останалото зависеше от точността на стрелбата му.

Като държеше готова пушката, той се наведе и приклезна, изравни се с храста, изправи се бавно, вдигна пушката и допря приклада в рамото си. Прицели се в дясната плешка на мечката, задържа дишането си, изчака да намери повторно прицела и с професионална лекота дръпна спусъка. Пушката изрева и мечката се повали, като ударът на тежкия куршум вдигна малко прах от козината ѝ. Веднага след изстрела водачът изскочи напред, извика на ловеца да го последва и излезе на открито. Ранената мечка яростно ревеше, като се опитваше да се изправи. Нейният вой беше жалостив и не се различаваше много от плача на човешко същество, което изпитва непоносима болка. Това бе един вид безумно ревящо стенание и то проникна до дъното на все още незакоравялата душа на младия ловец.

— Рамото ѝ е счупено. Стреляй отново. Стреляй или ще я изгубиш! — Водачът беше на около три метра пред своя клиент, на открито пространство. Никой никога няма да узнае защо младият ловец остана в края на гъсталака, вместо да излезе на открито място. Позицията на водача бе по-добра за довършващия изстрел. Може би младият ловец бе объркан от рева на животното. Предишната му мечка бе свалена с един изстрел. Това животно беше ранено и ревеше все по-яростно. То се опитваше да се изправи и неговият вой и стенание бяха все така силни. Започна да се оглежда, за да види своя мъчител, и водачът отново извика на ловеца да стреля. Когато се забави, водачът разбра, че той самият ще трябва да довърши животното. Неизбежното нападение на животното щеше да бъде опасно. Той вдигна пушката и спря вниманието си изцяло върху ранената мечка. Ако не последва незабавно изстрел от лявата му страна, той щеше сам да доубие животното.

Именно защото цялото му внимание бе заето с ранената мечка, водачът твърде късно видя Монарха. Той чу писъка на ловеца и за момент помисли, че младият човек е полудял. После се обърна и видя. В първия миг изглеждаше, сякаш ловецът потупва мечката. Той беше с гръб към водача, а гигантската мечка се облягаше върху гърдите му. Ръцете му сякаш почиваха върху плешките на животното. Не се чу никакъв изстрел. Водачът можеше да стреля в мечката само през гърба

на младия човек. Гледката представляваше някакъв кошмарен танц. Всичко свърши за секунди, въпреки че те приличаха на часове.

Едва след като Монарха изчезна в храстите, от които се бе появил преди секунди, ловецът падна. Водачът успя да даде наслука изстрел, който едва докосна огромната кафява маса, която изчезваш в гъсталака. Монарха почувствува удара, но продължи да се отдалечава. Водачът коленичи до младия ловец, плачейки. Гърлото и долната челюст на ловеца просто липсваха. Месото на гърдите му беше обелено като разкъсани дрехи, които висят на парцали. Водачът съвсем забрави за другата мечка. Тя беше спряла да търси, тъй като не долавяше миризма, за да насочи нападението си, и бе допълзала до храстите, където щеше да умре след 48 часа. Никой няма да узнае колко големи бяха страданията ѝ. Жената и децата на младия ловец също имаха голяма мъка. Ентусиазираният млад човек бе последният клиент на водача.

18.

Огромните кафяви мечки не са единствените хищници на остров Коудиак. Той гъмжи от животни, включени във вечната борба между убийци и убити. Наградата за уменията е оцеляване, наказанието за грешката е смърт. Цялата система наподобява чувствителни везни. Единствено природата знае къде е опорната им точка.

При острова се събират трите земни стихии: атмосферата, сушата с нейните водоеми и морето. Най-бързо се променя атмосферата, защото там се срещат далечни ветрове. Това е една открита сцена и погледът се спира на всяка движеща се точица. Когато голямата мечка излезе от дупката си през своята четиринадесета пролет, нахлуването на топлите течения вече беше започнало.

В деня, когато мечката се събуди, пристигна великолепен скален орел. Рядкост за острова, той бе зимувал в Пенсилвания. Неговите мощни криле, всяко едно надхвърлящо метър, го бяха пренесли над обширния континент и когато се намираще точно пред насочения на север вход на дупката на Монарха, той се издигна, след това се спусна и с ловко и точно движение сграбчи една дива патица, която в безумен полет се носеше над откритата долина Няколко пера полетяха към земята. Орелът изчезна зад хребета, като издаваше своя странен слаб крясък. Тъмната му глава и кехлибареножълтите пера на шията го отличаваха от всички останали видове. Жълтите му пръсти със закривени черни нокти лесно сложиха край на живота на патицата много преди да кацне върху едно скалисто възвишение. Тези нокти със същата лекота биха могли да убият и вълк. Преди да започне да яде, орелът още веднъж нададе крясъка си, който не издаваше огромната му сила. Изчезването на патицата нямаше да се забележи. Двеста хиляди диви патици бяха прекарвали зимата всред по-закътаните водни площи на острова. Милиони други бяха на път.

Пристигнаха мишеловите. Един от тях, от района на Усури в Сибир, кръжеше на около 500 м височина и разглеждаше с интерес друга подобна на него птица, която се носеше във въздуха под него,

след като бе пристигнала от Ню Мексико. Само специалист би могъл да определи коя птица е прекосила континент и коя — океан. Пристигнаха и полските блатари — красивият мъжки с пепелявосиво оперение с маслинен оттенък и съвсем различната от него потъмносивокафява женска. Тези грабителите на кокошарниците не винаги завършват пътешествието си. Недоволните селяни ги обвиняват за вреди, които далеч надхвърлят техните възможности, и пушките бързо влизат в действие.

Крясъците на орлите-рибари показаха, че те са се завърнали от Долна Калифорния. Различни отчетливи призови възвестяваха пристигането на благородните соколи от Монтана, на сокола-скитник от Аризона и черния ястреб-гълъбар от Уисконсин. Това бе сборище на пирати, среща на закоравели убийци, които се отнасяха помежду си с почит и уважение, породени от инстинкта за самосъхранение. С превъзходното си зрение те наблюдаваха от небето, докато други птици от техния вид или сродни на тях пикираха и отнемаха живота на десетки по-дребни същества, покрити с пера или козина.

Не всички от въздушните хищници на Коудиак идваха от далечни земи. Някои бяха останали тук през цялата зима и те посрещнаха посетителите със също така заплашителни крясъци и пози. Северният морски орел царуваше, когато слънцето бе високо, а през нощта пълновластен господар беше блатната сова. Три вида дребни птици, които също се хранят с месо, избягваха въздушните демонстрации на големите хищници. Великолепната сврака, гарванът и ширококлюнатата врана не можеха да им съперничат, но в крайна сметка те не отстъпваха поради по-големия си брой. Те можеха да преживеят с по-разнообразна храна и затова животът им беше полесен. Докато по-едрите хищници се предизвикваха чрез акробатични полети, по-несръчните стояха близо до дърветата. Това не бе игра за тях.

Въпреки че не правеха особено впечатление, някои от живеещите на земята убийци бяха не по-малко смъртоносни. Невестулката се стрелкаше между сплетени клони, които биха спрели всеки друг хищник. Тя настигна един обезумял от страх, подскачащ полярен заек всред писъци на ужас и дива ярост. Червената лисица хвана една протестираща гъска до малка локва. Женска невестулка предприе безразсъдно яростно нападение срещу една сова, но подцени своята

плячка и самата стана жертва още в първите двадесет секунди. Човешкият поглед не би могъл да проследи светкавичното действие.

В горното течение на реките видрата ловеше риба, докато играеше и се премятеше край разкаляните брегове, а в по-солените води морската видра, която има най-скъпата кожа в света, търсеше морски таралежи в дълбочините, където те живеят. Само за един ден най-едрият от делфините, косатката, унищожи четири морски видри — кошмарно клане за един защитник на природата. Все още гладен, големият черно-бял ловец срязва наполовина четири ушати тюлена, преди да ги изяде, и като десерт глътна два аляскови тюлена. Дългият му два метра гръбен плавник бе прегънат на върха подобно ухото на ловно куче.

Кръвопролитие то шестуваше и по сушата. Лалугери, полевки, зайци и ондатри загиваха с хиляди. В океана рибите биваха унищожавани с милиони. Големите пируваха с малките, силните и бързите — със слабите и бавните. В този добре познат свят Монарха се появи през своята шестнадесета пролет.

Нито едно животно не смееше сериозно да предизвика големия мечок, обаче много си изливаха гнева и не скриваха тревогата. Където и да отидеше, имаше животни, които изразяваха омразата и яда си. Някои го следваха, като се надяваха да получат даром остатъците от храната му, други — защото не можеха да преодолеят желанието си да му изкрещят нещо обидно.

Площта на целия остров беше разпределена. Почти всички животински видове, представени тук, имаха особена нужда от територия, за да се постигнат целите, поставени от природата. На първо място стоеше почти универсалната нужда да се осигури неприкосновено късче земя, на второ — да се заеме вдъхваща страх стойка и едва тогава да се създаде брачна връзка, която ще извърши чудото да създава ново поколение. Във вътрешните езера малките, покрити с иглички кедринки заемаха брачни пози и приканяха други от същия вид да приближат. Птиците също заемаха невероятни пози, морски бозайници, които се бяха появили отскоро, ревяха и мучаха край скалистите брегове, рибите мятаха опашки, сякаш изпаднали в лудост. Из целия остров основният мотив се повтаряше в безкрайно разнообразие. Онези, които бяха достатъчно силни, за да извоюват територия, осигуряваща храна на женската и нейните малки,

получаваха възможност да вложат своята сила и себе си с оглед на бъдеща полза. Другите, които не бяха в състояние да се установят трайно, да извоюват и запазят едно парченце от тази планета измежду милиардите, не можеха да вложат смето си. Природата презира малоценните и използва всички средства, за да им откаже достъпа до бъдещето. През следващите месеци шоколадовокафявият мечок щеше да унищожи много животни от по-дребните видове. Какво може да направи една катерица, ако някоя мечка реши да навлезе в нейната територия?

Един метеоролог може да ни каже нещо за ветровете, които се носят над запролетената земя, а океанографът — за ритъма на вълните, удрящи бреговете с енергия, събирана в далечните ширини. Орнитологът може да преведе езика на птиците, а специалистът по бозайници — рева на тюлените край брега. За необученото ухо обаче всички тези свистещи, бухащи, свиркащи, ръмжащи и ревящи звуци на Земята образуваха една симфония, една хармония, един особено организиран ред, който произтича от особен вид хаос.

Смъртта на едно животно, когато бъде пряко наблюдавана, може да причини истинска мъка. Човек може да почувствува ужаса и ако не е съвсем безчувствен, трябва да изтръпне при жалостното скимтене на жертвата в нейната агония. За природата обаче мащабите на платното са по-големи и фактът, че един живот е продължил само един ден, за да бъде върнат в земята още на следващия, е достатъчен. Съвсем очевидно е, че някои химични съединения са живи, а други — не. Значение има само цялостният химичен процес. Дотогава, докато има живот, нито едно отделно съществуване не може да има значение, освен ако още не е възникнало.

И така, отново беше пролет. Семената на бъдещето бяха попаднали на плодородна почва. Пулсиращата всеобхватна сила на живота напъпваше, напираше навсякъде по морето и сушата. Навсякъде имаше движение и цветове. Всичко беше част от едно цяло, в което мечката и орелът в сравнение с пчелата и мухата не играеха по-важни роли. Големите размери осигуряваха по-сигурно преживяване, силата служеше там, където липсваха скорост, хитрост, пъргавина или потайност.

На това място и по това време имаше нещо неповторимо. Нещо звучеше, нещо се долавяше и въпреки че изглеждаше сложно, в

действителност бе изумително просто и стегнато. Това бе живот, това бе пролет, това бе моментът всичко да се съсредоточи в настоящето и така да осигури бъдещето. Иронията на всичко това беше, че нито едно животно от остров Коудиак няма способността да възприеме толкова дълбока абстракция. Нито едно от присъщите на острова живи същества не би се поколебало да рискува живота си, за да се противопостави на някого или на нещо, което може да застраши бъдещето, и все пак то не можеше да знае, че бъдещето съществува. Природата обаче знаеше и като ревнива богиня, която властвува над всичко, насаждаше във всяко от тях преданност към смъртта, осигуряваща нейното и тяхното безсмъртие.

19.

На 17 години Монарха бе вече спрял да расте. Теглото му се увеличаваше и намаляваше според сезоните, неговият рошав кожух променяше плътността си според годишното време и през някои периоди той изглеждаше по-едър, отколкото през други, но, общо взето, тези промени бяха незначителни. В действителност връхчетата на космите по края на долната му устна и по външните ъгли на малките, напрегнати очи бяха посивели.

В зрелите си години той бе имал връзки със 7 женски и бе дал живот на 14 малки. При една от връзките се бе родило само едно мече, а при друга — три мечета. Единадесет от четиринадесетте малки бяха оцелели. Две женски и едно мъжко от потомството му вече имаха свои деца. Така шоколадовокафявият мечок вече бе обезсмъртен.

Въпреки напредналата възраст сетивата му не бяха загубили остротата си. Той все още беше ценно разплодно животно и заслужаваше вниманието на природата. Когато вече нямаше да може да създава поколение, природата щеше да притъпи сетивата му и те повече нямаше да му служат. Когато природата го изчерпеше напълно, тя щеше да го изостави, за да изпълни в самота последния си дълг в рамките на големия кръговрат — той щеше да умре и химичните съединения, които го образуваха, щяха да се върнат обратно в земята. Всяка частица от неговия физически състав бе взета назаем, нищо повече. Природата може да е създателка на всичко прекрасно, на всичко, което вълнува душата на поета, тя може да гали страните ни с нежния летен полъх, тя може да научи птиците да пеят и да дари на цветята великолепния им аромат, но всяка сантименталност спрямо тези чудеса е винаги проява на наблюдателя. Природата може да бъде всичко друго, но не и сантиментална. Срещу всеки живот, който дава, тя изисква едно последно изплащане под формата на използвани химикали. За всеки живот, който поддържа, тя изисква обещание за бъдещ живот. За нея само това е от значение. Сантименталността е отражение на нашето съзнание. Човекът постепенно се научава да не

придава на всичко човешки черти, но може би никога няма да се научи да отвръща на природата със същата обективност. За да постигне това, той трябва да убие една богиня или поне да открие действителния образ на една кралица от своя пантеон.

От проучванията на съвременния примитивен човек и от откъслечните ни знания за първобитните хора можем да заключим, че ловът на мечки често е имал почти религиозно значение. Човекът винаги е съществувал съвместно с мечките. Асирийски амулети изобразяват мечка, размахваща тояга, обаче истинското значение на този символ все още не ни е известно. Ескимосите в своите вечно заледени райони още от най-стари времена имат бог-мечка, наречен Нанук. Индианците хайда, които живеят по крайбрежието на Аляска срещуположно на острова на Монарха, са имали майка-богиня в образа на мечка, наричана Рхинсунт. Тя вдъхвала страхопочитание и имала магична сила. Когато ловците от югозападните пустини открили най-после недостижимата Къща на Слънцето, тя била охранявана от мечка и змия. Когато Естанатлехи, най-великото от божествата на индианците наваи, създадо нови родове, за да населят отново света, то им изпратило за защитник мечка, която да ги научи как да ловуват. В други части на света са открити пещери с фигурки на мечки, а скални и пещерни рисунки потвърждават многократно ролята, която грамадното рошаво животно е изпълнявало в тайнствата на човека. Днешният ловец, който отнема живота на мечката, за да поиска от препаратора да превърне трупа в едно свидетелство за мъжество, е наследник на тази многовековна магия. Така той често извършва един отдавнашен ритуал.

Човекът е развил способността, макар и не волята, да контролира или поне да пренасочва своите първобитни нагони. И много хора се занимават с лов, но не за да убиват, а да установяват. Ловецът с фотоапарат постепенно измества ловеца с пушка. Неговото изкуство изисква свършено умение и при упражняването му човек често се излага на най-сериозни опасности.

Разказите за грамадната мечка, живееща около залива Дедмен, бяха стигнали до много хора. Един от тях, решен да достига винаги до първоизточниците на тези разкази, искаше, без да ги унищожава, да ги види и пресъздаде колкото се може по-картинно.

Фотографът познаваше дивата природа не по-зле от ловеца. Екипировката му бе дори по-усъвършенствувана и сложна. Фотоапаратите му „Никон-ф“ бяха най-доброто постижение на японската оптика. Техните многобройни и разнообразни обективи представляваха шедьовър на научното занаятчийство. Те можеха да открият мечката, да запечатат образа ѝ, без да пропуснат и най-малката подробност, да запазят за поколенията един момент от нейния живот. Фотографът бе привлечен най-много от възможността да улови и задържи една частица от космическата еволюция. Той дочу заинтригуващите, макар и явно преувеличени, истории за гигантската мечка и реши да ги провери. Той щеше да я преследва подобно на ловец, но без да ѝ причинява никакво зло.

Монарха бе изоставил навика си да доближава местата, където лагеруват хората. Той не бе изгубил любопитството си по отношение на човешкия род, но беше станал много по-предпазлив. Достигнал и надминал етапа, до който достигат всички големи мечки, оцелели след ранна възраст, сега той бе трофейно животно с особено голяма стойност. Когато съзнателното сблъскване между човека и мечката стане взаимно, мечката трябва да се оттегли или да загине. Монарха бе преследван толкова много, толкова често бе принуждаван да променя посоката си поради миризмата или звука на човек, че бе станал свръхчувствителен. Всяко едно от тези преживявания го разтърсваше прекалено силно, а освен това имаше и два куршума, които подсилваха урока, който бе научил още като малък от майка си.

В действителност 11 пъти ловци бяха проследявали пресните дири на Монарха и всеки път той ги бе надхитрявал. В два други случая бе предпочел да остане и да се бие, въпреки че и в двата случая той не бе търсеният от тях дивеч. Нито една среща с човека не му беше донесла нещо добро, нито един контакт с него не бе ползотворен. Монарха не се страхуваше от човека, но мъдростта, присъща на годините му, го караше да се оттегля бързо при появата на хора и техните непохватни набези сред скъпата му самота. Просто изненадващо бе, че неговите жертви бяха само две. След като бе отнел втория човешки живот, той бе имал поне шест пъти възможност да убива отново.

В действително дивите места по нашата планета водачът е необходим не само за да помага на чужденеца да убива, но и за да го

предпазва да не бъде убит. Фотографът, както и всеки ловец, се нуждаеше от помощта на специалист в този обитаван от мечки район. Професионалният водач посрещна с радост промяната. За него убиването на мечка вече не беше никакво удоволствие и той бе започнал тайно да ненавижда много от хората, които го наемаха. Той виждаше в очите им нещо, което не харесваше, и в гласовете им долавяше нотки, които не можеше да разбере. Водачът одобряваше онези, които търсеха вълненията на лова, изпитваха неговите трудности, но не отнемаха нищо от природата. Като човек, който сам бе убивал прекалено често, той посрещна радушно това обновяващо трезво отношение. Една мечка обаче не може да разбере, че фотографът не е опасен, и от нея не може да се очаква, че ще запази спокойствие само защото не била наранена. Ето защо водачът на фотографа трябваше да бъде въоръжен.

Те се намираха на три дни път от залива, когато попаднаха на следите на Монарха. Водачът увери своя клиент, че нито една друга мечка в района не оставяше такива следи. Огромната задна лапа бе поставена на сантиметри пред дясната предна. За разлика от човешкото стъпало при мечките големият пръст се намира от външната страна и в резултат на това положението на мечката винаги може да бъде определено по следата. Посочените от водача стъпки в меката кал по брега на малкото вътрешно езеро не се отличаваха по вида си от другите мечки следи, които бяха виждали преди, обаче по размер те се различаваха значително. По-нататък, когато стигнаха до ясна отсечка от следите, фотографът се опита да върви, като стъпваше в мечката следа. Той трябваше да се клати настрана като патица, защото широчината между следите бе много по-голяма, отколкото са възможностите на човешкото тяло. Фотографът се опита да подражава на крачките на Монарха и за малко не се просна в калта. Стъпките се намираха на 130 см една от друга.

След като преминаха неотдавна наводнения район, земята отново стана твърда и когато стигнаха до скалиста повърхност, те изгубиха дирята. Посоката, в която гигантът се бе отправил, обаче изглеждаше ясна и те продължиха, докато водачът не сграбчи ръката на фотографа и го закова на място. Те приклегнаха до туфа храсти, за да разгледат неотдавна напуснатото легло. Грубата постеля се състоеше от събрани накуп мъх и листа. Браздите, които ноктите на мечката бяха оставили

при изгребването на листата, още личаха по земята. Когато двамата мъже се изправиха и напрегнато заоглеждаха напред, водачът свали предпазителя на пушката си и накара фотографа да върви след него. „Оттук нататък аз ще водя. Мечката може и да не разбере, че има работа с приятели.“ Фотографът застана след водача и двамата потеглиха право нагоре към хребета пред тях.

На около три метра преди върха водачът легна на земята и започна да пълзи напред, като непрекъснато държеше пушката пред себе си. Фотографът провери движението и на двата апарата, натисна копчето за автоматично измерване на светлината и направи бърза проба върху един район със средна яркост на отразената светлина. Той избра скорост 1/500 от секундата, за да предпази снимките от неяснота при движение, и нагласи блендата. След това пропълзя нагоре, където водачът седеше свит точно под ръба на хребета.

Водачът прошепна едва доловимо: „Най-голямата мечка, която съм виждал. Не бързайте и тя ще бъде ваша“. Фотографът се промъкна към хребета, като напредваше по сантиметър. Беше сигурен, че мечката от другата страна чува ударите на сърцето му. Усещаше тъпите удари по стените на гръдния си кош и пулсирането в дясното слепоочие. Когато можа да погледне отвъд, той едва не извика. На по-малко от 8 м стоеше Монарха и старателно копаеше голяма дупка по склона. Фотографът усети, че водачът се придвижва до него. Бавно повдигна фотоапарата си, докато обективът се показва над тревата. С мъчителна предпазливост той бавно нагласи окото си на визьора. След това също така прекалено бавно протегна ръка и превъртя фокусиращия пръстен на обектива. За център избра ухото на мечката и завъртя пръстена, докато се получи ясен образ. След като фокусира, ръката на фотографа се плъзна назад, за да напипа копчето за снимки върху горната част на апарата.

Монарха бе подушил прясната лисича дупка преди около час и поради липса на нещо по-добро бе започнал да я разкопава. Вероятността да постигне нещо по-значително чрез усилията си беше малка, но въпреки това той копаеше. По рождение склонен към плякосване и към черен труд, за него, изглежда, това беше онзи вид проста механична дейност, която предпочиташе. Тя беше еднообразна и трудоемка и задоволяваше някаква негова вътрешна потребност, един вид двигателна реакция, чиято същност още не беше изяснена, но

която се наблюдава често и има някакво значение. Монарха беше вече изкопал над 50 кг пръст, когато чу щракането на затвора, който пропусна слънцето за части от секундата върху чувствителния цветен филм. Той вдигна глава и започна да души, като описа голям кръг — първоначално нагоре по хълма, а след това надолу.

Когато мечокът престана да гледа нагоре, фотографът зареди филма толкова бавно и предпазливо, че Монарха не можа да чуе тихия звук. След като се успокои, че няма никаква опасност, мечката отново се зае с черната си работа. При втората снимка Монарха се изправи на задните си лапи и започна сериозно да търси наоколо. Залегналият до фотографа водач се тревожеше, че откритото пространство, отделящо ги от вече крайно възбудения гигант, е прекалено малко. Той стисна силно ръката на фотографа, за да му даде знак да прекрати снимките, докато животното отново се успокои. Дори още само една снимка можеше да покаже на мечката къде са те и да последва нападение, при което те нямаха време да дадат сигурен защитен изстрел. За да може да вдигне пушката си, готова за стрелба, и да се прицели, водачът трябваше да се покаже. А това съвсем не му харесваше.

Монарха изсумтя няколко пъти, като при всяко сумтене двамата мъже виждаха как поема въздух и издишва. Водачът чувствуваше, че докато мечокът само сумти, не ги грози още истинска опасност. Но ако изтракаше само веднъж с челюсти или покашляше, водачът беше решил да стреля. Те се намираха прекалено близо, мечката беше прекалено голяма и славата ѝ — прекалено лоша. Защото без съмнение това бе мечокът, наричан Монарха, известният човекоубиец.

След като в продължение на няколко минути мечката проучваше въздуха, тя се отпусна на четирите си крака и се отпрати към своя изкоп. Сега вече тя бе изгубила всякакъв интерес към него и едва побутна пръстта, след което тежко се отпусна на задницата си и се загледа надолу към потока и храстите в основата на склона. Следобедното слънце беше ниско и жълтеникавите му полегати лъчи обвиваха шоколадовата козина на Монарха. Това бе великолепен момент, какъвто фотографът едва ли някога щеше пак да види. Той не можа да устои и отново апаратът изщрака. След миг мечката беше скочила на крака с глава, обърната към хребета, сега вече съвсем разтревожена и гневна.

Всичко във водача го подтикваше да стреля, преди мечката да нападне, но все пак нещо го възпираше. Той не искаше да отнеме този живот. Трябваше да унищожи нещо, което може би никога вече нямаше да се повтори. Несъмнено това бе обявената извън закона мечка, онази, за която хората говореха така, сякаш тя беше част от древна легенда. Нападението изглеждаше неизбежно и само за няколко секунди мечката можеше да бъде върху тях. Водачът дори нямаше предимството да бъде готов за стрелба. В известен смисъл това бе момент на върховно изпитание както за човека, така и за животното.

Монарха бе определил откъде идва звукът, обаче вятърът все още духаше откъм гърба му, така че не можеше да долови миризма. Ако вятърът бе променил посоката си, неговият вече достатъчно раздразнен нрав щеше да избухне при човешката миризма и нападението щеше да последва незабавно. Може би защото вятърът не идваше от подходяща посока или по причини, които ние никога няма да узнаем, Монарха не нападна. Вместо това той се обърна и се спусна надолу по склона. Когато видяха гърба му, двамата мъже пристъпиха и фотографът направи още три снимки на отдалечаващия се гигант. После те го изгубиха от поглед и само шумът им подсказваше, че той се е вмъкнал в храсталака. Той повали едно дърво на земята и изрева само веднъж. После настъпи тишина.

Двамата мъже седяха на хребета и гледаха към малката долина. Фотографът се обърна към водача, който бършеше потта от вътрешната страна на шапката си: „Изплашихте ли се?“ Водачът го погледна и се усмихна: „Трябва да поддържам реномето си“. Фотографът отвърна на усмивката му и на свой ред извади кърпата си. Усети леки тръпки, когато потта, която бе измокрила ризата му, започна да се изпарява. Вятърът се бе променил и сега духаше откъм гърба им.

20.

Специалистите са изчислили, че ежегодно остров Коудиак е подложен на по-интензивно ловуване, отколкото всяка друга равна на него площ в Североамериканския континент, а може би и в целия свят. Тази интензивност обаче е скорошно явление и природата все още не е успяла да се приспособи, както трябва. Тя се затруднява, когато е изправена пред необходимостта от бързи решения. Подобно на четиримата си подчинени — годишните времена — природата не може да бъде насилвана да бърза. Ако не ѝ се даде време да разгледа обстойно даден проблем и да изпробва различни нови идеи с присъщото ѝ умерено темпо, тя свива рамене и престава да се интересува от смущаващото положение, оставяйки нещата на произвола. Така историята на тази планета, а може би и на много други е обсипана с вкаменелите останки на видове, попаднали на прекалено бързи промени или трудни условия. Процесът на съвършено приспособяване и на безкрайни експерименти в течение на много дълги периоди от време се нарича еволюция, а резултатът от промени, които са твърде бързи, за да може природата да ги посрещне, се нарича изчезване.

Мечката от остров Коудиак може да се противопостави на нашествието на хората само като развие още самозащитни навици на основата на съществуващите поведенчески реакции. Тя не е имала време за по-значителни приспособителни промени. Основният въпрос (който трябва да се постави при всички все още съществуващи диви животни в света) е дали тези видове може да се запазят достатъчно дълго време, за да могат да се приспособят. Това може да доведе до все по-дълбокото укриване на дивите животни, докато и последните скрити индивиди изчезнат.

В разцвета на силите си Монарха нямаше никакви грижи освен тези, идващи от човека. Той бе нагоден за всички капризи на времето и забелязваше температурните промени само доколкото те означаваха ежегодно подновяващите се промени в начина на живот. Той беше

господар край реките със съомга и дори не си даваше труда да лови собствената си риба. Предпочиташе да изчака, докато някой по-дребен от него мечок излезеше победоносно от реката с плячка, и тогава само с едно-единствено предупредително изръмжаване той го караше да изостави улова си. Морският бряг му осигуряваше една или две поедри плячки, а храстите с горски плодове и тревите също бяха сигурни доставчици. Единствено човекът го тревожеше и напорът от тази страна беше безмилостен.

Едни и същи ловци пристигаха година след година, решени да упорствуват докрай, но да убият гигантската мечка. Пролет и есен пристигаха нови ловци, които искаха да се прославят, като убият огромното животно, досега отбягнало всички останали. Всяка година 40 000 долара се изразходваха за екипировка, превоз и водачи от хора, за които Монарха се бе превърнал в натрапчива идея. Важна роля играеше и широко разпространеното вярване, че той е един зловреден убиец. Щом като всяка голяма мечка беше ценен трофей, колко повече страхопочитание вдъхват главата и кожата на една стръвница! Колко храбър е човекът, който може да срещне и убие такова опасно чудовище! Колко голяма е неговата заслуга към човечеството!

Английският инженер Патерсън обезсмърти името си, като избави Източна Африка от лъвовете-човекоядци от Цаво. Много други бели ловци си спечелиха подобна слава, унищожавайки пакостливи слонове. Джим Корбет се справи добре в Индия с тигри и леопарди, показващи вкус към човешко месо. Хората все още изпитват почти суеверно възхищение към ловеца, който може да проследи и да убие опасно животно.

При малко от днешните си прояви човекът разкрива така релефно своя емоционален произход. Търсенето на мечка в собствената ѝ среда и унищожаването ѝ повече от всеки друг ритуал връща човека към неговото първично състояние, представлява носталгично възвръщане към миналото, за което много хора мечтаят през целия си живот. По някаква ирония ловът на гигантска мечка е толкова скъп, че малцина могат да си позволят това, освен ако вече не са показали способностите си сред джунгли от съвсем друг вид.

Монарха се смъкваше през гората надолу към реката. Той беше останал в една от долините, като се хранеше с горски плодове и най-вече с есенната реколта от трайни червени боровинки, които

преминаваха през храносмилателната му система почти непреработени, с трупове на съомги във водите навътре в острова, далеч от трескавото оживление по долните течения, и със суха трева. От началото на есенния ловен сезон мечокът чуваше приглушените гърмежи на ловните пушки и тъй като не можеше да определи откъде идваха поради специфичната акустика при пресечен терен, той бе останал във вътрешността, където се чувствуваше по-сигурен. Въпреки своя ръст и сила той носеше в себе си болезнено вдълбаната поука от два урока и много добре знаеше какво означават тези разтърсващи звуци. Когато в неговата долина нахлуеше ловна група, той се измъкваше незабелязано и оставяше разочарованите преследвачи да размишляват над оставената преди един ден следа. Дни наред те си пробиваха път всред непроходимите изтощителни гъсталаци и преминаваха несигурно скалисти хребети, търсейки мечката, която не беше там.

По привидно безцелния начин на скитане, характерен за мечките, Монарха се спускаше по реката към крайбрежието. Късните пасажи от съомга продължаваха и добиваният без усилие улов беше много богат.

На два пъти Монарха трябваше да сменя посоката на движение: когато срещна прясна човешка диря и когато чу човешки говор. С лекота, постигната чрез дълга практика, той сля огромната си маса с гората и безшумно се изтегли надалеч. Вече не се интересуваше от предизвикателства и приемаше само онези, които не можеше да избегне или кои то го заварваха в едно от онези състояния на раздразнение, в които мечките често изпадат. Въпреки че на всеки 6 км² от територията на остров Коудиак се пада по една мечка, Монарха почти не срещаше себеподобни, макар и да попадеше на техни следи или на миризмите им. Той беше добре известен и другите се държаха на разстояние.

Ярко червените нерки още изобилствуваха в буйните води по долните течения на реките. Тези риби, които под лъскавата си кожа криеха най-търсеното месо, си пробиваха с борба път към онова съчетание от безсмъртие и забвение, каквото при съомгата е ритуалът на хвърлянето на хайвера. Всяка женска снася 3000 яйца, които остават неразвити до следващата пролет, когато ще се излюпят. Малките рибки след появата си се отправят към езерата и водоемите, където остават две или повече години, като се хранят с планктон и водни бълхи. Този

вид е единственият в целия Тихоокеански басейн, който е оставил своя сладководна разновидност — половинкилограмовите пресноводни нерки, които се срещат в откъснатите от морето езера. През малкото дни, прекарани край реката, Монарха улови 150 нерки, повечето от които бяха хвърлили хайвера си и съвсем изтощени се намираха пред смъртта си. Заситен, той се отправя отново към вътрешността, като от време на време спираше, за да опустоши някой храст с плодове.

На изток великолепен скален орел кръстосваше над високите върхове и забелязва едно бяло яре от малкото стадо планински кози, което се намиреше на острова. Голямата птица кръжеше над стърчащите скали и когато реши, че моментът е подходящ, се спусна към нищо неподозиращото яре. След миг ударът щеше да отхвърли младото животно през скалите към неговата смърт и орелът щеше да се нахрани с начупеното тяло на своята жертва. Но възрастните кози от стадото бяха нащрек и в последния момент орелът трябваше рязко да завие, за да избегне сблъскването с по-едрите животни — големите кози със заострени рога, които можеха да устоят и да причинят на орела тежки поражения.

Яростният нападател се издигна, като описа широк кръг, и издаде своя странно слаб крясък, може би за да предупреди стадото, че ще се завърне и ще вземе някой ден полагащата му се жертва. При този случай орелът претърпя неуспех, а ярето получи полезен урок — пази се от сенки, които много бързо се плъзгат по скалите.

Обикаляйки на северозапад, орелът забеляза друга храна. С големи, мощни удари на крилете той се включи във възходящо топло течение и когато се намиреше на достатъчна за целта си височина, започна да пада със смъртоносна скорост. Едногодишният елен бе повален на земята от силата на удара и преди да разбере тежкото си положение, ноктите на орела се бяха сключили и прекъснаха гръбначния му стълб.

Скалният орел разпротря криле над трупа на жертвата, отхвърли назад глава и разтвори зловещия си клон. Извъръщайки бавно глава на всички посоки, той отново нададе своя слаб крясък. Слаб или силен, той предупреждаваше всички, че гигантската птица е върху плячката си и другите трябва да стоят настрана. Орелът стоеше там като прикован, а огромните му криле покриваха жертвата с богат, перест саван.

Монарха бе останал всред храстите близо до поляната, тъй като бе подушил присъствието на елена и се двоумеше дали да го издебне, когато орелът падна и реши въпроса. Веднага до него достигна шумът от сблъскващите се тела, от движението на крилете и крясъка на орела. Точно когато орелът се приготви да яде, на сцената се появи Монарха. Той още не бе излязъл напълно от храстите, когато птицата с изключително остро зрение го забеляза и изпадна в страхотен гняв. Нейните кафяви очи блестяха от ярост, а жълтите ѝ пръсти се изправиха и освободиха закривените нокти от тялото на елена. Удължените ѝ пера, тъмнокафяви с кехлибарени оттенъци и по-светли върхове, се изправиха и крилете се отделиха от тялото. С ярост, позната още на прадедите му от олигоцената преди 36 милиона години, която времето не бе успяло да притъпи, тя се спусна срещу противник, чието тегло беше 64 пъти по-голямо от нейното. С настръхнала перушина и насочени напред криле, изгърбена като футболен вратар, тя имаше ужасен вид. Мечокът беше натрапникът, тежък и решителен, но гневът на птицата бе по-силен.

Орелът протегна напред глава и изкряска, след това изсъска последно предупреждение. Той продължи да настъпва с наведена глава, която се люшкеше с всяка отмерена стъпка. Яростта му растеше и накрая стана сляпа, безумна и въпреки че той вече не можеше да осъзнае това, безнадеждна.

Когато Монарха беше на 7 м от птицата и нейната жертва, тя се издигна и прелетя на 3 м от центъра на арената. Доведена до безумие, тя гледеше как грамадната тромава мечка доближава нейната плячка и когато вече не можеше да понесе обидата, отново се издигна и с протегнати напред нокти се хвърли в самоубийствен скок срещу изненаданата мечка. Точно преди орелът да нанесе удар, предната лапа на Монарха се стрелна напред и прикова златистата птица на земята. Закривените ѝ нокти се впиха в лапата с последно конвулсивно движение, един жест на омраза, преди животът ѝ да угасне. Тя умря, впита в неговото месо, с нокти, забити до костта. Монарха повдигна лапата си и я разтърси, но орелът не се отдели. Той я разтърси отново, после седна на задницата си и откъсна със зъби смазания орел. Последното движение на птицата беше оставило зеещи дупки в крака на мечката и през следващите седмици тя щеше да куца осезателно.

Преди да напусне поляната, Монарха яде и от птицата, и от елена. Към края на пиршеството той дочу изстрели в далечината и се отдалечи, без да се погрижи да скрие остатъците.

Най-меко казано, човекът е непохватен всред гората. Той издава миризми, говори и е забравил как да върви безшумно. Под краката му пукат съчки, клонки се удрят в пушката, фотоапарата, бинокъла, облеклото. Монарха можеше да разчете всички тези знаци, сякаш бяха предупредителни сигнали.

Тук се крие иронията на играта между ловеца и неговата плячка: човекът, издигайки се над животинското начало, е запазил желанието, а може би и нуждата да убива, обаче е пожертвувал това умение в полза на по-полезни интелектуални способности. Неговият стремеж да убива може би е инстинктивен, обаче той е изгубил конкретните способности за това. Мечката няма подобни съзнателни желания. На каквото и да е интелектуално ниво, мечката изобщо не може да се сравнява със своя враг — човека — и въпреки това в повечето случаи тя може да го надхитри. Тя е запазила своите инстинкти и те имат способността да се обогатяват от индивидуалния опит, придобит от отделното животно, в резултат на което се получава умение, изобщо недостижимо за човека. Ловът следователно е състезание между атавистичното желание и интелектуалния анализ, от една страна, и инстинкти, съчетани със заучено поведение, от друга. Това са везни, които при повечето отделни срещи се наклонят в полза на втората комбинация. При много други животински видове обаче везните се наклонят в обратната посока. Мечките не са многобройни, докато човешкият биологичен потенциал е неограничен. Днес в света има по-малко от 2000 коудиакски мечки срещу милиарди хора. Играта е фалшифицирана и мечката никога няма да преодолее численото неравенство.

Монарха живееше живота си в блажено неведение относно тези абстрактни разсъждения. Годините отминаваха, както дъждовете, падащи на неговия остров. Той бавно изчезваше в ивицата мъгла, покриваща нискорастящия елшак, в края на годината и се появяваше през следващата година. Той беше привидение, еволюционна преживелица от отминала епоха, куп химикали, извлечени от почвата, в които временно бе вкаран живот, микроскопична прашилка в Космоса. Той вървеше по свои пътища, през повечето време невидим за другите, влудяващо примамлив, когато бъде забелязан.

Независимо от това, дали го виждаха или не, той представляваше едно предизвикателство просто защото съществуваше. Охотно би сложил край на живота на всеки човек, когото би могъл да свали на земята, и ако следваше примера на някои мечки, би ял от месото му, ако не бъде смуцаван. С още по-голямо удоволствие той би отбягвал човека, ако имаше такава възможност, но съдбата бе определила друго. Той щеше да бъде преследван, докато е жив. Единствено смъртта щеше да го помири с човека.

И все пак за Монарха всеки ден беше нов и всички спомени се губеха до момента, в който набързо се възстановяваха под въздействието на позната комбинация от сигнали, за да му подскажат как да постъпи. Той така малко съзнаваше своите преживелици, пет минути след като отминеха, както и абстрактното понятие за време. В моментите му на почивка отпускането бе абсолютно, коренно различно от онова, което напрегнатият мозък на човека би могъл да му разреши. Въпреки това под подобно полусъзнание се криеше коварно и жестоко умение. По размери и сила Монарха беше един вулкан, който очаква външен дразнител. Оставен на спокойствие, той винаги би бил вътрешно спокоен. Но такива като него никога не биват оставяни на мира.

21.

Ниските шистови скали и криволичетата брегова ивица на залива Дедмен станаха главната крепост на Монарха. Вероятно привличаше го фактът, че познава района, а може би и нещо друго, свързано с него. По-голямата част от първите му години бяха преминали сред тези сурови, влажни брегове, а по обраслите с острица низини, които обхващаха няколко километра от района на залива, той бе получил някои от най-суровите си уроци. Славно бе пирувал сред кристални извори, чиито води се спускаха от хълмовете в залива, защото тук бяха богатите на съомга рекички с наноси от дребнозърнести камъчета. В този район той бе отраснал от малкото мече, на което по-голямата мечка отне уловената съомга, до гиганта, какъвто бе станал сега.

За Монарха би било добре да напусне този район, защото той бе един от най-посещаваните от ловци в целия остров. Белите хълмове отвъд залива бяха и са добре известни на всички ловци, които проучват възможностите на острова като евентуален ловен терен за мечки. Това обаче бе родното място на Монарха и въпреки че понякога скиташе надалеч, той винаги се завръщаше. Сякаш бе завързан за дълга каишка и макар да описваше широк полукръг, накрая пак се завръщаше в центъра при кола.

За всяка мечка особено важни са познатите и сигурни места за хранене. Всичко, което би могло да улесни живота ѝ, я привлича. Монарха знаеше кои хълмове първи ще се покажат под снега и къде точно ще се появят изпод листата и хумуса първите подобни на аспержи стръкчета кукуряк. Той знаеше къде да търси пролетните стръкове коприва и класник, както и емпетрума с неговите червени плодове под лъчите на лятното слънце. Той познаваше потоците със съомга и високите ливади, където можеше да намери дръзки лалугери. Освен удобството, което чувствуваше поради познатата заобикаляща го среда, може би този сигурен източник на храна повече от всичко друго го караше да се връща към известните му пътеки. Това не е

приятна местност, защото слънцето я огрява само през половината година, но именно дъждовете и постоянната влага осигуряват огромните хранителни запаси, необходими на мечките.

Монарха тежко премина през група тополи, прекоси една добре позната горска полянка и навлезе всред вечнозелени растения. Той не бързаше; изглеждаше, че се движи така, както го насочват очертанията на терена. Районът беше спокоен, защото пролетният ловен сезон бе завършил и според закона неговата кожа не можеше да бъде обект на лов преди октомври. Мечокът обаче беше нащрек, защото човешката миризма често се усещаше, беше винаги наблизо. Той не можеше да разбере, че през лятото идваха само безвредни туристи — броят им нарастваше всяка година, — които искаха само да гледат и да фотографират.

Близо до един кедър той попадна на доста ожулено дърво. Земята около него беше добре изтъпкана, а кората му — силно повредена. Някаква голяма мечка бе оставила там отвесни следи от зъби. Сякаш да отговори на предизвикателството, Монарха се надигна и захапа кората още по-високо от останената от другата мечка следа. Сладостта на дървесния сок му бе приятна и той изръмжа от удоволствие. Като допря корема си в дървото, той започна да се търка в него нагоре-надолу. Отметна глава назад, за момент се послуша, за да бъде сигурен, и след това започна да се люлее напред-назад, триейки корем така, че малки снопчета козина оставаха по грапавата кора на дървото. Доволен, той седна на земята и започна да чеше всяко място по тялото си, което предните и задните му лапи можеха да достигнат. Издаваше гърлени звуци и само от време на време спираше, за да се послуша набързо. Най-после се изправи, допря гръб до дървото и започна ритмично да се люлее. Това бе най-невероятната гледка. Цели десет минути мечокът продължи да търка огромната си задница в дървото. Усилията му бяха толкова енергични, че преди да спре, бе оголил някои места по кожата си. Като изпитваше чисто физическо удоволствие, той въртеше очи, издаваше цяла гама от звуци на задоволство, а от устата му течаха слюнки, които образуваха по земята мокри петна. Горещината предизвикваше сърбежи и склонността му към удоволствия диктуваше действията му. Мечката може да не е клоунът, за какъвто хората я смятат, но понякога може да играе тази роля.

С настъпването на ранните следобедни часове Монарха започна да търси удобно място, за да почине няколко часа. Докато се настаняваше на влажната земя под едно повалено от вятъра дърво, той дочу звуците, издавани от разтревожено мече, които не могат да бъдат сбъркани с други. Плачът и скимтенето идваха от съседна долчинка. Той не можа да им устои и пленен от любопитството си, както когато сам бе малко мече, той се отправи в посоката, откъдето идваха призивите за помощ. Когато прекоси niskия хребет, в гърлото му се спря мощен рев, неволен отклик на звуците на мечето. Отдолу се носеха човешки гласове. Четирима мъже се бяха събрали около дълга близо три метра тръба, поставена между няколко дървета до един поток. Падаща врата от 5-милиметрова стомана затваряше 120-сантиметровия отвор на тръбата, в която ревеше, без да спира, едногодишно мече. То престана да се оплаква, когато една пластмасова спринцовка бе вкарана в слабината му. След като спря да се движи, упоеното мече бе извадено от тръбата, подложено на различни прегледи и маркирано със специален знак.

В това време Монарха се разхождаше нагоре-надолу в гъсталака под самия хребет и си мърмореше нещо. Той не изпитваше симпатия към мечето и вероятно щеше да го убие и изяде, ако имаше такава възможност, но хората както винаги го ядосваха.

На другия край на малката долчинка майката на малкото се криеше зад едни дървета, като все повече се разгневяваше, но без да смее да нападне. При първите призови за помощ тя се бе показала, но хвърлените срещу нея фишеци я накараха да се отдръпне. Под носа ѝ бе избухнал експлозивен куршум, изстрелян с 12-калибрена ловна пушка.

След като поръмжа достатъчно, за да изрази недоволството си, и тъй като не искаше да се показва пред хората, освен ако бъдеше принуден да си премери силите, Монарха се оттегли. Той изръмжа още веднъж, когато пресече познатата дия на медночервения мечок, който беше негов противник още от времето на срещата им при плитчините край морския бряг преди близо две десетилетия. По-светлия на цвят и незначително по-дребен мечок бе оцелял независимо от сакатата си предна дясна лапа и липсата на дясно ухо и ляво око, все спомени от срещата с Монарха. Той винаги успяваше да избегне стария си неприятел, въпреки че често се намираха на една и съща територия, в

едно и също време и по еднаква работа. За трети път през последните две седмици Монарха срещаше противната му диря. Тя винаги предизвикваше същата гневна реакция, но той никога не я проследи и не направи опит за окончателно разчистване на сметките.

През тази година Монарха отново си избра партньорка — една 7-годишна женска мечка, по-дребна от средния ръст. Тяхната идилия продължи три седмици и няколко дни и бе прекратена без церемонии или чувства, също както и всички останали. Много преди да настъпят първите хладни есенни дни, мечокът отново беше сам. Пристигна при рекичката със съомга, без да бърза, защото нямаше нужда да си завоюва територия или да се бори за по-добро място. Той щеше да вземе, което пожелае, когато и да дойде.

След няколко дни, отегчен от бъркотията и шума край рекичката, Монарха се отправи към спокойствието и самотата, които, изглежда, ценеше повече от всичко друго. Останалите животни, дори другите мечки, с които лесно можеше да се справи, го дразнеха.

На другия ден, след като напусна рекичката, той се озова на крайбрежието. През първия ден остана скрит в гъстите храсти, обезпокояван от две малки лодки, които кръстосваха из залива. На следващия ден той свикна с техния шум и излезе на плитчината от плъзгави водорасли, когато настъпи отлив. Мечокът бе забелязан от разстояние близо 800 м и веднага апарат с 1000-милиметров обектив бе прикрепен към камерата с триножник, така че неговият образ бе първо запечатан в цветове, а след това — в черно-бяло. От такова разстояние не можеше да се определи коя именно е тази мечка освен това, че има изключителни размери. Съпружеската двойка, учители от Минесота, бяха така въодушевени от своята „плячка“, че мигновено забравиха за сумата, която дадоха за пътуването си.

В гората Монарха отново попадна на дирята на медночервения мечок и отново изрази гласно своето крайно неудоволствие. Като подуши няколко минути въздуха, той навлезе в гъстата зеленина, където спа около час. Докато слънцето беше още високо, той отново тръгна и навлезе в падина, пресичана от поток, на няколко километра от брега. Внезапно усети нещо, изправи се на задните си крака и започна да души въздуха, за да открие следа. Наблизо имаше хора, съвсем наблизо. Гневът му избухна.

Въздушните течения в малката долина бяха несигурни и той не можеше да определи откъде идва тревогата. Не искаше да тръгне, преди да определи грижливо посоката. Спусна се на земята и се скри зад едно повалено от буря дърво. Миризмата все още се усещаше, но нямаше никакви звуци. Монарха чакаше да чуе шум от хора, но не долавяше нищо. Напрежението му нарастваше, а заедно с него и яростта му. Миризмата беше толкова силна, че той не може да остане неподвижен и излезе между две дървета. Почувствува слабата болка почти едновременно с първия шум, който различи като непознат. Обърна се да посрещне врага, но беше късно. Задните му крака не се подчиниха, а скоро и предните отмаляха. За първи път, откакто бе навлязъл в зряла възраст, Монарха на залива Дедмен беше безпомощен. Стреличката излетя от въздушната пушка и попадна точно в бута. При влизането си в тялото автоматичната спринцовка бе вкарала над 100 см³ упойка в организма. Дозата не беше достатъчно голяма, за да го парализира изцяло, но той беше безпомощен. Задните му крака трепереха, плешките му се свиха и след това се отпуснаха. Очите му останаха отворени той чуваше говора на хората, които от разстояние изчакваха пълното въздействие на упойката. Той не можеше да оцени техните изпълнени с възхищение забележки.

Най-после, след като се увериха, че сукцинилхолинът им осигуряваше достатъчна безопасност, хората се доближиха. При първото докосване Монарха се изви и направи всичко възможно да се изправи на крака, но едва успя да вдигне главата си от земята. Той бе принуден да изтърпи тяхното опипване и почти не почувствува втората игла, която навлезе в интраперитонеалната кухина. За кратко време той бе напълно упоен и биолозите започнаха бързо серия проби.

Докато един от тях вкара термометър в ануса на упоената мечка, друг сне отпечатък от зъбите му. Трети взе кръвна проба и започна бегло да проверява общото му състояние. Провериха и козината за външни паразити, раната на гърдите му бе нанесена на регистрационния картон. Прегледаха го за други рани или признаци от схватки, като едната от двете рани от куршум бе открита и регистрирана. След това провериха дали няма паразити в очите, ноздрите и ушите и взеха проби от тях. Един от биолозите отново отбеляза огромните му размери и изрази предположението си дали това не е прочутият убиец на хора, за който се говореше толкова много

в града. Фотографираха мечока, докато лежеше, и след това седнаха да починат. Студентът, който за пръв път правеше наблюдение на едър дивеч, седна върху задницата на Монарха, докато палеше цигара. Друг студент го фотографира в тази поза и шеговито предложи да му продаде снимки джобен формат при намалена цена за дузина или повече. Един от по-възрастните членове на групата заяви, че е време да потеглят към лагера, и студентите започнаха да стягат съоръженията си и да поставят взетите проби в кутии.

Когато всичко беше готово, ръководителят на групата с 15-сантиметрова игла вкара в Монарха противоупойка. Иглата се счупи и трябваше да я вадят с малки клещи. Поставиха нова игла и вкараха течността.

Противоупойката започна да действа, когато биолозите вече бяха на известно разстояние. Преди няколко години водачът на групата бе почти стъпкан от мечка, защото беше останал прекалено дълго след варването на противоупойката. Тъй като в неговите мисли първо място заемаше безопасността на хората в групата, той имаше навика да се оттегля преди мечките, които изследват, да са дошли напълно в съзнание, най-често твърде ядосани.

Отначало Монарха усети слаб бръмчащ звук и след това в мрака, който го беше обзел след упойката, проникна светлина. Той все още не можеше да се движи, все още не усещаше тялото си, но вече външният свят придоби частично значение за него. Той чу, че храстите се раздвижват, но не можа да реагира. Не беше нито разгневен, нито изплашен. Лежеше временно увиснал между реалния свят и този, който бе изкуствено създаден в далечни лаборатории и химически заводи. Чувството му за мирис се възвръщаше, обаче той все още беше твърде объркан от случилото се, за да може да прави някакви разграничения. Слюнките му течаха обилно и той издаваше слаби звуци. Опита се да извърти глава, но не можа да намери сили за това. Краката му потрепваха и мърдаха, но той все още не можеше да съгласува движенията си. Необходими му бяха само още няколко минути, за да се изправи. Дозата от натриев пентобарбитал беше твърде голяма; едрите му размери бяха накарали биолога да вземе прекомерни предпазни мерки.

Медночервеният мечок бе чул шума от отдалечаващите се биолози, когато те пресякоха пътеката му на около 20 м пред него. Той

сви в храстите и направи полукръг зад тях. Стигна до Монарха, когато гигантът все още се опитваше да се съсредоточи върху околния свят. Отначало инстинктите на медночервения мечок го подтикваха да се отдалечи. Той веднага позна своя враг и естествената му реакция беше да се оттегли. Този път обаче нещо бе променено.

Той бавно се приближи до своя омразен съперник, грамадния шоколадовокафяв мечок, който го бе обрекъл да води живота на сакаето, второкачествено животно, въпреки че собственият му ръст бе значителен.

Монарха позна своя главен неприятел, въпреки че съзнанието му бе все още замъглено. Гърлото му се изпълни с нещо между рев и стенещ вой, когато успя да изпълне предните си лапи. Той повдигна нагоре предната част на тялото си и се заклати несигурно, като се опитваше да съгласува усилието със задната половина. Тракайки челюсти и отделяйки слюнка, той отхвърли напред глава и с дълбоко грухтене успя да постави задната си част в полулегнало положение. Олюля се за миг, само за миг, преди медночервеният мечок да нанесе удар. Монарха се претъркули, първо настрана и после на гръб. За момент и четирите му крака стърчаха нагоре. Ударът на неговия 550-килограмов противник го замая напълно и главата му се въртеше, когато се опитваше да овладее едновременно сетивата и краката си. Той отново седна настрана със стон, но вече беше много късно.

Медночервеният мечок беше задминал Монарха при първата си атака. Инерцията му го бе отнесла на три метра отвъд противника, където той се изправи и обърна. Неговите челюсти също тракаха яростно. За момент той спря. Не можеше да разбере бедата на Монарха. Очакваше контраатаката, която никога нямаше да дойде. Вземайки още веднъж инициативата, той отново нанесе удар, този път решаващ. Въпреки масивната си конструкция Монарха не можа да издържи удара по врата освен ако бе успял да се мобилизира. Страхотният удар попадна зад ухото му, а зъбите на медночервения мечок се забиха в плешката му. Едрото животно започна да разкъсва Монарха с нокти и зъби, като вдигаше неимоверен шум. Всичко това беше излишно. Монарха бе умрял секунди след удара във врата. Последните му тръпки обаче, тези последни конвулсивни потрепвания раздразниха още повече медночервения мечок. Когато той най-сетне се отдръпна с ниско наведена глава, като продължаваше да реве яростно,

Монарха представляваше почти неузнаваема кървава маса. С последен жест на презрение медночервеният мечок доближи отново и започна да яде. Няколко гарвана и половин дузина свраки чакаха по близките дървета. Започнаха да пристигат и други.

Медночервеният мечок не си даде труда да скрие онова, което остана от Монарха. Той напусна долината и вече никога не се появи.

Що се отнася до Монарха, той бе изплатил последния си дълг. С екскрементите от птиците и мечките, между щипците на бръмбарите и крачката на мравките неговите химични съставки се разпадаха и постепенно се връщаха в земята. Тези химикали обогатяваха почвата и помагаша на растежа на растенията, които бяха изхранвали бронзовата мечка, когато носеше в себе си Монарха и неговото сестриче преди много години. Ловците, които години след това идваха да го търсят, чувствуваха неговото отсъствие, но не и неизменните цикли на остров Коудиак. Сега Монарха се намираше пак в кръговрата, към който в крайна сметка принадлежеше.

**НОСИТЕЛЯТ НА ГРЪМОТЕВИЦИ
БИОГРАФИЯТА НА ЕДИН
КАЛИФОРНИЙСКИ КОНДОР**

1.

Лятото, подобно на хилядите преди него, беше сравнително сухо. Въпреки че само няколко километра разделяха морето от песъчливата равнина с разхвърляни тук-там малки дъбови горички, копривка и хвойна, тя имаше напълно континентален характер. Ниските планини обграждаха района от три страни и не бяха много внушителни. Те обаче се издигаха достатъчно високо, за да отправят ветровете, духащи от морето, вертикално нагоре. Поради това небето над котловината беше сравнително чисто през по-голямата част от времето. В дните на безветрие или когато вятърът беше слаб, от топлите морета се носеше натезжал от влага въздух и влажността се покачваше. В общи линии обаче валежите бяха умерени и редки.

Въпреки обкръжението на ниските хълмове песъчливите равнини не бяха изолирани. Много прорези през хълмовете играеха ролята на проходи между отделните местности. Възходящите топли въздушни течения подпомагаха особено птиците с планиращ полет, които се носеха насам-натам, често пъти на голяма височина.

Беше късният плейстоцен и завършваше третото междуледниково време, доста кратко в сравнение с вече изминалото илинойско заледряване. Ледените пластове се оттеглиха на север към Арктика и температурата в средно континенталните райони на Америка се покачи рязко. Това от своя страна даде възможност на милиони животни, чиито прародители са били принудени преди хиляди години да се придвижат на юг, сега отново да мигрират на север. Предстоеше обаче нова промяна, тъй като за четвърти път ледниците започнаха да се образуват и да се спускат на юг. Започваше ледниковият период Уисконсин.

По-далеч на север, всред равнините на Централна Канада, горите вече бяха започнали да изчезват, превръщайки се на каша под смазващата тежест на дебелия повече от километър и половина ледена покривка. На огромен фронт ледът напредваше така неизменно, както движението на планетата. Студената въздушна маса, която се

образуваше над този фронт, изсмукваше влагата от въздуха и я отлагаше на земята под формата на скреж. Бушуваха снежни бури, които увеличаваха дебелината на ледените пластове. На дълбочина 9 м снегът се уплътняваше и се превръщаше в лед. По повърхността на ледниците се разбиваха електрически бури и още веднъж континентът трепереше пред яростта на ледниковата епоха.

На юг и запад обаче положението не беше толкова тревожно. Там земята също се променяше, но по-постепенно и без подобни резки сътресения. И по-високите планини бяха покрити с ледници, но това бяха незначителни, така да се каже, лични работи. Снеговете падаха и понякога отделна долина изчезваше за няколко месеца просто защото беше запълнена със сняг и падащите лавини бяха следвани от свличане на скали, но всичко това имаше местен и сезонен характер. Планините се смаляваха всеки ден и час и речните наноси ставаха все по-широки и дебели. Дори и да имаше свидетели, тези явления едва ли биха могли да бъдат забелязани. Те се извършваха продължително време и в отделните дни не се случваше почти нищо, което да може да бъде наблюдавано.

Под повърхността на земята обаче в онези песъчливи местности, където хвойновите храсти достигаха до морето, действаха други сили и ако тогава имаше хора, те биха могли да станат свидетели на явления, които понякога отнемаха живота на десетки хиляди отделни същества.

През един спокоен ден, когато ветровете от морето едва раздвижваха отложения прах и слънцето беше горещо и жълто, се дочу далечен тътен. Това бяха звуци, които сякаш изразяваха недоволство, оплакване, сякаш една могъща сила се дразнеше от препятствията, които срещаше по пътя си. Внезапно, без никакво друго предупреждение, гъсто обрасъл с хвойна участък като че се издигна нагоре във въздуха и след това се разпадна. Само за миг земята, която се издигна заедно с храстите и все още придържаше корените им, придоби формата на закръглен купол. Когато големият газов резервоар, който се бе образувал на 24 м под земята, се раздробил, куполът избухна нагоре. Дърветата се разпръснаха във всички посоки и там, където за секунди бе израснал хълм, сега зееше само една дупка. Звукът от експлозията бе приглушен. Не избухна пожар. Съскането утихна, газовете навлязоха в атмосферата и още веднъж вътрешни сили бяха

променили пейзажа, въпреки че в този случай промяната бе малка и имаше само местно значение. Независимо от това дори и една празнина в земните недра е нещо, което постоянно се променя, и много различни сили участвуват в нейното образуване.

Няколко минути след експлозията на земната повърхност започнаха да бликат полутечни вещества. Натискът на претъпканата с газове кухина беше разкъсал няколко прослойки от богати на нефт пясъци и бе разпукал няколко подземни кухни, пълни с асфалт. Гъста черна течност започна да се просмуква през стените на новоизкопаната дупка и на дъното се образуваха езерца. Вятърът се засили и дъното се покри с тънък пясъчен пласт, който бързо потъна и бе покрит от нова течност, когато стичането се засили. Подобно на осмотична мембрана стените на дупката пропускаха течностите от околните пластове. Кварцитови камъчета и вулканични камъни се срутواха в нарастващите езера, а на места всред едрия пясък ставаха свличания. Езерата се пълнеха час след час, ден след ден. Докато жилите се изпразваха и отворените им краища се запълваха от все по-дълбокия асфалт, по каналите се събираха газове, които се издигаха към повърхността. Пробивайки си път нагоре, газовете излизаха на повърхността, образувайки малки асфалтови вулкани. Излитащите във въздуха газове сваляха ниско летящи насекоми, които след кратка борба оставаха всред лепкавото асфалтово езеро. Дребни гризачи, които проучваха краищата на дупката, стъпваха по несигурна почва и всеки ден някой се озоваваше на свличащите се брегове и политаше надолу в езерото. Борбата и усилията им не бяха по-резултатни от тези на водните кончета и комарите. Така се сложи началото на съкровищницата от вкаменелости при Ла Бреа.

Не минаха много месеци и дупката се изпълни и след това започна да прелива. Стичащата се течност намираще отворени дупки, пролуки около корените на дърветата, животински убежища, отвори на излитащи газове и ги запълваше. Районът бе осеян с черни петна, но земята все още бе предимно песъчлива. Често пъти силните ветрове разнасяха пясъци над равнината и откритите асфалтови повърхнини се покриваха, временно ставаха невидими под многобройните песъчинки. В края на краищата обаче пясъчните зрънца пробиваха повърхността на асфалта със собствената си тежест и потъваха бавно надолу, за да се смесят с нарастващия брой кости, натрупани близо до дъното. Дни

наред, а понякога и седмици асфалтовите повърхности оставаха блестящо черни и само тук-там се пукаше някой нов газов мехур, докато нови силни ветрове и донесени от тях отломки замърсяваха целия район.

Женската камила достигаше 210 см височина там, където гърбът ѝ се извиваше над гърдния кош. Върхът на главата ѝ се намираше на близо 2,5 м от земята и тя вървеше с протегната напред шия. Колкото камила, толкова и лама, тя нямаше ясно очертаните гърбици на своите азиатски братовчеди, но външният ѝ вид безспорно приличаше на техния. Малкото ѝ не се отдалечаваше много от нея, защото за да може да оцелее видът, представителите му имаха вродено чувство за опасност, една естествена предпазливост. Движенията на плячката доказват съществуването на хищника.

Когато излязоха на открито, те минаха през растящи нарядко дъбови дървета и през няколко храста мечо грозде. Далеч от тях вдясно стадо огромни бизони, които не отстъпваха по височина на камилите, пасяха спокойно, в късния следобед. Още по-надалече два величествени мамута, високи близо 4 м, се движеха тежко на огромните си като колони крака, а главите им сякаш бяха приведени от тежестта на грамадните им извити бивни.

Могъщият саблезъб тигър, който по размери може да бъде сравнен с днешния африкански лъв, почиваше всред една горичка от диви череша по време на следобедната горещина. Див, безразсъден и нападателен, той се движеше сам почти през целия си живот. Нападаше всички, които попаднаха на пътя му, и при много от тези стълкновения нанасяше или получаваше тежки наранявания.

При последните слънчеви лъчи тигърът забеляза камилата и малкото. Извърна се настрана, после по корем и започна да дебне с глава, прилепена до земята. В далечината се намираше и стадо вилороги антилопи. Водачът на стадото бе висок едва 70 см. Козите обаче бяха много бързи и денят все още много топъл. Тигърът разбираше инстинктивно, че дори ако се покаже, камилата няма да избяга заради малкото си. Неговият избор бе прост и ясен.

Напредвайки бавно на слабите си задни крака и със сгънати под него мощни предни крака, тигърът се доближи до края на горичката. След това се изправи и след секунда премина в открито нападение. Той можеше да достигне поне малкото. Камилата го забеляза веднага и

като издаде сигнала за тревога, се спусна, галопирайки, през равнината, следвана от малкото, което жалостиво блееше, докато се опитваше да не изостава. За момент изглеждаше, че ще успеят да се измъкнат от преследвача, обаче внезапно предните крака на камилата се огънаха, тя политна напред и след това се преметна неловко презглава. Предните ѝ крака бяха затънали и се счупиха, когато тялото ѝ продължи движението си напред. Поради по-малкото си тегло малкото успя да направи две крачки всред асфалта и после затъна. С много усилия майката успя да извади глава, но тя беше обречена и не можеше да се изправи.

Тигърът беше само на няколко крачки зад тях и с последен скок се намери върху падналата камила. Неговата по-слаба долна челюст се откри и няколко пъти той заби и завъртя невероятно удължените си горни кучешки зъби в корема и гърдите на камилата. Ударите му бяха толкова силни, че можеха да разчупват кости, и ребрата на жертвата не издържаха. Ноздрите на тигъра се намираха твърде назад от муцуната, за да не пречат, така че той можеше да напъха муцуната си дълбоко в зеещите рани, направени от зъбите, без това да затруднява дишането му. Изобилната кръв се стичаше през гънките на горните венци и тигърът смучеше и гълташе. След това започна да яде бавно.

Малкото умря, няколко минути след като тигърът уби майка му. Неговото блеене беше събрало доста зрители около езерото. През краткото време на трескава дейност, след като камилата попадна в лепкавата маса, една дребна мишка се добра до външния ръб на езерото и стана жертва на гърмяща змия. След като погълна жертвата си, змията се плъзна над привидно здравия пясък и потъна в смолата. Един 60-сантиметров пуяк попадна в същото време в друго близко асфалтово езеро и ускори загъването си с неистовите си усилия да се измъкне. Когато над асфалта остана да се подава само главата му, един гарван кацна наблизко върху пясъка и започна да кълве очите на пуяка. Когато се опита да се издигне, той също разбра, че е затънал, и скоро се скри под повърхността.

Докато тигърът ядеше, стъпил върху трупа на жертвата си, той бе извън асфалта. Когато се нахрани обаче и се обърна, за да се отдалечи, усети, че задните му крака са попаднали в страшния капан. С яростни усилия, без да може да проумее какво всъщност става, накрая успя да се освободи. После стъпи така, сякаш нищо не се е случило. Предните

му крака затъваха в асфалта чак до рамената и добре нахраненият саблезъб тигър бе обречен на същата смърт, която бе постигнала хиляди други всред ненаситните асфалтови езера на Ла Бреа.

На около 300 м над тях кръжаха единадесет невероятни тераторниса, разперили своите 4-метрови криле. Несъмнено те бяха най-големите летящи птици, съществували на този свят. Тези 20-килограмови лешояди изчакваха търпеливо да спре всяко движение. Когато и последните конвулсивни движения на тигъра преминаха през задните му крака (главата му бе под повърхността и той се задуши), тераторнисите започнаха да се спускат. Те описваха спирала, докато един след друг кацнаха върху камилата, малкото ѝ и тигъра. Преди да отлетят, три от птиците щяха да попаднат в примката на асфалта и до следващата сутрин от тях нямаше да има и следа. Сякаш нито едно от животните в този район не можеше да проумее опасността, която криеха черните езера, и един след друг различните видове оставяха своя принос от трупове към колекцията от кости в ямите.

Малко по-ниско по йерархичната стълбица на любителите на мърша стоеше друга голяма летяща птица — калифорнийският кондор. Представители и от този вид бяха наблюдавали бягството на камилата и малкото ѝ, попадането им в асфалта и нападението на тигъра. Докато кръжаха високо над земята, те видяха как тераторнисите кацнаха, ядоха и отлетяха, оставяйки три от своя вид, затънали в асфалта. Когато останалите осем гиганта се отдалечиха, кондорите започнаха своето бавно кръгообразно спускане. Един, след това друг, после още два кондора кацнаха предпазливо върху останките от труповете. И четирите птици се нахраниха добре с богатите останки. Една от тях довърши един тераторнис преди още той да е съвсем мъртъв. Три от кондорите успяха да се издигнат във въздуха. Само един попадна в капана на езерото. От трите, които успяха да се измъкнат, един се отклони и се отправи на север. Срещайки силно възходящо течение, той увеличи височината си и пое на североизток. След около час се носеше над дълбоко прорязана долина с високи, недостъпни за хищници скалисти стени. Птицата започна да се спуска. Тя кацна на един оголен дъб, който растеше върху широка около 30 м затревена тераса, издигаща се на около 300 м от дъното на каньона. Тя остана върху оголения клон около десет минути, през които наблюдаваше небето и каньона. Доволна от своята усамотеност, сигурна в

безопасността си, тя разпери криле и се понесе. Птицата обиколи каньона два пъти и кацна върху друга скалиста тераса, която се намираше на няколкостотин метра под ръба на каньона. От вътрешността на скалистата пещера се появи малка пухкава топка, която издаваше съскане и пляскаше с късите си криле. След миг главите на двете птици се прилепиха плътно и възрастната повърна парче от месото на тигъра. Малкото кондорче изтегли главата си от клюна на баща си и започна да се храни. Със своята особена провлачена походка птицата излезе от пещерата, застана на корнизата, надвиснал над каньона, и се загледа в пространството. Нейните ярко червени очи изразяваха някаква безкрайност, те принадлежаха толкова на миналото и бъдещето, колкото и на настоящия момент.

Докато кондорът наблюдаваше, една друга фигура се появи в края на долината. Птицата направи няколко кръга, докато улови удобно въздушно течение, и се спусна право към пещерата. Когато се приближи на около стотина метра, мъжката птица се вдигна от корнизата, за миг загуби височина и след това беше понесена от възходящо течение. Двете птици се издигнаха заедно над ръба на каньона и продължиха нагоре, докато се намериха на 3600 м над своята долина. Те избраха въздушен път, известен от хиляди години на кондорите и техните прародители, и се отправиха на юг. Някакво раздвижване във въздуха им подсказа, че пред тях се извива бурята те се изкачиха на 5000 м височина, за да я избягнат. Но тук срещнаха плътна облачност. Те не можеха да се издигнат над нея или да се спуснат по-долу, понеже щяха да попаднат в силната буря, бушуваща над района. Птиците завиха на изток, пресичайки въздушния фронт и неговите криещи опасности ветрове. На около 64 км на изток те намериха спокоен район и спряха да починат. След около 30 часа времето щеше да се проясни и те щяха да се завърнат, носейки храна на своето единствено малко.

2.

Калифорнийският кондор, който е летял по времето на мастодонта, земния ленивец и саблезъбия тигър, не се различавал много от познатия ни днес калифорнийски кондор. Може да се твърди почти със сигурност, че той е прародителска форма на днешния, но е бил малко по-едър. От скелета му може да се предполага, че по външен вид е приличал много на птицата, която живее днес. Все пак имало е една голяма разлика: той не е бил нито рядкост, нито е обитавал ограничен район. Двойката птици, които носеха храна на своето малко в пещерата след преминаването на бурята, биха могли да летят 2500 км на север, 5000 км на изток и да срещнат представители на своя вид, гнездещи в подходящи райони. В онези времена кондорите се срещали в Британска Колумбия и във Флорида. Твърде много изменения са настъпили оттогава насам.

Единственото пухесто пиленце в пещерата, разположена високо на стената на каньона, израсна под старателните грижи на родителите си, раздели се от тях, намери партньор и на свой ред стана родител. Някои от малките, които той създаде, не оцеляха и някои години на размножаване не бяха плодоносни, обаче имаше достатъчно птици, които да поддържат съществуването на вида през следващите векове. Извършваха се незабележими промени, затвърдяваха се положителните белези и изчезваха онези, които не бяха така жизнено необходими, докато в края на краищата кондорът, който някога съществуваше, изчезна и се появи нов вид.

Докато кондорът се изменяше и откриваше нови начини за оцеляване, на земята, над която той летеше, се извършваха огромни промени. Изчезнаха камилите, следвани от земния ленивец, саблезъбия тигър, мамута и мастодонта. Бизоните станаха по-дребни и може би по-многобройни, а легендарната птица тераторнис изчезна от небесата. Един вид кондори, два вида грифове, дългокракият ястреб, прародителят на скалния орел и други четири вида орли също престанаха да съществуват. Един по един те се стопиха във времето.

Изчезнаха и ужасният вълк, късомуцунестата мечка, един вид тапир и една, подобна на лъв котка, която бе главен съперник на саблезъбия тигър. Кондорът обаче някак си оцеля, продължи да съществува, защото природата искаше да го запази. Много малко нови видове се появиха, защото достатъчно много от старата колекция заслужаваха да бъдат запазени, обаче и много си отидоха безвъзвратно.

Докато продължаваше грижливото, бавно преобразуване на кондора, по крайбрежието се появи нов животински вид, който щеше да има огромно значение за кондора през бъдещите векове. Тези същества се появяваха бавно от север, бяха преселници, а не местни жители и имаха основателни причини, за да приемат рисковете, съпътстващи преселението. Те не можеха да летят, тичаха несръчно и нямаха нито бивни, нито заострени нокти. Те обаче имаха ум повече от всяко животно, а той имаше по-голямо значение от всички останали предимства, които местните видове притежаваха. Бе дошъл човекът с неговата алчност, с присъщата му склонност към унищожаване и откритата, често необузdana враждебност.

Първите хора очевидно са дошли от Азия по време на последния ледников период, когато двата континента били свързани. Тогава бреговите райони на Аляска били сравнително топли и без ледена покривка. Не знаем със сигурност как са изглеждали тези хора, как са говорили, какво са донесли със себе си и дори не знаем много за това, което са срещнали по пътя си. Те обаче дошли да завоюват първо един континент и след това втори — по на юг.

Първите отношения между човека и кондора са неясни. Кондорът се извисявал извън обсега на копието и на прашката, така че рядко бил преследван. Той получил легендарно обаяние, което се засилвало с течение на годините. Колкото повече се повишавала културата на хората, живеещи в неговите райони, толкова повече се обогатявали преданията и качествата, които се приписвали на кондора.

Хората от племето тлингити вярвали, че кондорът предизвиква гръмотевици, когато удря крилете или дори само когато раздвижи едно перо. Светкавиците според тях излизали от червените очи на птицата. Те били сигурни, че един разгневен кондор предизвиквал гръмотевици и светкавици, докато не успеел да улови кит и да го отнесе в гнездото си на върха на планината.

Хората от племето тсимшян смятали, че кондорът отвлича млади девойки и отнема женските на другите птици. Така например един кондор предизвикал буря с крилете си, унищожавайки всички останали птици наоколо, само за да отнеме женската на един кълвач, който в дадения случай се оказал дрозд.

В легендите на племената квакиутл, комокс и нутка се отразява страхът от големия похитител. Племето катламет го наричало Икenuваккома и му приписвало подобни качества. Живеещите по на юг хопи назовавали едно от трите разклонения на семейството на орлите с името на кондора и боготворели божеството Кватако, което притежавало някои от неговите характерни черти.

С течение на вековете легендите се обогатявали и кондорът, или „гръмотевичната птица“, станал любим обект на художници и майстори приложници. Силует на кондор се срещал върху плетени от смърчови корени изделия, върху гравирани дървени стълбове, по стени на пещери и върху глинени съдове. Тъй като бил смятан за птицата, която притежава най-голямо умение в планиращ полет, за неприкосновен и недостижим образ в черно на фона на синьото небе, той станал полубог и като такъв вероятно би оцелял във всички райони, където се срещал. Но предстояло появяването на нови фактори и те не били така благоприятни. Дошли от друга посока, отвъд друг океан. Те проявили по-голяма алчност дори от предишните хора, разполагали с по-изтънчени средства и пушки. Онова, което копието не можело да достигне, било възможно за мускета. Онова, което тъмнокожите хора почти боготворили, светлокожите хора унищожавали.

Белият човек за пръв път оставя писмени сведения за кондора през 1602 г. Един монах от Ордена на кармелитите, отец Асенсион, писал, че забелязал ято кондори, които се хранели върху трупа на кит в залива Монтерей. Неговите наблюдения били включени в енциклопедичен труд, публикуван в Испания 30 години по-късно. Това било миролюбиво наблюдение, което се различавало от онези, които щели да последват.

През 1805 г. един кондор бил убит при устието на река Колумбия от капитан Кларк. През 1806 г. два кондора били убити от ловец в същия район. През 1827 г. два кондора били убити от ботаника Дейвид Дъглас близо до мястото на днешния Портланд, а през 1845 г. един

художник орнитолог убил кондор за колекцията си. Зад всеки убит и регистриран кондор се криели хиляди избити скрито и негласно. Техните едри яйца, достигащи често 10 см дължина и близо 7 см широчина, привличали колекционерите и гнездата били ограбвани, без да се взима под внимание фактът, че женският кондор снася едно яйце на всеки две години. Колекционерите нито знаели, нито се интересували от това, че природата, създавайки кондора с присъщите му качества, очаквала от него висока степен на оцеляване. Защо тогава кондорът би снасял едно-единствено яйце на 24 месеца, когато за същия период костенурката снася най-малко двеста, а треската — двадесет милиона яйца? Но събирачите нямали време да се занимават с такива въпроси. Яйцата получавали висока цена в музеите и от частните колекционери в източните щати.

Кондорът, разбира се, отстъпил пред натиска. Той бил отишъл твърде далеч в развитието си, бил прекалено улегнал. В началото на ХХ в. съвсем малко кондори живеели северно от Централна Калифорния и нито един източно от Скалистите планини. Но дори тогава хората не били завършили работата си. Менгемето продължило да се стяга и сега от хилядите, които летели в небесата от Флорида до остров Ванкувър, са останали по-малко от 50 и всички те гнездят, когато изобщо гнездят, в един район, по-малък от 22 000 ха.

В окръга Санта Барбара в Калифорния има 480 ха земя в Националния парк „Лос Падрес“, който влиза в рамките на природната област „Сан Рафаел“. Това е резерватът за кондори „Сискуок“. Северно от Филмор, в окръга Вентура, се намира резерватът за дивеч „Саспе“, който обхваща 21 000 ха, и тук са повече от известните места за гнездене на кондорите. Това е всичко, което човекът е оставил от Северна Америка на кондорите. Това е техният дял. Птицата, чиито прародители са летели още преди човекът изобщо да знае, че в това полукълбо се намира суша, птицата, която е хранила малките си с месото на царски мамути и саблезъби тигри, получи само това. Няма никаква сигурност, че ще позволим на кондора да запази дори и това. И сега към него са насочени алчни погледи. И може би скоро ще напишем последната глава от историята на кондора.

Обещанието, което бъдещето получи под формата на археоптерикса преди 150 млн. години, и днес продължава да живее в

кондора. Остава да видим дали човекът ще позволи това обещание да бъде спазено.

3.

Кондорите бяха разтревожени и бързаха да се върнат при своето малко. Не бяха го виждали повече от единадесет часа и биологичните им часовници създаваха напрежение, което сякаш преодоляваше мълчанието чрез естествено съгласувани сигнали. След преминаването на бурята ветровете съвсем утихнаха, поради което условията за летене не бяха добри. Птиците стояха на голите клони на един сух дъб, останал високо всред обгорените от слънцето склонове на долината. От своя висок наблюдателен пост можеха да обхванат с поглед няколко хиляди декара гъста гора от нисък вечнозелен дъб. Те непрекъснато променяха стойките си, накланяйки се напред, сякаш излитаха, но всеки път се дръпваха назад. Кондорът не обича да се впуска в полет, без да усеща подкрепата на вятъра. Но вятър нямаше и кълбестите облаци, които се появиха след бурята, образуваха високи бели планински хребети върху наситения син фон на току-що окъпаното небе.

Вътрешното напрежение се засилваше особено осезателно при женския кондор. Дълбоко в подсъзнанието на птицата отекваха тихите умолителни съскащи звуци, които малкото сигурно вече издаваше. Водено от вътрешния си часовник, то ще моли за храна някакви въображаеми родители и ще извършва целия ритуал около храненето, въпреки че пред него няма никаква птица с току-що повърнатата мърша.

Няколко пъти птицата повдигна криле, разпери опашка, търсейки помощта или дори само насърчението на някое въздушно течение. Такова обаче нямаше. Най-накрая тя не можа да издържи на напрежението. Изискванията на родителския ѝ дълг бяха прекалено големи. Тя издигна дългите си почти 1,5 м криле над гърба си, разпростря перата на опашката си, повдигна и нея, изпъна крака и се отблъсна силно от клона. След това със съгласувано движение остро свали надолу едновременно крилето и опашката си, давайки с всичка сила тласък. Нейните десет килограма се издигнаха във въздуха и

когато започна да губи скъпоценната височина, тя отново размаха криле.

За четири секунди птицата направи дванадесет удара с криле. Въпреки че крилето, широката опашка и повърхността на тялото имаха общо над 12 000 см² подемна площ, масата ѝ беше голяма, близо 7 кг/м². Така че началните моменти от полета ѝ при затишие бяха много трудни. След първоначалните дванадесет замаха обаче тя получи възможност да планира повече от километър, но след това направи още дванадесет удара с криле, за да набере височина. В това време тя вече бе преминала над хребета и стигнала над мястото, където отвъд стръмната стена имаше възходящо топло течение. Птицата се олюля леко и после се издигна. Наклони се няколко градуса наляво, за да избере вярната посока, отново улови топлия въздух, възви, като направи най-великолепния планиращ полет, който може да бъде наблюдаван днес в света на птиците.

Докато летеше, свистящият звук, издаван от размахваните криле, можеше да се чуе на половин миля. Сега при планиращия полет при все по-увеличаващата се височина звукът заглъхваше и никой освен нея не можеше да го чуе. Приличаше на шумолене на тих вятър в борова дърво. Четиридесет процента от всяко крило беше площ с отворени процепи, която съвършено отговаряше на най-малките изисквания при полета ѝ. Изключително дългите махови пера, всяко от които само по себе си беше еластично и гъвкаво крило, се въртяха на своите оси и автоматично бяха насочени напред под малък ъгъл. Птицата се движеше със скорост 56 км в час и все повече я увеличаваше. Най-малко още половин час тя нямаше да промени хоризонталното положение на крилето си.

След като премина над втори хребет, женският кондор направи още един кръг, за да определи точната посока. Необходими ѝ бяха 15 секунди, за да извърши пълна обиколка, два пъти повече, отколкото на пуйковия гриф, който правеше същата маневра 300 м под нея. Когато завърши кръга, тя забеляза мъжкия кондор, който се намираще на около 70 м вляво зад нея. Той завършваше своя кръг и когато тя забави полета си, той го ускори, докато се изравниха. Като поддържаха около 50 м разстояние един от друг, те се отправиха на север. Морският вятър, нахлуващ от запад, се отклоняваше от хребета и образуваше вертикално въздушно течение точно под тях. В момента, когато

достигнаха южния край на тяхната долина, те бяха увеличили скоростта си на 20 км в час. При тази скорост и от височина над 3000 м двете огромни птици започнаха своето спускане. Всеки наблюдател би забелязал, че те напомнят два големи самолета. В действителност подобни грешки са били допускани. Процепите на насочващите ръбове на крилете им се отвориха, опашките им се спуснаха надолу и разстоянието между перата се промени. Докато се намираха все още на 1000 м от входа на пещерата, мъжкият кондор отпусна крака, като ги размахваше свободно, докато женският ги задържа прилепени до тялото до последния момент преди кацането. С напълно изпънати и насочени под ъгъл нагоре крила те се стрелнаха покрай скалистия корниз, извиха рязко и се приближиха отново. С отвесно отпуснати опашки и с помощта на пет спирачни маха на крилете, направени в последния момент, те кацнаха почти един до друг. Звукът от кацането, напомнящ приглушено плющение на камшик, можеше да се чуе на няколкостотин метра разстояние.

Бавно притвориха криле и след като мъжкият отстъпи пътя на женската, те се отправиха към тясната пещера.

Преди да бяха направили няколко стъпки, те бяха посрещнати от ожесточени съскащи звуци и след това от техния източник — сивокафява топка от наподобяващ на козина пух. Малкото не беше на повече от два месеца, тъй като само първите черни пера се бяха появили на крилете му. То все още изцяло зависеше от родителите си по отношение на храната и неговите непрекъснати изисквания бяха настоятелни и безмилостни.

Непрекъснатите грижи на родителите отговаряха на неговите нужди.

Като съскаше и сумтеше, малкото притисна клюна си до клюна на майка си. Тя държеше своя отвесно надолу и като наклони глава настрана, малкото пхна цялата си глава в нейната уста. Тя направи две движения с цялото си тяло и след още едно взаимно усилие малкото изтегли главата си с част от лалугер, убит на едно шосе преди около двадесет часа. На свой ред мъжкият нахрани малкото с част от домашна котка, която бе загубила битката с гърмяща змия преди два дни, след което двамата родители се приближиха до входа на пещерата. Минаваше шест часа и те вече копнееха за мястото за сън, където щяха да останат дълго след зазоряване. Отблъснаха се от

скалистата тераса и се спуснаха плавно по склона до основите на скалата, като описаха лека дъга, която следваше контурите на земята, и кацнаха върху два клона на едно изсъхнало дърво на 25 м над земята.

Когато се настаниха на своите клони, двете птици, от които се виждаха само силуетите, представляваха точно една двадесет и пета от всички живеещи на планетата калифорнийски кондори. Позите им сякаш показваха, че птиците съзнават тежестта, която носеха. Гръдните им пера докосваха клоните, а перата около шията бяха вдигнати до ушите, за да предпазят голите им шии от вечерния хлад. По-късно, след като тъмнината покри долината, мъжкият пъкна глава под крилото си. Неговата партньорка остана в същото положение през цялата нощ, въпреки че клепачите ѝ се спуснаха скоро след като кацна, и тя престана да вижда.

Тези птици не бяха красиви. В действителност бяха почти грозни. Когато се намираха на земята, те приличаха на гъски, достигащи ръста на дете. С голи, грапави ярко жълтооранжеви глави и с оголени бледосиви шии те наистина имаха вид на лешояди, любители на мърша, помощници на смъртта. Перата им бяха изцяло лъскави черно-бели. Те нямаха чудесните нюанси на металносиньо или червено със зелени отблясъци, които се срещат при другите птици, и дори в покой линиите им не бяха грациозни. Красотата им се виждаше само при полет, при техния невероятен, плавен полет.

Онова, което им липсваше във физическата красота, се заместваше с тяхната важност. Двете птици заедно, бяха една от осемте двойки от техния вид, които живееха на планетата и можеха да имат поколение през тази година. Те се бяха свързали до края на живота си и през година полагаха усилия, за да създадат и отгледат по едно малко. Бяха привързани помежду си и към малкото си. Животът им бе идеално устроен, с изключение на отношенията им с човека. Не убиваха, за да живеят, а по-скоро отстраняваха мършата от пейзажа, като с това бяха част от плана на природата да поддържа в ред своите владения.

Не унищожаваша нищо, не съперничеха почти на никого и жилищата им се намираха далеч от естествената среда на човека.

Независимо от това ги смятаха за врагове и войната на унищожение бе достигнала етап, през който смъртта на една-единствена птица или неуспехът на една двойка да измъти успешно

яйцето си беше истинска трагедия, която поставяше под въпрос съществуването на вида. Двете птици, които спяха през тази нощ на дървото, бяха едни от най-ценните и важни създания на Земята според всички нормални разбирания.

4.

Интелигентността на родителите кондори не беше особено голяма, но това не им пречеше. Още много отдавна природата бе претеглила всички необходими белези за тяхното оцеляване и бе установила едно приемливо равновесие. Птиците можеха да учат, но не можеха да научат нещо повече от това, което им бе необходимо. Нещо по-важно, те бяха богато надарени с инстинкти. Всички инстинкти, които направляваха живота им, действуваха и задоволяваха нуждите на птиците. Те бяха предвидени още в първоначалния „проект за кондор“ заедно с дължината на костите, цвета на перата и формата на клюна. Инстинктите не изискваха период на усвояване или специален талант, за да бъдат използвани. Съзряваха автоматично във всяка птица и при всяка степен на развитие бяха на съответното ниво, така че да изпълняват необходимите функции.

Някои инстинкти се поддават на известни промени при нови и необикновени обстоятелства, но повечето са сравнително постоянни, а някои — твърдо установени. Кондорът не се ражда с уменията да строи сложно гнездо и никога не може да се научи на такава техника. Родителите са принудени най-вече да определят точно подходящото място, след което да разчитат на несложната природна форма на мястото да запази и защити яйцето, а след това — малкото пиленце.

За кондора гнездото означава преди всичко място, а не предмет. Почти винаги то се намира между 500 и 1000 м над морското равнище в Сонорската полупустиня. Въпреки че кондорите понякога могат да използват за гнездо хралупи в някое огромно дърво, те предпочитат скалистите пещери или купчините камъни.

Възрастните птици, които донесоха през този ден храна за своето малко, се завърнаха при едно типично място за гнездене на кондори. То бе достатъчно високо над долината в основата на каньона, така че осигуряваше безопасно отлитане в дни, когато ветровете бяха неблагоприятни. Наблизо имаше удобни места за кацане и при отвора на пещерата се издаваше корниз, който е необходим за малкото при

първите му опити за летене. Пещерата беше висока 60 см и малко поширока. Докато мътеха яйцето, родителите имаха сигурността на затвореното място и все пак можеха да се движат и променят положението си. Мъжкият бе мътил около една трета от целия инкубационен период и бе изпълнил задълженията си не по-зле от женската. Те бяха избутали няколко камъчета на купчинка върху мекия пясъчен под и може би случайно бяха добавили и няколко, донесени от вятъра растителни останки. Архитектурните им заложи не можеха да дадат нещо повече. Единственото яйце бе снесено върху тази купчинка през средата на март. То бе защитено от вятъра, практически недостижимо за хищници и обградено от грижите на двама предани родители. Това бе достатъчно.

Пещерата бе нещо повече от място, в което може да се снесе яйце и да се излюпи пиле. За кондорите това бе място, в което те щяха да се връщат почти всеки ден в течение на пет месеца. Чак в края на този период малкото щеше да напусне сигурната защита на пещерата. Родителите сякаш живееха, привързани на единия край на дълга верига, чийто друг край бе прикован в пода на пещерата. Каквото и да ги привличаше извън гнездото, те неизбежно се завръщаха при неподвижния край, отговаряйки на древни сигнали, насочвани от нуждите на друг живот. Природата бе осигурила успешното продължаване на вида, като превръщаше всяка зряла птица в изпълнител на поведенчески правила. Само някакво обезпокояване в района на гнезденето можеше да наруши тези правила и да промени поведението им. При кондорите съществуваше странно противоречие: докато при всички останали обстоятелства те малко се тревожат от присъствието на човек, то близо до гнездото са много раздражителни. Тук, където тяхната невъзмутимост е най-необходима, тя почти изцяло липсва.

Грижите, които малкото получаваше през първите пет месеца след излюпването, бяха действително безупречни. Въпреки че в два случая, когато родителите му бяха възпрепятствувани от тежки бури да се върнат, то остана без храна почти по цели два дни, хранителният му режим бе сравнително постоянен. В дните, когато се хранеше един път дневно, храната му се доставяше между два и пет часа следобед. През няколко дни, когато получаваше два пъти храна, първото хранене беше предобед. Всичко беше много редовно, много логично, всичко бе

съобразено така, че да осигури на малката птичка максимални шансове за оцеляване. Защото ако родителите не изпълнеха дълга си изцяло, това щеше да застраши не техния живот, а техния вид. Ето защо природата е вложила в поведението им по време на гнездене и отглеждане на малкото толкова задължителни действия, колкото е силен стремежът им към живот.

За природата всичко това е едно и също. При изучаването на нейните чудеса ние съсредоточаваме вниманието си върху отделни индивиди. В това се състои нашето късогледство. За природата са важни видовете, а не индивидите.

Невероятният часовников механизъм на инстинктите задържаше родителите поотделно или заедно в гнездото за определени периоди през различните етапи от развитието на малкото. Когато беше още покрито с младенческия пух и бе изключително уязвимо от резките температурни промени, те не го оставяха само нито за миг и непрекъснато го затопляха. Когато се появи вторият пух, те го топлеха само нощем, което доказваше неговото по-здравосъвързване с живота.

Когато се появиха първите пера, топлението престана изобщо и посещенията на родителите бяха свързани единствено с храненето.

Така възрастните птици успяха да създадат своето малко и да го отгледат през критичните най-ранни месеци. Без дори да знаят, че ги притежават, те предадоха на своето малко пиленце инстинктите, които щяха да се запазят и да се предадат на следващото поколение. Всяка птица прекарваше живота си като част от голямо състезание и предаваше щафетата на поведение на следващия бегач, преди да падне от изтощение. Трябва обаче да отбележим една разлика. Преди да започне голямото състезание в рамките на вида, тези от бегачите, които изпуснат щафетата, биват отстранявани. Има няколко подборни състезания, които осигуряват избирането на най-добрия състав на щафетата. При кондорите обаче популацията е съвсем ограничена и затова всеки един от тях трябва да участва в щафетата. Като подборно състезание служи самият финал и затова всяко изпускане на щафетата е истинска трагедия.

Когато стана на 148 дни, малкото напусна гнездото и започна да следва родителите си на все по-продължителни полети. Горната повърхност на крилете му беше вече напълно оперена и неговите летателни възможности бяха забележителни. Родителите му все още

редовното хранеха независимо от това, къде можеха да ги отведат ежедневните им странствувания, но младата птица бе започнала да изучава възможностите за намиране на храна при подходящи случаи. Родителите пригодиха своите полети към по-ограничените възможности на своето малко, но с всеки изминат ден необходимостта от тези ограничения намаляваше. Когато навърши 9 месеца, малкото вече не изискваше непрекъснато внимание. Поведенческите навици, които са упражнявани продължително време, не се изоставят лесно и родителите все още понякога хранеха малкото, въпреки че ритуалът вече не бе необходим за неговото оцеляване. Те продължиха да пощипват гальовно своята вече напълно пораснала 10-месечна рожба, но сигналите, които подсказваха това поведение, отслабваха.

Младата птица вече имаше други интереси. Скоро настъпи моментът, когато трите птици напуснаха временния си дом. Две от тях се отправиха на север, докато третата, по-тъмната, без белите триъгълни петна на подкрилията, се отправи на юг. Когато кръжеше свободно и надалече, младият кондор започна също така строго определен начин на живот, както онзи от първите месеци на живота му. Той щеше да се развива цели пет години, преди да потърси брачна партньорка. Сивата му шия щеше да премине в розово-оранжева и кафявите му очи щяха да станат ярко червени. Той не можеше да бъде зрял мъжки, способен за възпроизводство на вида, преди да бъдат дадени тези кодирани чрез цветовете сигнали. Дотогава той щеше да се интересува от растежа, от силата си и от основните умения, свързани с оцеляването му. Природата му бе дала големи възможности. Младият кондор бе надарен с изумителна сила на полета и превъзходно чувство за свързване на своя вътрешен свят на инстинкти и жлези с външния свят на стимулите. Когато се раздели с родителите си през късната октомврийска утрин, той беше нов организъм, вътрешно съгласуван и добре пригоден за живота в дългия 640 км и широк 64 км район от Калифорния, който човекът бе отредил за неговия вид.

5.

Младият кондор възви на юг към висок хребет и продължи да се движи точно над него в продължение на 20 км. Там се издигаше благоприятно въздушно течение, образувано от отразени от склона морски ветрове, и той можеше да планира почти през цялото време. Може би не е подходящо да кажем, че той се наслаждаваше, защото това би предполагало чувства, на които е способен само човекът, но и при неговото поведение действуваше принципът на приятните усещания. От време на време той се спускаше и падаше надолу близо до хребета само за да се издигне отново. В тези действия нямаше никаква привидна цел, защото той не бе особено гладен и не претърсваше долината под хребета, просто искаше да се спуска и да се издига нагоре.

На места неговият невидим път се спускаше поради изменения в релефа на земята надолу и кондорът го следваше. Всичко това напомняше много някаква игра.

Не е уместно да се каже, че младият кондор страдаше от липсата на родителите си, но той чувствуваше нещо. В неговия свят бе настъпила промяна и той я долавяше. Родната му долина вече не бе нещо повече от избледнял спомен и двете възрастни птици, които бяха неговият дом, отлетяха заедно с вятъра. Сега той беше сам пред своето изпитание.

Според естествените закони младият кондор трябваше да прекара следващите четири години от живота си в усъвършенствуване на уменията, необходими за оцеляване. По този начин той щеше да докаже, че е наследил изцяло всички инстинкти, вложени в неговия вид, които трябва да бъдат предадени на следващото поколение, че е способен да ги използва в борбата за оцеляване. След като докажеше, че отговаря на двете условия, той вече можеше да създава свое поколение. Когато над земята са планирали хиляди кондори, било е без голямо значение дали някой от тях няма да издържи изпитанието, тъй като оставали още много птици. Сега обаче популацията вече не се

увеличаваше. Настъпиха онези времена в историята на кондорите, когато всяка птица бе необходима.

Всеки грам от нейния потенциал имаше решаващо значение.

Също както 7-годишно момченце е озадачено от поведението на 17-годишния младеж към момичетата, така и младият кондор не можеше да проумее вниманието, което проявяваха помежду си възрастните птици. Този инстинкт още не съществуваше в него. И други някои инстинкти се намираха още в спящо състояние и чакаха да настъпи тяхното време. На свой ред всеки от тях щеше да се разтвори като пъпка по клоните на дърво и да насочва вниманието и живота му в необходимите посоки. За момента обаче той трябваше да се научи да живее и да се приспособява към променящите се обстоятелства, доколкото неговите подлежащи на развитие инстинкти позволяваха.

Както се носеше на юг, следвайки посоката на хребета, невероятно силните му очи забелязаха движение на няколко километра в западна посока на приблизително същата височина. Сякаш за да му помага при обучението, природата е дарила кондора със силно развито любопитство. Кондорите се интересуват от всичко, което става около тях, или поне се чувствуват задължени да проучат всичко, което не разбират. Тъмноперестата млада птица зави наляво, замахна с криле при завоя, за да се стабилизира, и бързо пое с топлия въздух, който се издигаше от една речна долина. Докато летеше на запад по течението на реката, тъмната точка на небето пред него започна да се увеличава. Очевидно тази фигура също бе забелязала кондора. Тя описа пълен кръг и след това се понесе спираловидно нагоре. Ако имаше повече опит, младият кондор би могъл да познае по очертанията, че се приближава към скален орел, който лесно може да го победи във въздуха. За момента обаче поради своето невежество той прие, че далечната, издигаща се фигура е друга птица от неговия вид и продължи да лети неотклонно към нея. Внезапно издигащата се птица промени формата си. Неподвижните ѝ криле се свиха и доближиха до тялото. Тя се озова точно над кондора и изведнъж, като сви криле, падна надолу. Странен, висок писък достигна до кондора само секунди преди самия орел. Двете птици не се сблъскаха, но се приближиха толкова наблизо, че кондорът бе изтласкан встрани от въздушната струя. Той нямаше опит, никой не го беше учил как да се справя с подобно положение. Никога не бе ставал прицелна точка на вражески

действия и нямаше подготвен отговор. Реагира по единствения начин, на който бе способен, като изпадна в паника. При пикирането си орелът се озова на десетки метри под кондора, преди да успее да преустанови падането. Той дори веднъж се преобърна, или поне така изглеждаше от земята, преди да опише правилна дъга и да започне ново издигане. Кондорът няма съперници и е ненадминат при летенето с неподвижни криле. При въздушната акробатика обаче скалният орел далеч надминава всичко онова, на което кондорът е способен.

Един по-опитен кондор би се спуснал надолу, колкото е възможно по-близо до земята, още при първия признак на опасност отгоре. Снишавайки се до земята, той би лишил орела от единственото нещо, което му бе необходимо — пространство за маневриране. Но обхванат от паника, без да съзнава напълно какво става, и скован от неопитност, кондорът се издигна още по-високо, стабилизира се и продължи да лети. След секунди орелът връхлетя стремглаво и изви настрана само на сантиметри от главата на кондора. Младокът отново се обърна при бягството си и едва не пропадна. Успя да запази височината на полета си и зави наляво, обаче орелът отново пикира. Когато се доближи, този път орелът се извърна и премина покрай кондора отгоре надолу. Закривените му нокти докоснаха перата по корема на кондора, обаче не причиниха рана.

След четвъртото връхлитане на орела кондорът вече бе обезумял от ужас. Той едва успяваше да лети на еднаква височина и доказвайки отново своята неопитност, направи опит да се издига. Орелът връхлетя за пети път, премина наблизко и сякаш се присмя презрително на кондора. Въодушевен от собственото си умение, той действително докосна кондора, преминавайки покрай него със скорост 112 км в час. Няколко пера паднаха бавно и се спуснаха в долината под тях. При петото връхлитане на орела ужасът на кондора достигна до степен, която може да парализира животно, и той сви наполовина крилете си. Започна да пада. Това не бе хаотично падане, но не бе и великолепно координираният полет, на който дори тази млада птица бе способна. Той направи нещо средно. Оцеляването му зависеше от неговата способност да се овладее за секунди, от възможността му да реагира на това ново положение. Носещата повърхност на кондора бе рязко намалена поради наполовина присвитите криле и издигащият въздух не можеше да удържи теглото на птицата при бързо ускоряващото се

падане. Когато се намираше на около 60 м от земята, той разтвори крилете си до максимум, спусна опашка, загреба въздух и се уравни. Кацна на открито място под хребета. Младият мъжки орел, който овладяваше техниката при всяка подобна тренировка, се спусна ниско над него, издавайки дразнещия си тънък крясък, и изчезна отвъд хребета. Той нямаше намерение да причини нищо лошо на кондора, но бе разгневен от нежеланието му да реагира. Играта щеше да бъде по-забавна, ако и двамата бяха участвували в нея.

Кондорът бе дълбоко потресен от неприятната преживелица. Не бързаше да излети, и започна да проучва местността, в сред която бе направил принудителното кацане.

С характерната си провлачена походка, накланяйки се наляво и надясно, клатейки глава напред и назад, той направи няколко стъпки, спря, огледа се и преди да пристъпи отново, издаде няколко звука, твърде подобни на грухтенето на прасе. Един гарван излетя от близкия храст и когато прелетя над кондора, той се присви ниско до земята и изсъска. В момента нямаше настроение за никакви други птици. За десет минути кондорът напредна около 100 м и стигна до стръмен склон, който завършваше с малко езерце, свито между отломки от нападали скали. Използувайки друг начин на движение, той разпери криле и заподскача надолу по склона, като замахваше с криле при всеки следващ скок. Той все още често спираше, за да огледа непознатата местност и хребета, в случай че орелът отново се появи. До момента, когато кондорът достигна езерцето, орелът бе вече прелетял 32 км и си беше намерил друг кондор, върху който упражняваше хватката си.

Ако кондорът бе нечистоплътна птица, би отговарял по-точно на представата, която хората имат за лешоядите. Но в действителност той е много чист и спретнат. Къпе се, колкото може по-често, и полага големи усилия за поддържането на перата си в добър вид. Ритуалът около къпането има голямо значение за кондора и се извършва по сравнително точно определен начин.

Приближавайки до езерото, младият кондор спря до един нисък храст и откъсна клонче. Той го задържа няколко секунди в клюна си, преди да го пусне. Наклони глава и го изгледа, взе го отново и направи още няколко стъпки. Отново го пусна, разгледа го, настъпи го и откъсна всички листа. Доволен от това, което бе постигнал (което за

наблюдателя може да не означава абсолютно нищо, но за кондора може да е била важна нервно-разтоварваща дейност, служеща като отдушник на натрупаната емоционална енергия), той се приближи до края на езерото.

На брега кондорът се огледа още веднъж, преди да нагази няколко стъпки. Стойки в плитката вода, той се наклони ниско и закълва по повърхността, повдигна бързо глава, сякаш бе дочул нещо, потопа пак клюн и преглътна. Топенето и кълването продължиха минута или две, после, необяснимо защо, излезе от водата, огледа се наоколо и изсъска. Намери наблизко малко парченце кора и няколко минути я дърпаше, хвърляше, тъпчеше и буташе с клюн из прахта. След това напрежението се изчерпи. Споменът за неприятната среща със скалния орел бе заличен като конкретно събитие. Той беше обаче внимателно скътан като опит, който при следващата въздушна схватка с такъв орел щеше да му осигури подходящ рефлекс.

При възрастните птици следобедното къпане е по-основно, отколкото сутрешното измиване. Въпреки че бе рано, сутрешната баня даде възможност на младата птица, която бе сърдита на целия свят, да се занимава с нещо конкретно. Тя навлезе отново в езерото, докъдето дълбочината стигаше 12 см, и се натопа, като водата покри гърдите ѝ. После бързо потопа главата си под водата и рязко я извади, така че обля с вода гърба си. Кондорът повтори движението няколко пъти, после протегна шия върху самата повърхност и раздвижи главата си на всички посоки. Като заключителен акт той разпъна криле, допря тялото си до дъното, изпляска три пъти с криле, изправи се и излезе от езерото. За целия ритуал му бяха необходими по-малко от 20 секунди.

След като се намери на брега, той се изправи в цял ръст, енергично заудря с криле и после започна да се изтърсва, докато пясъкът около него не се покри с малки мокри петна. Кондорът се отдалечи от езерцето и започна да търси подходящо място за слънчева баня. Близо до него се намираше грамаден кръгъл камък, който се бе откъснал от хребета по време на земетресението преди стотици години. Той отговаряше идеално на нуждите му и с няколко скока, придружени от удари с крилето, той се озова на върха, където застана с широко разтворени криле. От време на време променяше позата си, издигаше крилето си високо или изменяше положението си по

отношение на слънцето. След това отново разпростираше криле и повтаряше движенията.

Кондорът не може да разбира съзнателно важната роля, която перата му изпълняват, но той инстинктивно знае как да се грижи за тях. А това е важното. Почистването на перата отне последния му час от първата сутрин през живота му, която той прекара изцяло освободен от опеката на родителите си. Кълвейки бързо, той почисти последователно перата по цялото си тяло. На няколко пъти, както бе кацнал на върха на скалата, отпуснаше разперените си криле. Четири пъти разтърси задната част на тялото си, наподобявайки твърде много на патица, и извърещаше нагоре глава, за да гледа към мълчаливото синьо небе. Всичко бе много просто, много лесно. Въпреки това всяко негово действие се дължеше на инстинктите, които имаха жизнено важно значение за доброто му физическо състояние. При височината, на която летеше, и при планинските крепости, в които живееше, доброто поддържане на перата бе от първостепенно значение, за да могат да му осигуряват топлина. Великолепният му, смайващ, планирац полет също изискваше чисти, добре поддържани пера. Това, което на пръв поглед изглеждаше случайно действие, всъщност бе умение, предопределящо оцеляването на птицата. Не бихме могли да узнаем каква част от него той знаеше инстинктивно и какво бе научил от родителите си. За него това разграничение нямаше никакво значение.

Първият самостоятелен половин ден на младия кондор бе изпълнен със събития и бе осмислен. Той получи ценен урок — че се намира на второ място по сила след скалния орел — и успя да изпълни обичайните ежедневни изисквания на нормалния живот, включително къпане и почистване на перата, без присъствието на родителите, които да му дават пример. Той трябваше да получи още много уроци, но засега имаше друг неотложен въпрос. Когато се изсуши и свърши с почистването на перата, той почувствува нов повик. Беше гладен. Инстинктивно знаеше, че няма кой да му предложи повърнати парчета месо или да го насочи към животински труп. Внезапно, съвсем внезапно той беше останал сам и дали щеше да оцелее, или не, зависеше от неговата способност да намери и осигури за себе си подходяща храна. Вездесъщите горски плодове, семена и насекоми, които задоволяват жизнените нужди на толкова много други видове

птици, не решаваха неговия проблем. Нуждите му бяха особени. Той трябваше да намери мястото, където смъртта е настигнала друго животно, защото неговият живот можеше да съществува само там, където бе минала смъртта.

6.

Младият кондор се издигна отново във въздуха и внимателно започна да разглежда земята, за да търси храна. Няколко пъти обиколи един район, описвайки полегато спускащи се спирали, но отново се издигна по наклонена линия, когато от по близко разстояние се увери, че няма нищо интересно.

Превъзходното му зрение го осведомяваше за заобикалящата го среда много повече, отколкото останалите му сетива, взети заедно. Всяко негово око беше по-голямо от целия мозък и можеше от височина 500 м и при скорост близо 100 км в час бързо да прецени разстояние, форма, размер, блясък, цвят. Въпреки че устройството на очите му би показало на биолога връзките му с миналото на влечуго, сега те бяха определено между най-острите в света птичи очи.

Върху един огромен склон на около 15 км от езерото, в което се изкъпа, младият кондор забеляза мъртва катерица. Мястото беше подходящо за кацане и излитане и той направи спираловидно спускане. Подскачайки към трупа с разтворени криле, той съскаше срещу въображаеми врагове и застана над находката си, като въртеше глава наляво и надясно. Катерицата беше оскъдна храна за един кондор, далеч под предпочитаните трупове на елените или телетата, но младата птица беше гладна. И както при всички млади животни, стомахът ѝ бе непретенциозен и нетърпелив.

Катерицата не беше прясна и кожата ѝ бе омекнала значително. Кондорът я разтвори без усилие, но преди да започне да се храни, забеляза някакво движение в близките храсти. Два гарвана кълвяха някакви останки и когато излязоха на открито, кондорът изсъска яростно и литна към тях. Видът на голямата черна птица, носеща се срещу тях, бе прекалено много за по-дребните птици и те излетяха без колебание, но изразиха гласно неодобрението си от поведението ѝ.

Когато кондорът се отправи с клатещата си походка към своята плячка, той забеляза и друго движение надолу по склона. Инстинктивно усети опасност и спря да се огледа. Веднага разпозна

жълтеникавокафявата фигура на койота и това предизвика у него реакциите, които беше научил от родителите си скоро след като бе започнал да ги придружава при техните набези. Много преди да го застрашава някаква опасност и с подчертана привързаност, той се спусна през откритото място с малки подскоци и протегнати криле. Скоро се понесе във въздуха и започна да кръжи, като протягаше шия надолу, докато койотът се приближаваше до неговата находка. Едва малкият рошав койот започна да души трупа на катерицата и един огромен женски скален орел се появи над хребета. Преди койотът да има време да изръмжи, птицата му нанесе удар. За миг всичко свърши. Закривените нокти на птицата се сключиха около гръбначния му стълб и го прекъснаха. Орелът остана над все още потръпващото тяло на койота и го покриваше с крилете си. Още при появата на златистата птица младият кондор се отдалечи и улови едно изкачващо се въздушно течение. Той бе вече доста далеч, преди койотът да е мъртъв.

През ранните часове на своя пръв самостоятелен ден кондорът се движеше предимно над райони, намиращи се между 300 и 1000 м над морското равнище, в природните зони на Долна и Горна Сонора. Полетът му го носеше над места, покрити с ниска вечнозелена храстовидна растителност с твърди клони и малки листа, над пелинови полета и смесени гори и най-накрая над гъсти иглолистни гори. Различните природни условия предлагаха на живеещите долу животни голямо разнообразие и разнообразните екологични ниши бяха заети от много животински видове. Най-едър от дивите животни бе черноопашатият елен, ако не смятаме малобройните подивели коне и говеда, а най-голямо страхопочитание вдъхваше рядко срещаната пума. Рижи рисове, койоти (понякога кръстосани с диви кучета), вонящи скунксове, опосуми, невестулки, северноамерикански енотовидни котки, язовци, лисици, лалугери, мишки, зайци и още много дребни гризачи попълваха списъка на бозайниците. Най-различни птици и значително количество змии и гуцери населяваха всяка една от тези зони. Оцеляването на кондора зависеше до голяма степен от уменията му да се храни с всяко едно от тези животни, защото по време на своите скитания той срещаше повечето от тях при най-различни обстоятелства. Малко му бяха естествени врагове, но мнозинството проявяваше открита враждебност, ако някой се доближеше в неподходящо време или по неподходящ начин. Големите му размери,

шумът от крилето му плашеха повечето от тях (той скоро се научи кои бяха те), но други не му обръщаха никакво внимание. Именно те имаха решаващо значение за неговото съществуване.

След като изостави своята катерица на койота, който на свой ред даде живота си на скалния орел, кондорът прелетя над две пресичащи се долини, преди да открие друга храна. В долната част на склона на втората долина, почти на дъното, шест кондора се бяха събрали около трупа на млада кошута. Миналата нощ три диви кучета бяха повалили кошутата и след като изядоха единия заден бут, предоставиха тялото на лешоядите.

Шестте кондора бяха накацали върху трупа, съскаха и се заплашваха един друг. На безопасно разстояние от тях осем пуйкови лешояда изчакваха своя ред. Още по-надалече се бяха събрали гарвани и „мърмореха под носа си“, недоволни от реда на хранене, който природата беше установила.

Младият кондор възви и кацна точно между лешоядите, разпръсвайки ги във всички посоки. Когато той се отправи към трупа, клатейки се тежко, те се строиха зад него. Кондорите, които вече бяха при трупа, вдигнаха глави и го изгледаха. Някои изсъскаха тревожно, но продължиха да ядат. Той си проби път между тях, но скоро бе изтласкан от друг младок. Отново си проби път и успя да отскубне парче месо, преди отново да бъде отстранен. Това не беше спокоен обяд, но все пак успя да се нахрани предоволно, преди да бъде прогонен за последен път. Той единствен между тези върху трупа беше роден през тази година и липсата на опит и произтичащата от това липса на авторитет се проявяваха прекалено ясно. Кондорите подобно на почти всички останали животни са готови да проявят враждебност към себеподобните си, когато се отнася до храна.

За да се издигне от земята, младата птица трябваше да направи изключително дълъг пробег, при който си помагаше със силни удари с криле. Кондорът беше преял и както при всички кондори и други лешояди подвижността му при пресищане чувствително намаляваше. Най-накрая успя да се издигне, но трябваше да бие силно с криле, докато улови възходящо течение от другата страна на хребета. Той продължи да планира с неподвижни криле само няколко метра и кацна на изсъхнало дърво с дебели оголени клони. Започна да почиства перата си почти веднага и дълго преди настъпването на

нощта бе готов за сън. Събуди се на два пъти, когато два други кондора кацнаха на по-долните клони. Изсъска тихо, почти стеснително, но нито една от възрастните птици не му обърна внимание. Когато сенките в долината се сляха с нощта, младият кондор вече спеше. Той бе оцелял през първия си самостоятелен ден и бе научил много неща. Беше наблюдавал внимателно през седмиците, прекарани на открито с родителите си, и реагираше по подходящ начин на всяко ново положение. Всички признаци показаха, че той ще оцелее. Заложено в него бе напълно достатъчно. Той щеше да го предаде на следващото поколение.

7.

Младият кондор се събуди наскоро след изгрев слънце, след една малко неспокойна нощ. Той все още не беше сигурен в себе си. Сви рамене, разтърси глава и се огледа. Двете възрастни птици все още спяха на клоните под него и той остана неподвижен няколко минути. Далеч в низината полегналите на запад утринни сенки се смаяваха и яркостта на цветовете както на небето, така и в долината непрекъснато се променяше. Сутрешните звуци, които достигнаха до него, му показваха, че докато последните нощни животни се прибираха в прикритията си, първите дневни обитатели излизаха от своите скривалища. Грамаден, тежко натоварен виржински бухал се придвижи към група дървета. От гърдите му висеше главата на американски дългопашат пор. Срещата между двата хищника стана през нощта и като предсмъртен акт порът впи зъби в гърдите на бухала. Птицата успя да го достигне със заострените си нокти и да го умъртви, но той остана с вкопчени зъби дори и след смъртта си. В тъмнината бухалът успя да откъсне тялото, но главата остана. Като зловец медал тя щеше да остане на гърдите му, докато най-сетне се разложи. След време бухалът щеше да пригоди полета си в съответствие с новата тежест.

Движенията под него и прелитането на два ивичести ястреба над него възбудиха младия кондор и той започна да се подготвя за полет. Изпъна се в цял ръст и изви глава, сякаш да се освободи от схващане на шията. Запази равновесие на един крак и изпъна другия, колкото може повече, после повтори упражнението с другия крак и бързо се приготви за полет. Накланяйки се напред и като движеше опашката си нагоре и надолу, той разпери криле. Вятърът идваше от подходяща посока и той скочи, падна надолу няколко метра, като следваше контурите на земята, и след това се издигна. Изкачваше се неотклонно и с по-малко от дванадесет удара на крилете достигна 300 м височина. Кондорът се олюля съвсем леко при височина 500 м, където някакво напречно въздушно течение предизвикваше завихряне, и после се издигна още по-нагоре. Той продължи да се изкачва и след като

достигна височина около 1500 м. Беше високо над царството на сенките, осветен от току-що изгрялото слънце на фона на синьото небе. Равномерно и непрекъснато той продължи да се издига и на 2500 м над равнината изравни полета си. Беше хладно, спокойно и неопишимо чисто. Именно чистотата на големите височини може би е най-чужда на живеещите на земята животни. Липсата на предмети и съвършената свежест изглеждат най-странни. Хората чувствуват радостна възбуда от този нов, чист свят, когато се изкачват в планините или се издигат с безмоторник. Може би и кондорът чувствуваше същото, защото младата птица летеше безцелно, свободно, без да се стреми към нещо определено, оставайки много по-високо, отколкото бе необходимо, ако търсеше сутрешна закуска. Може би кондорът също иска да къпе душата си в чистия, свеж въздух на големите височини. Тази обща духовна черта, ако съществува наистина, не се дължи на човешки качества у птицата, а обратното — на нашите стремежи.

Както се носеше с високите въздушни течения, той премина над два други кондора, които пресякоха диагонално неговия път на 1000 м под него. Той ги забеляза, описа широк кръг, за да ги разгледа, но не направи опит да се присъедини към тях или да се приближи. Премеждието със скалния орел бе станало съвсем неотдавна.

След като другите кондори изчезнаха в далечината (при скоростта, с която те летят, това става много бързо), той продължи да кръжи, като стесняваше постепенно обиколките, докато накрая кръгът стана съвсем малък. Тогава бавно и спираловидно започна да се спуска надолу. Когато слезе на 1500 м височина, престана да се спуска, а продължи да се движи успоредно на хребета, който вървеше от север на юг. На няколко километра пред него хребетът свършваше и се спускаше стръмно надолу към плоска равнина, осяяна с каменни отломки, които някога поради станалото преди векове земетресение са били част от продължението на хребета. Спускайки се стремително, той премина отвъд хребета, извиси се над долината покрай отломките, очерта широка дъга, спусна се надолу, и навлезе в устието на каньона при височина 160 м. Младият кондор кацна на земята край малко езеро, което блестеше като сребро под утринните лъчи. Той излетя от мястото за нощуване преди по-малко от час, изкачи се 3000 м нагоре в

небето, без да изразходва особени усилия, и се намираше на 64 км от мястото, където слънцето го беше заварило.

Кондорът отпи малко вода и едва бе започнал да си играе с лъскавото камъче, което намери на пясъка, когато една сянка се плъзна над равнината. Той се сви инстинктивно и изсъска. Разтвори наполовина криле и се заоглежда наляво и надясно. Сянката се стрелна отново и изчезна зад купчина грамадни камъни. Кондорът долови приглушеното плющение и свистене от кацането на друг кондор, но не отстъпи от мястото си и зачака. Чуваше, че другата птица се движи зад камъните, струпани на брега на езерото. Внезапно тя се появи на най-високия камък с разперени криле, черна, но ясно очертана на фона на небето. Кондорът позна, че това е млад кондор като него, без бели петна под крилето. Двамата продължаваха взаимно да се проучват — единият долу на пясъка, другият десетина метра по-горе, кацнал на най-високото място върху скалните отломки, и двамата с разтворени криле. Никой не прояви враждебност с движение или звук, тъй като новодошлият също бе роден през тази година, отскоро беше сам и беше също толкова неуверен в себе си. Младият кондор, който се намираше на пясъка до езерото, спусна бавно криле и почти незабавно новодошлият започна да подскача надолу от камък на камък, като се уравновесяваше при всяка гигантска крачка с широко разперени криле. Той скоро се намери при първата птица и предпазливо се приближи. Този, който бе пристигнал първи, не отстъпваше мястото си и чакаше.

Двете птици се докоснаха и след моментно колебание започнаха да се кълват леко помежду си, проявявайки, както можем да предположим, добри чувства. За всяка от тях това бе първата преднамерена среща, откакто се бяха разделили със своите родители. Техните предишни срещи с други кондори бяха случайни при местата за нощуване или около храната, бяха кратки, принудителни и с други намерения. Тази среща нямаше друга цел освен желанието да бъдат с друг от своя вид. Новодошлият имаше незначителен недостатък от психологична гледна точка поради това, че бе дошъл втори при езерото. Това не беше толкова въпрос на териториални претенции, както при другите животни или при кондорите, когато гнездат, но пристигналият първи винаги има леко предимство. Приятелското кълване продължи и новодошлият започна да се успокоява. Слънчевите лъчи падаха полегато в дола, отразяваха се от струпаните

отломки пясъчник и парченцата слюда и падаха върху двете млади птици. Те блестяха черни, лъскави, с метални отблясъци и в зависимост от положението им към слънцето изглеждаха почти красиви.

Всичко що се отнася до красотата, разбира се, е относително. Тези два мъжки кондора щяха да срещат по време на странствованията си десетки други видове птици. Близко до езера и блата те щяха да виждат красиво оцветени с всички възможни оттенъци горски патици, американски патици-фиш и американски звънарки. Ежедневно те ще срещат фазани с шарки около вратовете, екзотични птици, преселени от Китай, пьдпъдъци, яребици от Индия, различни видове гълъби, дърдавци и водни кокошки. Пътищата им се пресичаха с тези на крайбрежни птици, а от горите се появяваха сови. Покрай тях се издигаха и стрелкаха бързолети и колибри, гмуркаха се и тракаха с клюнове земеродни рибарчета и кълвачи. Навсякъде около тях и под тях различните видове показваха оперението си. Но за кондорите всички останали видове бяха пепел и прах, защото те са слепи за това, което ние смятаме за красиво, и виждат само онова, което може да предизвика техния специален инстинкт. Лекото приятелско кълване на двете още полово незрели мъжки птици издаваше желание за близост и контакти с птици от техния вид. Нито една от тях нямаше да се доближи или да кълвне птица, покрита с диаманти и злато; за тях красотата, ако можем да употребим тази дума, имаше по-практическо приложение.

Докато двата млади кондора изразяваха своите взаимни симпатии, като побутваха и кълвяха клонки и камъчета по пясъка, и най-накрая се изкъпаха едновременно близо един до друг в малкото чисто езеро, други същества със свои намерения се движеха около тях. Купчината камъни, върху която новодошлият се бе показал за пръв път, бе нещо повече от случайно струпване на минерални отломки. Тя представляваше едно твърде жизнено животинско общество. В малка кухня живееше семейство дългоопашати гущери. Освен тях в една дълбока дупка живееше тъмнокафява гърмяща змия с черни петна. Малобройна, но жизнена популация от сивочерни тигрови саламандри, украсени с жълти петна, се криеха под растителността, която изпълваше случайните кухни сред скалите. По традиция няколко семейства тъмни горски плъхове също имаха жилища в този

безпорядък и всеки техен член непрекъснато се тревожеше от гърмящите змии, койотите, които редовно посещаваха района, и ямайските мишелови, които гнездеха наблизко. Те се оттегляха в малките си паянтови жилища още при първия признак за опасност, въпреки че броят на нападателните им съседи, които само с един удар разрушаваха домовете им, беше голям.

Безспорният местен господар на скалната купчина бе голям светлокафяв женски рис. Тя бе раждала шест пъти всред купчината скални отломки и бе неотделима част от района, добре позната на всички останали обитатели. Движеше се тихо и бързо и винаги успяваше да нахрани малките си благодарение на живия склад между камъните при езерото. През тези години тя бе отнела живота на стотици по-дребни от нея същества, на всички, които бяха по-бавни, по-несигурни.

Докато двата млади кондора бяха заети с взаимната си игра близо до скалите, рисът се спусна по една добре позната близка пътека. Девет калифорнийски пъдпъдъка търсеха семена и насекоми в тревите около скалите, отвъд голям кръгъл камък, така че кондорите не ги виждаха. Един красив мъжки с кичеста корона от пера на главата и черно-бели шарки около очите едва успя да издаде предупредителен вик: „куер-ка-го, куер-ка-го“ и бе отнесен в челюстите на риса. Всичко бе толкова просто, толкова бързо.

Тревогата, предизвикана от втурването на риса, от прекъснатия тревожен сигнал на пъдпъдъка и от внезапното излитане на останалите птици от ятото, бързо се предаде на двата млади кондора. „Тревога! Тревога! Тревога!“ — това бе ясен и неотложен призив. Той се разнесе из цялата местност и всяко живо същество реагира по най-подходящия за неговото оцеляване начин.

Новодошлият реагира дори по-бързо от младия кондор. Веднъж, още съвсем млад и неопитен, той бе кацнал на един труп, когато рис се нахвърли върху намиращите се наблизко птици и отнесе едър гарван, който би трябвало да бъде по-предпазлив и да не се разхожда близо до купчината камъни, без да ги е проверил предварително. Като издаде някакъв звук, пришълецът заподскача с широко разтворени криле и протегната напред глава. Преди изоставеният кондор да разбере какво става, новият му познат вече бе във въздуха и махаше енергично с криле, за да набере височина. Той направи само един кръг, точно

навреме, за да види, че приятелят му подскача по земята и изчезна. Младият кондор се откъсна от земята и се озова над купчината камъни, не повече от 30 секунди след като новодошлият бе изчезнал отвъд един по-висок хълм. Младият кондор не последва новия си приятел. Те щяха да се срещнат отново и може би някой ден щяха да си съперничат за вниманието на някоя женска. Твърде възможно е при една толкова малка популация всеки един от оставащите на този свят калифорнийски кондори да познава всички останали птици от своя вид. Според някои хора това е най-съвършената големина за една популация. Природата обаче е на мнение, че този брой е недостатъчен, за да осигури съществуването на вида. Ако рисът бе отвлякъл един млад кондор вместо пълпъдък, видът щеше да бъде застрашен още повече. Популациите от пълпъдъци са устроени така, че могат да издържат подобно изстребление. Природата е била твърде предвидлива, когато е създала у риста предпочитание към пълпъдъците, а не към кондорите. Този факт е от полза за всички, дори и за пълпъдъците, защото устойчивостта на вида се осигурява от непрекъснатото разреждане. Понякога жертва стават и здрави птици, носещи в себе си нещо важно за бъдещите поколения, но най-често загиват по-малоценните представители. Всичко това е предвидено в добре работещата система на природата.

8.

Времето течеше и животът на кондора постепенно се изменяше. Той се превръщаше във възрастна птица. Връзката му със Земята и Космоса беше толкова здрава и реална, както връзките му с миналото. Въпреки това неговото бъдеще беше несигурно, защото видът едва се крепеше на ръба на изчезването през младите му години. Хора с добра воля и висока морална отговорност изразиха загриженост във връзка с неговото и на хиляди други видове диви животни по света бедствено положение.

Нашият кондор бе добре познат на загрижени хора. Те го наблюдаваха през мощни бинокли, следяха странствуванията му и със задоволство отбелязваха растежа му. Районите, над които летеше бяха обхождани от специално платени пазачи, които имаха за цел да предпазват неговия вид от своеволни действия. Разбира се, кондорът не знаеше нищо за това. Той бе затворен в ограничените рамки на своя птичи мозък и реагираше всеки момент и на всяко явление така, както бе характерно за вида му. За него не съществуваха нито преброяването, нито статистиките за процента на размножаване и унищожаване. Бяха важни само храната и намирането ѝ, вятърът и посоката му, бурите и опасностите, които те криеха. От долната страна на крилете му вече бяха загатнати големите бели триъгълни знаци, които скоро щяха да се появят и да известят способността му за възпроизвеждане. С настъпването на това време всичко, което бе станало преди, щеше да придобие значение.

Дните, през които нямаше събития, бяха малко на брой. Търсенето и борбата за храна бяха изострили способностите му за наблюдение, бяха усъвършенствували уменията му да лети на ниско и му бяха придали авторитетен вид, който подхождаше на мъжки кондор, приближаващ зрелост. Вече не го прогонваха от труповете и той не отстъпваше никому освен пред няколкото патриарха в света на кондорите. Подобно на всички представители на своя вид той продължаваше да проявява почтително отношение към някои други

видове и винаги щеше да прави това. Скалният орел бе негов господар на земята и в небето. Койотът, пумата и рисът продължаваха да го плашат и нежеланието му да се среща с тях, когато се появяваха, бе важен фактор за оцеляването му.

На първо място между предпочитаните от него храни беше месото от домашни животни и елени. Напредъкът на ветеринарната медицина и умението на хората при отглеждането на домашните животни ограничиха възможностите за намиране на животински трупове в сравнение с времето на неговите предшественици, но и това, което имаше, бе достатъчно. Преследваните заради кожата им дребни месоядни хищници също бяха източник на храна, но техните оголени трупове бяха най-често изхвърляни на места, които не са подходящи за навиците на хранене на кондорите. Въпреки че кондорът понякога се хранеше и с остатъците от койоти или рисове, той не можеше да долови иронията. Подобни интелектуални тънкости бяха извън неговите възможности. Той възприемаше храната като храна и не се интересуваше от източниците или причините, поради които се е превърнала в мърша.

Въпреки че всъщност кондорът не живееше за сметка на живи животни, на практика той е хищна птица, която обаче действа при известни затруднения. Докато бухалите, ястребите, орлите и техните родственици могат да отнасят храната си на високи и самостоятелни места, където се хранят спокойно и безопасно и без да бързат, кондорът е принуден да се храни там, където се намира храната му. Другите грабливи птици имат закривени нокти и здрави крака, с които могат да сграбчат доста големи предмети и да ги отнасят. Стъпалата на кондора са плоски, предназначени от еволюцията само за стоене и ходене. На легендите за кондори, които летят, носейки всичко — от човек до кит, — сграбено в закривените им нокти, все още много хора вярват. В действителност кондорът не може да излети, носейки дори мишка, по простата причина, че не е в състояние да я сграбчи. Когато се храни, той може да придържа трупа надолу, като го притиска с крак, докато го разкъсва с клюна си, обаче дотук спира ползата от краката му. Този прост факт принуждава кондорът да полага много повече усилия, отколкото другите грабливи птици. Нерядко младият кондор оставаше гладен дни наред.

Веднъж, през третата година от живота му, докато летеше ниско над една оскъдно залесена равнина, той забеляза трупа на много стар кон близо до храстите по полегатия склон. Очерта малък кръг и прелетя над трупа за втори път. На двадесетина метра източно от находката имаше изсъхнало дърво и той кацна на върха, за да проучи обстановката. В долината не се забелязваше никакво движение, като се изключат няколко гуцера върху камъните, но някакъв джип бе паркиран на стотина метра надолу по склона. Кондорът виждаше често тези прашни машини и хората, които ги управляваха, но още не бе свикнал да ги свързва с опасност. Машината бе неподвижна, плътно долепена до високите храсти покрай плитководната река. Известно време той бе обезпокоен от нея, почисти няколко пера за успокоение и накрая реши, че няма опасност. Скочи от клона и полетя право към трупа.

Кацна леко и продължи да върви към коня. Разпери криле, подскочи веднъж и стъпи на подпухналия корем на животното. Той не обърна внимание, че в центъра на посивялото чело на стария кон имаше дупка от куршум и че кожата му бе нацепена на много места. Той не забеляза и следите от гуми и влачене, които ясно показваха, че мъртвият кон е бил теглен от джипа нагоре по склона. Най-главното, което пропусна обаче, бе грубата, но ефикасна ограда, поставена около трупа, така че да свързва храстите и оголените скали и да образува бариера. Той бе кацнал на площадка, предназначена и построена със специална цел. Щом се нахранеше, той щеше да стане пленник на хората в джипа.

Конското месо бе една от любимите му храни и процепите в кожата на неотдавна убитото животно улесняваха храненето. Той се натъпка до насита бързайки да изпревари съперниците. От опит знаеше, че няма да закъснеят много. За по-малко от 15 минути два други кондора се приближиха и успокоени при вида на хранещата се по-млада птица, кацнаха направо върху трупа, без да проучат предварително обстановката от някой наблюдателен пункт. Трупът бе достатъчно голям, така че нямаше особени кавги. Трите птици се хранеха едновременно и бяха така задълбочени, че не забелязаха първите признаци на движение около паркирания джип. Двама мъже, единият носещ платнен чувал, тръгнаха нагоре по склона.

Когато хората достигнаха наоколо 100 м, една от по-възрастните птици, втората, която кацна на трупа, ги забеляза и даде тревога. Обърна се и се затича несръчно надолу по склона. Преди да може да се издигне, тя се блъсна в оградата и падна пред нея. Птицата лежеше с несвойствено изкривени криле и изглеждаше глуповата и безпомощна. Другата възрастна птица и младият кондор последваха примера ѝ и също се скупчиха до оградата. Приближаването на хората нагоре по хълма хвърли в паника птиците и те бързо се изправиха, изкатериха се тромаво по хълма и пак се спуснаха надолу. Три пъти се блъскаха в оградата, тъй като поради теглото на изядената храна не можеха да излетят за толкова късо разстояние. Те попаднаха в капана заради пълните си стомаси.

Видът на хората, които се прехвърлиха през оградата, още повече ужаси трите птици. Те се хвърлиха срещу оградата, опитаха да си пробият път през гъстите храсти, които не пропускаха дори врабче, и накрая се сблъскаха помежду си. Младият кондор не се бе проявил по-зле от другите. Дори тяхната солидна възраст не ги бе научила как да реагират на това положение.

Всичко, каквото се случи после, бе необяснимо за младата птица. Видя, че двама от хората се приближават към него, притискайки го в единия ъгъл. Когато се втурна да мине покрай, тях, върху главата му се нахлузи платнена торба. Той гъргореше и кряскаше, но скоро прекрати борбата. Хората не му причиниха никаква силна болка, обаче страхът, който усещаше, го нараняваше почти толкова много. Дори ако главата му не бе покрита, той пак нямаше да разбере за какво служат дългите пинцети, които се промушваха между перата му, търсейки паразити, или термометърът, който пъхнаха в ануса му. Той нямаше да почувствува и липсата на няколкото откъснати пера и нараненото му достойнство нямаше да пострада много.

Неговото премеждие скоро приключи. Оставиха го, легнал в прахта, и когато няколко минути по-късно отстраниха торбата от главата му, хората вече се спускаха надолу по хълма. Оградата беше изчезнала, а другите две птици стояха наблизко и примигваха глуповато, ослепени от слънчевата светлина.

Нито една от птиците не би могла да прецени, че прегледът, на който бяха подложени, даваше на науката сведенията, които, съчетани с други мъчително събрани данни, можеха да допринесат за

оцеляването на вида им. За тях случилото се бе безкрайно неприятно. Всички диви животни и много от домашните се плашат от най-малкия опит за ограничаване на свободата им. Същността на живота в диво състояние се състои именно в пълната свобода на движение. Ужасът, който настъпва при принудителната неподвижност, е атавистичен. Често пъти в света, устроен въз основа на отношенията хищник — жертва, да бъдеш хванат означава вероятност да бъдеш изяден.

Птиците не се нуждаеха от много време, за да възстановят спокойствието си. Те скоро се спуснаха надолу по склона, издавайки звуци при всеки скок, придружен от удар с крилето. След малко излетяха, удобно разположени на възходящата въздушна възглавница, която се образува под тях, когато се издигнаха над хребета отвъд реката. Те не погледнаха назад.

След като сподели най-неприятния епизод от своя живот с двете възрастни птици, младият кондор остана с тях. Трите птици се извисиха над следващата долина, наредени приблизително една зад друга и се издигнаха на повече от километър и половина височина. Установиха се 35 км на изток върху високопланинска поляна, пресечена от чист поток. Изкъпаха се и дълго пиха от почти замръзналата вода. След като си почистиха перата (двете възрастни птици кълвяха перата си взаимно, но не подканяха по-младата да взема участие), те отново се издигнаха и отлетяха на север. От запад се задаваше буреносен фронт. Птиците се издигнаха на 2300 м, за да избягнат някои особени бурни течения, и докато младият кондор продължи напред, временните му другари извиха на запад.

Там, на 2300 м над планинските върхове, обкръжени от настъпващи от всички страни черни облаци, извън погледа, миризмата и звука на милиардите живи същества, с които делеше своята планета, младият кондор беше отново сам. Долу, на земята, няма самота, която може да се сравни със самотата над масата от буреносни облаци. Младият кондор започна да се спуска направо надолу през облаците, тъй като не се виждаха никакви пролуки. Никой не видя как се спусна, как кацна на изсъхналия дъб в долината и се сгуши, за да се предпази от бурята. Милиони други същества усещаха вятъра и дъжда и слушаха симфонията на тяхната ярост, но никой не мислеше за самотния кондор, за птицата, която бе на път да достигне зрелост,

която носеше в себе си съкровища от минали епохи — една петдесета част от генетичния потенциал на своя вид, останал на Земята.

9.

Кондорът се наклони и леко се полюшна, когато се плъзна над хребета и се спусна в каньона Сеспе. Преминаването му на голяма височина над планините Топатопа стана без събития, но неговите сетива, които ние още не сме започнали да разбираме, му говореха, че нещо ще се случи. Той прекрати полета си и кацна върху ръба на плоска оголена скала, която стърчеше подобно на корниз високо горе на стената на каньона. Въпреки че се намираше само на 112 км северозападно от Лос Анжелос, средата около него бе характерна за плейстоцена. Високите скални стени обграждаха долината и я превръщаха в един напълно откъснат далечен свят, а застланото с шубраци дъно на долината бе абсолютно непристъпно за чужди и несвойствени видове. Малка частица от истински примитивния свят продължаваше да съществува, устоявайки на невероятни трудности, и тук кондорът се чувствуваше най-много у дома си.

Навътре в морето се бе разразила буря, остро сблъскване на противоположни ветрове и влажен въздух, и цялата област бе обхваната от вълнението. Атмосферните промени са важен фактор, макар и в различна степен, за всички живи същества, но за кондора, чиято стихия е вятърът, те имат решаващо значение. Тъй като живее на самия край на континента, той е винаги много чувствителен към промените, които могат да бъдат не само обезпокоителни, но и опасни. В някои моменти дори кондорът трябва да напусне небето и тези моменти не бива да го заварят неподготвен, защото има места на земята, на които един кондор не трябва да кацва.

Бурята се насочваше на североизток, когато кондорът усети предстоящата критична промяна и потърси каньона, тъй като времето и опитът го бяха научили, че там ще бъдат в безопасност. Докато се настаняваше на огряваната от слънцето скала, платото над каньона бе обхванато от бурята. Районът на високо налягане обхващаше голямо пространство и се издигаше на много километри над земята. Небето беше чисто, светлината — странно прозрачна и заплашителна, сякаш

да предупреди света, че намиращата се на високо сгъстена въздушна маса скоро ще се спусне и разпръсне близо до повърхността на земята.

Много наблюдения доказват, че дори хората усещат засилващото се напрежение, когато атмосферното налягане претърпява значителни промени, въпреки че те не са устроени така, че да зависят от ветровете. Колко по-чувствителен в такъв случай е кондорът! Колко по-зависимо от промените трябва да е това същество, което е предопределено да обитава слой от атмосферата с дебелина 5 км!

Кондорът крачеше напред и назад. Наближаващата буря беше прекъснала храненето му и той бе недоволен. Не беше сит и не чувствуваше задоволство и сигурност. Не бе имал време да потърси вода за къпане и пиене и се чувствуваше нечист. Някои от перата му стърчаха накриво и по краката му имаше напластена съсирена кръв и пясък. Той се движеше рязко, обръщаше се наляво и надясно, сякаш не бе уверен какво иска да прави.

Появиха се два други кондора. Единият премина на малка височина наблизо 10 м под върха на хребета, а другият се спусна почти право надолу и кацна на корнизата на не повече от 3 м от кондора. Той се отправи към новодошлия, като съскаше ожесточено. Въпреки че бе по-възрастен, пришълецът излетя и започна да кръжи над каньона, търсейки по-гостоприемно място. Той също бе загрижен от приближаващата промяна и не бе склонен да изразходва енергията си в жалка и безсмислена кавга.

Температурата в основата на долината надхвърляше 43,3°C и повечето едри животни лежаха и очакваха облекчителната прохлада на вечерта. В район от 5 км² елен, черна мечка, единствената пума и няколко риса се свиваха под гъстата растителност и надвисналите скали, криейки се от горещината. Змиите и гущерите също се бяха изпокрили, защото преките слънчеви лъчи можеха да ги убият само за няколко минути. Малкото гущери, които бяха останали на открито, се стрелкаха бързо през откритите пространства в търсене на 22°C, тяхната най-благоприятна температура за живот. Владееше горещина и безмълвие, защото дори по-дребните птици бяха усетили приближаващите ветрове и се бяха скрили на закътани места. Всички птичи песни бяха прекъснати и само някое въпросително цвъртене се дочуваше от този или онзи храст. Светът на каньона Сеспе очакваше нападението, което бе изпитвал и в миналото. Може да се каже дори,

че каньонът бе една от причините за бурята, защото определяше до голяма степен релефа на земята, поради което влияеше на времето, въпреки че сам страдаше от това.

Първият признак бе една изолирана прашна вихрушка, която направи пирует върху скалата и издигна спираловидно нагоре сухи листа и песъчинки. Малките частици се завъртяха, разпръснаха се и изчезнаха. Но наблизко се вдигна втора вихрушка, после друга. Скоро от всички страни се носеше тихо шумолене, което се дължеше на издуханите от вятъра дребни частици, които се плъзгаха над ръбовете на каньона, стичаха се надолу по горещите каменни стени и се изливаха в пещта. Те идваха все по-бързо, във все по-голямо количество, като че ли платото се беше разпукало и съдържанието му се изсипваше през пукнатините. Вихрушките изчезнаха, когато поривите на вятъра достигнаха 50 км в час. После постоянната скорост на вятъра достигна тази граница и скоростта на поривите се увеличи на 80, а след това и на 112 км в час. Растителността, която се крепеше несигурно върху назъбените скали и стени, се огъна, разхлаби и откъсна и започна да пада надолу в каньона, разпръсквайки пясъка и скалните отломки от корените си. Храстите, растящи в каньона, размахваха неистово клоните си. Животните се свиваха още по-ниско там, където бяха легнали, затваряха очи, за да се предпазят от песъчинките, които жилеха като оси, и прибираха по-плътено краката си. Паяжините изчезнаха, гнездата на по-малките птици се понесоха във въздуха, като разливаха жълтък по скалите. Вятърът имаше зъби и апетит. Един закъснял да намери убежище гуцер бе подет от вятъра и се задуши, когато бе запратен надолу в каньона подобно на снаряд. Той не успя да напълни дробовете си с въздух срещу натиска на засилващите се въздушни маси и последният дъх, който бе поел, преди да бъде пометен, се изчерпа бързо.

Кондорът, който бе останал на самия връх, се притисна в един процеп, където едва се побираше. Той напъха първо главата си и затвори очи, за да се предпази от хапещите песъчинки. Въздушни струи, придружаващи гигантския поток, който ревеше покрай несигурното му убежище, се завъртяха около него и пъхаха едрозърнести песъчинки под перата му, въпреки че бяха притиснати плътено до тялото му. Той изхлопа от яд и повърна недовършения си обяд върху скалата, до която бе притиснат.

Минаха два часа, преди да отmine високото налягане. Накрая няколко вихрушки се посъживиха отново, сякаш само да дадат заключителния акорд на бурята.

Броят на дребните същества, които загинаха, не можеше да бъде установен, тъй като не се води статистика на паяците, мушиците и червеите. Те умират непредизвестни така, както се раждат и живеят. Природата не се интересува от това, кой ще ги оплаква.

Кондорът излезе гърбом от пролуката и се разтърси силно. Той бе променил цвета си поради праха, който го покриваше, и пясъка, който бе наблъскан под перата му. Оттърси се отново и се огледа. Тук липсваше някой храст, там малко свличане бе преобразило вида на скалите, но местността не бе особено променена. Както винаги, ветровете бяха дошли и заминали, без да постигнат нещо въпреки яростта си — едно на пръв поглед безсмислено изразходване на енергия. Най-важното беше, че те не успяха да отнемат живота на кондор. Кондорите, които не бяха приспособени да долавят първите предупреждения, бяха загинали още в онези далечни времена и долини. Само тези кондори, които бяха в състояние да разпознаят и да реагират своевременно на неблагоприятните атмосферни явления, бяха оцелели и осигуряваха на сегашния вид своите усъвършенствувани наследствени способности.

Природните явления, които се извършват в един прастар свят, рядко оставят много трайни следи. Тази буря също не можа да промени света. Съществата, които бяха загинали, обогатиха почвата със своите химикали. Това нямаше никакво значение, защото още преди милиарди години природата знаеше, че ще има ветрове, и бе определила възпроизводството на своите видове така, че да издържат на допустимите при това положение загуби.

Вятърът утихна напълно, малко преди здрачът да се спусне над долината, и кондорът не направи опит да потърси още веднъж храна през този ден. Все пак успя да открие малко езеро в дъното на долината и се изкъпа и утоли жаждата си. Няколко други кондора се разхождаха около водата, съскаха и се дразнеха един друг. Те бяха възбудени от бурята и проявите на враждебност им даваха възможност да изразходват част от натрупаната нервна енергия. Когато кондорът не може да сплаши някой друг от собствения си вид, той излива гнева си върху други предмети. Каньонът бе осеян с прашец, семена, листа,

трупове на насекоми и други дреболии, донесени от вятъра от повече от 240 км. Паяците, които бяха оцелели от въздушния валеж, вече бяха започнали да привеждат в ред жилищата си. Някои плетяха нови паяжини, а други продължаваха да се носят на 600 м височина, чакайки да попаднат в затишие, което ще им позволи да се завърнат на земята.

Кондорът отговаряше със съскане на онези, които съскаха срещу него, и накрая се оттегли от водата, без да се стигне до сериозен инцидент. Намери оголен, изсъхнал дъб, който бе удържал на ветровете, въпреки че ъгълът, под който бе наклонен над каньона, далеч не бе окуражителен. Той се настани веднага, защото нощта бързо се спускаше, а бе намерил място за нощуване по-късно от обикновено.

Въпреки че кондорът води изключително дневен живот, много от важните за него неща се случват през нощта. Големите хищници излизаха нощем, избиваха и изоставяха след себе си трупове, от които кондорът по-късно щеше да се храни. Именно през нощта по автомобилните магистрали много животни получаваха тежки наранявания или биваха осакатени. Всяка следваща сутрин бе нещо повече от започване на нов ден, това бе истинско търсене на съкровища.

Докато кондорът спеше след отминаването на ветровете, нощните хищници излязоха на лов. Напрежението, което се бе натрупало и у тях, понамаля и те трябваше да задоволят глада. Женската пума, която бе дошла в долината преди няколко седмици, беше гладна, защото две поредни нощи не бе уловила нищо. Предишният ѝ район на север бе изчерпан и тя се отправи на юг, носейки със себе си старите си навици. В по-диви времена и места тя би ловувала непрекъснато, ако наистина бе гладна, но в предишния си район тя се бе приспособила изцяло към нощен живот: той се намираще прекалено близо до обработваемите земи и много често синовете на собствениците на ранчото минаваха през нейния район с пушки. Два пъти бе наблюдавала от своето скривалище как застрелват койоти и веднъж видя как стар рис бе свален от дървото, издавайки жални писъци, тъй като бе улучен от цял заряд едри сачми. Минаха няколко години, преди да си позволи удоволствието да ловува денем.

Трудно би могло да се каже дали поради особено острия глад, или защото напрежението, дошло и отминало с ветровете, бе

променило нейното поведение, но през тази нощ 50-килограмовата пума се спусна към обработваемите земи. Тя не бе правила това от 7 години. Докато проучваше нощната тъмнина, тя стоеше на ръба на купчина камъни, откъдето сигурно и бързо можеше да се оттегли. Пасището достигаше почти до мястото, където се намираше, и земята миришеше силно на говеда. Тя се поколеба няколко минути, с което издаде своята несигурност и страха си от всичко, свързано с човека. После, след като луната се скри зад облак и пасището попадна под черната сянка, тя се отправи на север, движейки се по края. Наблизо нямаше крави или волове, обаче на 50 м навътре от телената ограда, която започваше там, където свършваха струпаните камъни, лежеше кобила, която дишаше равномерно и дълбоко, а близо до нея спеше малко жребче. Крачката на малкото се движеха от време на време, докато вървеше на сън.

Кобилата, въпреки че бе опитен ветеран на живот в сред откритите равнини, този път прояви безгрижие и откри опасността едва след като пумата я забеляза, провери посоката на вятъра и започна да дебне. Пръхтейки и цвилейки, кобилата се изправи на крака, обаче в този момент една близка сянка се превърна в скачаща котка и жребчето бе покосено, преди да може да се изправи на четирите си крака. Пумата не се откъсваше от задната страна на шията на жребчето, дърпаше и късаше, докато кобилата се съвземе. Скоро съпротивата на жребчето престана, обаче кобилата нападна, като пръхтеше буйно и мяташе предните си крака. След като се увери, че жребчето е мъртво, пумата разхлаби подобната на менгеме хватка и започна да обикаля в кръг около кобилата, която пръхтеше, хриптеше и търсеше подходящо място да нанесе удар с острите ръбове на копитата си. Отново и отново те се забиваха в мекия глинест льос, тъй като пумата маневрираше, появяваше се и изчезваше. Подобно на привидение тя се показваше, принуждаваше кобилата да нападне и изчезваше в сенките. Кобилата продължи да удря с копита, докато започна да го прави рефлексивно, почти като че ли се намираше в транс. Тя вече бе престанала да разбира какво прави и защо. Именно тогава пумата я нападна. Тя се хвърли срещу кобилата с цялата си тежест, но сблъскването с лудо танцуващото животно я отпрати настрани. Кобилата получи дълбока рана от рамото до бедрото. Докато се опитваше да се съвземе, пумата удвои нападенията си. Главата на кобилата се люшна напред, когато

кучешките зъби на пумата намериха гръбнака ѝ и смазаха петия прешлен на гръбначния стълб. Кобилата можа само да изхрипти веднъж и пумата повали люлеещата се глава на земята. Тя подуши кобилата и отиде при жребчето. Опипа го с лапи, преобърна го наполовина и го заобиколи, за да отвори корема му. Започна да се храни, преди да са изтекли 20 минути, откакто се появи за пръв път в края на пасището.

Кондорът не чу и не видя нищо. Едва късно на следващата сутрин, летейки над пасището на височина 150 м със скорост 80 км в час, забеляза трупове на кобилата и жребчето, които лежах на 10 м един от друг, и веднага набра височина. Когато се издигна на 300 м, той обиколи района четири пъти и след това се спусна към една висока скала в края на купчината, откъдето пумата беше нападнала. Кондорът продължи още няколко минути да разучава полето от високата си наблюдателница, докато реши, че е безопасно да слезе на земята. Койоти не се виждаха.

Двата пуйкови лешояда и дузината гарвани, които вече бяха заети с трупове, не представляваха нито заплаха, нито бяха съперници. При неговото идване те щяха да се разпръснат.

Той се отблъсна от скалата, спусна се успоредно на склона на хълма и кацна на няколко метра от трупове. С разперени криле и клатейки се като гъска, той се придвижи напред. Лешоядите изсъскаха и се отдръпнаха, гарваните се издигнаха и закръжиха отгоре. Когато кондорът се настани върху кобилата и започна да се храни, останалите птици се събраха около тялото на жребчето. За всички имаше предостатъчно храна.

Лешоядите и гарваните не бяха първите, които откриха жертвите на пумата. Още в 8 часа сутринта на водопоя забелязаха тяхното отсъствие и веднага един ездач прекоси полето нашир и надлъж, докато ги намери.

Той се изправи на стремената и се вкамени, виждайки извършеното в пасището клане, подсвирна тихо, когато забеляза следите от пумата, и се отправи към фермата в пълен галоп.

По-късно двама ездачи пристигнаха при трупове. Единият от тях, по-нисък и по-възрастен, носеше шише с надпис „1080“ — простото шифровано обозначение на натриев флуорацетат. Разработена през Втората световна война, тази силна отрова сега се

използува в цял свят и въпреки че действува по-бавно от получилия отдавна признание стрихнин, тя не е по-безопасна за повечето от земните същества. Хората напоиха и двата трупа с тази течност без вкус и без миризма и се отправиха към ранчото, като тайно се молеха пумата да се върне отново и да се храни с труповете след падането на нощта.

Кондорът погълна няколко големи парчета месо, които откъсна от трупа на кобилата, преди койотът да се появи при първия кол на оградата източно от купчината камъни. При неговата поява недоялата птица започна да тича и да подскача през равното пасище. Накрая удобно въздушно течение се плъзна под кондора и му помогна да се отдели от земята. Той направи два кръга, издигна се на около 100 м височина и изчезна зад хребета.

Койотът, чието появяване накара кондорът да изостави кобилата, нямаше да доживее до следващия ден. Лешоядите, които се бяха наяли до насита преди идването на кондора, въпреки че бяха много по-издръжливи на отровата, отколкото членовете на кучешкото семейство, също щяха да умрат в резултат на пируването. Дори гарваните щяха да бъдат мъртви преди полунощ. Кондорът, който е забележително устойчив на повечето отрови, използвани от човека в борбата срещу хищниците, има ограничена поносимост спрямо „1080“. Ако младата птица бе погълнала толкова месо, колкото можеше, вероятно и тя щеше да загине. По някаква случайност койотът спаси живота ѝ.

Скоро след като кацна на подходящо място, към средата на следобеда кондорът започна да чувства въздействието на отровата. Той повърна храната си и се отпусна на клона, усещайки, без да разбира, борбата, която тялото му водеше, за да преодолее смъртоносното действие на натриевото съединение. Това бе вътрешна борба, борба на химикали и въпреки че през цялата нощ той страдаше много, оцеля. На следващата сутрин успя да пресече каньона и стигна до тесен корниз, където остана под прикритието на скален навес цели два дни и две нощи. Омаломощен и болен през цялото време, той бе близо до смъртта. Но въпреки това кондорът остана жив, преживял още едно изпитание в света на хората. Неговото премеждие бе коварно и в друго отношение. Той не можеше да научи нищо от него. Той трябваше да се храни ежедневно от трупове през целия си живот и никога нямаше да се научи да различава опасното месо от безопасното.

Способността му да оцелее от отмъстителната отрова, поставяна от човека, се свеждаше само до способността да разчита на щастието си — нищо повече.

10.

Беше късно сутринта и мишеловите, един скален орел, няколко по-малки сокола и половин дузина лешояди дойдоха и си отидоха. Някои бяха възнаградени с плячка, други все още продължаваха да преследват жертвите си в нарастващата горещина на обедното слънце. Кондорът стоеше навъсен на една скала, наблюдаваше и изчакваше. Той бе преодолял въздействието на отровата без трайни увреждания и бавно се възвръщаше към обичайния си начин на живот. Често седеше часове наред върху скалните корнизи, вместо да се носи във въздуха, както обикновено. Временното му нежелание да лети отминаваше и всеки ден се издигаше все по-високо и по-далеч от мястото на нощуване.

Въздушно течение мина покрай неговата скала, той се стегна и после се отблъсна. Изгуби малко височина, но после улови благоприятен въздушен поток и премина над стената на каньона. На височина 1200 м той престана да се издига и се насочи на север. На 16 км от скалната издатина той се спусна отново и продължи да лети на височина 160 м. Започна да изучава подробно насечената местност под него. Беше време да се нахрани.

Растителността в целия район бе суха, тъй като от няколко месеца не бе валило. Облаците, идващи от морето, бяха минали, без да се разтоварят, и земята бе напукана и жадна, готова да пламне при първата искра. Езерата и ручейте, сгушени във високите долини, пресъхваха и последователни неправилни ивици показваха спадането на водното ниво с всеки изминат ден.

Кондорът премина над платото със скорост 80 км в час. Забеляза на земята близо до един храст някакво тяло, което го заинтригува. Предишната нощ там бе умрял един калифорнийски заек, станал жертва на зла участ. Той бе подскочил до храстите на около 400 м оттук, където още с падането на здрача се бе скрила млада гърмяща змия. Тя бе малко по-дълга от 60 см и го ухапа почти рефлексно. Заекът се олюля, покосен от отровата. В тялото му настъпваха

смъртоносни промени. Змията започна да се движи по криволичешия път на умиращото животно, въпреки че бе много малка, за да погълне жертвата, която си бе избрала. Преди да може да открие заека, един виржински бухал се спусна и след кратка борба сложи край на живота на змията, като смачка главата ѝ с мощния си клюн, предназначен точно за тази цел. Заекът умря незабелязан до храста, като задните му крачка продължиха да ритат конвулсивно, дори след като стъкленият блясък на смъртта бе замръзнал в очите му.

Кондорът намали площта на крилете си, за да изгуби височина. Премина ниско над заека и възви нагоре, за да кацне на същото дърво, където се бе крил бухалът, преди да убие змията. Огледа мястото няколко минути, за да се увери, че приближаването до плячката не крие опасности, плъзна се по лекия ветреца и сви надолу към равното пространство до храста. Изви крилете си, използвайки ги като спирачки, и разтвори опашка. Краката му поеха удара при кацането и той се отправи към заека, като спускаше бавно криле. Кондорът притисна своя трофей с крак и отвори с клюна си слабия мускулест корем. Храната бе приемлива, макар и не така привлекателна, както ако беше някое копитно животно.

Той едва бе стигнал до средата на яденето, когато някакъв неравномерен шум, идващ от север, го обезпокои. Съскайки, кондорът изостави трупа, за да бъде готов да отлети моментално. Едномоторният самолет бе само на 300 м над платото и бързо губеше височина. Пилотът в кабината, който за пръв път се сблъскваше с истински инцидент, бе на ръба на паниката. Моторът губеше мощност и оставаха само секунди или в най-добрия случай минути, преди да спре изцяло. Пилотът отчаяно търсеше място, на което да приземи повредения самолет, обаче не виждаше никъде подходяща равнина. Десетгодишното момиченце, което седеше до него, бе замръзнало от ужас и говореше несвързано за това, че ще бъде добро и винаги ще слуша родителите си. Но сега нямаше кой да го чуе.

Неопитният пилот не бе проучил достатъчно добре картите си. Ако бе преминал западния хребет, ограждащ долината, над която неизправният самолет се бе озовал, той щеше да достигне ливада и можеше да се спаси. Поради своето невежество той се беше отправил над източния хребет, зад който се простираха безкрайни километри силно насечен терен. Пилотът дръпна лоста, колкото му държаха

силите, обаче самолетът нямаше височина. Една заострена скала на хребета откъсна неподвижния колесник на самолета и пилотът почувствува, че се насочва право с носа в дефилето. Лявото крило се удари в една топола, самолетът се заби с предната си част в отсрещния хълм. Момиченцето изпищя веднъж, когато седалката се откъсна и го запрати напред през стъклото. След малко право нагоре в сред безветрената клисура се издигна черен пушек. Горивото започна да се просмуква в земята и после малък сребрист пламък си проби път. Чу се приглушена експлозия и нагоре се издигна оранжева топка от пламъци, по краищата с черен сажден пушек. Пилотът, приклепен от удара под контролното табло, и малкото момиченце с тяло, полуизвадено от кабината и гротескно простряно над капака на мотора, бяха овъглени само за две минути.

Бензиновият пожар се разпространи бързо. Експлозията разпрати горящи отломки във всички посоки и в район от 2 км започнаха да горят 30 малки огньовете. За половин час цялата долина бе обхваната от пламъци. В северния и южния край разпростиращите се пламъци попаднаха на растителност, която бе суха като прахан, и в следващите два часа пламнаха още четири съседни долини. Горещината от пламъците предизвика своя собствена система от ветрове, така че пламъците се раздухваха от енергията, която самите те освобождаваха.

Реактивен самолет на Военноморските сили, летящ по посока на Сан Франциско, бе първият свидетел на бедствието и пилотът изпрати радиограма, за да съобщи за пожара. След спешен телефонен разговор с отдела за борба с пожарите при Горската служба един хеликоптер веднага излетя, за да определи точно мястото, посочено от пилота. Кръжейки над района, пилотът и наблюдателят не успяха да забележат останките от самолета поради гъстия пушек. Предположиха, че пожарът е бил предизвикан от светкавица или поне така се казваше в предварителния доклад. Минути след съобщението за застрашителните размери на пожара към хеликоптера се присъединиха два други наблюдателни самолета. В южната част бяха изпратени снабдени с парашути пожарникари, а за северната се подготвяха самолети, носещи резервоари с пяна. Цялата налична техника се мобилизираше за борба с една от прастарите сили на Земята. Но нанесените вече щети бяха големи.

Пронизителният зловещ звук от удара на колесаря в острия като нож хребет пропъди кондора, който отчаяно заудря с криле, за да пресече платото. В момента, в който самолетът се разби отвъд хребета, кондорът вече летеше. Той бе на стотина метра височина, когато стана експлозията. Извиси се извън долината, която сега бе вече погълната от пламъците. После, съвсем необяснимо, той се върна обратно. Вероятно любопитството му, характерната черта, която кондорът сякаш никога не може да контролира изцяло, изискваше още един последен поглед над района. Нещо необикновено се беше случило в неговия район и той трябваше да знае какво бе то. Не след дълго се озова при издигащите се вълни от нагорещен въздух. Миризмата на петролния пушек беше остра и непозната. Той възви през облак от дим и се издигна остро нагоре. Достигна 2000 м височина и се отправи на юг със скорост 96 км в час.

През същия следобед вятърът се усили и когато парашутистите стигнаха над района, пламъците се разпростираха бързо и в няколко други каньона. Гъстите храсти, покриващи дъната на клисурите, бяха идеален фураж за гладните пламъци и те щяха да се превърнат в безумно бушуващ пожар, който не подлежеше на ограничаване. Парашутистите се хвърлиха сред черния пушек и минута след рискования скок вече бяха са заловили за работа — разчистваха пътеки в храстите с цол да ограничат пламъците във вече горящите райони. Пламъците бяха подгонили хиляди малки животни и хората, които се бореха с огъня, бяха под непрекъснатата заплаха от гърмящи змии, които, разгневени от нарушаването на спокойствието им, бяха побеснели от засилващата се горещина зад тях. Те се плъзгаха напред, падаха от скалите и се промушваха точно през храстите, които хората се опитваха да прережат. Един от тях бе ухапан по бедрото, когато преминаваше близо до скалиста издатина, и един от хеликоптерите направи рисковано спускане, за да го вземе. Седем противопожарни самолета летяха непрекъснато над обхванатите от пламъци долини и хвърляха стотици хиляди галони боратова пяна над унищожителния огън. Самолетите непрекъснато се връщаха в базата, за да ги зареждат.

Вятърът утихна към полунощ, но когато дългите тъмни сенки се спуснаха над земята, 80 км² тлееха с ярко оранжевочервен цвят. Пожарът все още не бе обуздан, но хората, подкрепяни от нови попълнения, продължиха борбата до сутринта, когато вятърът отново

се усили. Припламващи останки, разнесени от вятъра, преминаха през оголените пътеки и на няколко места избухнаха нови пожари. Хората, които работиха през нощта, се оттеглиха, когато пристигнаха нови подкрепления по въздуха и на земята. Десетки хиляди галони борат се прибавиха към употребеното вече количество и постепенно напредването на пламъците бе спряно. Слънцето имаше неясен оранжев цвят, сякаш бе зацапано от дима и летящите сажди. Парливата миризма се носеше над повече от 520 км² и дори нийоркските вестници писаха, че резерватът на кондорите е в опасност. Телефоните между Ню Йорк и Вашингтон звъняха, звъняха и тези в пожарните служби във Филмор. Двама биолози тръгнаха от Лос Анжелос с кола със задача да докладват по радиовръзката, веднага щом успеят да навлязат в района.

Тази катастрофа отне три човешки живота: на пилота и малката му придружителка и на един служител от пожарната служба, чийто парашут не можа да се отвори. Унищожени бяха десетки хиляди животни и една дузина черноопашати елени. Кондорите, с изключение на един, оцеляха, понеже можаха да избягнат пожара, като се издигнаха на голяма височина, и защото хората, които се бореха с пламъците, успяха да ги обуздаят, преди да са достигнали местата за гнездене. Един хеликоптер, който разузнаваше докъде се простира опасността от пожара, премина покрай оголен хребет, на който се намираще гнездо на кондори. Двамата родители, които хранеха малкото, бяха подплашени от силния шум. Те се измъкнаха от гнездото, излязоха на скалата и обзети от ужасно объркване, паднаха от нея. Подхванати от вятъра, те отлетяха и никога повече не се завърнаха. Няколко дни по-късно малкото умря от глад. Вместо осем кондора през тази година към цялата популация от 43 кондора в света се прибавиха седем. За нещастие осем кондора щяха да загинат поради различни причини и видът направи още една крачка към пълното изчезване.

11.

Видът на кондора се променяше почти всеки ден и щеше да продължи да се променя, докато стане най-малко на пет години и придобие всички външни белези на възрастна птица. Тези промени обаче бяха бавни и трудно забележими. Кондорите си сменят перушината неравномерно и затова никога не могат да се появят, предизвиквайки фурор с току-що пригладено ново оперение. Кондорът линее близо две години и с изключение на декември, когато всички птици изглеждат недокоснати, кондорът има доста раздърпан вид.

Когато стана на три и половина години, младият кондор навлезе в периода преди пълната полова зрелост. Въпреки че не можеше да се смята за непълнолетен, той все още имаше някои съвсем детински черти. На главата му имаше няколко сиви пера, а шията му бе все още сива, с изключение на тясна ивица от розова кожа, която бе почти прикрита под подвижна яка от пера. През следващите месеци този розов кръг щеше да се разширява нагоре, докато стигне до главата. По същото време главата му щеше да стане ярко оранжева.

Цветът на очите му вече не можеше да се определи. Първоначално те бяха кафяви, а някой ден щяха да станат червени. Сега, когато кондорът беше на три и половина години, цветът на очите му се менеше в зависимост от светлината.

В тази възраст младият кондор почти бе достигнал ръста на родителите си. Той тежеше около 10 кг и разтворените му криле надхвърляха 3 м. Размерите му бяха точно по нормите.

Само една особеност във външния му вид продължаваше да представлява опасност за него. Под крилете му все още липсваха ярко белите триъгълни фигури, характерни за възрастните птици. Перата под крилете му не се различаваха от останалите и той лесно можеше да бъде взет за пуйков лешояд, въпреки че бе по-едър, или за скален орел, въпреки че нямаше бели пера от долната страна на опашката, но която бе със същата ветрилообразна форма.

Не е възможно да се пресметне броят на обръщенията, отправени към жителите на южната половина от Калифорния, в които се апелира да избягват да причиняват вреда на големи планиращи птици с тъмен цвят на перата. Всички въздушни партньори на кондора също заслужават защита, въпреки че никой друг не се намира в такава голяма опасност от пълно изчезване като него. Рядко срещаните морски орли, случайно оцелелите скални орли, пуйковите лешояди, независимо че са многобройни, по-дребните Куперови ястреби, по-светлите от тях ивичести ястреби и ястреби-кокошкари, твърде различните ямайски мишелови, обикновени американски Суейсънови и блатни ястреби и полски блатари трябва да имат възможност да изживеят добре уравновесения си живот без сътресения. Нещата обаче не стоят така. Пушките се насочват към тях при всеки повод и единствената възможност за защита на кондора е да развие ясно очертани бели маркировки под крилете и да намали вероятността за допускането на грешки. Разбира се, има и известен брой хора, които биха застреляли кондор, ясно разбирайки какво представлява тази птица, но те са сравнително малко. И все пак десетките хиляди листовки, безкрайните статии във вестници и списания, лекциите, беседите и обещанията, дадени и приети на срещи на младежки и ловни организации, все още не са достатъчни. Трудно би могло да се допусне, че в малкия район, в който кондорите все още съществуват, има някой, който не е запознат с фактите, и все пак това се случува.

В течение на почти две седмици младият кондор денем се връщаше над опожарения район. Няколко от елените, два диви коня и множество малки животни, които бяха загинали в пламъците, се намираха в райони, подходящи за кондора. Почти половината от оставащите в света калифорнийски кондори и още някои други мършоядни птици последваха примера му. В резултат на това броят на големите птици, които се струпаха над опожарения район, стана много по-голям, отколкото в който и да било район на щата. През цялото време, докато слънцето беше на небето, големите крилати животни продължаваха да пристигат и да отлитат над обгорелите хребети. Те кацаха в облаците прах всред това подобие на лунен пейзаж. Понякога върху трупа на някой елен се хранеха едновременно по 6–7 кондора, а недалеч други изчакваха реда си. Дори когато животът започна да се възвръща в района на бедствието, кондорите и другите санитарни

продължаваха трескаво да почиват и последните следи от онези, които бяха живели преди и бяха загинали в пламъците.

Горският пожар предизвика голям интерес, особено когато се установи, че е бил причинен от самолетна катастрофа. Веднага след потушаването на пожара и обявяването на района за безопасен върволици коли се извиха като змии по малкото пътища, за да докарат любителите на ужаси и обичайните зяпачи. Частни самолети обикаляха района на опасно ниска височина, тъй като любителите пилоти водеха своите гости за уикенда да хвърлят поглед на опожарения район, като главната атракция се състоеше в ниско преминаване над разбития самолет, който бе станал причина за всичко това. Разбира се, от него почти нищо не се различаваше, но все пак още личаха обгорени парчета стомана, превърнали се в принудителен гроб на двама млади. Много от онези, които се намираха в леките самолети и гледаха отгоре жалките останки, получаваха определено чувство за превъзходство. Като ирония на съдбата моторът на един от самолетите се повреди и едва успя да кацне на една ливада на 36 км, а два други леки самолета едва не се сблъскаха над мястото на злополуката.

В един от пристигналите автомобили се намираха четирима млади мъже, двама от които още нямаха 19 години, а другите неотдавна бяха навършили 20. Нито един от тях не бе ходил на лов за едър хищник, нито един не бе убивал трофейно животно. Никой от тях не знаеше как да проследява, да дебне дивеч или дори какви грижи да полага за оръжието си. Те никога не бяха пълнили повторно патрони, нямаха понятие от балистика, не бяха наемали водач. И четиримата бяха посредствени стрелци. И въпреки това и четиримата се смятаха за ловци, дори за спортисти, ако искате. Те обаче не притежаваха нито уменията на ловците, нито традициите или чувството за отговорност на спортистите. Те бяха бандити, тръгнали на лов, убийци, които пиеха кашони с бира на полето, никога не измерваха убитото животно или не съобщаваха за някоя находка на заинтересованите органи. Ако убиеха маркирана с пръстен патица, пръстенът се изхвърляше заедно с вътрешностите ѝ. Те видяха необикновено големия брой птици, които планираха над тях, когато се спускаха по един второстепенен извиващ се път, и се възхищаваха от обгорения и помръкнал свят около тях. И

както си обещаха, два дни по-късно те се върнаха пак с пушки и бира в ръка.

Кондорът се появи над хребета зад четиримата младежи и когато ги видя, направи завой и се отпрати спираловидно нагоре. Те бяха с гръб към него и не го видяха. Като се въртеше в тесни кръгове и се носеше с почти неподвижни криле, кондорът можеше да ги наблюдава няколко минути, без самият той да бъде забелязан. Най-накрая, изтощени от 6-километровия преход през пресечен терен при температура 39°C, четиримата убийци се настаняха на една плоска скала и отвориха хладилната чанта, която двамата от тях с комични усилия бяха носили по време на изкачването. Отвориха кутиите и бирата започна да се пени, придружавана от доволни възклицания.

Най-възрастният младеж гордо се перчеше с няколко кехлибаренокафяви пера с фини ивици, които преди по-малко от час бяха част от летателния апарат на красивия ястреб, който летеше над каньона и викаше „криииииир“ на света под него. Перата, които висяха от колана на „спортиста“, бяха изгубили свежестта си и изглеждаха нелепо, защото вече нямаха предназначение. Те бяха единственото нещо от ястреба, което бе използвано. Износена обувка с гумена подметка притисна трупа към сухата земя и една безчувствена ръка грубо откъсна перата. Това бе обида към живота, проклетие в конкретна форма, светотатство и разсипничество, но тези, които го практикуваха, го наричаха „ловуване“.

Кондорът се намираще над друга долина на около 20 км, когато ястребът изгуби живота си, и не подозираше опасността. Той улови изкачващо се течение и се издигна на 700 м, обаче кръговете, които описваше, го издадоха, защото попадна в периферното зрение на хората. Те го видяха, пуснаха кутиите с бира и го загледаха с втренчения поглед на влечугите. Още едно живо същество и при това голямо.

Въпреки че бяха зашеметени от бирата и от чувството, че могат да убиват, те не можеха да откъснат погледа си около минута, защото полетът на младия кондор на фона на чистото, абсолютно безоблачно небе беше наистина великолепен. Без да движи крилетата си, той се спускаше и падаше, издигаше се и планираше, правеше осморки, променяше посоката нагоре и надолу и всичко това извършваше с незабележими свивания на раменете и недоловими промени в

маховите и опашните пера. Любопитството на младата птица на няколко пъти я доведе на опасно близко разстояние. Тя се приближаваше и отдалечаваше бързо, така че не можеше да бъде уцелена.

За да бъдем справедливи, трябва да признаем, че четиримата „ловци“ не знаеха, че това бе подрастващ калифорнийски кондор. За тях бе просто още един мишелов, въпреки че не сме сигурни дали те биха постъпили другояче, ако неговото научно име бе татуирано върху ръцете им. Те бяха излезли да се забавляват и забавлението за тях се състоеше в повече трупове. Колкото по-голям бе трупът, толкова по-мъжествени и в правото си се чувствуваха те. В края на краищата това бе един ритуал и нищо повече. В рамките на тяхната култура действията им не бяха осмислени с религиозно или политическо съдържание. Те не се различаваха от младеж от племето масаи, който се изправя срещу лъв, въоръжен само с копие и щит от кожа на зебра, като се държи сметка за това, че кондорът не бе толкова страшен.

На няколко пъти кондорът бе готов да се остави на вятъра да го отнесе, тъй като беше сит и изкъпан и нямаше какво друго да прави, освен да наблюдава необикновените явления в своя район. Слънцето се отразяваше от лъскавите дъна на бирените кутии, проблясваше и трептеше и те представляваха обект, заради който си струваше да се прояви любопитство. И така кондорът отново направи кръг, с който се извиси над долината, без да обръща внимание на черната права пръчка, която бе насочена към небето и проследяваше движението му. Кръстосаните тънки като косъм линейки на увеличаващия четири пъти оптичен мерник се преместиха от опашката към корема му, после към гърдите и главата. Когато упоеният от бирата и все така храбър ловец реши, че сливащите се линии означават точно подходящия момент, черната пръчка проговори и кондорът трепна в полета си. Сътресението от удара премина по цялата дължина на тялото му и за момент птицата, която носеше в кръвта си историята на своята планета, беше застрашена от падане. Куршумът премина месестата част на корема му и по някакво чудо не засегна жизнено важните органи. Няколко сантиметра вляво и куршумът щеше да пронизва черния дроб и да сложи край на живота му. Няколко сантиметра вдясно и куршумът щеше да засегне горния край на гръдната кост — опорната точка на мощните мускули на крилете му — със същия краен резултат.

Това беше наистина щастливо нараняване, ако може да има подобно нещо. Куршумът премина направо, без да предизвика разкъсване. Пробивите бяха гладки и след като се съвзе от първоначалното сътресение, кондорът изви и се отдалечи. Изгърмяха още три пушки, но куршумите минаха далеч от целта и кондорът изчезна, придружен от проклетия и бойни викове.

Кондорът кацна на около 16 км върху високо дърво сред закътана долина. Повърна все още несмляната си храна и се разтърси. Кървенето бе престанало, въпреки че отначало изглеждаше, че ще бъде изобилно. Стоеше вцепенен, а двете дупки в тялото му го пронизваха с пареща болка. Отново се разтърси и опита да повърне, но вече нямаше нищо, от което да се освободи. Вдигна опашка и изпусна хоризонтална струя от светло оцветени екскременти. Отново се разтърси и опита да се нагласи на клона. На няколко пъти искаше да намери по-удобно положение и кълвеше с недоумение двете рани от долната страна на тялото си. След отминаването на сътресението болката започна да се усеща още по-силно и накрая кондорът се отблъсна от клона и прелетя до една равна площадка на скалистата стена. Тук отново направи опит да намери поза, която облекчаваше болката му, но удобни положения нямаше. Накрая той се предаде на болката и след като кълвна изпитателно още веднъж раните, се сгуши и затвори очи. Още веднъж той беше много зле и още веднъж бе получил безполезен урок: присъствието на хората означаваше болка и неизбежно — смърт. И въпреки това както не можеше да не яде поставените за примамка отровни трупове, въпреки че десетки пъти щеше да боледува от това, така нямаше да може да избягва и хората, които толкова често виждаше долу под себе си. Природата неизвестно защо не бе предвидила при проектирането на кондора точно това особено изискване. Тя не бе вложила тази малка допълнителна частица разум, от която сега имаше такава крещяща нужда. За нещастие сега вече кондорите са много малко и при жалкото количество гени, които остават на разположение, моделът никога няма да може да бъде подобрен в това отношение.

12.

Раните на кондора заздравяваха много бавно. Каквото и движение да извършеше, то предизвикваше разкъсваща болка и той бързо свикна да стои неподвижен часове наред, приседнал със затворени очи. Всеки би го помислил за мъртва птица. Перата му бяха непригладени и непочистени и главата му сякаш се люшкаше напред. Той почти не приличаше на кондор.

Най-голямата опасност за кондора беше не самата рана, която бе сравнително повърхностна, но получената се в резултат на нея неподвижност. Той постепенно умираше от глад, защото болката, която никога не спираше, го лишаваше от самоувереност. Страхуваше се да лети, а храната му беше разпръсната върху десетки квадратни километри, където само увереният полет би могъл да го отведе.

Най-накрая обаче той отстъпи пред глада си и направи няколко несигурни стъпки към ръба на площадката. Бяха изминали шест дни, откакто бе ранен, и болката бе намалела значително. В каньона духаше подходящ вятър и след като се поколеба няколко минути, той се откъсна от скалата и се понесе, докато стигна до широка площ, където каньонът ставаше по-полегат. Недалече минаваше река и той кацна близо до един храст, където бе забелязал лалугер. Той бе един от многото убити предишния ден от подивяла домашна котка, която живееше в каньона. Котката имаше навик да избива много повече животни, отколкото би могла да използва за храна. Това бе един вид забавление за нея, извратен инстинкт, който бе тлял в домашната порода стотици поколения, за да се прояви тогава, когато необходимостта го налагаше.

Кондорът почувствува вълна от парализираща болка, която премина през цялото му тяло, когато краката му посрещнаха сътресението от удара при кацането, и той остана на място няколко минути, преди да се приближи до трупа. Но беше гладен и накрая се приближи до находката си. Беше изтощен от глад и болки и бе истинско щастие, че успя да се нахрани, без да бъде обезпокояван.

Издигна се за кратко време във въздуха и след като прелетя 30 м, кацна близо до езерце, образувано от ленивите води на един поток всред частично разрушена скала. Той се изкъпа и се нагря на слънцето, въпреки че все още чувствуваше болка, когато извършваше резки движения. След това напусна местността и се върна на скалната площадка, на която бе останал след злочестата му среща със „спортистите“.

Изминаха още два дни, преди да напусне отново убежището, за да се нахрани с трупа на голям заек близо до второстепенен път, който водеше в съседен каньон. И така, разпределяйки грижливо енергията си, той успя да оживее след нараняването и да се върне към живота сравнително невредим 20 дни след инцидента. Беше стигнал много по-близо до смъртта, отколкото неговите ограничени умствени възможности можеха някога да възприемат. Човечеството, желанието да се убива онова, което не може да се консумира, огнестрелните оръжия, всички елементи на играта, в която бе неволен участник, бяха понятия, които той никога не би могъл да разбере. Кондорът знаеше и разбираше онова, което го бе сполетяло, не по-добре от хрусталаците, които бяха унищожени от пожара. Също както в случая с отравянето, нещо се беше случило, което го караше да боледува, но то не можеше да бъде свързано с някакво положение, което би могло да бъде разбрано и избягвано за в бъдеще.

Три седмици след изстрела кондорът отново се носеше над обширни райони, простиращи се във всички посоки от високите скалисти лабиринти на планината Топатопа. Въпреки че все още понякога го пробощдаше остра болка, това не пречеше на полетите му и никой не би казал, че това е птицата, която неотдавна се намираще съвсем близо до смъртта.

С подобряване на общото му състояние и увеличаване на подвижността му изгубеното тегло бързо се възстанови. Добрият апетит и нападателността, която го съпътствуваше, също се възвърнаха и той продължи пътя към зрелостта.

Кондорите се хранят с месото на повече от 20 вида животни, но безспорно най-голяма склонност имат към елените и телетата. Един труп на елен или на теле, което се среща много рядко, може да привлече половината от всички живи калифорнийски кондори. В

такива случаи техният ентузиазъм е по-голям от всякога и тогава най-ясно се проявява социалното надмощие.

Кондорът забеляза трима свои събрата да кръжат над някаква местност, която очевидно ги бе заинтригувала. Той изгълкува полета им като разузнавателен и възви, издигна се с едно изкачващо се течение и се озова над тях, като се плъзна с неподвижни криле. Като откри целта им, той бавно се спусна на тяхното ниво и зае място в спиралата. Един по един всички заслизаха. Те накацаха по дърветата и скалите, обграждащи малкото плато, на чийто западен склон се намираше труп на елен. Две птици вече бяха кацнали на трупа и на свой ред наблюдателите се откъсваха от местата си и идваха при храната. Колкото по-много ставаха кондорите на земята, толкова повече се скъсяваше времето за наблюдение на всяка птица. Последната, която пристигна, кацна направо на склона, без да прави неизбежния оглед на местността. Сборището вдъхваше сигурност на закъснелите.

В даден момент върху трупа на елена бяха кацнали 13 птици. Те се изблъскваха взаимно, съскаха, спореха, дърпаха и във възбудата си изхвърляха екскременти. Отвориха корема и изядоха вътрешностите, с изключение на стомаха и червата. Оголиха краката чак до копитата и изкълваха муцуната и челюстите до костта. Един особено едър кондор приклеци главата си между две от ребрата на елена. Настъпи голямо вълнение около трупа, докато яростно дърпащата се птица успее да се освободи и отдръпне с несигурни стъпки, като съскаше заканително срещу другите, които се опитваха да я избутат и заемат нейното място. В резултат на дърпането и тегленето трупят бе изместен на около 40 м надолу по хълма. След оголването на скелета той започна да се разпада на части и наоколо бе осеяно с кости. Тревата беше изпомачкана, пера и екскременти на кондори и вътрешности от елена бяха разхвърляни на близо един декар площ. Младият кондор теглеше остатъците от главата на елена и когато тя се отдели от скелета, той я издърпа на около 4 м. Кацна върху нея с широко разперени като плащеница криле и посрещна с яростно съскане две по-млади птици, които се опитваха да се приближат до неговата плячка. Нежеланите вътрешности на елена бяха развлечени и част от тях висяха от един храст. Над всичко това кръжаха пуйкови лешояди, които изчакваха своя ред. Черни

прегракнали гарвани бяха накацали на всички възможни места и подканяха кондорите да привършват.

Онези кондори, които се бяха нахранили до насита, с тежки стъпки се отдалечиха на малко разстояние, застанаха наоколо и премигвайки, наблюдаваха представлението. На сцената имаше бурна карнавална атмосфера и някои от птиците останаха като зрители повече от час, след като бяха приключили своето ядене. Трупът на елена беше вече вмирисан и зловонните изпарения на смъртта се носеха от разхвърляните вътрешности. Няколко гарвана бяха открили трупа, преди да пристигнат кондорите, и затова очите на елена бяха изчезнали първи. Откъснатата глава, изтеглена настрана от младия кондор, гледаше с празни кухини птицата, която щеше да изяде мозъка, някога координиращ красивите бързи движения на дългоухия мъжки елен.

Сцената не беше красива, защото тук бе минала смъртта, а тя има свой аромат и човек има чувството, че се просмуква с него. Но всъщност и залите за аутопсии в болниците и за балсамиране в погребалните бюра не са приятни места. Природата, когато е планирала живота, е трябвало да планира и смъртта и ето защо тя създава кондора още между най-първите пернати видове. Някой или нещо трябва да извършва работата, която те вършат, защото те са само едно звено в естествената икономика, където всичко, което съществува, най-накрая се преобразува и нищо не се губи. За няколко часа те бяха ликвидирали един вонящ подпухнал труп, който не беше нищо повече от безполезна торба с бързо развалящи се химикали, и бяха възвърнали тези химикали там, където те трябва да изпълняват своята първоначална задача да поддържат живота. Ужасната задушаваша воня на мъртвото животно сега беше намаляла и скоро нямаше изобщо да се усеща. Онова, което бе останало от едрият труп на елена, бе раздробено и разпръснато и подготвено за по-дребните чистачи, предвидени в схемата, които бързо щяха да го сведат към още по-незначителни частици. Кондорите и онези, които извършват подобна работа, имат способността да превръщат смъртта в живот. Те са елемент от безсмъртието на живота. Чрез тях се извършва превръщане. Това, което на пръв поглед бе грозно, всъщност бе красиво, защото ако онзи живот, който е създаден като част от цялата схема и чиято цел е да поддържа и способствува за осъществяването

на тази схема, не е красив, тогава животът също не е красив. Никой човек не притежава мъдростта, за да може да отдели един вид живот от друг и да заяви, че първият е пълноценен, докато другият е излишен. Нищо не може да бъде излишно, защото в противен случай всичко ще бъде излишно. Схемата е едно завършено цяло, пълна картина на биологията, на единствената планета, за която все пак знаем нещо, и никой няма силата или правото да я раздробява и да съди отделните ѝ части. Независимо от това, дали се отнася за случаен наблюдател или за философ, тя може да бъде възприемана само по един начин, цялостно, защото животът подобно на Енох ще съществува до края на времето. Онова празно тщеславие, което би поддържало противно мнение, е прекалено вулгарно, прекалено изкривено, за да можем действително да го възприемем.

Суматоката, която кондорите предизвикваха около трупа, и останалите миризми, разнесени от вятъра, привлякоха други същества, които също бяха заинтересовани. Два койота пристигнаха от южния край на каньона и трети пресече една падина в хребета откъм изток. Кондорите ги забелязаха навреме и се оттеглиха от сцената, като продължиха да кръжат на фона на блестящото топло небе. Те постепенно се откъсваха от въздушното хоро и се отправяха към водните басейни, разпръснати в район от около 20 км. Кондорът живее за сметка на мъртвите, обаче не обича да носи миризмата на смъртта със себе си или остатъци от храна върху перата си. Всеки от тях изми старателно съсирената кръв, прахта и миризмата, която неговият начин на живот му налагаше. Всяка птица почисти перата си и намери подходящо високо място, където широко разперените криле и откритото ѝ тяло можеха да бъдат изсушени от слънцето. Късно следобед те напуснаха водните басейни и се настаниха на обичайните си места за нощуване. По много чист, ефикасен и съвсем естествен начин волята на природата беше изпълнена. Пейзажът изглеждаше по-добре след намесата на кондорите и същевременно техният живот бе осигурен. А на другия ден щеше да има нова работа за извършване и през всеки следващ ден, защото животът е нещо постоянно в биологическото съобщество — също както и смъртта.

13.

Кондорът премина юношеството си и достигаше пълно развитие — приближаваше полова зрелост. През петте години от живота си в ограничените рамки на обществото на кондорите той бе срещал на местата за нощуване или във въздуха всеки друг индивид от своя вид, при това не само веднъж, но в повечето случаи десетки пъти. Някои кондори завинаги щяха да запазят надмощие над него, но имаше и други, за които нарастващата му смелост беше задържаща сила, която ги сваляше надолу по йерархичната стълбица на кондорското общество.

Кондорът даваше израз на засилващата се самоувереност най-често под формата на преследване. Понякога прогонваше друг кондор от мястото му за нощуване не защото искаше или се нуждаеше от това място за себе си, но защото така задоволяваше някаква своя вътрешна необходимост да надделее в схватка. Първоначално птиците, към които се осмеляваше да отправя предизвикателство, бяха на негова възраст или по-млади, но с течение на времето той започна да премерва силите си и с по-възрастни птици, много от които вече имаха потомство. При тези епизоди птиците не си нанасяха рани и дори те никога не се докосваха. Това беше проява на мощ и той чувствуваше удовлетворение и удоволствие.

Преминавайки веднъж над един хребет, забеляза под себе си много стар мъжки, когото познаваше от предишните срещи. Той неведнъж по време на хранене бе тероризирал младия кондор и го бе лишавал от храна. Няколко пъти младият трябваше да чака, съскайки и сумтейки, настрана при пуйковите лешояди, докато старият кондор се нахрани до насита. Той позна голямата птица и колебливо се спусна към нея, наблюдавайки тъмната фигура, която се носеше на по-малка височина.

Но точно тогава с него стана нещо особено. Без да разбира какво прави или защо го прави, младият кондор се впусна в бърз плъзгащ полет. Въпреки че върховете на маховите пера останаха извърнати

нагоре, той прегъна ставите си, докато действителните краища на крилете му се изравниха с нивото на гърдите му. В същото време прибра навътре краищата на опашката си, докато те станаха почти успоредни. В резултат на това той започна да губи височина под ъгъл 45° и да увеличава бързо скоростта си. Започна да се приближава към стария мъжки със стръмно плъзгане.

Когато бе само на 800 м от своя обект, другата птица усети началото на преследването и също се сви, при което започна бързо да пада и да увеличава скоростта си. Тя често се извиваше, обръщаше и правеше толкова остри завои, че се понасяше съвсем странично. Впусна се към една скала, сякаш щеше да се блъсне в нея, слезе надолу още няколко метра и се издигна нагоре. По-младата птица повтори точно нейните движения. Звукът, предизвикан при пикирането им, се чуваше на повече от половин километър. Напомняше на бученето на бурно излизаща пара и останалите животни спряха, за да гледат и да слушат.

Когато младият спря да пикира, преследваната птица изви, издигна се и бързо се плъзна покрай повърхността на скалите. Преследвачът направи точно същото. Две огромни черни фигури се очертаха за кратко време на неясния фон на скалите, преди да излязат над тях и да изпъкнат на синьото небе, оставайки ехото след себе си да съживи дълбоките процепи в скалите. Сенките им се носеха бързо по неравната земя подобно на развилняли се призрачни животни, които се преследват в безумен танц. В играта си те се издигаха и спускаха, а призрачните сенки нарастваха и се смалваха, когато правеха скокове над големите камъни, или влизаха и излизаха от падините в земята.

Два пъти птиците се свиваха и впускаха в остри, бързи пикирания и отново се издигаха високо над долината. След това едрият мъжки се откъсна и отдалечи, летейки на малка височина. Те изобщо не се приближиха толкова близо, че да се докоснат, обаче по-младата птица бе проявила своето новопридобито господство в сложния социален ред и повече никога нямаше да бъде прогонвана от някой труп от по-старата.

Сега, когато беше вече сам и небето и равнината бяха негови, кондорът направи два големи кръга и кацна на едно хилаво дърво, намиращо се на самия ръб на скалата. Той се поразгърси и издаде подобни на оригване звуци. Докато се готвеше за нощуване, една друга

фигура се появи внезапно над отсрещните скали и направи рязък завой, по-остър и бърз, отколкото той би могъл да направи. Светкавичните движения на сокола-скитник веднага го накараха да застане нащрек и когато много по-дребната, но по-решителна птица направи още един остър завой, той се отблъсна от клона и се спусна към дълбоката долина. Когато соколът се впусна да го преследва, и той, и сянката му се превърнаха в неясни движещи се петна. Кондорът напусна позорно сцената на своя неуспех, като остави долината на побързата и нападателна птица. Властта на младия кондор се простираше върху много от неговия вид и върху много от по-дребните от него птици, обаче соколите и орлите винаги можеха да го принудят да отстъпи. Той заемаше определено положение, което му бе предопределено много отдавна и което никога не би могъл да надрасне.

В щата Калифорния има закони, които предпазват кондора от понататъшното му унищожаване от човека. Ужасното избиване, извършено между 1875 и 1895 г., което доведе този вид до почти пълното му изчезване, все още не е напълно преустановено. Независимо от това обаче има други сили, които законите на хората не могат да обуздават или да променят. Няколко часа след като кондорът избяга от сокола-скитник, тези сили се събираха високо над него, далеч над онези места в небето, където неговият мощен полет можеше да го издигне.

Силни ветрове нахлуваха откъм морето и носеха огромни маси влажен въздух към брега. Тези маси се движеха дни наред от Мексиканския залив на север, а други ветрове, които се врязаха над планините в център на ниско налягане, придвижващ се от север към юг, още повече улесняваха нахлуването на влагата. В резултат на това за кратко време високо над земята се образува значителна облачност. Върховете на облаците имаха положителен електрически заряд, а в близката до земята част носеха отрицателен заряд. Въпреки че до земята не достигаше дъжд, в облаците се извършваше движение на големи и малки водни частици. Напрежението, което непрекъснато нарастваше в огромната електростатична машина, надхвърли нейните задържащи способности. Вътрешността на сивите облаци бе осветена от първите призрачни светлини, загатващи за светкавиците, които

щяха да последват нарастващата енергия. Гръмотевичната буря набираше мощ.

По същото време действаха и други сили. Там, където бурята нарастваше с бясна скорост, се въртяха вихрушки. Навътре към центъра им нахлуваше влажен въздух, изтласкван след това спираловидно нагоре. В резултат на това водните капчици се спускаха до сравнително по-високи температури, но когато продължаваха спираловидното изкачване нагоре, достигнаха до все по-ниски температури. Когато най-накрая излитаха от върховете на вихрушките, те бавно падаха покрай външните стени на обърнатия въздушен конус, за да бъдат всмукани навътре при дъното и изпратени към хладните зони. Отново същите капчици биваха изстрелвани нагоре и пак се спускаха надолу. При всяко преминаване обаче те замръзваха все повече, ставаха по-твърди и се покриваха с още един леден пласт. Скоро те достигнаха големината на лешници, съставени от редуващи се пластове прозрачен и матиран лед. В някои случаи две или повече топчета се сблъскваха при по-малките височини и при издигането си се заледяваха в една обща маса. Дори след като се превърнаха в зърна на градушка и можеха да напуснат въздушната вакханалия, увлечени надолу от собственото си тегло, те продължиха да се въртят вътре. Ветровете бяха много силни, вихрушките — много упорити и зърната продължиха да нарастват на големина.

Някои от тях, удължени закръглени буци от напластяван по повърхността им лед, достигнаха 5 см в диаметър, преди теглото им да ги извади от играта и да им позволи да паднат. Дори в далечните райони стъклените парници първоначално бяха пропукани и след това напълно унищожени, а стъклата на колите по пътищата и паркингите бяха раздробени. Хората тичаха да намерят подслон, докато стъклата се сипеха около тях, а децата, ужасени от тропота на ледените буци по покривите, се криеха с писъци в прегръдките на родителите си.

Кондорът обаче нямаше подслон, в който да се скрие. Които имаха възможност, достигнаха пещери и скалисти навеси, а други се приземиха там, където растителността бе най-гъста. Издавайки вопли на възмущение, те се клатушкаха към закътаните места. Стара женска птица, на която оставаха само няколко сезона на мътене, се бе настанила на един твърде изложен на бурята клон, недоволствуваше и почистваше перата си, като се опитваше да намали нервното си

напрежение. Накрая бе смазана до смърт и се сгромоляса далеч долу в равнината.

Младият кондор се намираще високо над земята при започването на градушката. Първите шрапнели прелетяха покрай него и той зави, присви се и започна да се спуска. Никога преди това не бе виждал градушка, обаче инстинктивно чувствуваше, че тя крие опасности. Разбра, че не би могъл да се озове над нейния източник или да я изпревари, и затова предпочете да потърси каквото и да е убежище на земята. Светкавиците бяха в разгара си и докато той се спускаше, към земята се носеха синкави проблясъци. Гръмотевично ехо от електрическо изпразване се разбиваше в скалите, когато той изви в края на долината. В този момент първият леден шрапнел засегна лявото му крило и го отклони рязко надясно, в опасна близост до скалната повърхност. Подплашен от болката, която премина през рамото му, вместо да продължи да се спуска, той се издигна отново и прелетя напреко през долината към съседната. Там земята беше равна и бе служила някога за пасище на отдавна изчезнало ранчо. Той се спусна ниско, премина покрай няколко дървета и точно когато се канеше да кацне, се сблъска с вдъхващите страх следи от човешка дейност. И двата му крака, изпънати надолу в готовност за кацане, удариха едновременно стоманената жица, обаче само левият му крак се счупи. Кондорът се наклони на една страна и когато достигна земята, падна. Постепенно успя да се изправи точно когато последните гигантски ледени зърна паднаха наблизо, забивайки се в прахта, и дъждът започна.

Когато почна градушката, ловният надзирател скри джипа си под няколко дървета, а щом в платнения покрив се появиха първите дупки, той се вмъкна под колата. Когато камшичените удари на ледените късове започнаха да отслабват, той подаде навън глава, за да огледа наоколо, и видя сблъскването на кондора. За момент се изплаши, че гигантската птица е умряла, но когато се приближи към черната купчина в сред изоставеното пасище, той с облекчение забеляза признаци на живот и се втурна обратно към джипа. Поразрови в задната част на колата и намери платнището, служило му многократно за навес, когато падането на нощта го сварваше далеч от дома. Движейки се бавно, за да не изплаши повече птицата, той се прокрадваше от храст до храст, докато стигна на три метра от мястото,

където гигантът лежеше, извивайки се на всички страни, като напразно се опитваше да оправи счупения си крак. Като разбра какво е станало, надзирателят бързо премина оставащите метри и хвърли платнището върху младия кондор. В тъмнината, която го обгърна, той веднага притихна. Не оказа съпротива, когато почувствува, че нечии ръце внимателно и леко прокарват платнището под него, и изрази недоволство само когато бе вдигнат от земята и пренесен в джипа. После, когато бе поставен много грижливо на дясната предна седалка, все още завит с платнището като грамадна, твърда топка, той повърна остатъците от последното си хранене и се отпусна, като се опитваше да намали натиска върху наранения си крак.

Лекуването, на което бе подложен в зоопарка, имаше за цел да го подготви за бързо завръщане сред дивата природа. Той и гените, които носеше в себе си, бяха твърде скъпоценни, поради което неговите благодетели не можеха да си позволят лукса да го задържат в плен малко по-дълго, отколкото бе абсолютно необходимо. Ветеринарният лекар го посещаваше редовно, за да провери оздравяването му, след като шината бе свалена. Не му даваха изкуствено приготвени храни или месо от кланицата, които можеха да окажат влияние върху апетита му или да променят обичайните му предпочитания към храните. Специални хора събираха загинали покрай пътищата животни, които му предлагаха точно така, както ги бяха намерили. Кафезът му бе разположен далеч от посетителите и само онези хора, които имаха специална причина, биваха допускани наблизко и имаха възможност да го наблюдават как стои на клона си и изчаква съдбата да завърши своята малка игра.

Ветеринарният лекар се бе скрил зад малка дървена барака и наблюдаваше. Пазачът подхвърли мъртвия заек, станал жертва предишната вечер на кола, движеща се с голяма скорост. Кондорът огледа дарението от мястото, където се намиреше — мъртво дърво, донесено специално, за да придаде по-естествен вид на временното жилище на кондора. След като се увери, че не го заплашва никаква опасност, кондорът скочи на земята с разтворени криле. Лекарят наблюдаваше особено внимателно, когато кондорът кацна и стъпи с левия си крак върху заека. След миг се наведе и започна да се храни. Лекарят кимна на пазача и каза: „Той е добре, Джон. Можеш да го пуснеш.“

Тази нощ, няколко часа след като кондорът се бе настанил за нощуване и когато всички светлини в района бяха угаснали, ловният надзирател и висококвалифицираният пазач, който бе натоварен с тази особена задача, се промъкнаха в телената мрежа и бавно поставиха специален калъф върху главата на спящата птица. Надзирателят се изкачи по стълбата, която пазачът прикрепяше до дървото, и внимателно обгърна с ръка птицата, която тежеше 10 кг. Два часа по-късно тя бе на път към резервата Сеспе в окръга Вентура, поставена в подплатен кафез в задната част на един пикап. Двама журналисти, избрани с жребий, следваха в друга кола с представител на Националното дружество за защита на природата „Одюбон“. От известна гледна точка това бе много важно събитие, тъй като младият кондор, който скоро навлизаше в първия си сезон на размножаване, бе едно от най-ценните животни в света. Едва ли имаше зоопарк, който не би платил цяло богатство, за да го притежава, но нямаше такъв, който би могъл да го притежава законно. Една нация, която неотдавна бе осъзнала своето диво наследство и се гордееше с него, бе обявила кондора за неприкосновен.

Призори пазачът и надзирателят спуснаха подвижната преградна част на кафеза. Кондорът се бе сгушил в единия край, а памучният калъф все още бе върху главата му. Камерите вече бяха приготвени и надзирателят с неудоволствие изпълни молбите на двамата журналисти да изчакат още няколко минути, докато слънцето се издигне малко по-високо. Десет минути по-късно те извадиха птицата от кафеза и я отнесоха на върха на хълма. Надолу се спускаше полегат склон и земята бе равна в продължение на стотина метра. Пазачът постави птицата на собствените ѝ крака, обърната по посока на склона. Надзирателят свали калъфа от главата ѝ и двамата мъже се отдръпнаха назад. Кондорът, на когото те бяха дали прякора Джим въз основа на научното му име Гимногипе калифорнианус, стоеше и премигваше срещу блестящите утринни лъчи, които струяха от изток. Той се обърна, видя хората и изгледа с любопитство кинокамерите, кацнали на дългите си триъгълни крака. Направи една-две стъпки, усети някакво ниско течение и започна да се движи напред с нарастваща бързина.

След като се издигна, кондорът продължи да лети по права линия няколко километра. После направи завой и се понесе с неподвижни

криле над познатата територия. Хората на хълма продължаваха да го гледат, докато се превърна в малка черна точица на утринното небе, и после се върнаха към своя делничен живот, такъв, какъвто бе, преди кондорът да вземе участие в него. Кондорът не стана техен любимец, нито пък бе красавец, когото можеха да показват на други хора, но въпреки това сега те чувствуваха някаква празнота.

Вечнозеленият нискорастящ дъб има голяма устойчивост и чудни възстановителни сили. Покритите с няколкосантиметров пласт сивобяла пепел обгорени долини бързо се възстановиха след самолетната катастрофа и пожара. Отново районът бе обитаем и животните можеха да намират храна и да се размножават. На около половин километър от мястото, където бе паднал самолетът, се намираше мъртво дърво и именно на него младият кондор срещна женската птица, която щеше да стане негова партньорка.

Той се настани на един клон близо до нея и започна да чака сигнал, какъвто не се появяваше. Най-накрая събра кураж и подскочи на клона до нея само за да получи клъвване по оголената си шия. Той се отдръпна съвсем малко и зачака. Женската напусна клона, прелетя отвъд каньона и кацна на висока скала. Мъжкият я последва. През целия ден кондорът следваше женската, където и да отидеше. Понякога тя просто го пренебрегваше, понякога съскаше и дори правеше движения, сякаш искаше да го клъвне. Независимо от всичко той упорствуваше и когато привечер тя се настани за сън, той се намираше на не повече от два метра от нея. Двете птици изглеждаха абсолютно еднакви и само това, че едната преследваше другата, помагаше да се разбере, че са от различен пол.

Късно на другата сутрин женската се настани на камък, който се намираше високо нагоре по стръмно спускаща се тераса. Мъжкият кондор я следваше, откакто бе напуснала мястото за нощуване малко след 8 часа. Тя се обърна и го изчака да кацне.

Мъжкият кондор се доближи на около два метра до женската. Няколко минути те останаха един срещу друг. После мъжкият започна своите предбрачни демонстрации. Той разтвори бавно и широко крилете си, като отпусна върховете на маховите пера така, че да докоснат земята. Протегна шия напред и надолу, така че да покаже горната част на главата и шията си на своята бъдеща партньорка. Накланяйки тяло леко напред, той направи така, че опашката му се

провлече по земята, и остана в тази лоза няколко секунди почти като скован. После се насочи към дясната страна на женската, като правеше малки отсечени стъпки. Върна се пак пред нея и раздвижи бавно крилете си, така че ясно очертаните бели ивици откъм долната им страна проблеснаха на яркото утринно слънце. След това отново се приближи към нея, този път отляво, и пак се върна пред нея. Движеше се напред и назад, като върховете на крилете и опашката му се влачеха в прахта и очертаваха преплетени следи. Неговото позиране беше изпълнено с голямо напрежение, защото целта, която преследваше, беше най-сериозната в света. Напред и назад, към нея и обратно, но винаги пред очите ѝ.

През цялото време женската птица проявяваше активно безразличие. Тя можеше да служи за образец за това, как да си даваме вид, че нищо не може да ни направи впечатление. Тя прибегна до всички средства, с изключение на прозявката, за да покаже, че е отегчена и че не би се учудила, дори ако той в своята възбуда застане на главата си. Това също бе част от плана, защото липсата на реакция от нейна страна го принуди да премине към още по-активно позиране и енергични движения. В действителност тя бе възбудена не по-малко от него, обаче природата я бе включила в демонстрациите само като привидно незаинтересуван зрител от публиката.

Тук имаше още двама зрители. И двамата бяха млади кондори, и двамата — мъжки, и техният интерес бе чисто теоретичен. Те се накланяха напред, докато наблюдаваха, обаче инстинктивно знаеха, че моментът не е подходящ да се приближат до мястото, където се намираще женската, или поне докато мъжкият кондор бе така възбуден. Най-накрая единият от наблюдателите се обърна към другия и злобно го клъвна отстрани по главата. Това нямаше никаква цел и след кратко клъвване и съскане те напуснаха своята скала и потърсиха по-подходящ отдушник на енергията си — един труп, който се разлагаше, изложен на слънцето.

Най-накрая мъжкият стигна до такава голяма възбуда, че се блъсна в женската с пресилена несръчност. Тя го клъвна, а той ѝ отмъсти, като постави крак върху главата ѝ и я натисна надолу. Тя се отдръпна и той отново се блъсна в нея. Този път тя се приближи и премина под едно от протегнатите му криле. Тя изтръгна няколко пера, като минаваше до него, обаче той не се разсърди.

Още два пъти през същия ден кондорът показа позите си пред нея. Това ставаше винаги горе на скалистата стена и всеки път тя имаше неизменно същата реакция — незаинтересованост, достигаща до презрение до самия край на ритуала, когато тя преминаваше под крилото му и се допираше до тялото му.

Малко преди да се свечери, те стояха заедно на самия ръб на една скала, на върха на стръмната стена в северния край на долината. Той се доближи до нея, но вместо да направи някаква поза, прихвана клюна ѝ със своя и започна да движи глава напред и назад. Този път тя не прояви пренебрежение, а отговори на движенията му с шията, докато и двамата загубиха равновесие и паднаха в пространството.

Ако бяха опитни птици, те вероятно биха се съшили още през първия или втория ден. В техния случай обаче се забелязваше известно забавяне, тъй като те за пръв път попадаха под въздействието на събудилия се в тях инстинкт. Нито една от двете птици не знаеше какво трябва да прави в следващия момент, обаче със сляпа, безмълвна вяра следваше пътя, който много отдавна им беше предопределен. Те никога не бяха наблюдавали други птици, които извършват предбрачен ритуал или се съешават, или поне не съзнаваха какво се извършва пред тях. Това най-важно от всички действия, които всеки от тях можеше да извърши в живота си, не зависеше от знанията, а от инстинкта. Тъй като няма два вида птици, които да извършват предбрачните демонстрации по един и същ начин, това означава, че те са създадени много, много отдавна и точно отговарят на нуждите на вида. Може би ярко червените очи и белите триъгълници под крилето, може би тяхното съчетание и още някои други особености във формата на тялото или цветовете са предназначени за една-единствена решаваща цел — да осведомят евентуалния партньор за известно желание или намерение. По какъвто и начин да бе постигнато това, женската отговори и следващата сутрин, след като прекараха нощта близо един до друг без спорове или борба, те се съшиха. Свързаха живота си и с това обещаха, че още една птица от техния извънредно рядък вид ще се появи на този свят. Едно яйце, което само по себе си е истинско чудо, щеше да се появи и да ги насочи към съвсем нов начин на действие, който обаче бе вложен в тях още от момента, когато всеки от тях бе започнал да се образува и развива в черупката на своето собствено яйце. Това поведение е било заложено още в самото начало

и се проявява в точно определено време не за да служи на отделна птица, а на целия вид и на живота такъв, какъвто е на тази планета.

14.

Процесът на размножаване, през който преминаха двете птици, бе резултат на сложно химично съединение, което навлезе в кръвта им. Източникът на това съединение бе хипофизата. Тази миниатюрна жлеза, разположена в долната част на мозъка, контролира този процес при всяка птица. Тя дава „сигнал за действие“ и на останалите жлези, предизвиква бързото нарастване на половите органи на птиците, органи, които през останалото време са малки и незначителни, и продължаваше да насочва птиците през периода на мътенето, без което всичко предшествуващо би загубило значение. Ако птиците не са подготвени да се грижат за яйцето и след това за малкото със старателна загриженост и голяма прецизност, техният брачен ритуал би бил празна преструвка.

По време на този процес в точно определена последователност и време и в съвършено точно количество се отделят три напълно различни хормона. От гледна точка на продължаването на вида двата кондора представляваха два сложни бездействащи механизма. При сигнала на малките чудни жлези те се превръщат в действащи системи, в пленници, освободени от оковите на своята незрелост, вкарани в действие, продуктивни и законни наследници на историята на живота върху Земята.

Кондорите се съешиха в началото на март и на женската птица бяха необходими само няколко дни, за да подготви своето единствено яйце. В точно определения момент оплоденото и узряло яйце се освободи от яйчника и чрез мускулни свивания се придвижи надолу към разширението на яйцепровода. Там само за няколко часа се образува еднороден пласт от гъсто желеобразно белтъчно вещество. До момента, в който яйцето бъде оформено и снесено, белтъчното вещество щеше да се раздели на пластове, всеки от който допринася със своите уникални по рода си функции за развитието и опазването на зародиша на кондора.

След образуването на белтъчното вещество в яйцепровода яйцето премина към тесния му изход, където към него се прибавиха две подчерупкови ципи, после се придвижи към матката, където се образува черупката и нейното оцветяване. Някои от тези процеси се извършиха за минути, за други бяха необходими цели дни. До момента, в който яйцето достигна мускулестото влагалище на матката, то вече беше бъдещ кондор, снабдено с храна в собствен инкубатор. В своето сложно пътуване то бе преминало през система не само съвършена, но и извън възможностите на човека да я възпроизведе. Нещо повече, човекът дори не би могъл да си представи системата, ако нямаше птици, които да му покажат как е направена.

Пиленцето, което се образуваше в предпазващата обвивка на яйцето, щеше да бъде мъжко. Такава бе повелята на хормоните, които яйцето бе получило от женската. Друго чудо беше фактът, че в самия вид съотношението на двата пола бе правилно определено. Процентът на образуваните мъжки и женски яйца даваше значителна гаранция за появата на бъдещи двойки кондори, които ще повторят процеса, освен ако човечеството не премахне всичко това поради своето изявено пренебрежение към чудото на живота.

През целия период, докато в женската се образуваха и групираха съставките на яйцето, двата кондора се намираха неотлъчно заедно. Те кацаха един до друг или един над друг, къпеха се заедно, летяха заедно под облаците или над каньоните и заедно търсеха храна. Избираха място за гнездене и често го посещаваха, въпреки че нямаше да правят никакви значителни подобрения. То се намираше на 900 м над морското равнище и на 21 м над неравната площ под тях. Беше разположено на около 7 м под ръба на скалната стена, така че над него и под него имаше стръмни склонове, даващи практически пълна сигурност срещу набезите на всички видове животни, с изключение на крилатите. На няколко стъпки навътре от единствения вход, близо до наклонената задна стена, те избутаха безразборно малко камъчета. В това се състоеше цялата подготовка за бъдещото поколение, но тя бе достатъчна и се диктуваше от секрециите на жлезите, които работеха по точно определено разписание и в двамата родители.

Най-накрая, като премина лесно през влагалището благодарение на плавни вълнообразни движения на мускулите, яйцето се появи. То бе доказателство, че още два кондора бяха получили своя пълен дял от

инстинкти, както и нужното количество химикали, необходими за тяхното развитие и оползотворяване. Яйцето беше дълго 13 см и бе покрито с малки вдлъбнатинки и издатини. Имаше блед цвят с лек синьозелен оттенък и елипсовидна форма. Тежеше 300 г, а вместимостта му беше 260 см³. В него имаше достатъчно място за растеж и изхранване на пиленцето. И в това отношение системата продължаваше да бъде съвършена.

Първоначално птиците изглеждаха озадачени от това, което бяха направили. Те кълвяха яйцето, търкаляха го насам-натам, настъпваха го. Най-накрая женската легна отгоре му, знаейки инстинктивно, че нейната топлина и понякога тази на партньора ѝ ще му бъдат необходими близо месец и половина. Ще изминат 42 дни, преди яйцето да се разчупи и новият кондор да се появи.

Възрастните кондори се редуваха в мътенето на яйцето. Понякога го оставяха открито, но тези периоди рядко продължаваха повече от час. Едната или другата птица оставаше в пещерата и пазеше яйцето от нощния хлад от три часа следобед до появата на слънцето.

По време на инкубационния период яйцето непрекъснато губеше от теглото си. През микроскопичните пори на черупката се изпаряваше влага и след като пиленцето започна да диша, се появиха газообразни метаболитни отпадъци.

На 40-ия ден птиците станаха дори още по-внимателни. През няколко минути те го оглеждаха и двете не се отдалечаваха от скалната пещера. През цялото време едната или другата се намираше върху яйцето. От вътрешността му се чуваха слаби звуци и всеки път, когато ги долавяха, родителите проявяваха още по-големи признаци на външение. По едно време мъжкият дори напусна пещерата и се върна, носейки остатъците от един лалугер, приготвени за повръщане. Той вече бе готов да храни малкото, което още не се бе появило. Кондорът получаваше предварително своите сигнали.

На 41-вия ден пиленцето проби черупката, като направи малка дупчица при тъпия край на яйцето. Един ден и една нощ то продължи да почуква по черупката си, което причиняваше в родителите му пристъпи на силна възбуда. Те не предложиха помощта си при тази несъизмеримо трудна за него задача, а стояха наоколо, наблюдаваха и слушаха, като изчакваха малкото да потвърди правото си на съществуване. На 42-рия ден по черупката се появи пукнатина, която

тръгваше от първоначално направената от пиленцето дупка. След около час пукнатината обиколи цялата черупка, която се разтвори. Вътре в черупката бебето-кондор легна от изтощение и остана да почива, докато светлината струеше в тъмното му легло. След около още час то се изтърколи навън от яйцето и легна на пода на пещерата, а малката му алчна уста беше отворена.

И двамата родители разглеждаха малкото и допираха клюновете си до редкия, влажен, разрошен пух. По някакъв странен примитивен начин те сякаш вече знаеха, че това беше тяхна рожба, и чувствуваха към безпомощното малко грозновато вързопче онова очарование, което при по-висшите животни можем да наречем обич. Вероятно въпросът, дали кондорът, или следователно всяко безмълвно животно действително обича своите малки, ще остане спорен завинаги. Като не вземем предвид значението на техните действия и не допуснем очовечаваното, присъщо на някои любители на животните, зрелите кондори действуваха така, сякаш те наистина обичаха своето малко и резултатът бе такъв.

Също както физическите и химическите сили действуват в кондорите, като създават чрез раждането и унищожават чрез остаряването и смъртта, така силите в самата планета работеха скрито, освобождавайки невъобразимо мощна енергия, която ограничава, създава и променя тяхната среда.

Тихият океан е обхванат в един голям, необикновено извит сеизмичен пояс. На този пръстен се дължат 80% от земетресенията, които стават на планетата. Само в Калифорния всяка година биват регистрирани хиляди сътресения, 500 от които са достатъчно силни, за да бъдат почувствувани от много хора. За щастие само едно на 10 000 е достатъчно силно, за да може да причини бедствени последици с широк или ограничен обсег.

По своя характер земетресенията са тектонични, те се дължат на същите онези сили, които са дали на Калифорния нейните планини и нейната красота, а на калифорнийския кондор — неговото сегашно убежище. Под повърхността земната кора е начупена на безброй много огромни блокове, разделени един от друг чрез разседи, дълги начупени линии, които са слабите звена в скалните маси. Един голям разсед се намираше в опасна близост до мястото, където бе гнездото на кондорите. По цялата му дължина във всички посоки се простираха

други по-малки разседи, където на по-големи дълбочини блоковете се притискат един друг и набират напрежение и ярост.

Минаваше три часа следобед и до този момент нямаше никакво предварително предупреждение. Един сокол-скитник току-що бе връхлетял и пронизал дълбоко един траурен гълъб в небето. На двете противоположни страни на каньона два виржински бухала бяха кацнали неестествено близо един до друг и очакваха нощта.

Женският кондор се намираше в пещерата и се готвеше да се настани за нощуване заедно със своето пиленце, което беше прекалено нежно, за да бъде оставено само на нощния хлад. То все още се нуждаеше от нейната топлина. На 30 км оттук мъжкият се отстрани от пътя, който един скален орел чертаеше в небето. Той лежеше, натоварен с храна, и беше готов да кацне на един дъб близо до пещерата с женската и малкото.

Между каменните отломки по дъното на каньона кафявосивата фигура на един койот се появяваше и изчезваше като призрак между сенките и прикритията, готвейки се да сложи край на горския плъх, чиито дири той преследваше по характерния за него криволичещ път.

Предварителният трус беше малък, всъщност само едно леко набръчкване, което вдигна тук-там малко прах, претъркули някое друго камъче. Но двата блока, разположени отвъд хълма и дълбоко под повърхността, бяха стояли прекалено дълго един до друг. От стотици годините се стремяха да се раздвижат, да променят положението си, но бяха възпирани от триенето, докато накрая техните пластове са огънаха от гняв.

На голямо разстояние прозвучаха тревожни сигнали и сеизмолозите се втурнаха към своите измервателни уреди, които бяха свързани с планетата на здраво приковани и грижливо разположени железобетонни блокове. Телетипните машини изчукаха отбелязаните данни и хората се върнаха към мислите си и чакащите ги занимания. По скалата на Рихтер земетресението бе отчетено с по-малка от 4 степен. Нямаше опасност. Нямаше нищо тревожно или дори значително, което заслужаваше да се отбележи в редовните ежедневни сведения, освен ако кората на планетата не сигнализираше нови предупреждения.

Но в каньона положението бе различно. Скалите бяха стари и на някои места — изморени. Те бяха подлагани на десетки хиляди

трусове, някои по-силни, а други по-слаби от сегашния, на дъждове и вятър или просто времето бе изиграло роля, за да намали тяхната стабилност. Самата скала, образуваща източната стена на каньона, не се промени видимо в по-общ смисъл, но вътре в нея, върху нея и при основите ѝ, където сенките бяха най-дълбоки, станаха няколко малки промени. Женският кондор, който приготвяше малкото и себе си за сън, почувствува труса и се изправи несигурно, гледайки към отвора на пещерата, намиращ се не по-далеч от края на клона ѝ. Вторият трус я запрата към края на скалния корниз, а третият, който премина нагоре през скалата, я прекатури в пространството. Зад нея плитката, ниска пещера се затвори като уста така, сякаш скалата бе приключила една прозявка, продължила хиляди години. Когато мъжкият кондор достигна каньона, женската вече не се виждаше, излетяла надалече, объркана и отчаяна, а малкото бе станало постоянна част от скалата. Промените, предизвикани от земетресението, бяха малки, но за кондорите те бяха значителни. Пилецето бе мъртво и годишният прираст на кондорите бе по-малък с едно, с една седма от броя на тези, които трябваше да се появят, за да подпомогнат шансовете за оцеляване на вида. Природата трябва да „мисли“ за много неща и вероятно е също така заинтересована за своите блокове от пренапрегнати скали, както и за кондорите и техния вид. Със своите действия тя бе отказала на кондора и на неговия вид онова, което му дължеше през първата година на полово зряла, способна на размножаване птица. Това е едно от онези неща, при които нашите философски разсъждения не могат да помогнат.

15.

Двата кондора бяха програмирани от своите хипофизни жлези така, че да отгледат малкото до момента, когато не се нуждае повече от техните грижи. Изгубвайки целта си, те се объркаха. На следващия ден след земетресението, по време на което скалите погълнаха тяхното пиленце, те се срещнаха близо до едно езеро и започнаха да се кълват взаимно с почти дива ярост. Особено женската се бе отдала изцяло на отчаянието си. Докато несъзнателно се опитваше да се освободи от изискванията, които вече не можеше да посреща с определена цел, тя проявяваше ту привързаност, ту вражда към своя партньор.

И двете птици задържаха храна в гушите си няколко седмици след катастрофата, сякаш се готвеха да хранят малкото си, и летяха, очевидно търсейки своето място на гнездене. После се отказваха от търсенето и кацаха на някое високо място. Приведената стойка им придаваше вид на безпомощни и пренебрегнати от съдбата същества, такива, каквито те поне временно бяха. На няколко пъти мъжкият започна да прави демонстрации и женската прояви известен интерес, но и това също отмина.

Съмнително е дали някоя от птиците помнеше малкото или можеше да разбере, макар и съвсем смътно, какво се бе случило. Липсата на съзнателни знания у тях не беше най-важното нещо, тъй като съзнателната мисловна дейност се бе появила в системата на живота много след техния вид. Истинското им мъчение се състоеше в изчакването инстинктите да ги освободят от ненужните вече действия.

Енергията, която изразходваха да се кълват непрекъснато взаимно, да кълват пера, камъчета и клони близо до местата за къпане, служеше за понижаване на напрежението им, също както и безсмислените демонстрации на мъжкия и случайните изблици на гняв.

През някои дни те прелитаха десетки километри над неравната земя, сенките им пропадаха и се изкачваха по каньоните, носеха се така, сякаш щяха да се разбият в стените, и се плъзгаха нагоре по

скалните повърхности, докато изчезнеха на ръба, за да се появят отново в основите на далечния склон. Птиците се издигаха спираловидно нагоре, достигайки на моменти 4000 м и дори повече, задържаха се там за кратко време, преди да започнат да се спускат бавно надолу и отново да започнат да се изкачват. Те не играеха никаква игра, а просто скитаха безцелно, едно безрадостно блуждаене през този тревожен период. Друг път те оставаха кацнали часове наред, като гледаха, без да виждат, надолу към каньона под тях или пък прорязаното стъбло на някое отдавна изсъхнало дърво. Всичко беше празно, без непосредствена цел, изцяло лишено от същност или резултат.

Но те трябваше да останат живи, този нагон у тях продължаваше да бъде така силен, както винаги дотогава, и с време дейностите, свързани с живота и жизнените нужди, осигуряваха подходящ отдушник и облекчение. Не можем да кажем, че тези две, покрити с тъмни пера, птици изпитваха чувство на скръб, но те усещаха нещо и също както тяхната нежност и загриженост за малкото им, докато бе живо, можеше да се сравни с нашата представа за обич, така може би това нещо представляваше техният еквивалент на скръб.

Те често летяха далеч, за да намерят храна, дори на опасни разстояния, защото отиваха в райони, където кондорът не се бе появявал близо от един век. На два пъти бяха направени съобщения, че са ги забелязали да се хранят покрай една голяма магистрала далеч на север от резервата, където се намираха в сравнителна сигурност и където имаше хора, които се грижеха за тяхната безопасност. Тези хора не желаеха питомците им да се отдалечават твърде много. Достатъчно трудно е да се осигури безопасността им дори там, където пушките са забранени и където движението на хората може да бъде контролирано.

С течение на времето незадоволените им инстинкти се оттеглиха, за да се скрият на такова място, където щяха да бъдат запазени, докато отново станат необходими. Мъжкото пиленце, което бе попаднало в земята, беше трагична загуба за вида, но нямаше несравнимата стойност на тези две птици. Те бяха доказали своята полова зрелост и можеха, и щяха да възпроизведат своя вид.

Веднъж, когато летяха високо, кондорите бяха взети погрешно за скални орли и един малък самолет се впусна да ги преследва с насочена към тях пушка, която се подаваше през вратата на кабината.

Изплашени от стоманения шум и безмилостното приближаване на машината, те се понесоха по различни въздушни течения и намериха каньон, където изкуствената птица с несръчни твърди крила не можеше да ги последва.

При друг случай, когато мъжкият летеше сам, бе нападнат от два ямайски мишелова, които си правеха шеги с неговата безвредност. Той повърна храната си, докато се намираше на повече от километър от земната повърхност, и не пострада освен по отношение на достойнството си.

Това бяха нормалните рискове в живота на един кондор. Те прекараха благополучно зимата и отново настъпи пролетта. Но това бе редуващата се празна година и те нямаха брачен период. Продължиха да летят, да ядат, да се къпят, да се почистват и да спят и така изминаха още четири сезона. Най-накрая настъпи онова време, когато мъжкият можеше да прави пози с определена цел, и рано през март, който прекарваха заедно, те имаха за втори път поколение. Птиците повториха целия процес, който бяха извършили при предишната брачна година. Същите вътрешни набъбвания и събуждания обогатиха телата им и им дадоха нова цел. Яйцето се появи, а след 41 дни малкото напусна своя затвор. То също беше мъжко и се появи на бял свят 22 часа по-рано от тяхното първо пиленце. Загубата, понесена преди 24 месеца, не беше оставила никакъв спомен у тях. Нито една от двете птици нямаше начин да знае дали бяха отгледали успешно своето първо малко. Те се отнасяха към задълженията си, свързани със защитата и изхранването на новото пиленце, със същия жар и целенасоченост. Този път те имаха успех и в края на краищата малкото започна да ги придружава в безкрайните им полети при търсене на мърша. Там, където преди бяха идвали само две птици, сега обикновено се появяваха три. Родителите продължаваха да се кълват взаимно и да кълват своето малко, дори след като то достигна тяхната големина.

Кръговратът на живота, който те водеха сега, бе така стегнат и осмислен, както кръговете, които чертаеха по небето. През година те се съшаваха и всеки път създаваха по едно малко. Петото яйце, което създадоха, не беше оплодено и след 45 дни те го изоставиха. Отчаянието им при този случай бе така голямо, както когато бяха изгубили първото си малко. Но през шестата си съвместна година на

размножаване те отново създадоха пълноценно яйце и възобновиха приноса си към своя вид.

Шестото им яйце бе последното, което излюпиха заедно, защото, скоро след като малкото вече можеше да се грижи само за себе си, при един полет женската стана жертва. Ниско летящ самолет направи обикновената грешка — извън контрола на ловните надзиратели и дежурните биолози, — една ловна пушка изгърмя и с озадачения и глуповат израз на смъртта върху обикновено безизразното си лице женският кондор се понесе към земята в грозен, нехармоничен скок. При удара тялото ѝ подскочи гротескно и остана да лежи като начупена сянка на пресъхналото дъно на каньона. Пилотът направи един кръг и когато стрелецът видя бялото петно под лявото крило, самолетът започна бързо да набира скорост, гонейки височина и анонимност. Но самолетът също имаше маркировки под крилата и те бяха забелязани и отбелязани. Глобата, наложена от съда, беше незначителна, само символичен израз на презрението на обществото. Затова пък продуктивната женска птица беше мъртва и нейният потенциал бе завинаги отстранен от борбата, която видът води за своето оцеляване. В действителност за това престъпление няма предвидено подходящо равностойно наказание в едно самоорганизиращо се цивилизовано общество.

През седмата си разплодна година мъжкият се съши с женската, на която бе дал живот през третата си брачна година. Новоизлюпеното бе нейното четвърто пиленце. Предишният ѝ партньор бе необяснимо изчезнал и съдбата му остана неизвестна. Мъртвото му тяло гниеше под плащеницата от пера, а левият му крак бе здраво хванат в капана за койоти, който бе поставен и забравен преди десетина години от един пътуващ търсач на плячка.

Съешаването на мъжкия със собственото му поколение може би имаше противоречиви последици за вида. В тази малка група птици, които и без това вече бяха застрашително кръстосани помежду си, нещо неизбежно поради ограничения им брой сега се получи още по-тясно кръвосмешение. Малките и все още невидими недостатъци, заложили в гените, сега бяха задълбочени с неизвестен резултат. Тяхното пиленце бе необходимо, обаче видът би спечелил повече, ако то имаше нови промени, нова кръв, нови перспективи. Но при отсъствието на друга популация, която би могла да даде свой принос,

събитието не трябваше да се пренебрегва. Въпреки че някой ден биологичният му потенциал можеше да се окаже несъвършен, което също не е сигурно, това бе пиленце и то оцеля и някой ден щеше да има свои поколения.

Така минаваха сезоните и годините от живота на мъжкия кондор. През година той се съешаваше с женска от собственото си поколение и създаваше по едно жизнено пиленце. Той бе преживял счупване на крак и пленничество всред хората, огнестрелна рана, преследване със самолет, отравяне — веднъж с „1080“ в ранните си години и два пъти със стрихнин в по-късна възраст. Той бе намерил своето стъпало в йерархичната стълбица на своя вид и разкрил и използвал всичките си инстинкти тогава, когато бе имал нужда от тях. Нито веднъж през живота си той не бе осъзнавал своето „аз“ или дори самия живот и въпреки това се бореше достойно да остане жив и да пресъздаде това „аз“ отново и отново. Той бе подтикван, носен, тласкан и дори леко движен от паметта на вида за това, как най-добре да върши нещата. Той не знаеше съзнателно нищо и въпреки това знаеше всичко по един друг начин, всичко, което кондорите знаеха, когато Северна Америка принадлежеше на камили, мастодонти и саблезъби тигри. Кръвта му знаеше всичко, което кондорите знаеха, преди още хората да бяха се появили на Земята, и гените му знаеха всичко, което историята на живота на тази планета можеше да припомни.

През целия си живот той бе едно грозно същество. От малкото пиленце с изпъкнали очи и жалък вид, чиито родители така старателно отгледаха, той се бе превърнал в грамадна гъскоподобна птица с тъмни пера, достатъчно тъмни, за да ни напомнят, че някога в съзнанието на хората са съществували вещици. Сянката, която хвърляше, когато се носеше в небесата с най-съвършения великолепен планиращ полет, прелиташе, плъзгайки се не само над неравната земя, но над вековете и отвъд техните предели. Шумът, предизвикан от перата му по време на полет, бе ехо от хилядите и милионите години, отминали преди това. Санитарната дейност, която извършваше по повърхността на земята, бе така необходима сега, както е била и тогава, преди времето да има значение, преди представата за неговото движение да бъде създадена. До навършването на 20-ата си година той бе пречистил земята от близо 8000 трупа и бе изял повече от 7,5 т разлагащо се животинско месо. Това също бе принос.

На 20 години кондорът, който бе прелетял близо 800 000 км над своя планински район, изпитваше умора. Той бе живял 7300 дни, беше се притискал в телата на две женски, едната от които бе от собственото му поколение, и бе създал жизнени пиленца, които бяха така необходими. Той беше безсмъртен. Той беше изпитал спокойствие и познаваше страха. Беше измамил смъртта повече пъти, отколкото ние знаем, и бе запазил своя потенциал, опазвайки го от увреждане, докато най-накрая се бе изразходвал. Неговият живот бе минал успешно и той го бе изживял на слънце.

Отново настъпи сезон за размножаване, но половите жлези в тялото му не проявиха живот. Когато той обърна гръб на своята дъщеря-съпруга и отказа да прави обичайните пози, тя го изостави и прелетя на отсрещната стена на каньона, където чакаше една неотдавна полово узряла птица. Тя никога не би могла да мисли за стария кондор, защото това беше извън нейните възможности, тя нямаше да го познае или да прояви признаци на близост, когато се срещнеха при водните басейни или върху някой труп.

Старият кондор прекарваше повечето време, кацнал на някое високо място, и летеше по-рядко. През някои дни изобщо не търсеше храна, а стоеше свит с полузатворени очи и леко отворен клюн. Той имаше изненадан, учуден вид, сякаш не можеше да разбере защо трябва да чака.

През някои дни, когато времето бе топло и вятърът духаше от подходяща посока, той сякаш се по-съживяваше, отново летеше и се опитваше да запази мястото си на ловното поле. Но тези дни ставаха все по-редки. Той започваше да забравя и понякога пропускаше да се изкъпе. Имаше изоставен вид и перата му падаха, като по тялото му се появиха оголени места, които бяха не само неприятни, но и пречеха, намаляваха ефикасността от неговия сложен механизъм на летене.

Упадъкът на кондора бе равномерен, непрекъснат, както и всичко останало през целия му живот. Клетките му губеха паметта си, забравяха нещата, които знаеха от времето, когато той и те бяха млади. От напрежението при всяко движение крехките му кости го боляха и той се ограничаваше, доколкото може, без да стига до изтощение от глад. По-младите птици го избутваха от труповете и той твърде рядко успяваше да си набави ежедневната дажба от килограм месо, която обикновено изяждаше. Издигаше се и прелиташе по-дълги разстояния,

отколкото беше необходимо само за да може да намери свободен водоем. Въпреки че вече не се къпеше, той имаше нужда от вода за пиене и предпочиташе места, където няма да бъде прогонван със съскане или подлаган на унижения.

Дори когато кацаше на място за нощуване, той извършваше несигурна маневра и вече нямаше желание да лети, освен ако вятърът не беше подходящ. Беше проскубан, раздърпан, тъжен. Беше живял прекалено дълго. Най-последно, една сутрин, той изчезна от своя клон. Никой не забеляза или не прояви загриженост, но там, където вечерта един кондор се бе настанил с усилия, за да прекара нощта, на разсъмване имаше само оголен клон. Храстите под дървото бяха гъсти и преплетени и тялото му не се виждаше. Недалече обаче един женски койот имаше леговище и неговите малки ръмжаха престорено сърдито, докато дърпаха и разкъсваха трупа, като се учеха на лов. Едно-единствено перо от гърдите на кондора остана на открито място и когато слаб полъх на вятъра започна да го движи, една алпийска чучулига се спусна и го взе за гнездото си. Там тя снесе три маслинобежови яйца, напръскани със сиви и синкави петънца. Всяко от тях щеше да даде живот на птица, много по-красива, отколкото бе някога кондорът.

Издание:

Роджър Карас
Господарят на залива
Носителят на гръмотевици

Преводач: Вася Христова Данова
Рецензент: Евгени Неделчев Ганчовски
Редактор: Радка Гоцева
Художник на корицата: Румен Ракшиев
Художник-редактор: Михаил Макариев
Технически редактор: Донка Бинева
Коректор: Мария Стоева
Народност английска. Издание първо.
Дадена за набор на 15.IV.1980 г.
Подписана за печат на 19.IX.1980 г.
Излязла от печат на 27.XI.1980 г.
Формат 70×100×32. Печатни коли 18. Издателски коли 11,66.

УИК 12.17.

Държавно издателство „Земиздат“ — София
Бул. „Ленин“ 47
ПК „Г. Димитров“ — София
ДП „Ат. Стратиев“ — Хасково

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.